

OIKEUSPOLIITTISEN TUTKIMUSLAITOKSEN JULKAISUJA
156
RIKOKSENTORJUNNAN NEUVOTTELUKUNNAN JULKAISU
7

John Graham & Trevor Bennett
Toimittanut ja uudistanut Mikael Scheinin

RIKOKSENTORJUNNAN STRATEGIOITA
EUROOPASSA JA POHJOIS-AMERIKASSA

Helsinki 1998

ESIPUHE

Rikksentorjunnan neuvottelukunta on oikeusministeriön toimeksiannosta laatinut ehdotuksen kansalliseksi rikksentorjuntaohjelmaksi. Toimeksiannon mukaan ohjelmassa tuli tarkastella rikollisuuden ehkäisyn mahdollisuuksia ja menetelmiä konkreettisin esimerkein. Nyt ohjelman oheisaineistona julkaistava teos on tarkoitettu tällaiseksi ohjelmaa täydentäväksi menetelmien konkreettiseksi kuvaukseksi.

John Graham kirjoitti alkuaan teoksen *Crime Prevention Strategies in Europe and North America* (HEUNI No 18. Helsinki 1990) Yhdistyneiden Kansakuntien 8. Kriminaalipoliittisen konferenssin asiakirjaksi hyväksytyn Arikksentorjuntakäsikirjan® (Crime Prevention and Criminal Justice in the Context of Development: Realities and Perspectives of International Co-operation. Inventory of comprehensive crime prevention measures) tutkimusdokumentaatioksi. Rikksentorjunnan neuvottelukunta julkaisi mainitun virallisjulkaisun suomeksi vuonna 1992 nimellä *YK:n rikksentorjuntastrategioiden käsikirja. Toimista omaisuus- ja katurikollisuuden torjumiseksi*. (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 5/1992).

Teoksen toinen painos ilmestyi John Grahamin ja Trevor Bennettin kirjoittamana viisi vuotta myöhemmin (HEUNI No 28. Helsinki 1995). Edelleenkin se rakenteeltaan dokumentoi edellä mainittua YK:n virallisjulkaisua, mutta sitä oli tutkimuksen ja rikksentorjuntahankkeiden suhteen olennaisesti täydennetty. Ilmestyessään se oli yksi kattavimmista rikksentorjuntatietämyksen koonnoksista ja se on käännetty useille kielille.

Mikael Scheinin on nyt neuvottelukunnan toimeksiannosta ja John Grahamin ja Trevor Bennettin suostumuksella suomentanut ja uudistanut sanotun toisen painoksen. Sen ilmestymisen jälkeen oli taas jo ilmestynyt rikksentorjuntahankkeiden uusia tutkimusarviointeja. Erityisesti teosta haluttiin täydentää pohjoismaisella aineistolla.

Tämä teos on tarkoitettu, paitsi rikksentorjuntaohjelman tutkimusdokumentaatioksi, oppaaksi niille valtion eri hallinnonalojen, kuntien, elinkeinotoiminnan ja kansalaisjärjestöjen edustajille ja yksityisille ihmisillekin, joiden yhteistoimintaa ja osallistumista rikksentorjuntaan kansallinen ohjelma pyrkii edistämään. Jotta ohjelman korostama paikallinen rikksentorjuntayhteistyö tuottaisi tuloksia, siihen osallistuvilla pitää olla tietoa rikksentorjunnan mahdollisuuksista ja hyväksi osoittautuneista käytännöistä, esimerkkejä virikkeiksi ja kokemuksia opiksi.

Helsingissä 15. päivänä lokakuuta 1998

Anja Tulenheimo-Takki

Rikksentorjunnan neuvottelukunnan puheenjohtaja

SISÄLLYS

YHTEENVETO.....	1
JOHDANTO	11
1 RIKOLLISUUDEN EHKÄISEMINEN.....	23
1.1 Johdanto.....	23
1.2 Kaupunkisuunnittelu.....	26
1.3 Terveystoimintapolitiikka.....	27
1.4 Perhepolitiikka.....	28
1.5 Koulutuspolitiikka	42
1.6 Nuorisopolitiikka	51
1.7 Työllisyyspolitiikka.....	64
2 RIKOSTEN TILANNETORJUNTA	71
2.1 Johdanto.....	71
2.2 Rikoksenteon vaikeuttaminen.....	72
2.3 Rikoksenteon riskien lisääminen	86
2.4 Rikoksesta saatavan hyödyn vähentäminen	97
2.5 Moniotteinen rikosten tilannetorjunta	101
2.6 Korvautuminen	105
3 YHTEISÖPOHJAINEN RIKOKSENTORJUNTA	108
3.1 Johdanto.....	108
3.2 Yhteisön järjestäytyminen	108
3.3 Yhteisön puolustautuminen	113
3.4 Yhteisön kehittäminen	122
3.5 Poliisin tehtävät	134
4 RIKOKSENTORJUNNAN SUUNNITTELU, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI	141
4.1 Johdanto.....	141
4.2 Tietojen kerääminen	142
4.3 Analyysi ja tulkinta.....	147
4.4 Strategioiden kehittäminen	149
4.5 Toteuttaminen	152
4.6 Arviointi.....	156
LIITE Luettelo rikosentorjuntahankkeista.....	167
LÄHTEET	169

YHTEENVETO

Tässä kirjassa selvitetään yksityiskohtaisesti erilaisia rikosentorjunnan strategioita ja toimia Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Poliittisille päättäjille ja käytännön työtä tekeville kerrotaan strategioista ja toimista, joilla todennäköisimmin saavutetaan tuloksia, sekä rikosentorjunnan järjestelmällisestä suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Johdannossa käsitellään rikosentorjunnan määrittelyyn ja luokitteluun liittyviä kysymyksiä. Niitä tarkastellaan länsimaisissa yhteiskunnissa viimeisen 30 vuoden aikana huomattavasti kasvaneen rikollisuuden keskenään kilpailevien selitysten ja samanaikaisesti lisääntyneiden rikosentorjuntaa ja rikosten vähentämistä koskevien erilaisten hallinnollisten järjestelyjen ja strategioiden taustassa. Jäljempänä määritetään rikosentorjunnan kolme tärkeintä luokkaa. Ne ovat rikollisuuden ehkäiseminen (Arikollisuus@ yksilöllisenä alttiutena tehdä rikoksia), rikosten tilannetorjunta ja yhteisöpohjainen rikosentorjunta. Samalla määritetään tämän teoksen alaan kuuluvat rikokset ja selvitetään, miten laajasti rikosentorjunnan käsitettä olisi sovellettava. Kirjassa keskitytään omaisuusrikosten, kuten murtojen, ryöstöjen ja varkauksien (mukaan lukien myymälävarkaudet), ja katurikosten, kuten pahoinpitelyjen, vahingontekojen ja ajoneuvoihin liittyvien rikosten ehkäisemiseen. Rikosentorjunnan käsitteen ei tässä katsota kattavan viranomaisten toimia rikosoikeudellisessa järjestelmässä.

Ensimmäisessä luvussa käsitellään rikollisuuden ehkäisemistä, jolla pyritään vähentämään ihmisten alttiutta rikosentekoon. Siihen kuuluvat lasten, nuorten ja heidän perheidensä henkilökohtaiseen ja sosiaaliseen kehitykseen vaikuttaviin merkittävimpiin yhteiskunnallis-taloudellisiin rakenteisiin ja yhteiskunnallisiin instituutioihin kohdistuvat toimet. Tätä tarkoitusta varten seuraavassa käsitellään sosiaalipolitiikan kuusi merkittävintä alaa: kaupunkisuunnittelu, terveydenhoito-, perhe-, koulutus-, nuoriso- ja työllisyyspolitiikka. Ensimmäisessä luvussa keskitytään lähinnä neljään viimeksi mainittuun.

Perhepolitiikka

Tutkimuksissa on osoitettu perheen rakenteen ja toimivuuden olevan ratkaisevassa asemassa edistettäessä sosiaalistumista ja yhteiskuntaan sopeutumista, jotka puolestaan vähentävät tai ehkäisevät nuorisorikollisuutta. Jos vanhemmat laiminlyövät lastensa kasvatuksen tai

jos vanhemmat rankaisevat lapsiaan epäjohdonmukaisesti taikka jos lapset kokevat perhe-elämänsä häiriintyneeksi ja häiritseväksi, on mahdollista, että lapset tekevät rikoksia nuorina aikuisina. Tämä pitää erityisesti paikkansa, jos jommalla kummalla tai kummallakin vanhemmalla on rikollinen menneisyys. Riski on moninkertainen, jos perhe joutuu elämään vakavassa puutteessa, eristäytyneenä tai köyhyydessä.

Alttiutta rikoksentekoon vähennetään tai ehkäistään tehokkaimmin parantamalla perheiden suojeluun, valvontaan, kurinpitoon ja hoivaamiseen liittyviä mahdollisuuksia:

- 1) ehkäisemällä nuorten raskauksia,
- 2) tukemalla ja neuvomalla äitejä raskauden aikana ja lasten varhaisiässä,
- 3) vanhempainneuvonnalla,
- 4) järjestämällä esikouluopetusta huono-osaisille tai erityisvaikeuksia kohdanneiden perheiden lapsille,
- 5) tarjoamalla erityisen vaikeina aikoina vanhemmille tukea,
- 6) kehittämällä strategioita lasten hyväksikäytön ehkäisemiseksi ja perheiden säilyttämiseksi yhdessä sekä
- 7) ehkäisemällä nuorten kodittomuutta.

Koulutuspolitiikka

Perheiden tavoin kouluilla on merkittävä tehtävä lasten ja nuorten henkilökohtaisessa ja sosiaalisessa kehityksessä. Tutkimuksissa on osoitettu, että koulut voivat vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen ja rikoksentekoon, koska kouluilla on mahdollisuus motivoida, kouluttaa ja sopeuttaa oppilaitaan. Koulut saavuttavat parhaiten nämä tavoitteet kolmen eri keinon avulla. Nämä ovat oppilaiden koulusaavutusten parantaminen, oppilaiden säännöllisen läsnäolon varmistaminen ja oppilaiden häiriökäyttäytymisen ehkäiseminen. Koulujen ilmapiiri ja rakenne vaikuttavat kaikkiin kolmeen "lopputulokseen". Jäljempänä käsitellään yksityiskohtaisesti tehokkaan koulun keskeisiä osatekijöitä ja koulun kehittämismahdollisuuksia. Lisäksi arvioidaan koulukiusaamista, luvattomia poissaoloja ja häiriökäyttäytymistä ehkäiseviä ohjelmia ja esitetään suosituksia tavoista, joilla koulut voivat ehkäistä rikollisuutta parantamalla yhteyksiään perheisiin.

Nuorisopolitiikka

Vapaa-ajan- ja kulttuuritoiminnan merkitys yksilön identiteetin, statuksen ja itsenäisyyden kannalta kasvaa länsimaisissa yhteiskunnissa entisestään. Ihmisillä on suuria aineellisia odotuksia, mutta monilla nuorilla ei ole mahdollisuuksia näiden toiveiden täyttämiseen. Tässä osassa kuvaillaan useita mielenkiintoisia hankkeita, joissa nuorille annetaan mahdollisuus osallistua erilaiseen toimintaan urheilusta ja musiikista teatteriin ja tanssiin ja joissa nuoret saadaan osallistumaan näiden hankkeiden kehittämiseen ja järjestämiseen. Vaikka on vain vähän tutkimustuloksia, joiden mukaan nuorisotyö yleensä tai nuorisokerhot erityisesti vähentäisivät tai ehkäisisivät rikollisuutta, nuorisotyöntekijät voivat tarjota koulutukseen, valvontaan, vapaa-aikaan ja tiedottamiseen liittyviä palveluja, joilla voidaan ehkäistä joidenkin nuorten kehittyminen rikolliseksi. Rikollisuuden ehkäisemisen kannalta nuorisotyön merkittävin osa on laitoksissa tehtävä tai etsivä nuorisotyö (detached or outreach work). Kenttätyöntekijät voivat luoda yhteyksiä ja kehittää suhteita syrjäytyneiden nuorten ryhmiin ja sovittaa niiden ja paikallisten viranomaisten verkostojen välisiä erimielisyyksiä ja tarjota näin nuorille mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia paikallisia voimavaroja ja sopeuttaa nuoret yhteisöön.

Nuorisotyöntekijät voivat edistää rikosentorjuntaa:

- 1) tunnistamalla vertaisryhmien verkostoja sekä ristiriitoihin ja rikosten tekoon johtavien käyttäytymismalleja,
- 2) selvittämällä näiden käyttäytymismallien ja tilanteiden, yksityisten ja yhteisöllisten tarpeiden sekä kyseisten nuorten persoonallisuuden välisiä yhteyksiä,
- 3) kannustamalla itsetuntoa ja asemaa parantavien sekä muiden arvostusta lisäävien vaihtoehtoisten keinojen käyttämiseen,
- 4) helpottamalla paikallisten viranomaisten tarjoamien palvelujen käyttöä ja
- 5) valvomalla nuoria kaduilla ja ohjaamalla heitä pois rikosten tekemistä lisäävistä tilanteista lailliseen ja itsenäisesti valittuun toimintaan.

Työllisyyspolitiikka

Työttömyyden ja rikollisuuden välistä suhdetta koskevien tutkimusten kiistanalaisista tutkimustuloksista huolimatta nykyään hyväksytään yleisesti käsitys, jonka mukaan työttömyys ja rikollisuus voivat ainakin yksittäistapauksissa vahvistaa toisiaan. Tässä osassa käsiteltävien työllistämishjelmien kolme tärkeintä toimintatapaa ovat hyvän koulutuksen ja työkokemuksen tarjoaminen, hyvien työllistämismahdollisuuksien varmistaminen ja kannustaminen virallisten ja epävirallisten työllistämisverkostojen kehittämiseen. Ainakin seuraavat työllistämishjelmien osatekijät voivat vaikuttaa alttiuteen tehdä rikoksia:

- 1) työn tuoma tyydytys ja myönteinen palaute tehtävien hoitamisesta,
- 2) ylenemis- ja etenemismahdollisuudet,
- 3) hyvät suhteet työnjohtoon ja työtovereihin,
- 4) mahdollisuus käyttää ja oppia uusia taitoja ja
- 5) työn tuoma arvostus ja muut edut.

Toisessa luvussa esitetään yleiskatsaus rikosten tilannetorjunnasta. Siinä on kyse toimista, joilla pyritään vähentämään rikosmahdollisuuksia. Tässä yhteydessä keskitytään rikoksenteekijöiden sijasta enemmän rikoksiin, koska tämän lähestymistavan etuna ovat sen mahdollisuudet tarjota käytännöllisiä, yksinkertaisia ja suhteellisen halpoja ratkaisuja eri paikoissa ja tilanteissa. Jäljempänä tarkastellaan seuraavia kolmea merkittävintä kyseisten toimien ryhmää: rikoksenteon vaikeuttavat, rikoksenteon riske- ja lisäävät ja rikoksesta saatavaa hyötyä vähentävät toimet. Tämän jälkeen esitetään esimerkkejä rikosentorjuntahankkeista, joissa yhdistetään eräitä rikosten tilannetorjunnan toimia. Lisäksi tarkastellaan korvautumisen kysymystä, joka saattaa uhata rikosten tilannetorjunnan tehokkuutta.

Rikoksenteon vaikeuttaminen

Rikoksenteon voidaan vaikeuttaa seuraavin menetelmin:

- 1) vaikeuttamalla kohteen saavuttamista asentamalla fyysisiä esteitä tai parantamalla suojauslaitteita, kuten lukkoja ja kassakaappeja;
- 2) kontrolloimalla kohteeseen pääsyä, millä tarkoitetaan pääsyn rajoittamista alueille, joilla rikosten kohteet sijaitsevat (esimerkiksi kerrostaloalueet, asuinalueet tai kauppakeskukset), esimerkiksi asentamalla porttipuhelimia tai matkalippuautomaatteja;

- 3) ohjaamalla rikoksentekejiöitä pois kohteesta, millä tarkoitetaan rikoksentekejiöiden ohjaamista pois mahdollisista kohteista hyväksyttäväm-pään toimintaan, esimerkiksi ottamalla käyttöön liikenteen rajoituksia, joilla "ulkopuoliset" pidetään poissa asuin- tai kauppa-alueilta; ja
- 4) kontrolloimalla rikosten tekemistä edistäviä tekijöitä, millä tarkoitetaan sen varmistamista, ettei tiettyjä rikoksentekejiöitä ole saatavilla, esimerkiksi tarkastetaan, ettei lentomatkestajilla ole aseita, tai kielletään ampuma-aseiden hallussapito.

Rikoksenteon riskien lisääminen

Rikoksen selvittämisen, pidättämisen tai tuomitukseksi tulemisen todellista tai koettua uhkaa voidaan lisätä ottamalla käyttöön tai lisäämällä muodollista, epävirallista ja luonnollista valvontaa. Muodollista valvontaa suorittavat erityisesti tähän tarkoitukseen palkatut henkilöt, kuten poliisi- ja turvallisuushenkilöstö. Epävirallista valvontaa suorittavat henkilöt hoitavat ensisijaisesti muita tehtäviä, mutta he suorittavat myös valvontaa osana työtään. Esimerkkinä voidaan mainita asuinrakennusten talonmiehet tai koulujen vahtimestarit. Mahdollisuuksia tehokkaaseen valvontaan voidaan kummassakin tapauksessa parantaa asentamalla valvontakameroita tai hälyttimiä. Luonnollisella valvonnalla tarkoitetaan fyysisen ympäristön muuttamista siten, että tavalliset kansalaiset voivat paremmin valvoa ympäristöään jokapäiväisessä elämässään. Luonnollista valvontaa voidaan tehostaa esimerkiksi suunnittelemalla huolellisesti asunto- ja kerrostalo-alueiden rakenteet ja kaavoitus, yhdistämällä maankäyttötarkoituksia kaupunkialueilla ja valaisemalla kadut paremmin.

Rikoksesta saatavan hyödyn vähentäminen

Rikoksista saatavaa odotettua hyötyä voidaan vähentää useilla erilaisilla keinoilla. Tällainen vähentäminen voidaan toteuttaa fyysisesti poistamalla rikosten mahdollisia kohteita, kuten suuria käteissummia. Omaisuutta voidaan merkitä tunnistamisen edistämiseksi tai myymisen vaikeuttamiseksi ja tällä tavoin voidaan myös vähentää omaisuuden arvoa. Rikoksenteon yllykkeitä tai siihen houkuttelevia tekijöitä voidaan poistaa, esimerkiksi korjaamalla rikkinäiset ikkunat tai poistamalla viipymättä osittain rikkoutuneet autot. Rikoksesta saatavaa hyötyä voidaan myös vähentää vahvistamalla sääntöjä sellaisten työntekijöiden tai kansalaisten käyttäytymisen kontrolloimiseksi tai rajoittamiseksi, jotka muuten

saattaisivat tuntea houkutusta kiertää sääntöjä omaksi edukseen. Esimerkkinä tällaisesta sääntöjen vahvistamisesta mainittakoon varastoinventaariomenettelyjen tiukentaminen.

Korvautuminen (displacement)

On väitetty, että rikosten tilannetorjuntaan tarkoitettujen toimien kohteena oleva rikollinen toiminta voi siirtyä muihin kohteisiin, paikkoihin, aikoihin tai rikoksiin. Korvautuneet rikokset voidaan myös tehdä muita keinoja käyttäen, tai muut henkilöt voivat tehdä ne. Useimmissa rikosentorjuntahankkeissa ei asianmukaisesti arvioida tällaisen korvautumisen laajuutta. Toteutettujen arviointien perusteella voidaan kuitenkin päätellä, etteivät rikokset aina korvaudu eivätkä ainakaan täysimääräisesti.

Kolmannessa luvussa käsitellään sekä tilannetorjunnan että rikollisuuden ehkäisemisen toimia. Ohjelmissa toteutettavat toimet sijoitetaan yhteisöpohjaiseen toimintakehykseen. Näissä ohjelmissa yhteisön jäseniä kannustetaan henkilökohtaisten toimien sijasta järjestämään yhteistä toimintaa rikoksia vastaan. Luvussa esitellään kolme yhteisöpohjaisen rikosentorjunnan lähestymistapaa:

- 1) yhteisön järjestäytyminen,
- 2) yhteisön puolustautuminen ja
- 3) yhteisön kehittäminen.

Näiden jälkeen tarkastellaan poliisin tehtävää yhteisöpohjaisissa rikosentorjuntahankkeissa.

Yhteisön järjestäytyminen

Yhteisön järjestäytymistä koskeva lähestymistapa perustuu oletukseen, jonka mukaan nopeat yhteiskunnalliset muutokset heikentävät sosiaalista rakennetta ja yhteisön identiteettiä ja siten myös yhteisön mahdollisuuksia sosiaalista ja kontrolloida nuoriaan. Tämän lähestymistavan tarkoituksena on hyödyntää naapurustojen voimavaroja rikosten ja rikollisuuden ehkäisemiseksi. Saatavilla on vain vähän näyttöä, joka osoittaisi, että toimet rikosten ja rikollisuuden ehkäisemiseksi yhteisöjen järjestäytymisen avulla olisivat olleet menestyksellisiä. Tämä koskee erityisesti huono-osaisia runsaan rikollisuuden yhteisöjä.

Yhteisön puolustautuminen

Yhteisön puolustautumisen malli on syntynyt rikosten ja epäjärjestyksen kasvattamasta pelosta kaupunkialueilla ja tämän aiheuttamasta tehokkaamman itsepuolustuksen tarpeesta erityisesti ulkoisia uhkia vastaan. Sosiaalisten ja fyysisten häiriöiden vähentämiseen tarkoitetut toimet, esimerkiksi asiattoman oleskelun vähentäminen ja rakennusten korjaustyön nopeuttaminen, yhdistetään tässä mallissa poliisin ja paikallisten asukkaiden jalan liikkuviin partioihin. Tähän mennessä on saatu vain vähän näyttöä siitä, että kansalaispartiot vähentäisivät tehokkaasti rikoksia tai niiden aiheuttamaa pelkoa.

Tämän lähestymistavan erityismuoto on naapurivalvonta. Naapurivalvonnassa asukkaita kannustetaan seuraamaan epäilyttäviä tapahtumia alueellaan ja ilmoittamaan niistä poliisille. Eräissä naapurivalvontaohjelmissa järjestetään kokouksia, joissa vaihdetaan tietoa rikoksiin ja epäjärjestykseen liittyvistä paikallisista ongelmista ja toimitaan yhteistyössä niiden ratkaisemiseksi. Osallistuminen naapurivalvontaohjelmiin vähenee sosiaalisen puutteen, asukkaiden vaihtuvuuden ja sosiaalisen hajanaisuuden kasvaessa. Ei ole olemassa selvää näyttöä siitä, että naapurivalvonta vähentäisi rikoksia. Eräissä tapauksissa se voi jopa lisätä rikosten aiheuttamaa pelkoa.

Yhteisön kehittäminen

Ohjelmat yhteisön kehittämiseksi ovat syntyneet vastauksena kaupunkien rappeutumiselle. Niissä kunnostetaan yhteisöjen sosiaalista, taloudellista ja aineellista rakennetta. Yhteisön kehittäminen voidaan jakaa seuraaviin neljään strategiaan (vaikka ohjelmissa poikkeuksetta hyödynnetään useampaa kuin yhtä strategiaa):

- 1) rakennetun ympäristön parantaminen,
- 2) asuinalueiden hallinto- ja palvelujärjestelmän hajauttaminen,
- 3) asuntojen jakomenettelyjen parantaminen ja
- 4) sosiaalinen ja taloudellinen uudistaminen.

Rakennetun ympäristön parantaminen koostuu erilaisista suunnittelu-, huolto- ja korjausohjelmista sekä rakennus- ja rahoitusohjelmista. Näiden parannusten on havaittu vähentävän rikoksia, jos samalla hajautetaan asuinalueiden hallinto ja muut palvelut ja vältetään asuntojen jakomenettelyjä, joilla keskitetään lapsia tai huono-osaisia ihmisiä samalle alueelle. Yhteisössä tehtäviä rikoksia vähennetään pitkällä aikavälillä varmimmin

ohjelmilla, joissa aineellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia parannuksia yhdistetään ruohonjuuritasolla taloudelliseen elvyttämiseen.

Poliisin tehtävät

Yhteisöpohjaisissa rikosentorjuntastrategioissa esiintyy usein kahdenlaista poliisitoimintaa:

- 1) yhteisöpoliisitoimintaa ja
- 2) ongelmakeskeistä poliisitoimintaa.

Yhteisöpoliisitoiminnassa pyritään parantamaan poliisin saavutettavuutta ja lisäämään poliisin näkyvyyttä kuulemalla paikallisia asukkaita, toimimalla yhteistyössä heidän kanssaan ja hankkimalla heidän hyväksyntänsä. Poliisi toimii aluetasolla aloittain ja ryhmissä ja paikallisesti yhteisön lähipoliiseilla ja lähipoliisiasemilla. Yleisesti ottaen yhteisöpoliisitoiminnan käsitettä on täsmennettävä ja toiminnan toteuttamista tehostettava ennen kuin sillä voi olla havaittavaa vaikutusta rikosten määrään. Ongelmakeskeisessä toimintatavassa on kyse ongelmien ratkaisemiseen tarkoitettujen menettelyjen mukauttamisesta yhteisöön soveltuvaksi poliisitoiminnaksi. Tämä toimintatapa vähentää todennäköisemmin rikoksia paikallisella kuin aluetasolla.

Neljännessä luvussa käsitellään paikallisen rikosentorjunnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia. Rikosentorjuntaprosessissa on seuraavat viisi vaihetta:

- 1) tietojen kerääminen rikollisuuteen liittyvistä ongelmista,
- 2) tietojen analysointi ja tulkitseminen,
- 3) torjuntastrategioiden laatiminen,
- 4) toteuttaminen ja
- 5) arviointi.

Tietojen kerääminen

Tietoja on kerättävä useista erilaisista tekijöistä, kuten alueesta ja sen rakennuksista, rikoksiin liittyvien tapahtumien sijainnista ja luonteesta sekä "toimijoista". Poliisin tietojen lisäksi voidaan käyttää erilaisia tietolähteitä, kuten rikosentekijöitä ja uhreja koskevia selvityksiä ja

tutkimuksia. Poliisin aineiston puutteet ja uusiutuvaa uhriksi joutumista koskevan tiedon keräämisen tarve on otettava huomioon. On edistettävä erityiskoulutusta tietojen keräämisen perustekniikoissa ja korostettava mahdollisuuksien mukaan tietojen keräämisen merkitystä.

Tietojen analysointi ja tulkinta

Tietojen keräämisen jälkeen on tunnistettava, tulkittava ja selvitettävä tiedoissa esiintyvät säännönmukaisuudet. Kehityssuuntausten kuvallinen analyysi ja rikoskarttojen laatiminen voi olla hyödyllistä tässä yhteydessä. Rikoksia koskevat tiedot ja niissä esiintyvät säännönmukaisuudet on tulkinassa yhdistettävä aineellisiin, sosiaalisiin ja väestötieteellisiin tietoihin ja niissä esiintyviin säännönmukaisuuksiin.

Strategioiden laatiminen

Rikoksia koskevissa tiedoissa esiintyvien säännönmukaisuuksien havaitsemisen ja tulkitsemisen jälkeen on laadittava strategioita, jotka kattavat eri tapauksiin tai kohteisiin kohdistuvat toimet, toimet eri tasoilla (yksilö, ryhmä, naapurusto) ja eri viranomaisten toimet. On tärkeä tietää, minkä "tapahtumaketjun" kautta eri toimet voivat vaikuttaa, ja asettaa tämän perusteella ensisijaisia tavoitteita.

Toteuttaminen

Rikoksentorjunnan strategioita laadittaessa olisi mahdollisuuksien mukaan myös otettava etukäteen huomioon ohjelman onnistuneen toteuttamisen mahdollisuudet. Rikoksentorjuntahankkeiden toteuttamiseksi on laadittu useita yhden tai useamman toimijan strategioita, mutta kokemus on osoittanut, että erilaiset esteet voivat vaikeuttaa parhaimpienkin suunnitelmien onnistumista. Monitahaisen toteuttamisen esteitä ovat muun muassa:

- 1) toiminnan yhteensovittamisen laiminlyönti,
- 2) ristiriitaiset tavoitteet,
- 3) ristiriitaiset ammatilliset näkemykset ongelmasta ja sen ratkaisemisesta,
- 4) viranomaisen ammatilliseen itsenäisyyteen ja vastuualueeseen kohdistuvat uhat ja
- 5) puutteellinen tieto toisten viranomaisten tehtävistä ja vastuualueista.

Jäljempänä käsitellään eräitä menetelmiä näiden vaikeuksien ratkaisemiseksi, esimerkiksi varmistamalla, että rikoksentorjuntahankkeiden toteuttamisen rakenteet ovat joustavia, että paikallinen yhteisö kannattaa niitä, että johtoasemassa toimivan viranomaisen asema määritetään selkeästi ja että valitaan ammattimaisia koordinaattoreita hallinnoimaan ohjelmaa.

Arviointi

Rikoksentorjuntaprosessin viimeisessä vaiheessa ohjelma arvioidaan. Tämä on luultavasti ollut rikoksentorjuntaprosessin laiminlyödyin puoli, ja se onkin vaikein toteuttaa asianmukaisesti. Arviointi on usein aikaa vievää, kallista ja eräissä tapauksissa uhkaavaa. Se on kuitenkin välttämätöntä tietojen keräämiseksi siitä, mikä toimii missäkin olosuhteissa. Arviointi jakautuu kahteen selkeästi erottuvaan mutta toisiinsa liittyvään osaan: prosessin ja tuloksen arviointiin. Edellinen koskee toteuttamisen seuranta ja jälkimmäinen ohjelman rikoksiin kohdistuvien vaikutusten ja muiden tulosten selvittämistä. Jäljempänä kuvaillaan yksityiskohtaisesti kahden tieteellisesti luotettavimman tulosten arviointiin tarkoitetun mallin (kokeet ja kvasikokeet) hyviä ja huonoja puolia.

JOHDANTO

Rikoksentorjunnaksi katsottu järjestäytynyt toiminta on viimeisen kahden tai kolmen vuosikymmenen aikana lisääntynyt erittäin paljon Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Rikosten määrä on samana ajanjaksona kasvanut paljon länsimaissa, ja useat tutkijat ovat yrittäneet selvittää tämän kasvun syytä. Yhden selityksen mukaan länsimaiset yhteiskunnat ovat 1950-luvulta alkaen kokeneet huomattavia sosiaalisia, kulttuurisia ja taloudellisia muutoksia. Näistä muutoksista merkittävimpiä ovat nuorten yhä moniarvoisemman sukupolven taloudellinen ja sosiaalinen vapautuminen, virallisten sosiaalistavien rakenteiden (kuten perheen ja kirkon) aseman heikkeneminen, kuluttamisen merkityksen kasvu sekä aineelliseen elintasoon kohdistettujen odotusten kasvaminen (Graham, 1993). Tämä kehitys on johtanut jokapäiväisen elämän "arkirutiinien" selvään muuttumiseen tavalla, joka on luonut erittäin paljon uusia ja mahdollisille rikoksentekijöille sopivampia sekä houkuttelevampia mahdollisuuksia rikoksentekoon. Se on myös vähentänyt rikosten kohteita suojaavien pätevien vartijoiden määrää sekä mahdollisuuksia suojata näitä kohteita ja ylläpitää tietyntäsoista epävirallisen sosiaalisen kontrollin tasoa (Cohen ja Felson, 1979).

Toisessa selityksessä, joka myös perustuu länsimaisten yhteiskuntien viime vuosina läpikäymien muutosten tarkasteluun, lähdetään siitä, että nykyaikaisille yhteiskunnille on tunnusomaista "alueellistuminen" (epätasainen taloudellinen ja sosiaalinen kehitys tuottaa eriytyneitä alueita, joilla on erilaisia markkinatarpeita) ja "ontologinen turvattomuus" (aikaisemmin turvallisuuden tunnetta tarjoavien sosiaalisten rakenteiden ja järjestelmien heikkenemisen aiheuttama pelko) (Bottom ja Wiles, 1994). Tämän kehityksen yhtenä seurauksena rikoksentorjunta useilla kaupunkialueilla on eriytynyt alueellisesti ja yksilöllisesti "puolustettaviin alueisiin". Tämä on tuottanut toisaalta tiettyjä turvallisia alueita, jotka tarjoavat suojaa niille, joilla on mahdollisuuksia tai voimavaroja muuttaa tällaisille alueille, ja toisaalta "rikosslummeja" kaupunkien turvattomissa osissa (Wiles, 1992). Tämä kehityssuuntaus on voimistunut eräissä maissa (erityisesti Isossa-Britanniassa ja Pohjois-Amerikassa), joissa valtion tehtävät ovat vähentyneet ja joissa yleisesti hyväksytään, ettei hallitus tai poliisi voi ratkaista rikosongelmaa yksin. Isossa-Britanniassa ja Pohjois-Amerikassa erityisen selvä paikallisen ja yksilöllisen rikoksentorjunnan ilmiö on ollut yhteydessä yksityisten turvallisuus-, valvonta- ja partiointipalvelujen kysynnän nopeaan kasvuun.

Kolmannen selityksen mukaan 1970- ja 1980-luvuilla menetettiin nopeasti usko mahdollisuuksiin vähentää rikoksia tai rikollisuutta rikosoikeudellisen järjestelmän avulla. Kyseisenä aikana eräät tulkitsivat kriminologisen tutkimuksen tuloksia siten, että ne osoittivat rikosoikeudellisen järjestelmän olevan suhteellisen tehoton rikosten lisääntymisen ja nuorten rikolliseen toimintaan osallistumisen rajoittamisessa. Silloin uskottiin, että rikosten selvittäminen ja niistä tuomitseminen oli enimmäkseen tehotonta estettäessä rikoksenteekijöiden suurta enemmistöä tekemästä uusia rikoksia (Steinmetz, 1982). Poliisitoimintaa koskevan tutkimuksen uusi 1970-luvulla alkanut kausi tarjosi vain vähän näyttöä, joka olisi osoittanut poliisin voivan vaikuttaa rikosten määrään muuttamalla poliisin käyttämiä keinoja (Clarke ja Hough, 1984). Oli vain vähän näyttöä siitä, että rikoksenteekijöiden hoito olisi merkittäväällä tavalla vähentänyt heidän tekemiään uusia rikoksia (Martinson, 1974). Tämän uskottavuuden menetyksen seurauksena on väitetty, että valtionhallinto ja viranomaiset alkoivat etsiä vaihtoehtoisia strategioita rikosoikeudellisen järjestelmän ulkopuolella virallisten kontrollikeinojen tehokkuuden parantamiseksi (Clarke, 1983).

Edellä kuvattu kehitys viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana on vaikuttanut siihen, että valtiot ovat kehittäneet erilaisia menettelytapoja ja strategioita rikosten ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Tällaiset strategiat ovat laajuudeltaan ja luonteeltaan erilaisia, koska on olemassa erilaisia käsityksiä rikollisuuden ongelmasta ja erilaisia selityksiä sen lisääntymiselle. Nämä erilaiset lähestymistavat ilmenevät vuorostaan erilaisina hallinnollisina ja organisatorisina menettelyinä toteutettaessa rikosentorjuntaa.

Rikosentorjunnan toteuttamisen organisatoriset puitteet

Eräissä valtioissa, kuten Tanskassa, Ruotsissa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa, erityiset rikosentorjuntaa koskevat menettelytavat ovat olleet osa kriminaalipolitiikkaa ainakin kahden vuosikymmenen ajan. Toisissa valtioissa, kuten Saksassa, Itävallassa ja Sveitsissä, käsitys rikosentorjunnasta kriminaalipolitiikan erillisenä ja selkeästi erottavana osana on vasta aluillaan. Useimmat Länsi-Euroopan valtiot tekevät selvän eron rikosentorjunnan ja rikosoikeudellisen järjestelmän välillä, mutta Itä-Euroopassa ero on melko hämärä. Esimerkiksi Bulgariassa, Unkarissa ja IVY-maissa tuomioistuimet ovat tuomioiden antamisen lisäksi vastuussa myös tietyn rikoksen taustalla olevien syiden selvittämisestä ja niiden

käsitlemisestä. Jos esimerkiksi työntekijän havaitaan syyllistyneen varkauteen työpaikallaan, työnantajalle annetaan ohjeet uusien rikosten välttämiseksi. Ohjeiden noudattamatta jättäminen saattaa johtaa työnantajaan kohdistuvaan seuraamukseen. Tällä tavoin tuomioistuimet toimivat aktiivisesti rikollista toimintaa tuottavien olosuhteiden ja tilanteiden muuttamiseksi sen sijaan, että ne vain rankaisivat rikoksentekejiä ja luottaisivat yleisestävyyden periaatteeseen.

Länsi-Euroopassa eräät valtiot ovat ottaneet käyttöön kansallisia strategioita ja järjestäneet rikosentorjuntaa kansallisten rikosentorjuntaneuvostojen avulla (esimerkiksi Ranska, Tanska, Ruotsi, Suomi ja Belgia). Ne ovat yleensä täysin tai osittain itsenäisiä yksiköitä, joiden jäsenet valitaan poliitikoista, virkamiehistä, kansalaisjärjestöistä, yritysmaailmasta, poliiseista ja rikosoikeudellisesta järjestelmästä. Esimerkiksi Tanskassa vuonna 1971 perustetussa kansallisessa rikosentorjuntaneuvostossa on noin 50 valtionhallinnon ja kansalaisjärjestöjen edustajaa. Neuvosto toimii oikeusministeriön alaisuudessa. Muissa valtioissa rikosentorjunta on ministeriöiden välisten neuvottelukuntien (esimerkiksi Englanti ja Wales sekä Alankomaat) tai yksittäisten ministeriöiden, tavallisesti oikeus- tai sisäasiainministeriön vastuulla (esimerkiksi Kreikka, Italia ja Islanti). Ministeriöiden välisten komiteoiden etuna on mahdollisuus yhteensovittaa valtionhallinnon sellaisten eri alojen menettelytapoja, joilla on intressi ehkäistä rikoksia ja rikollisuutta (esimerkiksi työllisyys, asuminen, terveydenhoito, sosiaaliturva, koulutus ja liikenne). Näillä komiteoilla on myös mahdollisuus seurata ja arvioida kyseisten toimien vaikutuksia rikoksenteekoon. Toisissa valtioissa rikosentorjunta perustuu lähes ainoastaan poliisin toimintaan sekä yksityishenkilöiden ja yhteisöjen itsenäiseen toimintaan (esimerkiksi Saksa, Itävalta, Sveitsi ja useat Itä-Euroopan maat). Katona (1994) on laatinut yleiskatsauksen rikosentorjunnan hallinnollisesta ja organisatorisesta järjestämisestä 27 eurooppalaisessa valtiossa. Yksi monimutkaisimmista järjestelmistä on kehitetty Ranskassa, jossa on käytössä kolmikerroksinen hallinnollinen rakenne kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Ranskassa rakennelman huipulla on kansallinen rikosentorjuntaneuvosto, joka koostuu kaikkien asiaankuuluvien ministeriöiden edustajista ja joka on vastuussa kaupunkiministeriölle. Kansallisten toimintatapojen toteuttamista yhteensovittavat alueellisella tasolla toimivat rikosentorjuntaneuvostot, joiden puheenjohtajina ovat alueen ylimmät virkamiehet. Paikallisella tasolla toimivat rikosentorjuntaneuvostot vastaavat rikosentorjunnan toimintatapojen

käytännön toteutuksesta. Tämä rakenne edistää tietojen vaihtamista ja toimintatapojen yhteensovittamista sekä horisontaalisesti paikallisviranomaisten ja yhteisöjen välillä että vertikaalisesti kansallisten viranomaisten ja yhteisöjen sekä keskushallinnon välillä (De Liege, 1988).

Pormestarit toimivat paikallisten rikosentorjuntaneuvostojen puheenjohtajina. Tällaisia rikosentorjuntaneuvostoja on nykyään noin 4/5:ssa yli 30 000 asukkaan kaupungeista (Graham, 1993). Paikalliset rikosentorjuntaneuvostot koostuvat vaaleilla valituista henkilöistä, paikallisista virkamiehistä, poliiseista, tuomioistuinten henkilöstöstä sekä kansalaisjärjestöjen, ammattiyhdistysten ja yksityisen sektorin edustajista. Suurissa kaupungeissa perustetaan usein paikallisia rikosentorjuntaneuvostoja jokaisessa kaupunginosassa. Yli 100 kaupungissa on ns. "missions locales", jotka tarjoavat useita erilaisia palveluja riskiryhmiin kuuluville nuorille (ks. 1. luku). Paikalliset rikosentorjuntaneuvostot järjestävät paikallisia tiedotuskampanjoita, joissa korostetaan kansalaisvelvollisuuksien ja rikosten ongelman koskevan kaikkia. Paikallisia rikosentorjuntaneuvostoja on viime aikoina kannustettu perustamaan seurantakeskuksia, jotka keräävät tietoa rikoksista ja tehokkaista rikosentorjuntaohjelmista (Waller, 1991).

Näiden kansallisten järjestelyjen lisäksi on olemassa yhteiseurooppalaisia järjestöjä, jotka edistävät tietojen vaihtamista rikosentorjunnan toimintatavoista ja käytännöistä (esimerkiksi Euroopan neuvosto ja Kaupunkiturvallisuuden eurooppalainen foorumi). Montrealissa on äskettäin perustettu kansainvälinen rikosentorjuntakeskus, joka syntyi Ranskan ja Kanadan yhteistyön tuloksena ja jonka toiminta ulottuu Atlantin molemmille puolille. Keskuksen toiminta-alue ulottuu Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa laajemmalle ja sen vastuualueeseen kuuluu taloudellisen tuen kanavoiminen kehitysmaiden kaupunkeihin, joissa esiintyy rikosentorjunnan tarvetta (Graham, 1993). Tämä vastaa yhtä tämän kirjan (ja itse asiassa Yhdistyneiden kansakuntien) tarkoituksista eli kehitysmaiden poliittisten päättäjien ja toteuttajien avustamista asianmukaisten strategioiden ja toimien valitsemisessa rikosten ehkäisemiseksi niiden kaupungeissa.

Rikksentorjunnan määrittelemine

Tällä hetkellä ei ole olemassa yleisesti hyväksyttyä rikksentorjunnan määritelmää tai edes yksimielisyyttä siitä, mitkä rikokset olisi sisällytettävä rikksentorjuntaohjelmiin. Ei ole selvää, olisiko valkokaulusrikokset, kuten yrityspetokset, veronkierto tai sisäpiirikaupat, tai liikenneirikkomukset sisällytettävä tällaisiin ongelmiin. Selvää ei ole myöskään se, kuuluuko häiritsevän käyttäytymisen, kuten nuorisoryhmien rähinöinnin tai kadulla liikkuvien laituolen kulkijoiden tai jopa asuinalueilla vapaana juoksevien koiralaumojen ehkäiseminen rikksentorjunnan alaan. Näihin kysymyksiin ei ole sovittuja vastauksia, mutta suurin osa rikksentorjunnasta saaduista kokemuksista ja useimmat onnistumisista ovat liittyneet omaisuusrikoksiin, jotka ovat kaikissa maissa selvä enemmistö ilmoitetuista rikksista.

Varkauksien, murtojen ja ryöstöjen kaltaisia rikksia tehdään samanlaisissa olosuhteissa kaikissa maissa riippumatta maan kehitystasosta, kulttuurista taikka oikeus- tai yhteiskuntajärjestelmästä. Toimia tiettyjen vakavampien valkokaulusrikosten ehkäisemiseksi kutsutaan kuitenkin yleisesti "petostentorjunnaksi", eivätkä ne sisälly "rikksentorjunnan" yleiskäsitteeseen. Tiettyjen vähäpätöisten rikosten osalta rikksentorjuntaa kutsutaan yleisesti "ongelmien ratkaisemiseksi" tai "epäjärjestyksen vähentämiseksi". Muut rikokset, kuten ympäristörikokset, liikenneirikkomukset, seksuaalirikokset ja rikokset valtiota vastaan, eivät yleensä sisälly rikksentorjuntahankkeisiin. Alkoholiin liittyviä rikksia käsitellään vain suppeasti. Ensimmäisessä luvussa, jossa tarkastellaan rikollisuuden ehkäisemistä (ihmisten alttiutta tehdä rikksia), käsitellään kuitenkin asioita, jotka vaikuttavat myös muunlaisen poikkeavan käyttäytymisen, kuten huumausaineisiin ja alkoholiin liittyvien rikosten, ehkäisemiseen. Dryfoos (1990) on selvästi osoittanut, että alaikäisten riskikäyttäytymisen (päihteiden väärinkäyttö, rikoksen tekeminen, teiniraskaudet, epäonnistuminen koulussa ja opintojen keskeyttäminen) taustalla olevat syyt ovat yhteydessä toisiinsa ja että tällaiseen riskikäyttäytymiseen kohdistuvilla ohjelmilla on paljon yhteistä keskenään. Näin ollen tässä kirjassa käsiteltyjen strategioiden ja ohjelmien perusteella voidaan tehdä hyödyllisiä johtopäätöksiä keskitason "katurikosten", kuten pahoinpitelyjen, varkauksien, murtojen, ryöstöjen, ajoneuvoihin liittyvien rikosten, vahingontekojen ja tuhopolttojen, sekä muiden nuorten rikksentekijöiden usein tekemien rikosten ehkäisemisestä.

Yhtä tärkeä on vaatimus rikksentorjunnan parametrien määrittelemisestä. Tarkoitetaanko rikksentorjunnalla rikosten poistamista kokonaan? Käytännössä tämä ei luonnollisesti ole mahdollista, vaikka tämä

olisikin tavoitteena. Yhdellä perusteella voi olla asianmukaisempaa korvata sana "rikksentorjunta" sanalla "kontrolli". Tällä tavoin rikksentorjuntaa voidaan soveltaa toimiin rikksenteon "kontrolloimiseksi" tai "käsittelmiseksi", ja rikksentorjunnan voidaan katsoa onnistuneen, jos rikksentekijöiden määrä vähenee tai jos rikokset lisääntyvät vähemmän kuin ne olisivat lisääntyneet ilman rikksentorjuntatoimia.

Lisäksi rikksentorjunnan käsitteen kattaman toiminnan laajuuden määrittelyyn liittyy eräs ongelma. Nykyään on käytössä useita rikksentorjunnan määritelmiä, jotka kattavat erilaisten toimijoiden eri toimet. Rikksentorjunnan laajin määritelmä kattaa kaiken rikksia vähentävän toiminnan. Esimerkiksi Kaiser (1988) määrittelee rikksentorjunnan siten, että siihen sisältyvät kaikki toimet, joiden nimenomaisena tarkoituksena on vähentää rikksenteon laajuutta ja vakavuutta joko rikksmahdollisuuksia vähentämällä tai vaikuttamalla mahdollisiin rikksentekijöihin ja kansalaisiin yleensä. Tämä määritelmä voi kattaa vapausrangaistusten ja rikksosoikeudellisen järjestelmän muiden keinojen mahdolliset yleis- tai erityisestävät vaikutukset. Kyseinen määritelmä voi myös kattaa muut rikosten määrään vaikuttavat tekijät, jotka eivät kuitenkaan liity rikksosoikeudelliseen järjestelmään, esimerkiksi talouden tilan kohentamisen. Tältä kannalta katsottuna talouspolitiikka voisi myös olla rikksentorjuntaa. Rikksentorjunta määritellään kuitenkin vain harvoin näin laajasti, ja on ehdotettu, että rikksentorjunnan määritelmä rajoitettaisiin käytännön syistä muihin kuin rikksosoikeudellisen järjestelmän toimiin (ks. esimerkiksi van Dijk ja Waad, 1991; Jeffery, 1977). Käytännössä on vaikea erottaa oikeusviranomaisten ja erityisesti poliisin toimia rikksentorjunnasta, koska poliisi kokee rikksentorjunnan yhdeksi ensisijaisista tehtävistään.

Historiallisesti rikksentorjunta on kehittynyt osittain vastakeinoksi sille, että rikksosoikeudellisen järjestelmän mahdollisuudet kontrolloida rikksia on todettu rajallisiksi. Lisäksi rikksentorjuntaa tarkastellaan tavallisesti "ennalta ehkäisevänä" toimintana, kun sitä toteutetaan ennen rikksen tekemistä. Tätä määritelmää voidaan vastustaa sillä perusteella, että rikksentorjunnan strategiat edellyttävät kuitenkin niiden tukemista rikksosoikeudellisilla seuraamuksilla. Rikksosoikeudellisen järjestelmän ehkäiseviä, inkapasitoivia (rikksentekijän eristäminen), kuntouttavia ja hoitovaikutuksia koskevaa kirjallisuutta on niin paljon, että olisi mahdotonta käsitellä sitä sen vaatimalla tavalla yhdessä ainoassa kirjassa. Lähinnä käytännön syistä useimmissa länsimaissa erotetaan rikksosoikeudellinen järjestelmä ja rikksentorjunta selkeästi toisistaan, samalla kun korostetaan niiden välisten yhteyksien merkitystä. Tässä

kirjassa noudatetaan tätä tarkastelutapaa, mutta rikosensorjunnan määritelmään sisällytetään myös poliisin toiminta.

Tuck (1987) on ehdottanut kaikkien hyväksyttävissä olevan määritelmän muodostamisen sijasta sitä, että rikosensorjunnan katsottaisiin vastaavan ennemminkin tietynlaista ajattelutapaa ja siirtymistä perinteisistä virallisen rikoskontrollin menetelmistä uusiin epävirallisiin menetelmiin. Tällainen ajattelu on johtanut tämän kirjan päämäärien kannalta lähestymistapaan, jossa vältetään rikosensorjunnan rajoittamista tiettyyn tarkkaan määritelmään. Sen sijaan on omaksuttu lähestymistapa, jossa annetaan looginen ja selkeä kehys, jonka puitteissa poliittisten päättäjien ja käytännön työtä tekevien rikosensorjunnaksi kutsuttu toiminta voidaan luokitella.

Rikosensorjunnan luokittelu

Brantingham ja Faust (1976) olivat ensimmäisiä, jotka yrittivät luokitella rikosensorjuntatoimia. Heidän kansanterveydelliseen ehkäisemismalliin perustuvassa ryhmittelyssään rikosensorjuntatoimet luokitellaan seuraaviin kolmeen ryhmään: ensisijaiseen, toissijaiseen ja kolmassijaiseen rikosensorjuntaan.

Ensisijaisessa rikosensorjunnassa toiminta keskittyy fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön ja rikosmahdollisuuksiin vaikuttaviin tekijöihin, kuten ympäristösuunnitteluun, väestön tavanomaiseen turvallisuuskäyttäytymiseen tai puutteeseen ja köyhyyteen asuinalueilla. Tällaisen rikosensorjunnan katsotaan vastaavan kansanterveydellisen mallin ensisijaista ehkäisemistä, jossa keskitytään ympäristön sairauksia aiheuttaviin yleisiin olosuhteisiin, kuten jätteiden käsittelyyn, hyttysten tuhoamiseen ja isorokkorokotuksiin. Ensisijaisessa ehkäisytoiminnassa yritetään estää tietyn ilmiön esiintyminen vaikuttamalla ympäristön ilmiötä aiheuttaviin yleisiin olosuhteisiin sen asemesta, että toimet kohdistuisivat sellaisiin ihmisiin, joihin kyseinen ilmiö saattaa vaikuttaa.

Toissijaisessa rikosensorjunnassa toiminta keskittyy ihmisiin tai ihmisryhmiin, jotka saattavat tulla rikosentekijöiksi. Sen tarkoituksena on puuttua heidän elämäänsä siten, etteivät he koskaan tekisi rikoksia. Tämä voidaan tehdä tukemalla hajoamassa olevia perheitä, koulussa epäonnistuvia lapsia tai työttömiksi tai kodittomiksi joutumassa olevia murrosikäisiä. Se vastaa kansanterveydellisen mallin toissijaista ehkäisemistä, jossa on tarkoitus toimia todennäköisesti sairastuvien yksittäisten ihmisten tai ryhmien tasolla. Siihen saattaa liittyä esimerkiksi rintake-

hän röntgenkuvauksia köyhillä alueilla, ylipainoisten johtajien erityisruokavalioita ja synnytysikäisten naisten vihuriokkorokotuksia.

Kolmassijaisessa rikosentorjunnassa toiminta keskittyy ihmisiin, jotka ovat jo tehneet rikoksia. Sen tarkoituksena on puuttua heidän elämäänsä tavalla, joka estää heitä tekemästä uusia rikoksia. Tämä tavoite voidaan saavuttaa seuraamuksen erityisestävän vaikutuksen, kuntoutuksen, hoidon tai eristämisen avulla. Se vastaa kansanterveydellisen mallin kolmassijaista ehkäisemistä, jossa on kyse jo sairastuneisiin kohdistuvista toimista. Kyse voi olla leikkauksista, hoidosta tai kuntoutuksesta.

Tätä ryhmittelyä on arvosteltu useastakin syystä (ks. esimerkiksi van Voorhis, 1986). Vaikka siinä hyödyllisellä tavalla määritetään toiminnan taso (ts. yleisen ympäristön, riskiryhmien tai varsinaisten rikosentekijöiden tasot), siinä ei oteta huomioon toimijaa (esimerkiksi poliisi, yhteisö tai mahdolliset uhrit) tai toiminnan tehoamistapaa (esimerkiksi lisäämällä riskiä tai vähentämällä hyötyä). Siihen liittyy myös ongelma siitä, mihin luokkaan tietty toiminta, kuten poliisin toiminta, olisi sisällytettävä. Eräiden poliisin toimien voidaan katsoa olevan ensisijaista rikosentorjuntaa (esimerkiksi turvallisuusselvitysten tekeminen ja naapurivalvontajärjestelmien perustaminen), kun taas toisten voidaan katsoa olevan toissijaista rikosentorjuntaa (esimerkiksi itsepuolustuskurssien järjestäminen) tai jopa kolmassijaista rikosentorjuntaa (uhrien tukeminen).

Tärkeintä on kuitenkin se, että luonnontieteellisiin periaatteisiin perustuvan kansanterveydellisen mallin ottaminen käyttöön merkitsisi sen hyväksymistä, että rikosten syyt ovat yhtä selkeästi määritettävissä kuin sairauksien syyt. Yhteiskuntatieteet eivät ole eksakti tieteenala. Niissä käsitellään ennen kaikkea todennäköisyyksiä ja tilastollisia yhteyksiä ennemminkin kuin varmoja tosiseikkoja ja syitä. Rikosten syitä koskevien monien keskenään kilpailevien teorioiden lisäksi saatavilla on myös puutteellista tai ristiriitaista näyttöä näiden syiden tieteellisestä luotettavuudesta.

Rikosentorjuntaa on yritetty luokitella useita kertoja. Van Dijk ja Waard (1991) ovat parantaneet Brantinghamin ja Faustin ryhmittelyä lisäämällä siihen uuden uhreja koskevan ulottuvuuden. Ekblom (1994) on kehittänyt "mekanismipohjaisen" luokittelutavan. Jälkimmäinen luokittelu perustuu ajatukseen, jonka mukaan rikoksia voidaan ehkäistä käsittelemällä rikostapahtumien osatekijöitä. Ekblom määrittelee seuraavat kolme toiminnan tasoa:

- 1) rikosentorjunnan erilaiset menettelyt ja tapahtumaketjujen osat, joihin näillä menettelyillä on tarkoitus vaikuttaa,
- 2) toimien kohde sen perusteella, onko kohteena tilanne tai rikosentekijä ja
- 3) rikostyyppit, joiden ehkäiseminen on strategian tavoitteena.

Jokaiseen näistä rikosentorjuntaprosessin merkittävimmistä osista sovelletaan tämän jälkeen erityistä luokittelujärjestelmää, jonka tarkoituksena on luokitella järjestelmällisesti tietoa käytännön työtä tekevien ja tutkijoiden tarpeisiin.

Useimpia ehdotettuja rikosentorjunnan luokittelujärjestelmiä on arvosteltu sillä perusteella, että käytännön työtä tekevät (tai poliittiset päättäjät) soveltavat niitä vain harvoin työssään, vaikka niihin viitataan usein tieteellisessä kirjallisuudessa. Näiden järjestelmien sijasta poliittiset päättäjät ja käytännön työtä tekevät viittaavat useimmiten (vaikka he käyttävät hieman erilaista terminologiaa) rikosentorjunnan kolmeen merkittävimpään luokkaan: rikollisuuden ehkäisemiseen (jota joskus kutsutaan "sosiaalisiksi" tai "rikosentekijöihin suuntautuneeksi" rikosentorjunnaksi), rikosten tilannetorjuntaan ja yhteisöpohjaiseen rikosentorjuntaan. Nämä luokat vastaavat tämän kirjan ensimmäisessä painoksessa käytettyä luokittelujärjestelmää, ja niitä sovelletaan tässä kirjassa.

Kirjan ala

Tämän selvityksen ensisijaisena tavoitteena on tarkastella Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtioissa yleisesti käytössä olevien erilaisten rikosentorjuntastrategioiden suunnittelua, soveltamista ja tehokkuutta sekä tämän perusteella opastaa erityisesti kehitysmaiden poliittisia päättäjiä ja käytännön työtä tekeviä kattavien rikosentorjuntastrategioiden kehittämisessä. Lisäksi tekijät toivovat, että kirjasta olisi hyötyä rikoksia ja rikosentorjuntaa tutkiville tieteentekijöille ja tutkijoille.

Tämän tavoitteen toteuttamiseksi kirjassa on hyödynnetty paljon tutkimustietoa ja erityisesti arviointitutkimusten tuloksia. Kriminologinen tutkimus on kehittynyt huomattavasti tämän vuosisadan jälkimmäisellä puoliskolla. Yleisesti ottaen rikosten tekemiseen tai rikolliseksi tulemiseen selkeästi liittyvät tekijät on useimpien rikosten osalta vahvistettu luotettavalla tavalla. Tällä tavoin kriminaalipolitiikan toteuttajille on voitu tarjota tieteellisiä ohjeita rikosentorjuntatoimien kehittämiseksi. Monia tutkimustuloksia on myös kokeiltu käytännössä ja

rikosentorjuntahankkeiden arviointi on mahdollistanut huomattavasti selkeämmän kuvan muodostamisen siitä, mikä toimii, minkä edellytysten vallitessa ja miksi. Tämän vuoksi jäljempänä hyödynnetään sekä tutkimustuloksia että onnistuneiden ja epäonnistuneiden ohjelmien arviointien tuloksia erilaisia rikosentorjunnan lähestymistapoja ja toimia kuvailtaessa.

Tässä kirjassa ei ole tarkoitus antaa sitovia ohjeita, vaan jäljempänä tarkastellaan useita erilaisia ohjelmia ja niiden tehokkuutta mahdollisimman puolueettomalla tavalla. Rikollisuuden ymmärtämiseen ja rikosentorjuntaan liittyvät edellytykset vaihtelevat maasta toiseen. Eri maissa kiinnitetään eri tavoin huomiota rikosentorjunnan merkitykseen suhteessa muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Rikosentorjuntatoimien toteuttaminen voi lisäksi olla kallista, ja ohjelmien kustannuksia on arvioitava yhdessä muiden päätöksentekoon vaikuttavien tekijöiden kanssa. Siirret-täessä ohjelmia maasta toiseen on myös toimittava varovasti, koska olosuhteet eri maissa vaihtelevat, eivätkä kaikki hankkeet toimi kokonaan tai osittain toisenlaisissa olosuhteissa.

Siltä osin kuin sosiaalinen ja yhteiskunnallinen epäjärjestys sekä taloudellinen puute voivat vaikuttaa rikosten tekemiseen kehitysmaissa, ratkaisu saattaa löytyä näiden olosuhteiden parantamisesta, toisin sanoen talouden kasvusta, kaupunkien jälleenrakentamisesta ja yhteisöjen elpymisestä. Eräät tässä kirjassa kuvatuista toimista saattavat auttaa edellä mainittujen epäkohtien ehkäisemisessä. Tällainen toiminta on kuitenkin usein erittäin monimutkaista ja kallista, ja sen tulokset ilmenevät todennäköisesti vasta pitkällä aikavälillä. Samanaikaisesti taloudellisesti huonosaisissa ja sosiaalisesta epäjärjestyksestä kärsivissä yhteisöissä esiintyy liikaa rikoksia ja niiden uhreja. Tarvitaan nopeita ja käytännössä toimivia ratkaisuja, joilla rikoksia voidaan vähentää lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä. Tässä yhteydessä Euroopan ja Pohjois-Amerikan kokemukset rikosten tilannetorjunnasta saattavat olla erityisen arvokkaita. Siltä osin kuin erilaiset yhteisöt tarvitsevat erilaisia ratkaisuja ongelmiinsa, kehitysmaat voivat havaita kyseisissä yhteisöissä tiettyjä, niiden omaan tilanteeseen sopivia piirteitä. Tämän jälkeen ne voivat ottaa käyttöön joitakin tässä kirjassa kuvattuja yhteisöpohjaisen rikosentorjunnan lähestymistapoja ongelmien ratkaisemiseksi.

Tässä kirjassa noudatetaan rikosentorjunnan luokittelujärjestelmää, jossa rikosentorjuntaan sisällytetään poliisitoiminta, mutta ei rikosoikeudellisen järjestelmän toimia. Tämä luokittelu on yleisimmin käytössä, ja se mahdollistaa mahdollisimman monien maiden sisällyttämisen kirjaan ja mahdollisimman suuren yleisön. Näin varmistetaan myös tietty yhtenäis-

syys tämän teoksen ensimmäisessä painoksessa noudatetun luokittelujärjestelmän kanssa. Rikoksentorjuntaa käsitellään kolmessa luvussa, joiden otsikot ovat

- 1) rikollisuuden ehkäiseminen,
- 2) rikosten tilannetorjunta ja
- 3) yhteisöpohjainen rikoksentorjunta.

Lähteet

Tämän kirjan ensimmäinen painos perustui tietoihin, joita saatiin useista erilaisista lähteistä. Euroopan ja Pohjois-Amerikan kriminologian asiantuntijoille lähetettiin kysely. Kyselyn vastausprosentti oli korkea ja 30 maasta saatiin jonkinlainen vastaus. Vastausten laatu ja perusteellisuus oli kuitenkin kaiken kaikkiaan epätydyttävä. Eräitä vastauksia seurasi tiedonhankintamatka, mutta pian selvisi, että tarvittiin myös muita lähteitä. Parhaimmiksi lähteiksi osoittautuivat alan kirjallisuuden huolellinen läpikäyminen muun muassa tietokonehakujen avulla (esim. International Crime Prevention Information Network, ICPIN) sekä kahden viikon vierailu Freiburgissa (Saksa) sijaitsevassa kansainvälisen rikosoikeuden Max Planck -instituutissa. Tämän lisäksi järjestettiin kaksi konferenssia, joissa useat YK:n jäsenvaltioiden asiantuntijat esittivät huomionsa selvityksen rakenteesta ja sisällöstä.

Ensimmäistä painosta valmisteltaessa siihen päätettiin sisällyttää uusinta ja innovatiivisinta tietoa lähestymistavoista rikoksentorjuntaan ja rikoksentorjuntatoimista. Tämä johti siihen, että ensimmäisessä painoksessa oli esimerkkejä ohjelmista ja aloitteista suhteellisen pienessä ja melko tarkoin valikoidussa ryhmässä valtioita (ensisijaisesti Kanadassa, Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa, Ranskassa, Pohjoismaissa ja Alankomaissa). Tämä painotus heijastuu myös toisessa painoksessa, jossa esitellään useita uusia hankkeita, erityisesti Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Uutta aineistoa on saatu tarkastelemalla alan uusinta kirjallisuutta sekä Ranskaan, Alankomaihin ja Yhdysvaltoihin suunnatuilla lyhyillä vierailuilla.

Tämän painoksen pohjana on käytetty englanninkielistä 2. painosta, jota on täydennetty uusilla, erityisesti pohjoismaisilla hankkeilla. Samalla on tarkistettu, etteivät johtopäätökset ole ristiriidassa Yhdysvaltojen kongressille laaditun laajan raportin (Sherman ym., 1997) kanssa.

Rakenne

Ensimmäinen luku koskee rikollisuuden ehkäisemistä (ts. toimia, joiden tarkoituksena on vaikuttaa yksilöiden alttiuteen tehdä rikoksia). Näiden toimien kohteena voi olla joko väestö kokonaisuudessaan tai tietyt riskiryhmiin kuuluvat ryhmät tai yksilöt. Toinen luku koskee rikosten tilannetorjuntaa. Siinä käsitellään strategioita, joiden tarkoituksena on vähentää rikosmahdollisuuksia. Kolmas luku koskee yhteisöpohjaista rikosentorjuntaa, ja siinä käsitellään toimia, joiden tarkoituksena on vähentää rikosten määrää kokonaisten yhteisöjen tasolla. Kyseiset toimet voivat olla strategioita, joiden tarkoituksena on vähentää rikollisuutta tai rikosmahdollisuuksia. Neljännessä luvussa selvitetään rikosentorjunta-prosessia hankkeiden suunnittelusta niiden toteuttamiseen ja arviointiin.

1 RIKOLLISUUDEN EHKÄISEMINEN

1.1 JOHDANTO

1.1.1 Rikosten tekemisen syyt ovat monimutkaisia ja hyvin erilaisia. Tarling (1993) on laatinut hyödyllisen yhteenvedon rikollisuuteen liittyvistä tekijöistä. Se alkaa aikaisesta ongelmakäyttäytymisestä ja perhe- ja kouluoloista ja päättyy vertaisryhmän vaikutukseen ja huumausaineiden ja alkoholin väärinkäyttöön. Muissa kattavammissa selvityksissä (esim. Rutter ja Giller, 1983) on käsitelty kaikkia rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttaneita seikkoja. Tässä luvussa tarkastellaan näistä useita niiden tunnistamiseen perustuvien rikosentorjuntahankkeiden yhteydessä. Kaksi keskeistä rikollisuutta rajoittavaa tekijää ovat toisaalta yksilöihin kohdistettujen rikoksia ehkäisevien ulkoisten kontrolloikeinojen tai yksilöiden sisäistämisen kontrollin määrä ja tehokkuus sekä toisaalta lain noudattamisen kannustimien määrä (ts. mahdollisuuksien puuttuminen vallitsevien sosiaalisten normien noudattamista koskevan henkilökohtaisen sitoutumisen kehittämiseksi). Nämä kaksi tekijää ohjaavat yhdessä rikoksia ja rikollisuutta koskevissa tutkimuksissa tunnistettujen rikosentekoon liittyvien tekijöiden kanssa yksilöiden alttiutta rikosentekoon.

1.1.2 Normien ja arvojen oppiminen sekä lain noudattamisen kannustimet perustuvat yleensä merkittäviin yhteiskunnallis-taloudellisiin rakenteisiin ja sosiaalistaviin instituutioihin. Muutokset näiden rakenteiden ja instituutioiden luonteessa vaikuttavat siten alttiuteen tehdä rikoksia ja siten myös rikosten määrään. Rikosentorjunta toimii näin ollen selvittämällä, miten yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden ja sosiaalistavien instituutioiden luonne ja muutokset voivat lisätä alttiutta rikosentekoon, sekä muuttamalla niitä mahdollisuuksien mukaan kyseisten vaikutusten vähentämiseksi.

1.1.3 Yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden ja sosiaalistavien instituutioiden muutosten kielteiset vaikutukset kohdistuvat usein suhteettomasti tiettyihin yhteiskunnan osiin. Tämä koskee erityisesti ihmisiä, jotka vähiten kykenevät suojelemaan itseään tällaisilta muutoksilta (ts. nuoria, sairaita, maahanmuuttajia, köyhiä, työttömiä, kodittomia jne.). Rikollisuuden ehkäisemiseen tarkoitetuissa toimintatavoissa keskitytään yleensä näihin ryhmiin, koska niissä rikosenteon riski on myös suurin. Strategiat voivat olla yleisesti suunnattuja tai tiettyihin instituutioihin tai yhteisöihin suunnattuja.

Riippumatta tietyn strategian kohteesta rikollisuuden ehkäisemisessä on kuitenkin otettava huomioon useita rikoksia koskevia sosiaalipoliittisia toimintatapoja.

1.1.4 On muistettava, että sosiaalipoliittiset toimet ovat ja niiden tulisi olla arvokkaita sellaisinaan, eikä niitä tarvitse perustella rikosten ehkäisemisellä tai vähentämisellä. Jotkut voivat jopa asettaa kyseenalaiseksi sen, voiko rikosten väheneminen tulevaisuudessa olla millään tavoin edellytyksenä voimavarojen jakamiselle esimerkiksi huono-osaisten perheiden tukemiseen. Tästä huolimatta rikosentorjunta sosiaalipoliittisten toimien avulla on oikeutettua, jos rikosentorjuntaa tarkastellaan vain yhtenä toimintatavan mahdollisista tuloksista.

1.1.5 Eräillä aloilla sosiaalipoliittisten toimien voidaan katsoa olevan niin tärkeitä, että niitä on tuettava huolimatta niiden mahdollisesta rikoksia tuottavasta vaikutuksesta. Toiminta, jossa esimerkiksi otetaan pois taloudellisia etuja tietyiltä yhteiskunnan osilta, saattaa johtaa siihen, että köyhimmät kansalaiset tekevät selviytyäkseen rikoksia. Saavutetut taloudelliset edut saattavat tästä huolimatta olla suuremmat kuin säästöistä aiheutuneet kustannukset.

1.1.6 Toisissa tapauksissa hallitukset saattavat kuitenkin olla tietämättömiä toimintatapojensa mahdollisista rikollisuutta tuottavista vaikutuksista. Tällaisten vaikutusten vähentämiseksi hallituksia olisi kannustettava seuraamaan sosiaalista kehitystä sekä ennakoimaan ja arvioimaan uusien sosiaalipoliittisten toimien vaikutuksia rikosentekoon. Silloin kun sosiaali-poliittiset toimet perustuvat lainsäädäntöön, uuteen lainsäädäntöön voisi taloudellisia ja henkilöstöön liittyviä seurauksia koskevien säännösten lisäksi sisällyttää säännökset siitä, miten ne vaikuttavat rikollisuuteen. Sosiaalipoliittisia toimia voidaan myös tarkastella paikallistasolla niiden rikoksiin kohdistuvien mahdollisten vaikutusten kannalta. Yksittäisiä viranomaisia voidaan myös pyytää määrittämään kaksi tai kolme toimintatapaa, joita tietyn ajanjakson kuluessa arvioidaan ja tarkistetaan rikollisuutta tuottavien vaikutusten ja rikollisuuden ehkäisemisestä koskevien mahdollisuuksien ottamiseksi huomioon. Rikoksiin kohdistuvia vaikutuksia koskevien selvitysjärjestelmien kehittäminen olisi näin ollen nähtävä rikosentorjunnan itsenäisenä osana.

1.1.7 Ennen kuin seuraavassa käsitellään yksityiskohtaisesti eräitä toteutettavissa olevia toimia, on tärkeää korostaa, miten tämä lähestymistapa eroaa tässä kirjassa kuvatuista kahdesta muusta

rikosentorjunnan lähestymistavasta. Rikollisuuden ehkäiseminen eroaa rikosten tilannetorjunnasta ja yhteisöpohjaisesta rikosentorjunnasta ainakin kolmella perustavanlaatuisella tavalla.

1.1.8 Ensinnäkin rikollisuuden ehkäisemisessä keskitytään aina ensisijaisesti lapsiin ja nuoriin, koska he ovat sosiaalistamisen ensisijaisia kohteita. Useimmat aikuiset rikosentekijät aloittavat rikosten tekemisen nuorena. Todellinen rikosentorjunta olisi näin ollen aloitettava aikaisin suurimman hyödyn saavuttamiseksi. Näitä toimia ei tulisi rajoittaa siihen, että riskiryhmiin kuuluvat pikkulapset tunnistetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta heidän käyttäytymistään voidaan muuttaa ennen kuin he aloittavat rikosten tekemisen. Toimet olisi keskitettävä yhteiskunnan sellaisten organisatoristen, institutionaalisten, rakenteellisten ja kulttuuristen järjestelyjen muuttamiseen, joilla saattaa olla kielteisiä vaikutuksia nuorten sosiaalistumiseen ja jotka saattavat lisätä rikosten riskiä.

1.1.9 Toiseksi sosiaalisen kehityksen eri vaiheissa sovelletaan erilaisia rikosentorjunnan lähestymistapoja. Esimerkiksi perhekeskeiset strategiat ovat hyvin erilaisia perheissä, joissa on murrosikäisiä, ja perheissä, joissa on pikkulapsia. Vastaavasti ala-asteella mahdollisesti hyödyllisiä rikosentorjuntastrategioita ei voida soveltaa yläasteella. Työllistämiseen ja vertaisryhmiin perustuvat strategiat toimivat paremmin murrosikäisten kuin nuorempien lasten kohdalla, koska koulu ja perhe ovat nuorempiin lapsiin kohdistuvien toimien osalta tärkein alue. Varhaislapsuuden aikana kehityksen ollessa nopeimmillaan vanhemmat on jatkuvasti pidettävä ajan tasalla antamalla heille säännöllisesti kussakin vaiheessa asianmukaista uutta tietoa, neuvontaa ja tukea. Vanhemmat, jotka ovat ennen jokaista uutta vaihetta tietoisia siitä, mitä on odotettavissa, pystyvät todennäköisesti paremmin selviytymään muutoksista kuin huonosti valmistautuneet vanhemmat. Tämä koskee erityisesti murrosikää, jolloin pitäisi olla saatavilla erilaisiin tarpeisiin (yksinhuoltajat, perheet, joissa on isä- tai äitipuoli, etnisiin vähemmistöihin kuuluvat perheet jne.) räätälöity asianmukaisten neuvonta- ja tukipalvelujen valikoima.

1.1.10 Kolmanneksi rikollisuuden ehkäisemistä ei voida helposti arvioida hankkeisiin perustuvien ja lyhytaikaisten arviointien avulla. Tämä lähestymistapa on pitkäaikaisempi ja ohjelmiin perustuva, ja hankkeille on annettava aikaa ennen kuin ne voivat tuottaa myönteisiä tuloksia. Rikollisuuden ehkäisemistä on myös erittäin vaikea arvioida niiden välittömien

vaikutusten perusteella, jotka sillä on tietyllä alueella tehtävien rikosten määrään. Useimmissa ohjelmissa edistyminen voidaan todeta ainoastaan yksilötasolla. Koska rikosten, yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden ja sosiaalistavien instituutioiden väliset suhteet ovat erittäin monimutkaisia, rikollisuutta ehkäisevien ohjelmien vaikutukset voidaan tunnistaa ainoastaan liitännäisten tekijöiden, kuten väkivaltaisen käyttäytymisen, toistuvien luvattomien poissaolojen, koulusaavutusten ja työllisyysasteen parantumisen avulla.

1.1.11 Rikollisuuden ehkäisemiseen vaikuttavat selvimmin seuraavat kuusi sosiaalipolitiikan alaa: kaupunkisuunnittelu sekä terveydenhoito-, perhe-, koulutus-, nuoriso- ja työllisyyspolitiikka.

1.2 KAUPUNKISUUNNITTELU

1.2.1 Kaupunkisuunnittelun keskeisiä aloja ovat muun muassa rappeutuneiden asuinalueiden kunnostaminen, asuntojen hallinnointi, kodittomuus, julkisten palvelujen tarjoaminen ja ostosalueiden suunnitteleminen sekä asuntojen ja muiden palvelujen väliset yhteydet, erityisesti liikenne ja työpaikan sijainti. Kaupunkiympäristön suunnittelua ja asumisjärjestelyjä koskevia toimintatapoja käsitellään toisessa ja kolmannessa luvussa ja nuorten kodittomuutta tämän luvun perhepolitiikkaa koskevassa osassa. Yleisesti ottaen kaupunki- (ja maaseutu-) suunnittelun vaikutuksia rikoksiin ei kuitenkaan ole kaikilta osin selvitetty (ks. kuitenkin Vahlenkamp, 1989). Vaikka on yleisesti tiedossa, että suurissa ja liian tiheään asutetuissa kaupungeissa tehdään enemmän rikoksia kuin hyvin suunnitelluissa ja harvaan rakennetuissa kaupunkiympäristöissä (ks. esimerkiksi van Dijk ym., 1991), on vaikea ehdottaa käytännön toimintatapoja, joilla voitaisiin vähentää liian tiheään asumisen haitallisia vaikutuksia.

1.2.2 Mahdollisuuksien rajoissa olisi kannustettava kaupunkiyhteisöjen koon ja väestötiheyden rajoittamista esimerkiksi viheralueiden avulla, koska tutkimustulokset ovat osoittaneet, että valvontaan ja epäviralliseen sosiaaliseen kontrolliin liittyvät ongelmat kasvavat, jos kerrostaloalueilla asuu paljon perheitä, joissa on pikkulapsia (Foster ja Hope, 1993). Tämän vuoksi olisi suhtauduttava myönteisesti toimintatapoihin, joilla varmistetaan asuinalueen väestön asianmukainen ikä- ja perherakenteen

jakautuma. Kaupunkiväestön käyttämän tilan jakaminen uudelleen yhteiskuntaluokkaan, rotuun tai muuhun syyhyn perustuvan syrjinnän vähentämiseksi voi vähentää rikollisuutta. Esimerkiksi Chicagossa on Gautreaux-hankkeen avulla yritetty lisätä köyhillä kaupunkialueilla asuvien huono-osaisten perheiden liikkuvuutta valmistelemalla toimintatapoja ja tarjoamalla kannustimia, joilla edistetään perheiden sopeutumista esikaupunkien paremmassa asemassa oleviin yhteisöihin. Eisenhowerin säätöön (1993) mukaan Gautreaux-hankkeessa on onnistuttu parantamaan tällaisten perheiden koulutukseen, työllisyyteen ja talouteen liittyviä olosuhteita. Näyttöä ei kuitenkaan ole esitetty sen tueksi, että tällä tavoin olisi onnistuttu vähentämään rikosten ja uhrien määrää. Kaiken kaikkiaan kaupunkisuunnittelun merkitystä rikosten ja rikollisuuden vähentämisessä on tutkittu vain vähän.

1.3 TERVEYDENHOITOPOLITIikka

1.3.1 On vain vähän näyttöä siitä, että tietyistä fyysisistä ja psyykkisistä ongelmista kärsivät ihmiset olisivat alttiimpia tekemään rikoksia (Rutter ja Giller, 1983). Esimerkkinä mainittakoon kuitenkin, että lukemisvaikeuksista kärsivät lapset ovat vaarassa epäonnistua koulussa, millä on vuorostaan selvä tilastollinen yhteys rikollisuuteen. Tällaisten vaikeuksien tunnistaminen ja korjaaminen voi näin ollen epäsuorasti vähentää rikoksia tulevaisuudessa. Koska fyysiset ja psyykkiset vaikeudet voivat lisätä vieraantumista ja syrjäytymistä, olisi suhtauduttava myönteisesti yhteisöpohjaisiin toimintatapoihin, joilla voidaan varmistaa fyysisesti ja psyykkisesti vammautuneiden sosiaalinen sopeutuminen.

1.3.2 Kattavien terveydenhoitopalvelujen tarjoaminen voi vastaavasti helpottaa moniongelmaisten perheiden tilannetta ja lisätä niiden mahdollisuuksia parantaa perheen toimivuutta. Näiden perheiden terveyttä, ruokavaliota ja psyykkistä tilaa edistäviä kansallisen tason toimintatapoja olisi näin ollen yhteensovitettava ja yhdenmukaistettava sellaisten paikallisen tason terveydenhoito-ohjelmien kanssa, joiden kohteena ovat eniten apua tarvitsevat. Barnumin (1987) mukaan ehkäisevän hoidon tärkeitä edellytyksiä ovat terveydenhoitopalvelujen jatkuva tarjoaminen lapsille, erityisesti alemmissa yhteiskunnallis-taloudellisissa yhteiskuntaluokissa, ja palvelujen käyttämisen helppous. Hän ehdottaa, että terveydenhoitopalvelujen tarjoamista voisi tehostaa keskittämällä toiminta eri-ikäisten lasten terveyteen liittyviin tarpeisiin ja tarjoamalla terveydenhoitopalveluja

koulujen kautta siten, että perheiden osallistuminen varmistetaan tarvittaessa kenttätyön avulla.

1.3.3 Rikollisuuden ehkäisemisen kannalta yksi terveydenhoitopolitiikan merkittävimmistä aloista liittyy huumausaineiden ja alkoholin väärinkäyttöä koskeviin toimintatapoihin. Dryfoos (1990) on arvioinut useita erilaisia päihteiden väärinkäyttöön liittyviä ohjelmia Yhdysvalloissa. Hän on todennut kolme lähestymistapaa tehokkaaksi, vaikka yhdenkään toimen tai ohjelman ei ole osoitettu vähentävän päihteiden väärinkäyttöä pitkällä aikavälillä. Kolme tehokkainta lähestymistapaa ovat sosiaalisten ja yhteiskunnallisten taitojen opettaminen kouluissa siten, että vanhemmat lapset toimivat esikuvina, yksilöllinen ohjaus kouluissa ja yhteistyöhön perustuvat moniosaiset yhteisöpohjaiset ohjelmat. Päihteiden väärinkäytön ehkäiseminen on itsenäinen aihe, jota ei voida käsitellä kattavasti tässä kirjassa. Useilla tässä luvussa määritetyistä menestyksekkäistä rikollisuuden ehkäisemiseen tarkoitetuista toimista on kuitenkin käytännössä myös vaikutuksia alttiuteen väärinkäyttää huumausaineita ja alkoholia ja tehdä niihin liittyviä rikoksia (ks. Albrechtin ja Kalmhoutin vuonna 1990 laatima kattava selvitys huumausainepolitiikan suhteesta rikoksiin Länsi-Euroopassa.) Toisessa terveydenhoitopolitiikan merkittävässä osa-alueessa keskitytään yksilöiden sijasta perheiden terveydentilan ja toimivuuden edistämiseen.

1.4 PERHEPOLITIikka

1.4.1 Perheiden toimivuudella on keskeinen merkitys nuorten tekemien rikosten ehkäisemisessä. Tutkimustulokset ovat osoittaneet vakaiden ja tunne-elämältään terveiden perheiden olevan yhdessä hyvän koulutuksen ja sopivien työpaikkojen kanssa tärkeitä tehokkaan sosiaalistumisen ja sosiaalisen kiinnittymisen aiheuttajia (ks. esimerkiksi Loeber ja Dishion, 1983). Lasten kehitystä koskevissa seurantatutkimuksissa on havaittu, että aikaisessa vaiheessa ilmenevä vilpillinen, epäsosiaalinen ja häiriökäyttäytyminen ovat tärkeitä muuttujia ennustettaessa tulevaa rikollisuutta ja että perheiden rakenne ja toimivuus ovat keskeisiä tarkasteltaessa lasten käyttäytymistä (West, 1982).

1.4.2 Lapsuudessa ilmenevän häiriökäyttäytymisen ja aikuisena tehtyjen rikosten välinen yhteys ei ole vielä täysin selvä, koska kaikista epäsosiaalisista lapsista ei tule epäsosiaalisia aikuisia. Vaikuttaa kuitenkin

siltä, että perheisiin kohdistuvilla toimilla voidaan selvästi ehkäistä nuorten tekemiä rikoksia. On kuitenkin korostettava, että perheiden tukemiseen ja perheiden kanssa työskentelemiseen perustuvien rikosentorjunnan toimintatapojen kehittämällä on rajansa. Poliitikot ja asiantuntijat ovat joskus vastahakoisia puuttumaan tähän erittäin henkilökohtaiseen ja yksityiseen elämänalueeseen.

1.4.3 Rikoskäyttäytymisen merkkejä jo aikaisessa vaiheessa osoittavat nuoret tekevät todennäköisemmin myöhemmin toistuvasti vakavia rikoksia kuin murrosiän puolivälissä rikoksenteon aloittavat nuoret, jotka todennäköisesti aikuistuuessaan lopettavat rikoksenteon (Patterson, 1994). Tällaisten lasten perheisiin kohdistuu usein kovia paineita. Niille on luonteenomaista sosiaalinen ja henkilökohtainen moniongelmaisuus, rikkonaisuus ja ristiriitaiset ihmissuhteet (Graham, 1988a; Rutter ja Giller, 1983). Amerikassa, Isossa-Britanniassa ja Pohjoismaissa suoritettujen tutkimusten meta-analyysissä määritettiin seuraavat neljä merkittävää perhevaikutusten keskittymää, jotka lisäävät rikoksenteon riskiä:

- * lasten laiminlyöminen, jossa vanhemmat käyttävät vähän aikaa vuorovaikutukseen lasten kanssa ja lasten valvontaan;
- * konfliktitilanteet, joissa vanhempien kurinpito on epä johdonmukaista tai tilanteeseen sopimatonta ja joissa perheenjäsen hylkää toisen;
- * poikkeava käyttäytyminen, jossa vanhemmat osallistuvat itse rikosten tekoon ja/tai hyväksyvät lakien rikkomisen;
- * perhe-elämän häiriöt, joissa riitaisuudet avioelämässä johtavat lasten laiminlyömiseen ja konflikteihin sekä avioliiton päättymiseen ja tämän seurauksena toisen vanhemman (tavallisesti isän) lähtemiseen perheestä.

1.4.4 Näistä neljästä perhevaikutusten keskittymästä lasten laiminlyönti on vaikutuksiltaan voimakkain ja perhe-elämän häiriöt heikoin. Riski, että lapsesta tulee suhteettoman paljon rikoksia tekevä rikoksenuusija, on suurimmillaan, jos lapsi joutuu kokemaan usean tällaisen kielteisen vaikutuksen yhdistelmän (Osborn ja West, 1978). Ratkaisevana tekijänä on lasten ja vanhempien välisen suhteen laatu ja jatkuvuus, ja jos vanhempia on kaksi, vanhempien välisen suhteen laatu ja jatkuvuus.

1.4.5 Ulkoisillakin tekijöillä voi olla kielteisiä vaikutuksia perhesuhteisiin. Moniongelmaiset ja huonotuloiset perheet, jotka elävät liian tiheästi

asutetuissa, huonokuntoisissa ja epävakaisissa yhteisöissä, ovat todennäköisemmin suuren paineen alaisia. Tämä voi vuorostaan vaikuttaa kielteisellä tavalla näiden perheiden kykyyn kasvattaa asianmukaisesti lapsiaan. Yksinhuoltajat ovat erityisen alttiita tällaisille paineille. Todennäköisyys, että lapsista tulee sosiaalisesti sopeutumattomia, on vieläkin suurempi yksinhuoltajien ollessa erittäin nuoria, sosiaalisesti eristyneitä ja riippuvaisia sosiaaliturvasta (Loury, 1987). Vanhempien ero tai yksinhuoltajuus ei kuitenkaan välttämättä ohjaa lasta epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja rikosten tekemiseen. Merkittävää ei ole toisen vanhemman puuttuminen, vaan lapsen ja perheeseen jääneen vanhemman välisen suhteen laatu ja kestävyys (Rutter ym., 1983).

1.4.6 Lapsen kehitysvaiheiden aikana kehittyvät suojaavat tekijät voivat kokonaan tai osittain kompensoida rikoksenteon riskiä lisäävää taustaa (Kolvin ym., 1990). Huono-osaisten poikien ensimmäisen viiden elinvuoden aikana tapahtuneet muutokset ovat osoittautuneet merkittäviksi suojatekijöiksi. Tällaisia muutoksia ovat ahtaissa oloissa asumisen päättyminen, pieni perhekoko, äidin antama hyvä kasvatus, äidin hyvä terveys, hyvä kotikasvatus ja perheen elättäjän työnsaanti. Poikien vanhetessa muista suojaavista tekijöistä tulee merkityksellisiä. Näitä ovat muun muassa hyvä koulumenestys, vanhempien tehokas valvonta, hyvät ihmissuhteet perheen ulkopuolella ja samaistuminen vertaisryhmän myönteiseen toimintaan. Erilaiset toimintatavat soveltuvat näin ollen lapsen kehityksen eri vaiheisiin.

1.4.7 Rikoksentorjuntaa edistävät perheisiin kohdistuvat toimet jakautuvat ensisijaisesti seitsemään luokkaan:

- 1) nuorten raskauksien ehkäiseminen,
- 2) palvelujen tarjoaminen ennen synnytystä ja synnytyksen jälkeen,
- 3) vanhempainneuvonta ja -kasvatus,
- 4) huono-osaisten vanhempien lasten esikoulut,
- 5) tuki perheille, joilla on taloudellisia ja psykologisia ongelmia,
- 6) lasten huostaanoton välttäminen perheiden säilyttämiseksi yhdessä ja
- 7) nuorten kodittomuuden ehkäiseminen.

Useimpien jäljempänä tarkasteltavien perheisiin kohdistuvien toimien nimenomaisena tarkoituksena ei ole rikollisuuden ehkäiseminen, mutta kaikkien kohteena on rikollisuuteen liittyviä riskitekijöitä. Onnistuneimpia ovat yleensä sellaiset toimet, joiden kohteena on useampi kuin yksi

riskitekijä, ja tällaisten toimien myönteiset lopputulokset oikeuttavat niiden toteuttamisen.

Nuorten raskauksien ehkäiseminen

1.4.7.1 Alaikäisille äideille syntyneet lapset kärsivät muita lapsia useammin huonosta terveydestä, huonosta koulumenestyksestä sekä kognitiivisista ja tunne-elämän vaikeuksista. He tekevät myös todennäköisemmin nuorina rikoksia (Bright, 1992). Kouluikäisten äitien raskauksia voidaan ehkäistä tehokkaalla tiedottamisella ja perhesuunnittelua koskevalla neuvonnalla, johon sisältyy ehkäisyvälineiden ilmainen ja luottamuksellinen jakaminen. Lisäksi alaikäisille äideille voidaan tarjota tukea ja neuvontaa, jotta he voisivat käydä koulun loppuun ja jotta välttyttäisiin mahdollisilta uusilta ennenaikaisilta raskauksilta. Ainakin Yhdysvalloissa vain muutamien ohjelmien on kuitenkin kiistattomasti osoitettu vähentäneen nuorten raskauksia (Dryfoos, 1990).

Palvelujen tarjoaminen ennen ja jälkeen synnytyksen

1.4.7.2 On todettu, että terveydenhoitohenkilöstön kotikäynnit raskauden ja vauvaiän aikana, jolloin äitejä neuvotaan vauvan hoitamisessa ja annetaan tietoa lapsen kehityksestä, vähentävät rikosentekoon altistavia seikkoja, kuten lasten hyväksikäyttöä ja laiminlyöntiä ensimmäisten elinvuosien aikana. Tällaisten kotikäyntien, jotka Suomessa kuuluvat neuvolatoiminnan rutiineihin, on myös todettu vähentävän riskiä, että kyseinen lapsi tekisi myöhemmin rikoksia (Farrington, 1994). Käytännössä on kuitenkin vaikea arvioida aikaisessa vaiheessa toteutettujen toimien vaikutuksia myöhempään rikolliseen käyttäytymiseen. Huolimatta aikaisessa vaiheessa ilmenevien perhettä koskevien muuttujien ja nuorena tehtyjen rikosten välisestä selvästä yhteydestä useat tutkimustulokset viittaavat siihen, että pitkällä aikavälillä toteutettujen jatkotutkimusten, joille kyseiset johtopäätökset suurelta osin perustuvat, metodologia saattaa olla puutteellinen (Rutter ja Giller, 1983). Näiden vaikeuksien vuoksi useimmat aikaisessa vaiheessa toteutetuista toimista keskittyvät nuorten myöhemmin tekemiin rikoksiin liittyviin tekijöihin, kuten koulusaavutuksiin, käyttäytymiseen ja läsnäoloon koulussa sekä käyttäytymiseen kotona.

YALEN LASTEN TUTKIMUSKESKUS, YHDYSVALLAT

Yalen lasten tutkimuskeskuksen Lasten talo -ohjelmassa tarjotaan useita erilaisia palveluja pienille ryhmille, joihin kuuluu pienituloisia kaupunki-perheitä, joista suurin osa on yksinhuoltajaperheitä. Palveluja tarjotaan kahden vuoden aikana ensimmäisen lapsen syntymästä alkaen. Näitä palveluja ovat muun muassa lasten terveydenhoito ja sosiaalityöntekijöiden vierailut, joiden aikana äidit saavat neuvontaa rahankäyttöön, ruokavalioon, päivähoidon sekä muiden sosiaaliviranomaisten palveluihin liittyvissä kysymyksissä.

Ohjelmaa arvioitiin vertaamalla 17 pienituloista perhettä vastaaviin vertailuperheisiin, jotka valittiin rodun ja yhteiskunnallis-taloudellisen aseman sekä sen perusteella, oliko perheessä isä. Vertailuperheille ei tarjottu edellä mainittuja palveluja. Tulokset osoittivat, että 13 vuoden ikäisinä koeryhmän perheiden lapset suoriutuivat ja käyttäytyivät paremmin koulussa. He olivat myös harvemmin luvatta poissa koulusta. Lisäksi koeryhmän äidit kertoivat harvemmin lastensa käyttäytymiseen, kurinpiitoon ja valvontaan liittyvistä ongelmista kuin vertailuryhmän äidit.

1.4.7.3 Koska kouluun ja perheeseen liittyvät tekijät ovat luotettavia nuorten rikoksenteon ennustimia, vaikuttaa siltä, että Yale-ohjelmassa vähennettiin ohjelmaan osallistuneiden todennäköisyyttä tehdä rikoksia. Ohjelmaan osallistuneiden perheiden määrä oli kuitenkin liian pieni, jotta sen perusteella olisi voinut tehdä yleisiä johtopäätöksiä (Seitz ym., 1985). Ziglerin ja Hallin (1987) mukaan koulut säästivät kuitenkin huomasti menestyvien erityisten tukitoimien vähentymisessä selvästi enemmän rahaa kuin perheille tarjottuihin palveluihin käytettiin. Toisessa vastaavassa ohjelmassa on pystytty osoittamaan nuorten tekemien rikosten vähentyneen.

SYRACUSEN PERHEENKEHITTÄMISOHJELMA, YHDYSVALLAT

Tässä ohjelmassa annettiin raskauteen, synnyttämiseen ja vauvanhoitoon liittyvää neuvontaa ja tukea pienituloisille naisille viikottaisten kotikäyntien ja ilmaisen päivähoidon avulla. Päivähoidon tarkoituksena oli kehittää 6 kk–5 v vanhojen lasten kognitiivisia taitoja. Ohjelmaa arvioitiin käyttäen vastaavaa 3-vuotiaiden lasten vertailuryhmää. Yli 120:tä lasta seurattiin 15 vuoden ikään asti. Vaikka 22 prosentilla vertailuryhmästä oli merkintä rikosrekisterissä, koeryhmässä ainoastaan 6 prosenttia oli tuomittu rikoksesta. Lisäksi ohjelmaan osallistuneiden tekemät rikokset olivat yleensä vähemmän vakavia kuin vertailuryhmässä tehdyt rikokset. Ohjelmaan osallistuneet tytöt olivat vähemmän luvatta poissa koulusta ja heidän koulusaavutuksensa olivat paremmat (Lally ym., 1988).

Vanhempainneuvonta ja -kasvatus

1.4.7.4 Lasten varhaisessa vaiheessa ilmenevää ongelma- ja häiriökäyttäytymistä voidaan lieventää tehokkaalla valvonnalla ja kurinpidolla. Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että vanhempien olisi vältettävä ailahtelevaa ja epä johdonmukaista kurinpitoa. Tällainen kurinpito estää lapsia oppimasta vanhempien hyväksymiä käyttäytymisen muotoja (West, 1982). Vanhempien on tehtävä lapselle selväksi, millainen käyttäytyminen on hyväksyttävää. Varojen kohdentaminen vanhempainkasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvien taitojen parantamiseen voi tämän vuoksi olla hyödyllistä.

1.4.7.5 Vanhemmat voivat oppia vanhempainkursseilla tunnistamaan sellaista perhekäyttäytymistä, jolla saattaa olla kielteisiä vaikutuksia lapselle. Lisäksi he voivat oppia toimimaan asianmukaisemmin tällaisissa tilanteissa. Vanhempia voidaan opettaa omaksumaan rakentavampia toimintatapoja, käyttämään vähemmän ankaraa ja johdonmukaisempaa kurinpitoa sekä välttämään tilanteita, jotka voivat johtaa riitoihin. Käytännössä osallistujien määrä on kurssin alussa usein pieni ja kurssin keskeyttäneiden määrä suuri, mutta osallistumista voidaan parantaa taloudellisten kannustimien avulla (suuremmat lapsilisät).

1.4.7.6 Arvioitaessa eräitä vanhempainkasvatusohjelmia, kuten Oregonin sosiaalisen oppimiskeskuksen ohjelmaa, on ilmennyt, että niissä on onnistuttu vähentämään häiriö- ja väkivaltaista käyttäytymistä jonkin verran.

OREGONIN SOSIAALISEN OPPIMISKESKUKSEN OHJELMA, YHDYSVALLAT

Väkivaltaisten ja rikoksia tehneiden lasten vanhemmille tarkoitettu Oregonin sosiaalisen oppimiskeskuksen ohjelma on yksi huolellisimmin arvioiduista vanhempainkasvatusohjelmista. Vanhempia koulutetaan soveltamaan myönteisiä ja muuhun kuin pakkoon perustuvia kurinpitomenetelmiä, käsittelemään epäsosiaalista käyttäytymistä johdonmukaisesti ja määrätietoisesti, neuvottelemaan lastensa kanssa käyttäytymissäännöistä, kehittämään ongelmanratkaisutaitoja ja parantamaan kommunikointia sekä ihmissuhteita perheen sisällä.

Oregonin ohjelma johti pikkulasten väkivaltaisen käyttäytymisen vähene- miseen, joka kesti korkeintaan vuoden ajan. Vastaavia tuloksia on saatu myös varkauksien osalta (Patterson ym., 1982), mutta vaikutukset olivat

tässäkin tapauksessa lyhytaikaisia. Valitettavasti 25 prosenttia ohjelmaan osallistuneista vanhemmista keskeytti ennen ohjelman päättymistä ja toinen 25 prosenttia keskeytti vuoden seurantajakson aikana. Lasten käyttäytymisen lyhytaikaisen paranemisen vastapainona ilmeni vanhempien motivaation ylläpitämiseen liittyviä vaikeuksia, ja pitkän aikavälin vaikutukset rikollisuuteen olivat vähäisiä tai jopa olemattomia.

1.4.7.7 Siihen, johtaako lapsuusajan väkivaltaisen käyttäytymisen vähentäminen tulevaisuudessa tehtävien rikosten vähenemiseen, on vaikeampi vastata. Ei ole näyttöä siitä, että kasvattivanhempien koulutusohjelmat vähentäisivät ongelmalasten määrää heidän huostaansa uskottujen lasten keskuudessa (Loeber, 1987). On kuitenkin todennäköistä, että vanhempien avustaminen lasten kuuntelemisessa, lasten liikkumisen ja käyttäytymisen seuraamisessa sekä johdonmukaisessa ja väkivallattomassa kurinpidossa edistää perheiden toimivuutta. Käyttäytymishäiriöisten pienten lasten vanhemmille tarkoitettujen koulutusohjelmien rikollisuuden ehkäisemiseen liittyviä pitkän aikavälin vaikutuksia ei ole kuitenkaan vielä kyetty osoittamaan luotettavalla tavalla.

1.4.7.8 Kliiniset toimet, joissa koulutetaan väkivaltaisten ja käyttäytymishäiriöisten lasten vanhempia, ovat yleensä vaativia ja kalliita. Ei ole aina helppoa saada vanhempia osallistumaan tähän toimintaan tai jatkaamaan sitä. Kotikäynnit yhdistettynä kannustimiin ja muistutuksiin voivat lisätä osallistumista. Vapaaehtoisten kokeneiden vanhempien avulla koulutusta ja tukipalveluja voidaan tarjota myös vanhemmille, joiden tarve ei ole yhtä suuri. Yhdistyneessä kuningaskunnassa on toteutettu ohjelma (Gibbons ja Thorpe, 1990), jossa vapaaehtoiset vanhemmat tekevät kotikäyntejä vaikeuksissa oleviin perheisiin, joissa on pikkulapsia. Järjestelmästä saadut tulokset viittaavat siihen, että tällaisilla hankkeilla voidaan välttää lasten huostaanottoja. Huostaanoton tiedetään lisäävän tulevaisuudessa tehtävien rikosten riskiä (ks. jäljempänä).

Esikoulut

1.4.7.9 Esikouluohjelmissa keskitytään maahanmuuttajien tai yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti huono-osaisten perheiden pikkulasten tai lasten, joilla on muita vaikeuksia, koulusaavutusten, sosiaalisten taitojen ja käyttäytymisen parantamiseen. Useimpien esikouluohjelmien nimenomaisena tarkoituksena ei ole myöhemmin tehtävien rikosten ehkäisemi-

nen, vaan niiden tavoitteena on parantaa osallistujien sosiaalisia ja älyllisiä taitoja lähitulevaisuudessa. Tunnettu poikkeus tästä on Perryn esikouluohjelma, jonka nimenomaisena tavoitteena on rikosten ehkäiseminen tulevaisuudessa.

PERRYN ESIKOULUHANKE, YHDYSVALLAT

Vuonna 1962 aloitettu Perryn esikouluhanke on tunnetuin esimerkki esikouluhankkeesta, jonka nimenomaisena tavoitteena oli rikoksenteon riskin vähentäminen. Hankkeessa valittiin sattumanvaraisesti 123 mustaa lasta yhteiskunnallisesti ja taloudellisesti huono-osaisista perheistä toisaalta lasten kehittämiseen tarkoitettuun esikouluohjelmaan ja toisaalta vertailuryhmään (58 edelliseen ja 65 jälkimmäiseen). Useimmat osallistuivat hankkeeseen kahden vuoden ajan kolmannelta ikävuodesta alkaen. Melkein puolet perheistä oli yksinhuoltajaperheitä. Vanhempien älykkyydosamäärä oli yleensä alhainen, he olivat huonosti koulutettuja, heillä oli vähän työkokemusta ja he asuivat liian ahtaissa asunnoissa. Esikouluohjelmassa oli kyse lasten saamisesta osallistumaan luokkahuoneessa tapahtuvan toiminnan suunnitteluun heidän älyllisen ja sosiaalisen kehityksensä edistämiseksi. Opettajien ryhmiä hyödynnettiin siten, että opettajia oli erittäin paljon suhteessa oppilaiden määrään. Opetusta annettiin 2,5 tuntia päivässä 30 viikon aikana joka vuosi. Lisäksi opettaja vieraili kerran viikossa 1,5 tunnin ajan jokaisessa kodissa.

Tietoja kerättiin 16 vuoden ajan kaikista lapsista ensin ikävuosina 3–11 ja sitten heidän ollessaan 15, 19 ja 27 vuoden ikäisiä. Tiedot koskivat muun muassa koulusaavutuksia, asenteita, työkokemusta ja koehenkilön sekä poliisin ilmoittamaa rikoksentekeä.

Vain harvat keskeyttivät hankkeen. Tutkimuksessa todettiin, että esikouluohjelmaan osallistuneet lapset menestyivät paremmin koulussa ja aikuisopetuksessa ja että he todennäköisemmin valmistuivat ja saivat työpaikan. Nuorten raskauksia oli huomattavasti (noin puolet) vähemmän, ja pidätysten määrä oli 19-vuotiaiden osalta 40 prosenttia alhaisempi kuin vertailuryhmän lapsilla. Noin joka kolmas vertailuryhmään kuulunut oli 27 ikävuoteen mennessä pidätetty vähintään 5 kertaa verrattuna joka neljänteentoista esikouluohjelmaan osallistuneista (Schweinhart ja Weikart, 1993).

Perryn esikouluhankkeen kustannusten ja sen tuoman hyödyn analyysissä (Schweinhart, 1987) havaittiin, että kustannukset olivat lasta kohden noin 5000 dollaria vuodessa. Vuoden ajan toimineen hankkeen tuoma hyöty on kuusinkertainen alkuperäiseen sijoitukseen verrattuna, mutta kaksi vuotta kestänyt hanke tuotti noin kolminkertaisesti alkuperäisen sijoituksen.

1.4.7.10 Schweinhartin (1987) ja Kanadan lasten ja nuorten neuvoston (1989) mukaan tehokkaille esikouluohjelmille on yhteistä:

- * Pätevä henkilökunta, jolla on varhaislapsuuden kehitystä koskevaa koulutusta, jossa on korostettu tarvetta muuttua lasten ja perheiden tarpeiden mukaisesti sitä mukaa kuin niitä ilmenee.
- * Lasten kehitykseen perustuva opetussuunnitelma, jossa tavoitteet ilmoitetaan selkeästi ja joka mahdollistaa sen, että lapset voivat suunnitella toimintaansa. Ohjelmissa on kannustettava itsenäisyyteen, kehitettävä itsetuntoa ja opetettava ongelmien ratkaisemista ja määrätietoista tehtävien hoitamista.
- * Opetussuunnitelman huolellinen tukeminen, hallinnointi ja arviointi.
- * Paljon opettajia suhteessa oppilaisiin (ainakin 1:8), pienet luokat (noin 16 oppilasta); olisi suositeltavaa, että lapset osallistuisivat ohjelmaan vähintään kahden vuoden ajan.
- * Opettajien läheinen yhteistyö vanhempien ja yhteisön kanssa, mukaan lukien aktiivinen osallistuminen ohjelman suunnitteluvaiheessa.
- * Toiminnan yhteensovittaminen muiden paikallisten voimavarojen ja palvelujen, erityisesti terveydenhoidon, asumisen, koulutuksen, sosiaaliturvan ja työllistämisen kanssa.

1.4.7.11 Vaikka esikouluohjelmilla aikaansaadaan todennäköisemmin lyhyen aikavälin kuin pysyviä vaikutuksia, niiden täydentäminen erityisillä sosiaalistavilla ja koulutusohjelmilla ala- ja yläasteen aikana voi ehkäistä rikollisuutta pitkällä aikavälillä. Tällaisten aikaisessa vaiheessa toteutettujen toimien arvioinnista saaduista opetuksista merkittävimpiä on se, että perheiden tukemisen ja esikouluopetuksen yhdistäminen on todennäköisesti tehokkaampaa kuin toimien keskittäminen ainoastaan lapseen tai perheeseen (Yoshikawa, 1993).

1.4.7.12 Kanadan lasten ja nuorten neuvoston (1989) mukaan lapsia, nuoria ja perheitä tutkinut yhdysvaltalainen erityiskomitea on todennut, että jokaista esikouluohjelmiin sijoitettua dollaria kohden saadaan takaisin 4,75 dollaria erityiskoulutuksen, julkisen avustustoiminnan ja rikollisuuden aiheuttamien menojen säästöinä. Kun otetaan huomioon esikouluohjelmien edellyttämien alustavien sijoitusten suhteellinen suuruus, vaikuttaisi järkevältä valita näiden ohjelmien kohteeksi lapsia,

joiden tarve on suurin ja joille niistä on eniten hyötyä, esimerkiksi lasten hyväksikäyttöä koskeviin rekistereihin merkityt lapset.

Perhetuki

1.4.7.13 Tietyissä kehitysvaiheissa on luonnollista, että perheisiin kohdistuu suuria paineita (esimerkiksi perheet, joissa on pikkulapsia tai murrosikäisiä, ja hajoamaisillaan olevat perheet). Erityisiä voimavaroja voidaan käyttää perheiden tukemiseen näiden vaiheiden aikana. Esimerkkeinä voidaan mainita neuvontaa ja opastusta murrosikäisten lasten vanhemmille tarjoavat keskuksat tai eroamassa oleville pareille tarkoitettut sovitteluohjelmat. Neuvontakeskuksissa voidaan auttaa vanhempia ymmärtämään ja käsittelemään asianmukaisesti murrosikäisille tyypillisiä ongelmia. Tällainen ongelma on esimerkiksi se, miten lasta voidaan auttaa välttämään vertaisryhmän kielteiset paineet. Sovitteluohjelmilla voidaan vähentää perheen hajoamisen kielteisiä vaikutuksia auttamalla osapuolia pääsemään kaikkien hyväksymään ratkaisuun tapaamisoikeudesta, huoltajuudesta ja muista vaikeista perheeseen liittyvistä kysymyksistä. Sovittelu on usein vähemmän vaikeaa asianosaisille kuin avioeromenettely tuomioistuimessa.

1.4.7.14 Vaikeiden käyttäytymisongelmien, sosiaalisen eristäytymisen ja perheeseen kohdistuvien paineiden kanssa kamppailevien vanhempien avustamiseen voidaan kehittää useita erilaisia perhetukijärjestelmiä. Perhetukiohjelmilla voidaan parantaa koulukäyttäytymistä ja kouluosaavutuksia sekä vähentää rikoksenteon riskiä lisääviä tekijöitä, kuten lasten hyväksikäyttöä ja lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle. Näistä ohjelmista on hyötyä erityisesti, jos ne mahdollistavat yhteydenoton muihin sosiaalipalveluihin ja naapuruston epävirallisiin voimavaroihin (Graham ja Utting, 1994; Bright, 1992). Taloudellisen ja aineellisen tuen lisäksi perheille ja erityisesti yksinhuoltajille voidaan tarjota lastenhoitopalveluja, hätäpäivähoitoa, terveydenhoitoa, perhesuunnitteluneuvontaa, kriisiapua, ohjausta ja väliaikaista selviytymisapua. Päivähoitoa, leikkiryhmiä, koulun jälkeen kokoontuvia kerhoja ja tukipalveluja, kuten velkojen hoitamista koskevaa neuvontaa ja perheterapiaa, järjestävillä perhekeskuksilla voi myös olla rikollisuuden ehkäisemiseen liittyviä vaikutuksia. Kenttätyöntekijät voivat antaa eristäytyneille perheille epävirallisemmin esimerkiksi ruokavaliota, vanhemmuutta ja kodinhoitoa koskevia neuvoja. Toistaiseksi ei ole

osoitettu, että yhdelläkään perhetukiohjelmalla olisi välitöntä vaikutusta lasten myöhemmin tekemiin rikoksiin.

Perheiden hajoamisen ehkäiseminen

1.4.7.15 Koulutettujen asiantuntijoiden tarjoaman lastenhoidon avulla voidaan aikaisessa vaiheessa havaita käyttäytymiseen liittyvät ongelmat tai lasten hyväksikäyttö. Tämä mahdollistaa epävirallisen lastenhoitoa koskevan neuvonnan. Lasten fyysisen pahoinpitelyn ja myöhemmän rikoksenteon välisten tunnettujen yhteyksien vuoksi (ks. Malinowsky-Rummel ja Hanson, 1993) lasten hyväksikäytön estäminen voi merkittäväällä tavalla ehkäistä rikollisuutta. Erittäin vakavissa tapauksissa lastenhoidon ammattilaiset joutuvat turvautumaan huostaanottoon. Suhteettoman suuri osuus vakavien rikosten tekijöistä on viettänyt osan lapsuudestaan huostaanotettuna (Walmsley ym., 1991). Asianmukainen huostaanotto voi parantaa tunnetasapainoa ja tarjota virikkeellisen oppimisympäristön, mutta liian usein sijaiskodit eivät kykene tyydyttämään perheistään erotettujen lasten tarpeita (Bullock ym., 1993). Tämän vuoksi suuri osa nykyisestä lastenhoidosta liittyy huostaanoton välttämiseen mahdollisuuksien rajoissa sekä perheiden hajoamisen ehkäisemiseen tähtääviin palveluihin. Näiden palvelujen avulla pyritään välttämään lapsen huostaanottaminen sekä vähentämään rikoksenteon riskiä.

TACOMA HOMEBUILDERS, YHDYSVALLAT

Tacoma Homebuilders -ohjelmassa sosiaalityön ammattilaiset antavat tehokasta tukea ja käytännön apua perheille, joissa lapset ovat välittömässä vaarassa joutua huostaanotetuiksi. Sosiaalityöntekijä työskentelee kuuden viikon aikana yhden tai kahden perheen kanssa korkeintaan 20 tunnin ajan. Sosiaalityöntekijät pyytävät tarvittaessa asiantuntijoiden apua. Vähintään 70 prosenttia perheistä on onnistunut pysymään yhdessä vähintään vuoden (Utting ym., 1993), ja säästöt ovat olleet huomattavia. Arviointiin perustuvaa tietoa ei kuitenkaan ole saatavilla siitä, onko Tacoma-ohjelmalla välittömästi vähennetty rikosten tekemistä.

1.4.7.16 Päätettäessä lasten huostaanottamisesta kaikilla osapuolilla olisi aina oltava oikeus tulla kuulluiksi, ja heidän mielipiteensä olisi otettava vakavasti. Tämän jälkeen on yritettävä löytää sopivia vaihtoehtoja, joista tavallisimmin on lasten sijoittaminen sijaisperheisiin. Valitettavasti tutkimustulokset ovat osoittaneet, että sijaisperheiden toimivuus on monimutkainen ja kiistanalainen kysymys. Vaikka asian eri puolien tarkastelun jälkeen

vaikuttaa siltä, että fyysisen hyväksikäytön vaarassa olevat lapset hyötyvät todennäköisesti sijoittamisesta sijaisperheeseen, tunnetason ongelmista kärsivien perheiden lapsen sijaisperheeseen sijoittamisen hyödyllisyys lapselle riippuu useista eri seikoista (Besharov, 1987). Lasten siirtäminen sijaisperheestä toiseen on kuitenkin erittäin vahingollista, ja sitä pitäisi välttää. Nuorten tekemien rikosten ehkäisemistä koskevat tutkimustulokset ovat kiistanalaisia (Hill, 1985).

Nuorten kodittomuuden ehkäiseminen

1.4.7.17 Perheen ongelmat voivat lapsen huostaanoton lisäksi johtaa siihen, että murrosikäinen lapsi lähtee lopullisesti kotoa. Tämän seurauksena heistä voi tulla kodittomia ja he voivat osallistua rikosten tekemiseen, eräissä tapauksissa vain selviytyäkseen. Kodittomuuden riskejä ja sen esiintymistä vähentävä perhe- ja asuntopolitiikka sekä kodittomien tarpeet huomioon ottavat toimintatavat ovat näin ollen merkittäviä sosiaalisia rikoksantorjuntastrategioita.

1.4.7.18 Kotoa karanneita nuoria koskevissa strategioissa olisi keskityttävä ensisijaisesti erityisiin nuorten keskuksiin. Näissä keskuksissa voidaan hätätilassa yöpyä, järjestää majoitusta, toimia kotoa karanneiden nuorten ja heidän perheidensä yhdistämiseksi sekä vakuuttaa kotoa karkaamista harkitsevat nuoret siitä, ettei karkaaminen kannata. Kotoa karanneille nuorille olisi edellä mainitun lisäksi tarjottava muita monipuolisia palveluja, kuten neuvontaa, selviytymiskoulutusta ja avustusta työnhaussa tai vaihtoehtoisen tulonlähteen löytämisessä. Ranskassa Foyer-järjestelmässä kodittomille ja työttömille nuorille tarjotaan väliaikaista yhteismajoitusta. Tämä järjestelmä on hyvä esimerkki siitä, miten nuorten itsenäistymistä voidaan edistää tarjoamalla heille levähdyspaikka. Englannissa Crescent-järjestelmässä, joka on muunnelma Foyer-järjestelmästä, nuorille tarjotaan väliaikaista majoitusta ja mahdollisuutta koulutukseen, työllistymiseen, opiskeluun ja vapaa-ajan toimintaan. Yleensä 16–25-vuotiaiden nuorten on allekirjoitettava majoitusta koskeva sopimus ja noudatettava "talon sääntöjä". Toistaiseksi ei kuitenkaan ole saatavilla tietoa siitä, vähentävätkö tai ehkäisevätkö tällaiset järjestelmät rikollisuutta.

1.4.7.19 Kotoa karanneet nuoret tekevät liian usein rikoksia tai päätyvät muilla tavoin poliisin rekistereihin, minkä seurauksena heidän tekojaan joudutaan käsittelemään tuomioistuimessa. Prejop-hanke on mielenkiintoi-

nen yritys estää tuomioistuinkäsittely ja tällaisten nuorten huostaanotto (ks. jäljempänä). On tärkeää tarkastella lapsen kotoa lähtemisen syitä huolellisesti ennen kuin päätetään siitä, palaako nuori perheen yhteiseen kotiin. Tällä tavoin lasta suojataan häntä hyväksikäyttäneiltä vanhemmilta. Vastaavasti vanhemmilla on oikeus siihen, että viranomaiset ilmoittavat heille, kun lapsi on turvassa. Olisi kehitettävä joustavia menettelyjä vanhempien ja lapsen välisen sovinnon aikaansaamiseksi. Näillä menettelyillä varmistettaisiin, etteivät vanhemmat tai lapsi tunne viranomaisten pettäneen heidät.

PREJOP-HANKE, ALANKOMAAT

Poliisi ottaa usein kiinni kotoa karanneita ja muita nuoria, joiden osalta on olemassa rikoksenteon riski. Ei ole poliisin vika, että sen mahdollisuudet auttaa näitä nuoria ovat rajoitetut. Prejop-hankkeen kohteena ovat nuoret rikoksenteelijät (lukuun ottamatta rikoksenuusijoita) ja lapset, jotka ovat vaarassa tehdä rikoksia (erityisesti kotoa karanneet lapset). Heitä kohdellaan laiminlyötyinä ja puutteessa eläeinä ja näin ollen sosiaaliavun tarpeessa olevina sen sijaan että heitä kohdeltaisiin mahdollisina tai tosiasiallisina rikoksenteelijöinä. Hankkeessa sijoitetaan sosiaalityöntekijöitä paikallisten poliisiasemien lähelle, jotta he voisivat tarjota välitöntä hätäapua. Joka aamu järjestetään poliisin ja sosiaalityöntekijöiden välisiä sisäisiä kokouksia eri tapausten käsittelemiseksi ja nuorten asianmukaisten siirtojen järjestämiseksi.

Hankkeen arvioinnissa (ks. Graham, 1993) hankkeen on osoitettu parantaneen toisaalta vanhempien ja lasten ja toisaalta opettajien ja lasten suhteita lyhyellä aikavälillä. Sillä ei ole ollut vaikutuksia vanhempien asenteiden muuttumiseen tai opintosuoritusten paranemiseen.

Vertailemalla hankkeeseen ohjattuja nuoria myymälävarkaita vastaavaan ryhmään, jonka nuoria ei ollut ohjattu hankkeeseen, todettiin kuitenkin, että hankkeeseen ohjatut nuoret joutuivat hankkeen jälkeen harvemmin tekemisiin poliisin kanssa. Valitettavasti tätä tulosta ei havaittu muiden rikosten osalta. Myymälävarkaudet olivat kuitenkin näiden nuorten selvästi tavallisin rikos. On myös mainittava, että aineistot olivat melko pieniä. Vain seitsemän prosenttia tällaisista nuorista ohjattiin 10 kuukauden aikana hankkeeseen, ja kuuden kuukauden seurantajakso oli liian lyhyt, jotta tulokset olisivat varmoja.

1.4.7.20 Majoituksen ja muiden palvelujen tarjoaminen kotoa karanneille nuorille ei voi korvata vakaan perheympäristön menetystä, mutta sitä voidaan yrittää kompensoida tällä tavoin. Mahdollisesti sijaisvanhemmista muodostuva ja vertaisryhmän painetta kurinpitoon ja

kontrolliin käytävä laajennettu perhe voi tarjota nuorelle turvapaikan. Tällaisessa turvapaikassa nuoret voivat rakentaa uusia ihmissuhteita, parantaa itsetuntoaan ja kehittää henkistä ja taloudellista itsenäisyyttään (ks. jäljempänä House of Umoja -hanke). Laajennetun perheen käsitteen ydin on riskiryhmään kuuluvien nuorten suojeleminen yhdistämällä perhe-elämän vakaus koulutuksen, työllistymisen ja yhteisöön ulottuvien juurien suojaaviin tekijöihin ilman laitostumisen tai sijaisvanhempien hylkäämäksi tulemisen vaaraa.

THE HOUSE OF UMOJA, YHDYSVALLAT

House of Umoja perustettiin 1960-luvun loppupuolella. Se tarjoaa asunnon paikallisen yhteisön nuorille mustille rikosentekijöille ja riskiryhmiin kuuluville nuorille. Tällaista kotia tai "turvapaikkaa" johdetaan laajennetun perheen periaatteiden mukaisesti. Kodissa päätösvaltaa käyttävä pari toimii vanhempina kaikille jäsenille, joita kaikkia kohdellaan "veljinä". Nuori allekirjoittaa sopimuksen, jossa edellytetään talon sääntöjen tiukkaa noudattamista ja osallistumista talon kaikkeen toimintaan (mukaan lukien kotityöt) ja jolla varmistetaan heidän osallistumisensa koulunkäyntiin. Jäsenille voidaan järjestää henkilökohtaista ohjausta, neuvontaa koulutukseen liittyvistä tarpeista, terveystarkastuksia ja tukea työpaikan tai ammattikoulutuksen saamisessa. House of Umojan tärkein piirre on kuitenkin se tapa, jolla afrikkalaisen kulttuurin arvojen avulla saadaan aikaan yhteisyyden ja keskinäisen luottamuksen tunne sekä jäsenten välillä että jäsenten ja talon "vanhempien" välillä.

Jäsenten odotetaan elävän itsenäisesti heidän asuttuaan talossa kuudesta kuukaudesta vuoteen, jos alkuperäisen perheen yhdistäminen ei ole toteuttamiskelpoinen tavoite. Aikaisemmista asukkaita tulee senioreita ("old heads"), jotka yhdessä nykyisten asukkaiden kanssa käyttävät vertaisryhmän painetta kasvattaakseen jäsenien itsetuntoa, asioiden hallitsemisen tunnetta ja halukkuutta kanavoida henkilökohtaisia voimavaroja tulevaisuuteen, jossa keskitytään koulutukseen, työntekoon ja perheeseen. Nuoria kannustetaan perustamaan erilaisia yrityksiä. House of Umojalla on muuttoliike, paino, ravintola, turvallisuusinstituutti ja autokoulu. Nämä tarjoavat jonkin verran työpaikkoja, mutta useimmat hakevat kuitenkin työtä ulkopuolelta.

Onnistumista ei mitata paikallisessa yhteisössä tehtyjen rikosten määrän perusteella, vaan Umojassa asuneiden rikoksista aikaisemmin tuomittujen rikosenteon uusimisen perusteella. Vain harvat heistä tekevät uudelleen rikoksia. Tämän ohjelman todellisen merkityksen arvioiminen on kuitenkin vaikeaa ilman vertailuryhmiä tai kohtuullisen isoa aineistoa.

1.4.8 Perheisiin kohdistuvia toimia voidaan toteuttaa yleisesti, ne voidaan kohdistaa alueisiin, joilla on paljon rikollisuutta ja sosiaalisesti syrjäytyneitä, tai niitä voidaan toteuttaa vastauksena tiettyjen viranomaisten, esimerkiksi sosiaaliviranomaisten, pyyntöihin. Yleisesti tarjottavien palvelujen etuna on se, etteivät ne leimaa palveluja hyödyntäviä "mahdollisten rikollisten perheiksi". Palvelujen on kuitenkin oltava perusteltuja kustannusten tuoman hyödyn kannalta. Yksi tapa palvelun perustelemiseen on viitata siihen, että tietty ohjelma on rikollisuuden ehkäisemisen lisäksi tuonut mukanaan useita muita etuja, mitä osoittavat monet edellä mainituista esimerkeistä. Keskittämällä toimet alueisiin, joilla on paljon rikollisuutta ja sosiaalisesti syrjäytyneitä, palvelujen yleiseen tarjoamiseen väistämättä liittyviä kustannuksia voidaan pienentää ja yksilöiden leimautuminen voidaan välttää.

1.4.9 Tutkimustulokset ovat osoittaneet, että rikoksenteon riski on suurempi kun kyseessä ovat vanhempien huonosti valvomat nuoret (Wilson H., 1980). Vertaisryhmän kanssa ja vanhempien valvonnan ulottumattomissa paljon aikaa viettävät nuoret miehet tekevät erityisen suurella todennäköisyydellä rikoksia (Riley ja Shaw, 1985). Yksinhuoltajat ja erityisesti kokopäivätyössä käyvät yksinhuoltajat tarvitsevat erityisiä tukimuotoja, jotta he voisivat valvoa lapsiaan yhtä hyvin kuin kahden vanhemman perheissä. Vanhempien valvontahankkeet (ks. toinen luku) voivat parantaa valvonnan tasoa erityisesti, jos ne järjestetään asianmukaisesti paikallisessa yhteisössä. Muiden nuoresta vastuussa olevien aikuisten valvonta voi myös vähentää alttiutta rikoksenteeseen. Opettajien ja nuorisotyöntekijöiden panos on tässä yhteydessä tärkeä, ja molempia käsitellään seuraavassa kahdessa osassa.

1.5 KOULUTUSPOLITIikka

1.5.1 Yleisesti hyväksytään se, että koulut voivat merkittäväällä tavalla vaikuttaa nuoriin. Lapset viettävät suuren osan kehitysvuosistaan erilaisissa laitoksissa, joiden toiminta on suunniteltu nimenomaisesti heidän koulutukseen ja sosiaalistumiseen liittyvien tarpeidensa ottamiseksi huomioon. Koulut tarjoavat näin ollen lupaavia mahdollisuuksia kehitystoimille ja uudistuksille, ja niihin on instituutioina helpompi kohdistaa toimia kuin esimerkiksi perheisiin.

1.5.2 Koulut tarjoavat mahdollisuuksia sosiaalisen tasa-arvon, kulttuurisen moninaisuuden ja yksilöllisen sitoutumisen edistämiseksi. Kouluissa voidaan myös auttaa nuoria omaksumaan eettisiä normeja, sosiaalisia taitoja ja kansalaisvelvollisuuksia. Niissä voidaan erityisesti antaa oppilaille tietoa ja opastusta rikoksenteon luonteesta, lain noudattamisen merkityksestä, rikoksen tekemisen seurauksista, rikosoikeudellisen järjestelmän toiminnasta ja rikosentorjunnan keinoista. On helppo löytää opetukseen soveltuvaa ja edellä mainittuja aiheita koskevaa aineistoa (ks. esimerkiksi Graham, 1988b).

1.5.3 Saatavilla ei ole aineistoa tutkimuksista, joissa olisi kiistattomasti osoitettu nuorten tekemien rikosten ja koulun välinen yhteys. Tutkimustulokset antavat kuitenkin selviä viitteitä siitä, miten koulut voivat rajoittaa tai estää nuorten tekemiä rikoksia, ja näin ollen myös siitä, miten koulut voivat edistää rikosentorjuntaa. Kouluilla näyttää olevan suuri vaikutus siihen, joutuvatko oppilaat rikosoikeudellisen järjestelmän piiriin, koska ne pystyvät motivoimaan ja sopeuttamaan oppilaitaan sekä tarjoamaan oppilaille onnistumisen kokemuksia heidän lahjakkuudestaan riippumatta (Graham, 1992).

1.5.4 Koulussa epäonnistuvat tai häiriöitä aiheuttavat oppilaat taikka toistuvasti luvatta poissa olevat oppilaat tekevät muita todennäköisemmin rikoksia. Koulussa epäonnistumisen, häiriökäyttäytymisen ja luvattomien poissaolojen syitä ei ole kyetty täysin selvittämään. Tutkimustulokset viittaavat kuitenkin siihen, että koulut (ala- tai yläasteet) ovat suurimmaksi osaksi itse niistä vastuussa (Rutter ym., 1979; Mortimer ym., 1988). Kouluissa toteutettavissa sosiaalisissa rikosentorjuntastrategioissa olisi siksi keskityttävä toimintatapoihin, jotka vaikuttavat koulujen mahdollisuuksiin vähentää näiden kolmen seurauksen esiintymistä.

1.5.5 Useissa kouluissa toteutetaan hankkeita, joilla yritetään parantaa yksittäisten oppilaiden koulusaavutuksia tai käyttäytymistä (ks. esimerkiksi Hannon ym., 1991; Mortimore ja Mortimore, 1984). Sosiaalisen oppimisen ja elämäntaidon sisällyttäminen opetussuunnitelmaan voi lisätä oppilaiden mahdollisuuksia ennakoita ja käsitellä erimielisyyksiä, joihin voivat kuulua myös rikokseen johtavat tilanteet. Useissa hankkeissa on ilmoitettu tuloksiksi, että niissä on onnistuttu parantamaan koulusaavutuksia ja -käyttäytymistä (ks. esimerkiksi Kellam ja Rebok, 1992; Reid, 1993). Hyviksi osoittautuneita ohjelmia on myös otettu käyttöön luvattomiin poissaoloihin ja

koulusaavutusten heikkenemiseen liittyvien ongelmien vähentämiseksi ala-asteelta yläasteelle siirtymisen yhteydessä (ks. esim. Felner ja Adan Pranskyn teoksessa, 1991).

1.5.6 On olemassa vaara, että lapset, jotka oppivat käyttämään väkivaltaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, käyttävät väärin väkivallan mahdollisesti antamaa valtaa. Tällaiset lapset voivat päätyä koulukiusaajiksi. Tutkimukset ovat osoittaneet koulukiusaamisen olevan selvästi yhteydessä myöhemmin tehtyihin rikoksiin (Farrington, 1993), joten toimet koulukiusaamisen vähentämiseksi tai sen ehkäisemiseksi ehkäisevät myös rikollisuutta. Ranskalaisissa kouluissa on yritetty vähentää oppilaiden välistä väkivaltaa aloittamalla innovatiivinen hanke, jossa koulunkäynnin keskeyttäneet työttömät toimivat sovittelijoina ja valvojina kouluissa.

KOULUJEN TURVALLISUUSHANKE, RANSKA

Tämä ohjelma aloitettiin koulukiusaamisen ja väkivallan vähentämiseksi kouluissa sekä turvallisuuden parantamiseksi koulumatkalla. Hankkeessa palkattiin sovittelijoiksi tai valvojiksi kouluttamattomia työttömiä nuoria, joiden suhtautuminen opettajiin ja koulunkäyntiin oli melko kielteinen. He osallistuivat kahdeksan päivän ajan koulutusohjelmaan, jossa käsiteltiin lapsiin ja nuoruuteen liittyviä kysymyksiä. Näitä olivat esimerkiksi huumeiden käyttö, poikkeava käyttäytyminen ja liikenneturvallisuus. He tekivät tämän jälkeen koulun kanssa sopimuksen kuuden kuukauden ajaksi, jona aikana he saivat työpaikalla annettavaa koulutusta. Heidän tehtävänsä vaihtelivat opettajien avustamisesta valvontatehtävien hoitamisessa lounastaukojen aikana ja koulun jälkeen sovitteluun tappelemiseen tai koulukiusaamiseen osallistuvien oppilaiden välillä. Tällaisia nuoria palkanneet koulut ilmoittivat väkivallan vähentyneen huomattavasti ja opettajien ja oppilaiden suhteiden parantuneen (King, 1988). Näitä tuloksia tukeva näyttö ei kuitenkaan vastaa tieteellisesti luotettavalta näytöltä edellytettäviä vaatimuksia.

1.5.7 Tehokkain lähestymistapa koulukiusaamisen vähentämiseksi tai ehkäisemiseksi on Norjassa kehitetty ns. "koulun kokonaisvaltainen" lähestymistapa. Tässä lähestymistavassa on kyse ennen kaikkea opettajien, vanhempien ja oppilaiden tietoisuuden lisäämisestä koulukiusaamisesta, heidän osallistumisestaan koulukiusaamisen vastaiseen toimintaan ja sellaisen kouluilmapiirin luomisesta, jossa koulukiusaamisesta kertominen on helppoa ja jossa koulu ottaa täyden vastuun koulukiusaamisen vastaisten strategioiden tavoitteiden asettamisesta ja niiden toteuttamisesta.

KOULUKIUSAAMISEN VASTAINEN HANKE, NORJA

Norjassa aloitettiin koulukiusaamisen vähentämiseksi kansallinen kampanja, jossa kouluille ja perheille annettiin tietoa ja neuvoja koulukiusaamisen vähentämisestä tai ehkäisemisestä. Kampanjan aloittamisen jälkeen sen vaikutuksia arvioitiin Bergenissä sijaitsevissa 42 koulussa kvasikokeellisen aselman avulla. Ohjelmalla oli neljä ensisijaista tavoitetta: tietoisuuden lisääminen koulukiusaamisen ongelmasta, opettajien ja vanhempien aktiivinen osallistuminen, selkeiden koulukiusaamisen vastaisten sääntöjen laatiminen sekä uhrien tukeminen ja suojeleminen. Koulu-, luokka- ja yksilötasolla toteutettiin useita toimia, kuten erityisten koulukiusaamista koskevien sääntöjen laatiminen, koulukiusaamista koskevien keskustelujen sisällyttäminen opetussuunnitelmaan, uhrien kannustaminen ilmoittamaan koulukiusaamisesta sekä paremman koulupiikan ja vapaa-ajan valvontajärjestelmän ottaminen käyttöön.

Koulukiusaamista koskevien vaikutusten lisäksi arvioinnissa mitattiin ohjelman vaikutuksia rikosten (vahingonteot, varkaudet, murrot ja petokset) määrään ja epäsosiaaliseen käyttäytymiseen koulussa. Tulokset ovat lupaavia, koska ne osoittavat koulukiusaamisen ja uhriksi joutumisen selvästi vähentyneen sekä koulussa että vähemmässä määrin myös koulun ulkopuolella ja koska ne osoittavat rikosten ja epäsosiaalisen käyttäytymisen vähentyneen sekä lyhyellä (kahdeksan kuukauden jälkeen) että pitkällä aikavälillä (20 kuukauden jälkeen). Näiden tulosten todettiin myös johtuvan ohjelmasta itsestään, eikä arvioinnissa todettu merkkejä korvautumisesta (Olweus, 1991).

1.5.8 Toimet, joiden kohteena ovat käyttäytymisessä ilmenevien, älyllisten ja koulutukseen liittyvien ongelmien vuoksi riskiryhmiin kuuluvat henkilöt, tuottavat harvoin *pysyviä* vaikutuksia yksilö- tai luokkatasolla (Kazdin, 1993). Sellaiset ohjelmat ovat yleensä tehokkaimpia, joissa keskitytään lapsen käyttäytymisen sosiaalisen vuorovaikutuksen kontekstiin, mutta tällaisilla toimilla on vain harvoin vaikutuksia sen alueen ulkopuolella, jossa ne on toteutettu, eikä niiden ole havaittu vähentävän tai ehkäisevän nuorten tekemiä rikoksia. Samalla tavoin kuin koulukiusaamisen vastaisissa hankkeissa tehokkain rikollisuutta ehkäisevä lähestymistapa kouluissa on myös ns. "koulun kokonaisvaltainen" lähestymistapa, jossa keskitytään koulujen organisaation ja kouluilmapiirin (koulun historia, arvot, asenteet ja käytännöt, jotka yhdessä muodostavat koulun ainutlaatuisen ilmapiirin tai ympäristön) muuttamiseen. Yhdysvaltojen nuorisoriikollisista ja nuorisoriikollisuuden ehkäisemisestä vastaava viranomainen on laatinut kattavan selvityksen useiden erilaisten nuorisoriikollisuutta ehkäisevien ohjelmien tehokkuudesta. Selvityksen mukaan kouluissa toteutettavat ja selektiivisiin organisatorisiin muutoksiin keskittyvät ohjelmat olivat

lupaavimpia, ja ne tarjosivat yleisiä ja pysyviä etuja kohtuullista kertasuoritusta vastaan (Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 1981).

1.5.9 Tällaisissa strategioissa keskitytään sosiaaliseen vuorovaikutukseen koulussa, koulun arvoihin ja sen organisaation rakenteeseen. Tutkimuksessa on havaittu useita opetuksen piirteitä, jotka ovat tehokkaan koulun osatekijöitä. Olennaista on se, mitä opetetaan, miten opetetaan, miten oppilaat ja opettajat suhtautuvat toisiinsa ja miten oppilaita palkitaan ja rangaistaan.

1) Mitä opetetaan?

Koulun opetussuunnitelman mielekkyys, sen sisältämän lukuaineissa opiskeltavan materiaalin määrä ja sen vaativuus vaikuttavat kaikki oppilaiden motivaatioon. Lukuaineiden sekä tieto- ja taitoaineiden olisi opetussuunnitelmassa oltava tasapainossa siten, että se vastaa oppilaiden tarpeita ja kykyjä. Heikoille oppilaille on annettava mahdollisuus kehittää sosiaalisia taitojaan, saada työkokemusta ja osallistua paikallisen yhteisön toimintaan. Opetussuunnitelman olisi oltava laaja-alainen, joustava ja ennen kaikkea kiinnostava.

2) Miten opetetaan?

Opettajien olisi valmisteltava huolellisesti opetustaan, valittava opetusmateriaali oppilaiden kulttuuriin liittyvien ja tiedollisten erojen mukaisesti ja kehitettävä tehokkaita opetusmenetelmiä ja järjestyksenpitokeinoja.

3) Opettajien ja oppilaiden suhteet

Keskinäisen luottamuksen ja kunnioituksen lisäksi opettajien on opittava toimivia tapoja hoitaa oppilaiden välisiä sekä oppilaiden ja opettajien välisiä konflikteja. Opettajien on opittava välttämään riitatilanteita, kannustamaan innovatiivisuutta ja mielikuvitusta sekä ottamaan huomioon vanhempien oppilaiden aikuistuminen.

4) Oppilaiden palkitseminen ja rankaiseminen

Samalla tavoin kuin väärin käyttäytyviä on rangaistava, myös hyvin käyttäytyviä on palkittava. Tärkeintä ei kuitenkaan ole se, mitä palkintoja ja seuraamuksia käytetään (vaikka ruumiillisen rankaisemisen katsotaan yleisesti olevan tehotonta tai jopa vaikutuksiltaan kielteistä), vaan olennaista on sääntöjen noudattamisen valvonnan yleinen tyyli. Oppilaiden rankaisemisesta ei saa muodostua ainoastaan tiettyjen opettajien tai rehtorin tehtävä, vaan sen olisi oltava kaikkien opettajien vastuulla.

1.5.10 Tehokkaissa kouluissa oppilaat ovat motivoituneita ja osallistuvat toimintoihin aktiivisesti, kaikki oppilaat onnistuvat tavalla tai toisella, opettajat ja oppilaat pitävät toisistaan ja luottavat toisiinsa, säännöt ovat selkeitä, niiden noudattamista valvotaan johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti ja koulut hyväksyvät vastuun oppilaiden hyvinvoinnista ja heidän opettamisestaan. Rikksentorjuntaa edistävät eniten koulut, jotka onnistuvat motivoimaan, sopeuttamaan ja palkitsemaan oppilaitaan riippumatta oppilaan yhteiskuntaluokasta, etnisestä taustasta tai oppimiskyvystä.

1.5.11 Nuorisorikollisia on todennäköisesti paljon kouluissa, joissa oppilaat tahallisesti tai tahattomasti erotetaan toisistaan oppimiskyvyn perusteella, joissa kiinnitetään enemmän huomiota onnistumiseen lukuaineissa kuin taito- ja taideaineissa sekä sosiaalisissa taidoissa, joissa leimataan oppilaat poikkeaviksi, puutteellisiksi tai epäonnistuneiksi yksilöiksi ja joissa vastuu oppilaiden käyttäytymisestä ja hyvinvoinnista siirretään ulkopuolisille viranomaisille ja instituutioille. Koulut, jotka lopullisesti erottavat vaikeimmat oppilaansa tai jättävät huomiotta toistuvat poissaolot, edistävät omalta osaltaan nuorisorikollisuuden esiintymistä.

1.5.12 Eräät lisätoimet voivat olla avuksi koulujen hoitaessa tehtäväänsä rikksenteon riskiryhmään kuuluvien oppilaiden sopeuttamiseksi. Tällaisia oppilaita ovat esimerkiksi toistuvasti poissa olevat oppilaat, epäonnistujat ja häiriköt. Kouluille olisi ilmoitettava sellaisista oppilaista, joiden tiedetään olevan toistuvasti luvatta poissa. Koulukieltäytyjien saamiseksi takaisin kouluun olisi laadittava erityisiä sopeuttamisohjelmia. Koulujen käytettävissä olisi oltava paikallisella tasolla toimivia vaikeiden lasten kanssa hyvin toimeen tulevien opettajien kiertäviä ryhmiä. Nämä auttaisivat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa kouluja käsittelemään häiriökäyttäytymiseen liittyviä ongelmia koulussa tai luokkahuoneessa. On tärkeää, että häiriökäyttäytymistä käsitellään mahdollisuuksien mukaan siinä yhteydessä, jossa häiriökäyttäytymistä esiintyy. Häiriökäyttäytymisen käsittelemisessä on myös vältettävä lapsen syyllistäminen. Eräissä tapauksissa koulujen on tarkasteltava omaa organisaatiotaan ja kouluilmapiiriään sellaisten sisäisten olosuhteiden muuttamiseksi, jotka aiheuttavat luvattomia poissaoloja ja häiriökäyttäytymistä.

1.5.13 Yhdysvaltojen nuorisorikollisista ja nuorisorikollisuuden ehkäisemisestä vastaava viranomais on osana merkittävää hanketta nuorisorikollisuuden ehkäisemiseksi rahoittanut seitsemäntoista erilaista kouluissa

toteutettavaa ohjelmaa uuden vaihtoehdoista opetusta koskevan hankkeen alaisuudessa. Tällä hankkeella pyritään vähentämään nuorisoriikollisuutta muun muassa sellaisella strategialla, jolla vahvistetaan oppilaiden sitoutumista, lisätään aktiivista osallistumista koulun toimintaan, kannustetaan sitoutumista kouluuyhteisön normeja noudattaviin jäseniin ja varmistetaan se, että kaikki oppilaat kokevat onnistumisen elämyksiä koulussa. PATHE-hanke (Positive Action Through Holistic Education) oli yksi näistä hankkeista.

PATHE-HANKE, YHDYSVALLAT

PATHE-hankkeessa yhdistettiin suunniteltuja institutionaalisia muutoksia yksittäisiin hankkeisiin oppimisen parantamiseksi ja rikollisen käyttäytymisen vähentämiseksi. Hankkeessa pyrittiin vähentämään rikollisuutta ja kouluissa esiintyviä järjestyshäiriöitä muuttamalla koulun ilmapiiriä koulussa koetun epäonnistumisen vähentämiseksi, sosiaalisten tunnesiteiden muodostumiseksi ja oppilaiden minäkuvan parantamiseksi. Nämä tavoitteet oli tarkoitus saavuttaa edistämällä molemminpuolista kunnioitusta, yhteistyötä ja yhteisöön kuulumisen tunnetta kouluun kuuluvien keskuudessa, parantamalla viestintää, edistämällä oppilaiden ja henkilökunnan osallistumista muutosten suunnitteluun ja toteuttamiseen, hyväksymällä selkeitä, oikeudenmukaisia ja johdonmukaisesti valvottuja sääntöjä ja parantamalla opettajien taitoa ylläpitää järjestystä luokassa.

Ohjelma jakautui seuraaviin viiteen merkittävään osaan:

- * Oppilaiden, opettajien, vanhempien, koulun hallinnon ja yhteisön organisaatioiden edustajien välisten ryhmien perustaminen tarkastelemaan, uudistamaan ja toteuttamaan muutoksia opetussuunnitelmassa ja kurinpidollisissa asioissa.
- * Opetukseen liittyvien uusien keinojen käyttöönotto kokeita ja oppimistaitoja koskevien asenteiden parantamiseksi, mukaan lukien minäkuvaa ja kouluun sopeutumista edistävä ryhmässä oppiminen.
- * Koulun ilmapiiriä parantavien toimien ottaminen käyttöön, esimerkiksi järjestämällä ylpeyttä omasta koulusta lisääviä kampanjoita, ja tarjoamalla oppilaille keskustelumahdollisuuksia heitä kiinnostavista aiheista.
- * Lasten tullessa murrosikäen vanhempien on tunnistettava ja tunnustettava asemansa aikuisina ja oltava samalla myöntyväisempiä neuvoteltaessa säännöistä ja odotuksista, erityisesti nuorten äskettäin ilmenneen henkilökohtaisen vapauden rajojen asettamisen osalta. On helpotettava siirtymistä koulusta työelämään ja opiskelemaan muun muassa työpaikan löytämistä ja siinä pysymistä koskevan koulutuksen avulla.

- * Erityisten opetus- ja neuvontapalvelujen tarjoaminen oppilaille, joilla on oppimiseen tai käyttäytymiseen liittyviä ongelmia.

Ohjelma toteutettiin kahdeksassa köyhillä alueilla sijaitsevassa koulussa, joissa valtaosa oppilaista oli mustia, kahden koulun toimiessa vertailuryhmänä. Jokainen koulu toimi myös omana vertailuryhmänään, koska testejä järjestettiin sekä ennen organisaation muuttamista että sen jälkeen. Ohjelman viidettä osaa arvioitiin kokeellisessa tutkimuksessa (tietyt oppilaat jaettiin sattumanvaraisesti hoito- ja vertailuryhmiin). Virallisista asiakirjoista ja koehenkilöiden vastauksiin perustuvista selvityksistä kerättiin tietoa useista erilaisista muuttujista, mukaan lukien rikosten tekeminen ja käyttäytyminen koulussa.

Tulokset osoittivat, että institutionaalisia muutoksia koskevilla hankkeen osilla oli pieni mutta mitattavissa oleva vaikutus rikosten tekemiseen ja käyttäytymiseen koulussa. Vastaavia myönteisiä vaikutuksia ei havaittu koulusaavutusten, läsnäolon ja minäkuvan osalta. Myönteistä kehitystä esiintyi kuitenkin kouluun kiintymisen, henkilökunnan hengen, koulun turvallisuuden ja sääntöjen noudattamisen valvonnan osalta. Toisaalta yksittäisillä toimilla ei ollut vaikutuksia rikosten tekemiseen, kouluun kiintymiseen tai oppilaiden minäkuvaan, mutta ne paransivat hieman läsnäoloa ja koulusaavutuksia. Valitettavasti tietoja kerättiin ainoastaan *hankkeen aikana*, joten ei ole saatavissa tietoa siitä, jatkuivatko havaitut myönteiset vaikutukset *hankkeen jälkeen* (ks. Gottfredsonin ja Gottfredsonin (1986) yksityiskohtainen selvitys tästä ja muista hankkeista, jotka rahoitettiin vaihtoehtoista koulutusta koskevan aloitteen perusteella).

1.5.14 Suurten organisaatioiden rakenteet ja prosessit ovat luonnostaan monimutkaisia. Koulujen organisaatioiden muuttamisen valmisteleminen ja toteuttamiseen liittyviä ongelmia on näin ollen paljon, ja ne ovat huomattavia. Muutosta edistäviä tekijöitä ovat muun muassa

- * koulun johdon ja virkaiältään vanhimman henkilökunnan asenteet ja erityisesti valmius muutoksiin,
- * opetusviranomaisten toimintatavat,
- * opettajien yhteistyökyky,
- * henkilökunnan, oppilaiden ja vanhempien välitön osallistuminen,
- * vakauden ja muutosten välisen asianmukaisen tasapainon saavuttaminen ja
- * realististen odotusten asettaminen ja ylläpitäminen.

1.5.15 Koulujen muuttaminen ei ole perusteltua pelkästään nuorisoriikollisuuden ehkäisemiseksi, vaan muutosten on oltava osa koulun yleistä uudistamista. Eräissä tapauksissa koulujen ensisijaiset parannustavoitteet

voivat jopa olla ristiriidassa rikoksentorjunnan tavoitteiden kanssa. Tällaiset tavoitteiden priorisointia ja keskenään kilpailevia intressejä koskevat kysymykset voidaan ratkaista laajemmassa julkisessa ja poliittisessa vuoropuhelussa siitä, mitä kouluilta itse asiassa odotetaan.

1.5.16 Yksi tärkeimmistä lasten kehitystä koskevissa tutkimuksissa ja arvioinneissa saaduista tuloksista on se, että riippumatta siitä, tarkoitetaanko kielteisillä lopputuloksilla päihteiden väärinkäyttöä, nuorten raskauksia tai rikollisuutta, niiden ehkäiseminen edellyttää toimien jatkumista koko lapsuuden ajan siten, että niihin sisällytetään työskentely sekä perheiden että koulujen kanssa. Koska vanhempien suhtautuminen opetukseen yleensä ja erityisesti heidän lastensa kouluihin vaikuttaa olennaisesti koulusaavutuksiin ja luvattomiin poissaoloihin (Utting ym., 1993; MVA Consultancy, 1991), on kehitettävä perheiden ja koulujen välisiä läheisiä yhteyksiä ja sellaisia strategioita, joilla vanhempia ja opettajia kannustetaan tukemaan toisiaan. Ruotsissa kodin ja koulun yhteistyöllä edistetään vanhempien osallistumista koulujen toimintaan kannustamalla vanhempia osallistumaan välittömästi toimintaan luokkahuoneissa. Englannissa ja Walesissa käytetään kotien ja koulujen välisiä sopimuksia vahvistamaan hyväksyttävän käyttäytymisen rajoja ja ehkäisemään muunlaista käyttäytymistä. Yhdysvalloissa on kehitetty useita hankkeita kodin ja koulun yhteistyön edistämiseksi.

LIFT, YHDYSVALLAT

LIFT-ohjelma (Linking Interests of Families and Teachers) kehitettiin Oregonissa käyttäytymishäiriöiden ehkäisemiseksi. Ensisijainen strategia muodostuu sosiaalisesti myönteisen käyttäytymisen kannustamisesta ja epäsosiaalisen käyttäytymisen ehkäisemisestä kotona ja koulussa. Tämä toteutettiin vanhempainkoulutuksen, lasten sosiaalisten taitojen opetuksen, käyttäytymistä ja valvontaa koulupihalla parantavien toimien sekä koulun ja kotien välisen opettajille ja vanhemmille tarkoitetun palvelupuhelimen avulla. Alkuvaiheessa saadut tulokset viittaavat siihen, että LIFT on lyhyellä aikavälillä vähentänyt väkivaltaista ja epäsosiaalista käyttäytymistä (Reid ym., 1994).

1.5.17 Sellainen vanhempien ja opettajien kumppanuus, jossa vanhemmat saadaan mukaan koulun toimintaan ja joka tarjoaa sekä vanhemmille että opettajille mahdollisuuden laatia yhteinen lähestymistapa heidän vastuullaan olevien lasten sosiaalistamiseksi, saattaa vaikuttaa enemmän rikollisuuden ehkäisemiseen kuin perheisiin ja kouluihin erikseen kohdenneet toimet (Graham ja Utting, 1994). Nuorisoriikollisten vertaisryhmät

kehittyvät paikallisissa yhteisöissä tai paikallisissa kouluissa. Vanhemmat ja opettajat voivat todennäköisesti kontrolloida ja valvoa nuorisoryhmiä paremmin yhdessä kuin erikseen. Perheet ja koulut ovat osa yhteisöä, ja kaikkien rikollisuutta ehkäisevien strategioiden, joissa keskitytään näihin kahteen sosiaalistavaan instituutioon, olisi myös oltava osa laajempaa monitahoista lähestymistapaa, jonka toiminta perustuu paikallisen yhteisön voimavaroihin ja jossa näitä voimavaroja hyödynnetään. Tätä aihetta käsitellään lisää kolmannessa luvussa.

1.6 NUORISOPOLITIikka

1.6.1 Vaikka perhe ja koulu vaikuttavat epäilemättä eniten nuorten rikoksenteon riskiin, vanhempien ja opettajien mahdollisuudet valvoa lasten elämää tehokkaasti ovat kuitenkin rajalliset. Riley ja Shaw (1985) ovat todenneet rikoksenteon olevan yhteydessä aikaan, jonka pojat viettävät ystäviensä kanssa kodin ulkopuolella. Tämä viittaisi siihen, että vastuuntuntoisten aikuisten (muiden kuin vanhempien) valvonta saattaisi hyödyllisellä tavalla ehkäistä nuorten miesten rikollisuutta. Koulujen ulkopuolella nuorisotyöntekijät toteuttavat parhaiten lisävalvontaa erityisesti julkisilla paikoilla.

1.6.2 Nuorisotyön merkittävin tavoite on yksilön henkilökohtaisen kehityksen turvaaminen sosiaalisella kasvatuksella. Tällaisen kasvatuksen ratkaisevan tärkeä osa on nuorten kannustaminen ottamaan vastuuta omasta elämästään. Nuorille olisi näin ollen tarjottava mahdollisimman paljon liikkumavaraa toimintaan osallistumiseksi ja vastuun ottamiseksi siitä. On tärkeää, että nuoret oppivat ottamaan vastuuta omista toimistaan, vaikka ne olisivat lainvastaisia ja vaikka voi olla vaikeaa saavuttaa oikea tasapaino nuorille asetettujen rajoitusten ja sen välillä, missä määrin nuorten sallitaan hoitavan omia asioitaan omalla tavallaan.

1.6.3 Nuorisotyön mahdollisia vaikutuksia rikoksenteeseen yleensä on tutkittu järjestelmällisesti vain vähän sekä yleisellä tasolla että erityisten toimien osalta. Saatavilla on vain vähän varmaa tietoa siitä, millaiset toimintamuodot houkuttelevat todennäköisimmin rikoksia tekeviä nuoria. Ei myöskään ole näyttöä siitä, että nuorisokerhojen perustaminen kerrostaloalueilla vähentäisi rikoksia tai rikollisuutta (Baldwin ja Bottoms, 1976; Graham ja Smith, 1993). Vastaavasti on vain vähän

tutkimustuloksia nuorisotyön muiden muotojen, kuten tiedotus- ja neuvontayksikköjen, pistäytymiskeskusten, opetusyksikköjen ja muualla kuin laitoksissa tehtävän ja etsivän nuorisotyön, rikosentorjunnallisista vaikutuksista (ks. jäljempänä). Nuorten aikuistuesssa he altistuvat kuitenkin entistä enemmän alityöllistymiselle tai työttömyydelle, minkä vuoksi kulttuuri- ja vapaa-ajantoiminnan järjestämisen merkitys kasvaa jatkuvasti. Nuorilla on työmaailmassa rajoitetut mahdollisuudet tehdä päätöksiä ja ottaa vastuuta, minkä vuoksi heille on tarjottava vaihtoehtoisia keinoja itsenäisyyden ja kypsyyden saavuttamiseen. Samalla tavoin nuorten leikit voivat vääristyä vahingonteoksi, myymälävarkauksiksi ja muiksi nuorisorikollisuuden muodoiksi, jollei tarjolla ole asianmukaisesti kehitettyjä, ohjattuja ja valvottuja vapaa-ajanviettotapoja.

1.6.4 Erilaisten ja kiinnostavien vapaa-ajan ja kulttuuritoiminnan muotojen merkitystä ei voi väheksyä maailmassa, jossa yhä enemmän arvostetaan passiivista kuluttamista ja kannustetaan siihen ja jossa monille nuorille luodaan saavuttamattomissa olevia odotuksia. Nuorilla on tarve tuntea itsensä hyödyllisiksi, arvostetuiksi ja arvokkaiksi. Nuorten itsenäisesti aloittamat ja hoitamat erityishankkeet voivat auttaa heitä itsenäistymään ja parantamaan itsetuntoaan. Urheilu, musiikki, teatteri, tanssi ja kirjallisuus tai muu vastaava toiminta voi auttaa nuoria ymmärtämään itseään, omaa arvoaan ja kykyään kommunikoida muiden kanssa. Tällaisella toiminnalla voidaan myös vastustaa etnisiä ja rotuvähemmistöjä koskevia ennakkoluuloja ja tietämättömyyttä ja sopeuttaa nuoret laajempaan yhteisöön. Ranskassa otettiin osana rikosentorjuntaa ja syrjäytyneiden nuorten sopeuttamista koskevaa suurta ohjelmaa käyttöön järjestely, jossa nuorille annettiin mahdollisuus osallistua erilaiseen toimintaan kesäloman aikana.

ETE-JEUNES -OHJELMA, RANSKA

Tässä ohjelmassa keskitytään erilaiseen nuorille tarkoitettuun toimintaan pitkien kesälomien aikana, kun muodollinen valvonta on vähäistä. Ete-jeunes -ohjelman keskeisenä periaatteena on se, että toiminta, joka vaihtelee urheilusta ja ulkona tapahtuvasta toiminnasta diskoihin ja elokuvanäytöksiin, edustaa mahdollisuuksien rajoissa nuorten omia etuja ja toiveita sen sijaan, että muut päättäisivät toiminnasta nuorten puolesta. Alle 25-vuotiaat saavat nimelliseen hintaan ostaa erityisiä lippuja, jotka oikeuttavat osallistumaan toimintaan kesän aikana. Näiden lippujen käyttäminen mahdollistaa sen, että ohjelman järjestäjät voivat seurata osallistumista ja tunnistaa alueita, joilla ohjelma ei ole onnistunut.

Ohjaajia on palkattu lisäämään ja ohjaamaan osallistumista tiettyihin toimintoihin, kuten leirilomiin, ja sopeuttamaan valvonnan alaisia nuoria rikoksentehtäjiä toimimaan yhdessä muiden osallistujien kanssa.

Ete-jeunes -ohjelman keskeinen painopiste on syrjäytyneiden ja etnisten vähemmistöjen sopeuttaminen yleisesti hyväksytyyn sosiaaliseen ja urheilutoimintaan. Tarkoituksena on kohdentaa toimet siirtolaisiin ja tavoittaa heidät uhkaamatta tai heikentämättä heidän kulttuurista tai uskonnollista identiteettiään. Tätä on edistetty palkkaamalla ja sisällyttämällä ohjelmaan paikallisten etnisten vähemmistöjen jengien johtajia ohjaajina ja nuorisotyöntekijöinä. Valitettavasti ei ole saatavilla tietoa siitä, missä määrin ohjelman toiminnot on onnistuttu kohdentamaan syrjäytyneisiin ja huono-osaisiin nuoriin.

Aikaisempiin vuosiin verrattuna ilmoitetut rikokset vähenivät kesäkuukausien aikana niissä kaupungeissa, joissa ohjelma alun perin aloitettiin. Ei kuitenkaan tiedetä, voidaanko tämän katsoa johtuvan välittömästi kyseisestä toiminnasta vai muista tekijöistä. Useissa tapauksissa toiminnassa on enemmän kyse sosiaalisen ja rodullisen sopeutumisen sekä itsetunnon ja myönteisen minäkuvan edistämisestä kuin rikosentorjunnasta. Itse asiassa myöhemmin on väitetty, ettei useimmissa ohjelmissa enää toteuteta toimintaa, jonka nimenomaisena tarkoituksena olisi rikosentorjunta (Dubouchet, 1992).

1.6.5 Krikorianin (1986) mukaan syrjäytyneiden maahanmuuttajien ja nuorten ryhmien sopeutumista tavoittelevassa lähestymistavassa katsotaan, että molemmat ryhmät kokevat sopeutumiseen liittyviä siirtymävaiheen ongelmia, vaikkakin eri syistä. Maahanmuuttajien (tai siirtotyöläisten) on sopeuduttava erilaisiin kulttuuriolosuhteisiin ja eräissä tapauksissa vihamielisiin asenteisiin. Syrjäytyneiden nuorten (ja eräissä tapauksissa nuorten, jotka eivät ole vielä syrjäytyneet) on sopeuduttava aikuisuuden tuomiin vaikeisiin vaatimuksiin, vaikka heillä ei usein ole tähän tarvittavia taitoja tai voimavaroja. Molempien ryhmien on löydettävä oikea tapa selviytyä siirtymävaiheesta, jota he eivät ole itse valinneet. Vaikeimpia syrjäytyneiden ihmisten sopeutumiseen liittyviä ongelmia ovat näin ollen ensinnäkin heidän tavoittamisensa, toiseksi luottamusta herättävän suhteen rakentaminen ja kolmanneksi toimet heidän tarpeidensa tyydyttämiseksi ja ongelmiansa ratkaisemiseksi, jotta he selviytyisivät siirtymävaiheeseen liittyvistä ongelmista. Epäonnistuminen tässä voi johtaa siihen, että eräät aloittavat rikosten tekemisen.

1.6.6 Huolimatta yleisestä uskomuksesta, jonka mukaan nuorten energian kanavoiminen luovaan, rakentavaan ja oikeutettuun toimintaan vähentää ikävystymistä ja alttiutta laittomaan ja rikolliseen toimintaan, tätä tukevaa empiristä näyttöä on vain vähän. Saadut tutkimustulokset viittaavat siihen, että mahdolliset vaikutukset ovat todennäköisesti erittäin vähäisiä (Graham ja Smith, 1993). Syrjäytyneiden nuorten sopeutuminen yhteisöön onnistuu vain harvoin, jollei samalla yritetä vaikuttaa heidän taloudellisiin, sosiaalisiin ja aineellisiin olosuhteisiinsa. Kiinnostavan ja rakentavan vapaa-ajantoiminnan järjestämistä on näin ollen täydennettävä toimilla, joilla tarjotaan keinoja taloudelliseen ja henkiseen itsenäistymiseen. Alankomaissa nuorisokeskusten kansallinen verkosto tarjoaa palveluja nuorille, joilla on itsenäistymiseen liittyviä vaikeuksia.

SOSJALE JOENITS, ALANKOMAAT

Alankomaissa on noin 60 nuorten neuvontakeskusta (Sosjale Joenits). Niissä tarjotaan neuvontaa ja tukea 11–25-vuotiaille nuorille (useimmat ovat 16–20-vuotiaita) asumiseen, työpaikkojen löytämiseen, koulutukseen, sosiaaliturvaan sekä huumausaine- ja alkoholiongelmiin liittyvissä asioissa. Näissä keskuksissa sovelletaan lapsikeskeistä lähestymistapaa ja toimitaan läheisessä yhteistyössä poliisin kanssa. Niiden voimavaroja suunnataan erityisesti kotoa karanneisiin, työttömiin, kodittomiin ja muihin riskiryhmiin kuuluviin nuoriin. Keskuksissa nuoria autetaan auttamaan itseään esimerkiksi siten, että keskuksiin majoituksen toivossa tulevien kotoa karanneiden nuorten edellytetään osallistuvan selviytymiskursseille ennen kuin he saavat jäädä asuntolaan. Toiminnan painopiste on nuorten opettamisessa heitä itseään koskevien päätösten tekemisessä, näiden päätösten seurausten hyväksymisessä, itsevarmuuden ja itsetunnon saavuttamisessa sekä nuoren henkilökohtaisista rajoituksista ja ongelmista itsenäisen omanarvontunnon kehittämisessä. Samoin kuin Ranskassa Alankomaiden nuorisokeskuksissa sovellettavassa lähestymistavassa nuoret yritetään sopeuttaa uudelleen yhteiskuntaan tai yhteisöön, josta he tuntevat syrjäytyneensä tai jonka nuoret kokevat hylänneen heidät (Junger-Tas, 1988). Näiden keskusten mahdollisuuksista ehkäistä rikoksia ja rikollisuutta ei kuitenkaan ole tietoa.

1.6.7 On mahdollista, ettei nuorisokeskusten perustaminen riitä kaikkein syrjäytyneimpien todennäköisimmin rikoksia tekevien nuorten tavoittamiseen ja suhteiden rakentamiseen heihin. Muualla kuin laitoksessa tapahtuva ja etsivä nuorisotyö saattaa olla erittäin hedelmällistä tällaisten nuorten osalta. Koska tutkimus on osoittanut, että etsivä nuorisotyö saattaa parantaa sosiaalisen sopeutumisen tasoa, sillä voi olla merkittävä välillinen vaikutus tiettyjen nuorten alttiuteen tehdä rikoksia.

Yhdysvaltojen oikeusministeriö teetti selvityksen nuorisorikollisuuden ehkäisemiseen taroite-tuista varhaisista kokeiluista. Tämän selvityksen mukaan ainoastaan yksi hanke tarkastelluista kymmenestä oli tehokas. Kyseinen hanke oli Win-croftin etsivän nuorisotyön hanke, joka oli toiminnassa 1960-luvun puolivälissä ja joka on edelleen harvinainen esimerkki suhteellisen onnistuneesta nuorisorikollisuuden ehkäisemiseen tarkoitettusta nuorisotyöhankkeesta.

WINCROFT-HANKE, ENGLANTI

Wincroft-hankkeessa oli kyse kentällä tai kadulla työskentelevistä nuorisotyöntekijöistä, joiden tärkeimpänä tehtävänä oli kehittää yhteyksiä ja suhteita runsaan rikollisuuden työläisalueella asuviin nuoriin rikosten-tekijöihin. Hanketta arvioitiin sen kohteena olleiden nuorten sosiaalisen sopeutumisen ja rikoksenteon perusteella. Kohderyhmän 54 poikaa, joiden ikä oli keskimäärin 15 vuotta, verrattiin 74 pojan vertailuryhmään hankkeen 31 kuukauden keston aikana. Kaksitoista kuukautta myöhemmin toteutetussa seurantatutkimuksessa saatiin tietoja siitä, jatkuivatko hankkeen mahdolliset myönteiset vaikutukset hankkeen päättymisen jälkeen. Tulokset olivat lupaavia.

Kohde- ja vertailuryhmää vertailemalla todettiin tilastollisesti merkittäviä eroja näiden kahden ryhmän välillä. Kohderyhmällä asiat menivät vertailuryhmää paremmin oikeuteen joutumisen, tuomioiden ja nuorten itse ilmoittamien ja hankkeen aikana tekemien rikosten osalta. Tarkastelemalla poliisin asiakirjoja vuosi hankkeen päättymisen jälkeen ilmeni, että kohderyhmä joutui vertailuryhmää vähemmän tekemisiin rikosoikeudellisen järjestelmän kanssa ja että kohderyhmän tekemät rikokset olivat yleensä vähemmän vakavia. He tekivät kuitenkin aikaisempaa enemmän ja vakavampia rikoksia. Tämän perusteella voidaan olettaa hankkeen hillinneen nuorten rikoksenteoa, mutta kielteiset käyttäytymispiirteet lisääntyivät hankkeen päättymisen jälkeen.

Arvioijat totesivat, että hankkeesta oli eniten hyötyä vähiten häiriytyneille nuorille. Tämän voidaan katsoa viittavaan siihen, että tällaisia hankkeita olisi tuomittujen rikosentekijöiden sijasta kohdennettava sellaisiin nuoriin, jotka ovat vaarassa tulla rikosentekijöiksi. Tähän johtopäätökseen olisi kuitenkin suhtauduttava varovaisesti, koska Wincroft-hankkeen kohteena oli ainoastaan tuomittuja rikosentekijöitä (Smith ym., 1972). O=Donnellin ym. (1979) tekemässä vastaavassa tutkimuksessa, jossa sekä kohde- että vertailuryhmään kuului muitakin kuin rikosentekijöitä, kohderyhmän rikosentekijät hyötyivät vertailuryhmän rikosentekijöitä enemmän, mutta tämä ei koskenut muita kuin rikosentekijöitä. Itse asiassa muiden kuin rikosentekijöiden kohderyhmällä meni huonommin kuin vastaavalla vertailuryhmällä.

1.6.8 Eräissä tapauksissa nuoret viettävät vapaa-aikaansa kadulla ja ostoskeskuksissa. Jos nuorilla ei ole mitään tekemistä tai paikkaa minne mennä, kirkkaat valot, näyttävästi esillä olevat kulutustuotteet tai yksinkertaisesti lämpö houkuttelevat heitä. Eräillä ostosalueilla tämä saattaa johtaa tilanteisiin, joissa ostoskeskuksessa oleskelevien nuorten ja ostoskeskuksessa hyväksyttävässä tarkoituksessa oleskelevien ihmisten, esimerkiksi kauppiaiden ja turvahenkilöstön, välille syntyy kitkaa. Tässäkin tapauksessa etsivää nuorisotyötä tekevät voivat olla hyödyksi rikosten ehkäisemisessä. Wincroft-hankkeen jälkeen aloitetussa ja sitä paremmin kohdennetun etsivän nuorisotyön hankkeessa kohteena olivat ostoskeskuksissa oleskelevat nuoret.

ROTTERDAMIN OSTOSKESKUSHANKE, ALANKOMAAT

Kahdessa Rotterdamin ostoskeskuksessa tehtyjä rikoksia koskevassa tutkimuksessa havaittiin, että puolet kaikista ilmoitetuista tai poliisin tietoon tulleista rikoksista kohdistui asiakkaisiin (Colder, 1987). Tavallisimmat rikokset olivat ryöstöt kadulla, taskuvarkaudet, varkaudet autoista ja polkupyörien varkaudet. Tavallisimmat vastatoimet ostoskeskuksessa tehtäville rikoksille ovat poliisipartiot, yksityinen turvahenkilöstö, myymäläetsivät ja teknisten valvontalaitteiden asentaminen. Tässä hankkeessa poikettiin tästä lähestymistavasta, ja tavaroiden ja omaisuuden suojelemisen sijasta yritettiin sopeuttaa mahdollisia rikoksentekejiä.

Kunnan, poliisin, syyttäjänviraston, nuorisojärjestön ja kauppiaiden edustajista koostuva rikosentorjuntatoimikunta palkkasi kenttäyöntekijän aloittamaan ja yhteensovittamaan hanketta. Poliisi julkaisi erityistä kiertokirjettä, jossa tiedotettiin ostoskeskuksen alueella noudatettavan käyttäytymisen säännöt. Nämä säännöt toimitettiin myös kaikkiin alueella sijaitseviin yläasteisiin, ja poliisi järjesti keskustelutilaisuuksia, joissa sääntöjä ja niiden rikkomisen seuraamuksia selitettiin.

Hankkeen tarkoituksena oli edistää kauppiaiden, ostoskeskuksen alueella aikaa viettävien nuorten ja asiakkaiden välistä yhteisymmärrystä. Nuorille osoitettiin erityisiä kokoontumispaikkoja sen sijaan, että nuoria ei olisi päästetty lainkaan alueelle tai että heitä olisi käsketty siirtymään muualle. Varoja kerättiin urheilu- ja vapaa-ajantoiminnan järjestämiseen erityisesti viikonloppuisin ja lomien aikana. Kenttäyöntekijä onnistui neuvottelemaan muutamalle nuorelle työpaikan ostoskeskuksessa. Junger-Tasin (1988) mukaan vahingontekojen aiheuttamat vahingot ja myymälävarkauksien aiheuttamat menetykset vähenivät hankkeen aloittamisen jälkeen, mutta tiedossa ei ole, jatkuivatko nämä vaikutukset pidempään.

1.6.9 Vanhemmat murrosikäiset käyttävät usein kaupunkien keskustojen erilaisia vapaa-ajanviettopaikkoja iltaisin tavatakseen ja juodakseen ystäviensä kanssa, etsiäkseen jännitystä ja solmiakseen suhteita vastakkaiseen sukupuoleen. Meluun, alkoholin ja huumeiden käyttämiseen sekä järjestyshäiriöihin liittyvät ongelmat ovat tavallisia. Hopen (1985) laatimassa selvityksessä, joka koskee toimintatapoja kaupunkien keskuksissa tapahtuvan juomisen ja järjestyshäiriöiden käsittelemiseksi, luetaan useita tilannekohtaisia ja hallinnollisia toimia, joita voidaan toteuttaa kaupunkien keskustojen järjestyshäiriöiden vähentämiseksi (ks. toinen luku). Siinä myös korostetaan mahdollisimman monen osapuolen osallistumista ja heidän tietojen ja kokemusten yhteensovittamista. Kaupunkiturvallisuuden eurooppalainen foorumi järjestää Euroopan kaupunkien välisiä ohjelmia kokemusten vaihtamiseksi. Se on valmistellut eräitä kaupunkien keskustojen yöelämään liittyviä ongelmia käsittelevää hanketta Ranskassa.

1.6.10 Tunnistamalla todennäköisimmin rikoksia tekevät luonnolliset vertaisryhmät, työskentelemällä niiden kanssa ja pitämällä läheisesti yhteyttä paikallisiin kouluihin, vanhempiin, yhteisön erilaisiin laitoksiin ja muihin viranomaisiin, mukaan lukien poliisi ja tuomioistuinlaitoksen edustajat, nuorisotyöntekijöiden ja nuorisojärjestöjen tehtävä voi olla keskeisempi nuorten sopeuttamiseksi yhteisöön. Nuorisotyötä tehdään yhä enemmän paikallisissa verkostoissa. Niiden avulla voidaan hyödyntää useita erilaisia voimavaroja, ja ne voivat muuttaa yhteiskunnallis-taloudellisia olosuhteita ja nuorten alttiutta rikoksentekoon. Tanskassa kansallinen rikosentorjuntaneuvosto on perustanut useita pysyviä komiteoita rikosten vähentämiseksi useimmissa kunnissa. SSP-komitean, joka on yksi näistä komiteoista, tavoitteena on nuorten tekemien rikosten ehkäiseminen.

DECIBEL, RANSKA

Kahdeksan Euroopan ja Pohjois-Afrikan valtion valtuuskuntaa, jotka koostuivat nuorten asioista kiinnostuneista poliitikoista, tiskijukista, pedagogeista, nuorisotyöntekijöistä ja musiikkialan asiantuntijoista, kokoontui Euroopan foorumin puitteissa nuorten öiseen vapaa-ajanviettoon liittyvien kielteisten ilmiöiden ehkäisemiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa keskusteltiin kolmen päivän kokouksessa yöelämään liittyvien ongelmien luonteesta ja laajuudesta ja vaihdettiin ajatuksia ehkäisevistä toimista. Tällaisia ongelmia ovat muun muassa liiallinen melu, liikenneonnettomuudet, liiallinen alkoholin käyttö, huumausaineiden väärinkäyttö ja järjestyshäiriöt. Keskustelussa käsiteltiin muun muassa seuraavia aiheita:

- * säveltämiseen ja koreografiaan soveltuvien työtilojen tarjoaminen nuorille;
- * alkoholinkäyttöön liittyvien rikosten vähentäminen tarjoamalla hätätapauksissa kuljetuksia ja yhden yön majoitusta alkoholia liikaa nauttineille, kieltämällä alkoholin myynti tuntia ennen baarien ja diskosten sulkemista ja järjestämällä alkoholittomia tilaisuuksia ja luottamuksellisia puhalluskokeita vapaa-ajanviettopaikkojen uloskäyntien yhteydessä;
- * varmistamalla poliisin huomaamaton läsnäolo ja kannustamalla vapaa-ajanviettopaikkoja palkkaamaan ja kouluttamaan omaa pätevää henkilökuntaa;
- * äänieristämällä diskoja tai sijoittamalla ne tarpeeksi kauas asuinalueista;
- * perustamalla paikallisia toimikuntia, joiden jäsenet toimivat viihdealalla, yhteensovittamaan ehkäiseviä toimia.

Vaikka toistaiseksi ei ole tietoa siitä, miten Decibel tulee toimimaan, se on hyvä esimerkki kansainvälisen yhteistyön innovatiivisesta käyttämisestä ehkäisevien ohjelmien luomiseen.

1.6.11 Etsivää nuorisotyötä tekevät, kadulla työskentelevät nuorisotyöntekijät tai muut vastaavissa tehtävissä toimivat henkilöt ovat usein parhaimmassa asemassa nuorten tosiasiallisten tarpeiden selvittämiseksi ilman, että luottamuksesta tai luottamuksellisuudesta tarvitsisi luopua. He voivat ottaa yhteyttä nuoriin paikoissa, joissa nuoret tapaavat kokoontua, ja kehittää luottamuksellisia suhteita ennen kuin nuoria kannustetaan ottamaan osaa pienryhmätyöskentelyyn tai tiettyyn toimintaan. Tällaiset työntekijät tietävät usein paremmin kuin muut viranomaiset, mitä heidän tuntemansa nuoret tarvitsevat, ja he ovat hyvässä asemassa toimiakseen nuorten ja paikallisten palveluverkostojen välisinä välittäjinä. Tämän prosessin edistämiseksi on toteutettu pieniä paikallisia selvityksiä nuorten paikallisesta sosiaalisesta ja taloudellisesta tilanteesta. Nämä selvitykset toteutetaan ennen yleisten strategisten toimien kehittämistä nuorten tarpeiden täyttämiseksi ja ongelmien ratkaisemiseksi. Tätä lähestymistapaa on noudatettu menestyksekkäästi Wolverhamptonin kaupungissa Englannissa.

SSP-KOMITEA, TANSKA

Neljän hallintoalan paikallisen päällikön (poliisi, opetustoimi, sosiaalipalvelut ja kulttuuriasiat) johtama SSP-komitea on vastuussa paikallisten tarpeiden tunnistamisesta, rikosentorjuntastrategioiden kehittämisestä, voimavarojen kohdentamisesta ja toiminnan toteutuksen yhteensovittami-

sesta. Komitean muihin jäseniin kuuluu urheilupalvelujen, nuorisokerhojen ja vuokralaisten järjestöjen edustajia. Komitean työskentelyssä keskitytään luomaan vanhempien, opettajien, nuorisotyöntekijöiden, erilaisten yhteisössä työskentelevien henkilöiden, sosiaalialan työntekijöiden ja poliisien verkostoja riskiryhmiin kuuluvien nuorten auttamiseksi.

SSP-komitea on perustanut hankekohtaisia ryhmiä käsittelemään tiettyjä yhteisön ongelmia. Esimerkiksi Aarhusin kaupungissa nuorten aikuisten ryhmän rikollinen käyttäytyminen huolestutti erään kaupunginosan ihmisiä. Pelkoa esiintyi paljon, nuoremmat lapset alkoivat matkia vanhempaa vertaisryhmää ja rikosten sekä pelon määrä kasvoi nopeasti. SSP-komitea otti ensin yhteyttä kyseiseen ryhmään, ja heille annettiin mahdollisuus oman nuorisokerhon perustamiseen. Tämän seurauksena he alkoivat tuntea itsensä vähemmän eristäytyneiksi muusta yhteisöstä ja muuttaa käyttäytymistään, mikä vuorostaan mahdollisti sen, että nuoremmat lapset alkoivat samaistua rakentavampiin esikuviin. Aloitettiin usean yksikön välinen hanke toiminnan suuntaamiseksi tämän ryhmän tärkeimpiin tarpeisiin ja ongelmiin. Vähitellen luotiin olosuhteet, joissa näiden nuorten aikuisten konflikteja voitiin käsitellä ja ratkaista (Jensen, 1988).

Saatavilla ei ole aineistoa siitä, kuinka onnistunut tämä hanke on tai miten SSP-komiteat yleensä käsittelevät rikoksia ja rikosten aiheuttamaa pelkoa. Arvioinnissa on ollut taipumus keskittyä yleiseen toteuttamisprosessiin, jossa on esiintynyt erilaisia ongelmia. Aarhusissa viranomaiset (poliisi sekä opetus- ja sosiaaliviranomaiset) suhtautuivat aluksi epäluuloisesti toisiinsa, mikä selvästi rajoitti niiden mahdollisuuksia toimia yhteistyössä tai luoda yhteinen strategia. Toisiin viranomaisiin kohdistetut odotukset olivat usein epärealistisia, virkamiehillä oli taipumus tehdä työtään hyvin erilaisten periaatteiden ja tavoitteiden ohjaamina ja yksimielisyyden yleinen puuttuminen vaikeutti selvästi ensimmäisten hankkeiden kehittämistä.

Näiden vaikeuksien selvittämiseksi järjestettiin seminaarisarja ja perustettiin ohjaava komitea yhteisten ongelmien havaitsemiseksi, toimintaohjelmien seuraamiseksi ja arvioimiseksi ja rikoksenteon ja nuorisorikollisuuden kehitysuuntauksia koskevan tiedon tarjoamiseksi. Komitea antoi sysäyksen muiden paikallisten viranomaisten toiminnan tehostamiselle ja vapaaehtoisjärjestöjen toiminnan yhteensovittamiselle julkisen sektorin toimien kanssa. Jos tietyn kohderyhmän edut ovat ristiriidassa asian käsittelemiseen osallistuvien yksiköiden etujen kanssa, komitean tehtävänä on löytää yhteinen etu ja saada osapuolten kuulemisen ja kompromissien avulla aikaan kyseisten osapuolten välinen toimiva yksimielisyys. Käytännössä ollaan eri mieltä siitä, esiintyykö tällaista yksimielisyyttä. Jensenin (1988) mukaan ylhäältä vahvistettuja ratkaisuja vältetään, mutta Koch (1988) kiinnittää huomiota siihen, etteivät hankkeet kaikilta osin voi vastata yhteisön etuja, koska nuoret tai heidän vanhempansa eivät ole edustettuina SSP-komiteoissa. Koch (1988)

korostaa myös poliisien aseman epäselvyyttä, koska he hoitavat välillä sosiaali- tai opetusalan tehtäviä ja välillä taas valvovat lain noudattamista. Tehokkaan nuorisotyön edellytyksenä oleva luottamus ja luottamuksellisuus saattaa olla ristiriidassa lain noudattamisen valvonnan ja seuraamuksia koskevien periaatteiden kanssa.

Kyvsgaardin (1990) mukaan on periaatteessa ongelmallista, että rikosentorjunnalla perustellaan lasten ja nuorten vapaa-ajanviihtomahdollisuuksien lisäämistä. Kyvsgaard kysyykin, eikö tällaista toimintaa pitäisi aloittaa lapsia ja nuoria koskevan muun yleisen toiminnan puitteissa. Tähän kysymykseen liittyy myös rikosentorjuntatoimintaan osallistumiseen liittyvä leimautumisen ongelma. Kyvsgaardin mukaan on myös olemassa vaara, että SSP-yhteistyön laajentuessa ehkäisevä toiminta monopolisoituu. Tämä voi johtaa siihen, että muiden viranomaisien aloittama toiminta ajan myötä siirtyy SSP-toiminnan piiriin, että SSP-yhteistyö muodostuu esteeksi muulle ehkäisevälle toiminnalle ja että yhteistyöhön osallistuvien osapuolien väliset ristiriidat estävät kehityksen alalla. Lisäksi rikollisuus voi saada liian keskeisen merkityksen ehkäisevässä toiminnassa. Rikollisuus on vain yksi oire siitä, että jokin on hullusti lapsen tai nuoren elämässä.

SSP-yhteistyötä on myös arvosteltu siitä, että poliisi saa toimintaan osallistuessaan tietoa, jota myöhemmin käytetään rikosten selvittämisessä. Kyvsgaardin mukaan nykyistä mallia on arvosteltu lähinnä siitä, että poliisin osallistuminen saattaa sosiaalityöntekijöiden kielteisen suhtautumisen takia ehkäistä hankkeiden aloittamista. Antamalla poliisille keskeinen asema yhteistyössä on samalla rajoitettu etukäteen tämän toimintatavan käyttöaluetta. Näin ollen on olemassa vaara, että SSP-yhteistyö rajoittuu vapaa-aikaan liittyvien ongelmien käsittelemiseen. Kyvsgaardin tarkastelemista 155 hankkeesta vain muutamassa käsitellään koulunkäyntiin tai työmarkkinoihin liittyviä ongelmia, vaikka tehokkaimmat ratkaisut löytyvät nimenomaan näillä aloilla.

1.6.12 Nuorisotyön aseman osalta on selvitettävä, voiko sillä edistää rikosentorjuntaa ja rikollisuuden ehkäisemistä, ja jos vastaus tähän kysymykseen on myöntävä, millä keinoin. Hankkeet voivat ajautua suunnastaan, jos nuorisotyöntekijöiden suhtautuminen omaan tehtäväänsä on epäselvä heidän toimiessaan nuorten tekemien rikosten perusteella. Nuorisotyöntekijät suhtautuvat ymmärrettävän varovaisesti siihen, että heistä tulisi lainvalvontaviranomaisien haara, koska nuorisotyön tehokkuus edellyttää suurelta osin luottamuksen ja luottamuksellisuuden kehittämistä ja ylläpitämistä. Vaikka nuorisotyöntekijät eivät työskentele välittömästi nuorten rikosentekijöiden ja rikosoikeudellisen järjestelmän edustajien kanssa, on tärkeää, että poliisitoiminnan ja nuorisotyön välinen

raja määritellään selkeästi ja että sovitaan käytännössä noudatettavista säännöistä, joista selkeästi ilmenee, miten poliisit ja nuorisotyöntekijät työskentelevät toistensa kanssa. Poliisin on tunnustettava nuorisotyöntekijöiden tarve ylläpitää nuorten luottamusta ja luottamuksellisia suhteita nuoriin, ja nuorisotyöntekijöiden on vastaavalla tavalla kunnioitettava lain noudattamisen merkitystä. Nuorisotyössä olisi keskityttävä nuorten tekemien rikosten ehkäisemiseen, eikä poliisin avustamiseen rikoksenteijöiden tunnistamisessa ja heidän toimittamisessaan oikeuteen. Pääsääntö on poliisin kanssa jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen suhtautumisesta nuorten tekemiin rikoksiin nuorisotyöntekijät toimivat luultavasti mieluummin nuorten puolestapuhujina kuin poliisin ja asiakkaiden välisenä yhdysmiehinä.

MONITAHOINEN NUORISOTYÖ, WOLVERHAMPTON, ENGLANTI

Huolestuminen nuorten työttömyyden laajuudesta johti siihen, että Wolverhamptonin kaupunginhallitus teetti kattavan tutkimuksen nuorten sosiaalisista olosuhteista ja siitä, miten paikalliset palvelut parhaiten vastaisivat heidän tarpeitaan ja ongelmiaan. Tutkimuksen tuloksena syntyneessä mietinnössä esitettiin perusteet nuorten tarpeiden täyttämiseen tarkoitettujen toimintatapojen ja strategioiden kehittämiseksi. Lähtökohdaksi oli periaate, jonka mukaan mikään yksittäinen paikallinen viranomais tai muu yksikkö ei kykene asianmukaisella tavalla täyttämään nuorten tarpeita. Ensisijaiseksi strategiaksi muodostui yhdenmukaisen ja monitahoisen strategian kehittäminen nuorten tarpeiden täyttämiseksi ja heidän ongelmiansa ratkaisemiseksi.

Hallitus myönsi tämän jälkeen kaupunginhallitukselle rahoitusta viisivuotiseen hankkeeseen, jonka tavoitteena oli kehittää nuorten sosiaalista vastuuntuntoa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi laadittiin useita erityisiä strategioita:

- * vertaisryhmien verkostojen ja käyttäytymisessä esiintyvien säännönmukaisuuksien tunnistaminen,
- * rikoksenteekoon johtavien tilanteiden tunnistaminen yhteistyössä nuorten kanssa,
- * näiden säännönmukaisuuksien, henkilökohtaisten tarpeiden, minäkuviin ja rikollisen toiminnan välisten yhteyksien selvittäminen ja
- * arvostuksen ja statuksen vaihtoehtoisten lähteiden tarjoaminen sekä nuorten ohjaaminen pois rikoksenteekoon johtavista tilanteista itsenäisesti valittuun toimintaan.

Neljä kentätyötä tekevää nuorisotyöntekijää (kaksi valkoista naista ja kaksi afro-karibialaista miestä) työskenteli kahdessa kaupunginosassa, joista ensimmäinen oli keskustassa sijaitseva kerrostaloalue ja toinen esikaupungissa sijaitseva kunnallisten pientalojen (ja kunnallisesta yksityiseen omistukseen siirtyneiden talojen) alue. Hankkeen koko keston aikana korostettiin sen merkitystä, että nuoret saataisiin ottamaan enemmän vastuuta valinnoista ja päätöksistä, jotka koskevat heidän toimintaansa yhteisössä. Nuorisotyöntekijöiden oli tarkoitus tunnistaa riskiryhmiin kuuluvien luonnollisia vertaisryhmiä ja työskennellä niiden kanssa. Nuorisotyöntekijöiden piti myös olla läheisesti yhteydessä paikallisiin kouluihin, vanhempiin, paikallisiin ja muihin viranomaisiin, esimerkiksi poliisiin. Eräissä tapauksissa he toimivat yhteyshenkilöinä poliisiin ja paikallisen nuorison välillä. He hoitivat myös eräissä tapauksissa nuorten asioita tuomioistuimessa.

Hankkeen ensisijainen tavoite, nuorten ohjaaminen pois rikoksenteosta etsivän nuorisotyön avulla, muuttui huomattavasti viisi vuotta kestäneen rahoituksen aikana. Rikosten vähentämistä koskeva alkuperäinen painotus korvautui asteittain toiminnalla tyttöjen kanssa ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämällä. Alkujaan innovatiivinen ja tavanomaisesta nuorisotyöstä poikkeava toiminta alkoi lopulta yhä enemmän muistuttaa perinteisempiä, paikallisen ja kansallisen nuorisotyön ensisijaisia tavoitteita ilmentäviä nuorisotyön muotoja.

Hanke kärsi hallinnollisen tuen puuttumisesta sekä huonosta suunnittelusta ja johtamisesta. Monitahoinen verkosto saatiin perustettua, mutta käytännössä se oli enimmäkseen tehoton. Kyseisten nuorisotyöntekijöiden heikon ammatillisen aseman ja lakisääteisten tehtävien tuoman toimivallan puuttuminen rajoitti nuorisotyöntekijöiden mahdollisuuksia vastustaa muita viranomaisia ja toimia tasavertaisesti viranomaisten välisissä keskustelutilaisuuksissa. Tämä rajoitti vuorostaan nuorisotyöntekijöiden mahdollisuuksia toimia riskiryhmiin kuuluvien sellaisten nuorten puolesta, joihin tavanomaisten viranomaisten tukitoimet eivät ylettyneet. On vain vähän näyttöä siitä, että hankkeella olisi onnistuttu muuttamaan nuorten sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteita edistämällä heidän pääsyään osalliseksi viranomaisten tarjoamista palveluista. Hankkeeseen osallistuneet nuoret arvostivat kuitenkin suhteitaan hankkeen työntekijöihin. Osa näistä suhteista kehitettiin sellaisten nuorten kanssa, jotka ovat vaarassa tehdä rikoksia ja joista osa oli muiden viranomaisten toimien ulottumattomissa (esimerkiksi koulusta pysyvästi erotetut nuoret) (Smith, 1994).

Näistä rajoituksista huolimatta hankkeeseen osallistuneet (lukuun ottamatta vanhempia valkoisia miehiä) ilmoittivat tehneensä vähemmän rikoksia hankkeen aikana kuin muut. Hanke vaikutti vähiten eniten rikoksia tekeviin nuoriin. Selvät käyttäytymismuutokset olivat yleensä vähäisiä ja väliaikaisia. Toisaalta harvoin riskiryhmiin kuuluviin nuoriin kohdistuvan intensiivisen toiminnan ja toisaalta laaja-alaisemman useam-

paan yksilöön kohdistuvan toiminnan välillä ilmeni ristiriitaisuuksia. Edellinen ei luultavasti vaikuta paikallisen rikollisuuden määrään, eikä jälkimmäisellä todennäköisesti ole pidempiaikaisia vaikutuksia.

1.6.13 Toimittaessa riskiryhmään kuuluvien nuorten kanssa on aina vältettävä toisaalta nuorten leimautumista ja toisaalta puuttumiskynnyksen liiallista alenemista (net-widening). Leimautumista voi tapahtua, jos suhteellisen lievä huono käyttäytyminen määritellään uudelleen viranomaisten toimia edellyttäväksi ongelmakäyttäytymiseksi. Tämän vuoksi on toimittava varovaisesti, jotta voimavarojen kohdentamista rikoksentekejiin ei tahattomasti laajenneta koskemaan muita kuin rikollisia nuoria, esimerkiksi siksi, että heidän taustansa lisää todennäköisesti alttiutta rikoksenteekoon tai että he ovat tekemisissä rikoksentekejiiden kanssa.

1.6.14 On vaikea välttää toisaalta puuttumiskynnyksen liiallista laajenemista ja toisaalta nuorten muista erottamisen ja leimautumisen kielteisiä vaikutuksia samalla kun varmistetaan, että eniten avun tarpeessa olevat saavat sitä. Yhden ratkaisumallin mukaan toimia kohdennetaan tietyillä alueilla asuviin ihmisryhmiin sen sijaan, että heidät valittaisiin yksilöinä. Voimavaroja olisi suunnattava ensisijaisesti alueille, joilla palveluja on saatavilla rajoitetusti ja joilla on runsaasti rikollisuutta ja korkea työttömyys, sekä tiettyihin vähäisen valvonnan kausiin, kuten lomakausiin ja koulun jälkeiseen vapaa-aikaan. Lisäksi olisi varmistettava, että eniten voimavaroja tarvitsevat ryhmät, kuten siirtolaiset, etniset vähemmistöt sekä sosiaalisesti ja taloudellisesti huono-osaiset, pääsevät helposti käsiksi näihin voimavaroihin. Eräissä tapauksissa voi myös olla asianmukaista kohdentaa voimavaroja tiettyihin nuorison ongelmiin, kuten huumausaineriippuvuuteen, prostituutioon ja nuorten kodittomuuteen.

1.6.15 Huolimatta nuorisotyöhön liittyvistä rajoituksista rikollisuutta ehkäistäessä nuorisotyöntekijöiden käytettävissä on vähintään viisi keinoa, joilla he voivat yhteistyössä nuorten kanssa edistää rikosentorjuntaa ja ehkäistä rikollisuutta. He voivat

- 1) tunnistaa vertaisryhmien verkostoja ja käyttäytymismalleja, jotka johtavat välienselvittelyihin ja rikoksenteekoon,
- 2) selvittää näiden käyttäytymismallien ja tilanteiden, yksityisten ja yhteisöllisten tarpeiden sekä kyseisten nuorten persoonallisuuden välisiä suhteita,

- 3) kannustaa itsetuntoa ja statusta parantavien ja muiden arvostusta lisäävien vaihtoehtoisten keinojen käyttämiseen,
- 4) helpottaa pääsyä paikallisten viranomaisten palveluihin ja
- 5) valvoa nuoria kaduilla ja ohjata heitä pois rikoksenteon todennäköisyyttä lisäävistä tilanteista lailliseen ja itsenäisesti valittuun toimintaan.

1.7 TYÖLLISYYSPOLITIikka

1.7.1 Työllisyyden ja rikoksenteon suhde on erittäin monimutkainen. Työttömyyden vaikutuksia rikosten tekemiseen ei ole toistaiseksi onnistuttu erottamaan useista muista erilaisista yhteiskunnallistaloudellisista tekijöistä, kuten tulojen jakautumisesta ja epätasa-arvosta, kaupunkien rappeutumisesta ja puutteista koulutuksessa (ks. Tarling, 1982; Box, 1987; Bellknap, 1989). Käytettävissä olevien tutkimustulosten mukaan työttömyyden ja rikoksenteon välinen yhteys on kiistanalainen. Yksilötasolla ja erityisesti nuorten miesten suhteen on kuitenkin selvää näyttöä siitä, että pojat tekevät todennäköisemmin rikoksia työttömyyskausien aikana. Tämä koskee erityisesti omaisuuteen kohdistuvia rikoksia (Farrington ym., 1986).

1.7.2 Työttömyys voi johtaa rikoksiin monestakin syystä, kuten tulojen puutteesta, ikävystymisestä, moraalien huononemisesta ja perheyhteisön vakauden heikkenemisestä. Tiedetään, että työttömyys voi nopeuttaa perheen hajoamista ja että tämä voi vuorostaan lisätä perheen lasten alttiutta nuorisorikollisuuteen (Lenkowski, 1987). Rikollisten tiedetään myös olevan muita todennäköisemmin työttömiä (Association of Chief Officers of Probation, 1993). Työttömät nuoret viettävät todennäköisemmin aikaa kadulla ja hakeutuvat tai joutuvat tilanteisiin, joissa on mahdollisuus rikoksenteon tekemiseen. (Rutter ja Giller, 1983). Edellä esitetyn perusteella vaikuttaa näin ollen siltä, että työttömyys ja rikosten tekeminen todennäköisesti vahvistavat toisiaan, vaikka on vain vähän tutkimustuloksia, jotka tukisivat niiden välistä yhteyttä.

1.7.3 Jos taloudelliset muutokset johtavat siirtolaisten määrän, työttömyyden ja sosiaalisen epäjärjestyksen kasvuun, rikokset todennäköisesti lisääntyvät. Mitä enemmän sosiaalista epäjärjестystä

tietyllä alueella tai tietyssä yhteisössä on, sitä haavoittuvampi se on myös taloudellisille muutoksille (McGahey, 1986). Tämä viittaisi siihen, että erilaiset naapurustot kokevat suuremmalla tai pienemmällä todennäköisyydellä rikosten lisääntyvän taloudellisten olosuhteiden muutosten vuoksi, mukaan lukien työttömyyden lisääntyminen. Taloudellisten muutosten kielteiset vaikutukset yleensä ja erityisesti työttömyyden kasvu kohdistuvat suhteettomalla tavalla niihin, joilla on huonoimmat edellytykset suojata itseään näiltä muutoksilta, eli taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti huono-osaisiin ja erityisesti moniongelmaisiiin.

1.7.4 Nimenomaan rikosten vähentämiseen kehitetyt työllistämis- ja koulutusohjelmat ovat yleensä harvinaisia. Ohjelmat, joiden tavoitteena on ollut rikoksentorjunta, ovat enimmäkseen olleet tehottomia (McGahey, 1986). Hawkins ja Lishner (1983) löysivät kuitenkin 63 työllistämishjelman meta-analyysissä useita työllistämishjelmille yhteisiä tekijöitä, jotka lisäävät rikollisuuden ehkäisemisen onnistumisen mahdollisuuksia:

- * työn tuoma tyydytys ja myönteinen palaute tehtävien hoitamisesta,
- * ylenemis- ja etenemismahdollisuudet,
- * hyvät suhteet työnjohtoon ja työtovereihin,
- * mahdollisuus käyttää taitojaan ja oppia uusia taitoja ja
- * statuksen ja työn tuomien muiden etujen saaminen.

1.7.5 Hankkeiden, joissa osallistujat siirretään fyysisesti ja sosiaalisesti pois korkean rikollisuuden alueilta ja erotetaan rikoksenteeseen alttiista vertaisryhmästä (erotuksena hankkeista, joissa on toimittava osallistujan tavanomaisessa ympäristössä), on osoitettu varsin tehokkaasti vähentävän alttiutta rikoksenteeseen (Taggart, 1981). Tällaiset ohjelmat ovat kuitenkin melko keinotekoisia, eikä niistä ole paljoakaan hyötyä, jos osallistujat lopulta palautetaan alkuperäiselle asuinalueelleen.

1.7.6 Onnistuneiden työllistämis- ja koulutusohjelmien kuvaukset ovat harvinaisia (vaikka edellä kuvattu Ete-jeunes -hanke vähensi nuorten rikoksenteon riskiä kesälomien aikana, jolloin koulun jättäneet nuoret kasvattavat työttömien määrää). Tässä osassa tukeudutaan tämän vuoksi enemmän kuin muualla työllistämis- ja koulutuspolitiikan hankkeita koskeviin yleisiin selvityksiin, kuten Yhdysvaltojen oikeusministeriön kertomukseen työllistämiseen kohdistetuista strategioista nuorisorikollisuuden ehkäisemiseksi (Beville ja Nickerson, 1981).

1.7.7 Pitkäaikaisten korkeatasoisten työsuhteiden tarjoamiseen keskittyvät työllistämishjelmat ovat todennäköisemmin tehokkaita kuin ohjelmat, joissa yritetään muuttaa suhtautumistapoja ja käyttäytymistapoja tai joissa tarjotaan lyhyitä työsuhteita. Bevillen ja Nickersonin (1981) mukaan työllistäminen vähentää nuorisorikollisuutta ainoastaan, jos se tuo mukanaan sitoutumisen, kiintymisen ja luottamuksen tunteita. Työntekijällä on oltava asianmukainen pätevyys työn hoitamiseen sekä taitojen että koulutuksen osalta, ja häntä on avustettava hyvien suhteiden luomisessa muihin työntekijöihin ja organisaation tai yrityksen toimintaa sääntelevien sääntöjen ja normien oppimisessa.

1.7.8 Seuraavilla kolmella merkittävimmällä työllistämiseen perustuvalla erityisellä lähestymistavalla voidaan vähentää tai ehkäistä rikosten tekemistä:

- 1) työkokemuksen ja koulutuksen järjestäminen,
- 2) työmahdollisuuksien laadun parantaminen ja lisääminen ja
- 3) työllistämisverkostojen tukeminen ja kannustaminen.

Koulutus ja työkokemus

1.7.8.1 Ilman koulutusta tai työkokemusta nuorilla on huonot mahdollisuudet saada pysyvää, kokopäiväistä työtä riippumatta tarjolla olevista mahdollisuuksista. Koulunkäynnin keskeyttäneet nuoret, joilla ei ole ansioita ja jotka eivät ole onnistuneet saamaan työtä, saattavat olla erityisen alttiita rikollisen toiminnan houkutuksille. Työttömien nuorten miesten suuren määrän ja yksinhuoltajaperheiden määrän kasvun (Wilson, 1987) sekä koululaisten työhön liittyvien odotusten heikkenemisen välillä on löydetty yhteys (Bright, 1992). Onnistunutta siirtymistä koulusta työelämään helpottavat ohjelmat, joissa koulunkäynnin keskeyttäneitä nuoria valmistetaan työmarkkinoille tai työharjoitteluun, ja koulujärjestelmän ulkopuolisten koulutusmahdollisuuksien lisääminen on yhdistettävä koulussa epäonnistuneille tai koulun lopettaneille tarkoitettuihin täydentäviin ja tukeviin koulutusohjelmiin. Vastaavasti ammatti- ja työvoimakoulutuksen ohjelmia, joissa yhdistetään työssä tapahtuva koulutus täydentävään opetukseen ja työelämään valmistautumiseen, on yhä enemmän suunnattava elinkeinoelämän nopeasti muuttuviin työvoimatarpeisiin.

1.7.8.2 Saksassa on käytössä erittäin onnistunut työvoimakoulutusjärjestelmä, jossa noin 70 prosenttia nuorista tulee työmarkkinoille työharjoittelun avulla (Currie, 1993). Nuoria koulutetaan jo aikaisessa vaiheessa tiettyihin ammatteihin ja koulun päättyessä monet allekirjoittavat tulevien työnantajien kanssa sopimuksia, jossa työharjoittelu yhdistetään osa-aikaiseen opiskeluun. Saksalaista koulutusjärjestelmää hallinnoi puolijulkinen järjestö, jossa liike-elämä, valtio ja ammattijärjestöt ovat edustettuina ja jossa työnsä hyvin hoitaneilla harjoittelijoilla on lähes varma työpaikka tiedossa harjoittelun päättyttyä.

1.7.8.3 Koulutus ja jatkokoulutus olisi yleensä yhdistettävä paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin ja erityisesti paikallisten työnantajien vaatimuksiin siten, että työllisyyden kehityssuuntaukset, tekniikan kehittyminen ja ammattia koskevat odotukset otetaan huomioon. Työkokemuksen lisäksi koulutuksen avulla on voitava saada muodollinen pätevyys teknisissä valmiuksissa ja ammattitaidossa. Lisäksi tarvittaessa on järjestettävä täydennyskurseja luku- ja laskutaidon kaltaisissa aineissa. Koulutuksessa olisi myös keskityttävä yksilöiden valmiuteen noudattaa työelämässä edellytettävää kuria siihen liittyvine erityisine sääntöineen ja odotuksineen. Työharjoittelu, asteittainen siirtyminen työelämään ja erilaiset sosiaaliturvan muodot saattavat olla tarpeen eräille, erityisesti kauan työttömänä olleille henkilöille ja sellaisille, joilla ei koskaan ole ollut mahdollisuutta työntekoon. Paikallisia yrityksiä on tuettava vastineena sitoutumiselle työpaikkojen luomiseen.

1.7.8.4 On mahdollista perustaa noin kymmenen sellaisen harjoittelijan erityissuojeluryhmiä, jotka ovat joko tehneet rikoksia tai jotka ovat vaarassa tulla rikoksentekeijöiksi. Jokaisella ryhmällä on oma johtajansa, joka on mieluiten kypsä, kokenut ja sosiaalisesti mukautuvainen työntekijä, joka kykenee empaattisuuteen ja saavuttamaan ryhmän kunnioituksen. He ovat vastuussa ryhmän suorituksia ja käyttäytymistä ohjaavien sääntöjen määrittämisestä, motivaation ylläpitämisestä ja tavallisen työympäristön vaatimusten noudattamisesta. Tämän jälkeen ryhmä opettaa työn edellyttämää kurinalaisuutta siten, että jäsenet vähitellen sopeutuvat kokopäiväisen työntekijän rooliin.

1.7.8.5 Väliaikaisen sijoittamisen strategioita voidaan käyttää harjoittelijoiden mukauttamiseksi tehokkaasti työpaikkaan tai päinvastoin. Jos tarjolla on ainoastaan lyhyitä työsuhteita, joissa ei edellytetä

ammattitaitoa, on kehitettävä strategioita harjoittelijoiden sijoittamiseksi pysyviin, erityistä ammattitaitoa vaativiin ja uralla etenemisen mahdollistaviin työpaikkoihin. Koulutuksen ja työkokemuksen hankkimiseen sijoitetut voimavarat ovat enimmäkseen turhia ilman työllistämismahdollisuuksien kehittämistä.

Työmahdollisuuksien parantaminen ja lisääminen

1.7.8.6 Siltä osin kuin rikoksenteossa on kyse järkiperaisestä toiminnasta vastauksena rajallisiin tai olemattomiin mahdollisuuksiin, työpaikkojen luominen ja etenemismahdollisuuksien varmistaminen nykyisissä työpaikoissa voi vähentää rikoksia. Pitkäaikaistyöttömille olisi tarjottava äskettäin luotuja työpaikkoja, eikä ainoastaan hätäratkaisuja, jotka tuskin eroavat työntekijän aikaisemmasta kokemuksesta ja joihin verrattuna rikokset voivat vaikuttaa houkuttelevammalta vaihtoehdolta. Uusien työllistämismahdollisuuksien luomisen olisi mahdollisuuksien rajoissa perustuttava paikallisen talouden kehittämiseen. Uusien työllistämismahdollisuuksien olisi vastattava paikallisen yhteisön etuja, koska tällä tavoin on todennäköisempää, että tuotetaan paikallisten asukkaiden tarpeita ja taitoja vastaavia uusia työllistämismahdollisuuksia. Jos tiettyjä taitoja ei ole tarjolla paikallisesti, voi olla tarpeen varmistaa, että todennäköisimmin rikoksia tekeväälle ryhmälle tarjotaan koulutusta kyseisten taitojen oppimiseksi ennen työllistämistä koskevien kehityssuunnitelmien toteuttamista, jotta uudet yritykset eivät toisi työvoimaa mukanaan tai palkkaisi sitä muualta.

1.7.8.7 Paikalliset taloudet ovat usein erittäin riippuvaisia niiden vaikutusvallan ulottumattomissa olevista tekijöistä, esimerkiksi makrotaloudelliset toimintatavat sekä työttömyyden ja taloudellisen kasvun kansalliset trendit. Kansallisen ja paikallisen talouden suhde on erittäin monimutkainen, mutta työllistämiseen tarkoitettuja toimintatapoja olisi mahdollisuuksien mukaan yhdistettävä ja järkiperaistettava eri tasoilla, vaikka tämä onkin vaikea toteuttaa käytännössä. Samalla tavoin julkisen ja yksityisen sektorin välinen jonkinasteinen yhteistyö voi lisätä työllistämismahdollisuuksia, esimerkiksi tarjoamalla tiettyjä kannustimia. Näitä ovat muun muassa taloudelliset yllykkeet, joilla yrityksiä taivutellaan palkkaamaan entisiä rikoksentekejiä tai sijoittautumaan köyhemmille alueille.

1.7.8.8 Tarjolla olevien työpaikkojen määrän lisäksi olisi parannettava niiden laatua, jotta halukkuus työpaikkojen hakemiseen ja niissä pysymiseen kasvaisi. Työstä olisi tulojen lisäksi saatava jonkinasteista tyydytystä, identiteetin tunnetta, statusta ja tulevaisuuden näkymiä. Miellyttävä työympäristö, tietty itsenäisyys, mahdollisuus oppia ja myönteinen palaute voivat auttaa työntekijöitä sitoutumaan ja osallistumaan täysin työhönsä, mikä lopulta vähentää työntekijöiden alttiutta rikoksentekoon.

NUORTEN KOULUTUSKESKUKSET (MISSION LOCALES), RANSKA

"Mission localesit" ovat nuorten koulutuskeskuksia, joissa 16–25-vuotiailla nuorilla on mahdollisuus kokoontua, keskustella ja ratkaista työpaikkojen löytämiseen, koulutukseen, raha-asioihin ja eräissä tapauksissa asumiseen liittyviä ongelmia asiantuntijoiden kanssa. Monet asiakkaista ovat työttömiä ja/tai vailla loppututkintoa olevia koulun lopettaneita nuoria. Keskus käyttää paikallisia yhteyksiä löytääkseen osallistumispaikkoja koulutushankkeissa, ja se tarjoaa kirjoitus- ja laskutaidon kursseja sekä neuvontaa väliaikaisten ja pysyvien työpaikkojen etsimisessä.

Näiden keskustusten toimintaperiaatteena on auttaa nuoria itse kehittämään hankkeita. Taloudellista tukea myönnetään erilaisten yritysten perustamiseen, ja kuka tahansa työtön nuori voi ehdottaa hanketta ja hakea rahoitusta keskuksen henkilökunnan avustuksella. Erityinen komitea keskustelee epävirallisesti hankkeista, ja komitea yrittää myös tehdä rakentavia parannusehdotuksia ja ehdottaa mahdollisia rahoituslähteitä. Komitean hyväksymisen jälkeen hanke toimitetaan paikalliselle rikoksantorjuntaneuvostolle (CCPD) yhdessä osittaista tai täydellistä rahoittamista koskevan suosituksen kanssa (King, 1988). Rahoitusta on myönnetty muun muassa etnisesti monipuoliselle teatteriryhmälle, tanssijuhliin, urheiluseuroille sekä retkeily- ja opintolomiin.

Työllistämisverkostojen tukeminen ja kannustaminen

1.7.8.9 Riittävien koulutus- ja työllistämismahdollisuuksien tarjoamisen lisäksi olisi kehitettävä verkostoja, joiden avulla tarjotaan perustietoa tarjolla olevista työpaikoista ja eri työpaikkojen vaatimuksista ja luonteesta. Tällaisten virallisten verkostojen lisäksi voidaan myös tukea ja tehostaa epävirallisia verkostoja, jotka helpottavat työnsaantia henkilökohtaisilla yhteyksillä ystäviin ja sukulaisiin. Toimiva epävirallinen työllistämisverkosto perustuu toimiviin aikuisten työmarkkinoihin, joille on luonteenomaista pitkien ja erityistä ammattitaitoa vaativien työsuhteiden mahdollisuus. Ensimmäiseksi on

luotava aikuisten vakaat työmarkkinat, koska ne muodostavat vakaan perustan nuorten työllistämismahdollisuuksien edistämiseksi.

1.7.8.10 Epävakaissa ja sosiaalisesti järjestäytymättömissä yhteisöissä, joissa talouden kehittäminen on vaikeinta, julkista sektoria voidaan käyttää epävirallisten verkostojen puutteen korvaamiseen syrjäytyneimpien ryhmien, kuten etnisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajien keskuudessa. Näiden ryhmien pääsemistä osalliseksi työllistämismahdollisuuksista voidaan edistää kahdella strategialla. Nämä ovat sopimusten noudattamista edistävät hankkeet ja erityisten työllistämiskeskusten perustaminen. Kenttätyötä tai etsivää nuorisotyötä voidaan käyttää yhteyksien luomiseen uusiin harjoittelijoihin ja työntekijöihin ja heidän rekrytoimiseensa. Työllistämishankkeiden työntekijöitä voidaan käyttää muiden asiaa käsittelevien paikallisten viranomaisten toiminnan yhteensovittamiseen ja yhteyksien luomiseen virallisten ja epävirallisten työmarkkinoiden välille.

2 RIKOSTEN TILANNETORJUNTA

2.1 JOHDANTO

2.1.1 Rikosten tilannetorjunnassa on kyse tiettyjä rikostyyppettä vastaan suunnatuista toimista, joilla hallinnoidaan, suunnitellaan ja käsitellään sitä välitöntä ympäristöä, jossa kyseisiä rikoksia tehdään, rikosmahdollisuuksien estämiseksi mahdollisimman järjestelmällisellä ja pysyvällä tavalla (Hough ym., 1980).

2.1.2 Tilannetorjunnan teoria perustuu olettamukseen, jonka mukaan ihmiset tekevät päätöksen rikoksen tekemisestä ja tilanteeseen liittyvät tekijät vaikuttavat tämän päätöksen tekemiseen. Tätä teoriaa on verrattu ns. "alittiusteoriaan", jossa korostetaan enemmän aikaisemmin vaikuttaneita tekijöitä, joiden seurauksena ihmiset saavat tai perivät yleisen alttiuden rikoksentekoon (Clarke, 1980). Rikosten tilannetorjuntaa voidaan myös verrata rikollisuuden ehkäisemiseen, jossa yleensä keskitytään rikoksentekijöihin rikosten sijasta.

2.1.3 Tilannetorjunta soveltuu parhaiten omaisuus- ja muihin hallintaa loukkaaviin rikoksiin, kuten asuntomurtoihin, myymälävarkauksiin ja vahingontekoihin. Sitä voidaan myös soveltaa muihin rikoksiin, esimerkiksi tiettyjen edellytysten vallitessa väkivaltarikoksiin. Tilannetorjuntatoimien etu piilee suurelta osin siinä, että ne voivat tarjota realistisia, usein yksinkertaisia ja halpoja ratkaisuja tiettyihin rikoksiin erilaisissa tietyissä paikoissa. Niiden onnistuminen riippuu kuitenkin siitä, missä määrin mahdollinen rikoksentekijä kokee tilanteen muuttumisen vaikuttavan kielteisellä tavalla rikoksentekoon, riskeihin ja siitä saatavaan hyötyyn. Tilannetorjuntatoimien onnistuminen riippuu myös siitä, vaikuttavatko mahdollisten rikoksentekijöiden tällaiset kokemukset rikosten tekemistä koskevaan päätöksentekoon. Eräät tilannetorjuntatoimet vaikuttavat todennäköisemmin mahdollisten rikoksentekijöiden päätöksiin, ja tiettyihin mahdollisiin rikoksentekijöihin on helpompi vaikuttaa tilanteen muuttamisella.

2.1.4 Tilannetorjuntatoimet jakaantuvat seuraaviin kolmeen pääluokkaan:

- * rikoksentekoa vaikeuttavat toimet
- * rikoksentekoon riskejä lisäävät toimet
- * rikoksesta saatavaa hyötyä vähentävät toimet (Clarke, 1992).

Monissa tapauksissa rikosentorjuntahankkeissa käytetään näiden toimien yhdistelmiä. Tämän luvun lopussa esitetään esimerkkejä erilaisia tilannetorjuntatoimia yhdistävistä moniotteisista hankkeista. Tämän jälkeen tarkastellaan korvautumista, jonka katsotaan olevan tilannetorjunnan lähestymistavan suurin ongelma. Koska rikosten tilannetorjunnan lähestymistavan pioneerityö on tehty Yhdistyneessä kuningaskunnassa, monet tiettyjä toimia valaisevista esimerkeistä on toteutettu siellä.

2.2 RIKOKSENTEON VAIKEUTTAMINEN

2.2.1 Rikoksenteon vaikeuttamisella vähennetään rikosmahdollisuuksia ainakin seuraavilla neljällä tavalla:

- 1) kohteen (saavuttamisen) vaikeuttaminen, jossa toteutetaan toimia kohteessa tai kohteen lähellä sijaitsevien fyysisten esteiden vahvistamiseksi;
- 2) kohteeseen pääsyn kontrolli, jolla tarkoitetaan pääsyn rajoittamista tietyille alueille, kuten kerrostaloalueille tai kauppakeskuksiin;
- 3) rikosentekijöiden ohjaaminen pois kohteesta, jolla tarkoitetaan sitä, että rikosentekijät ohjataan pois mahdollisista rikoskohteista hyväksyttävämpään toimintaan;
- 4) rikosten tekemistä edistävien tekijöiden kontrolli, jolla tarkoitetaan sen varmistamista, että tiettyjä rikosentekovälineitä ei ole saatavilla tai että niitä on saatavilla rajoitetusti.

Kohteen vaikeuttaminen

2.2.1.1 Tässä tunnetussa lähestymistavassa rikosmahdollisuuksien vähentämiseksi on yksinkertaisesti kyse kohteiden fyysisen turvallisuuden lisäämisestä käyttämällä lukkoja, vahvistettuja tai rikkoutumattomia materiaaleja, hälyttimiä ja liikkumista estäviä laitteita tai sijoittamalla helpot kohteet aitojen, kaltereiden tai verkkojen taakse taikka kassakaappiin. Vaikka voidaan väittää alueen tasolla toteutettavien strategioiden, kuten kerrostaloalueiden aitaamisen, vastaavan tietynlaista "kohteen vaikeuttamista", tätä käsitettä käytetään yleensä yksittäisten kohteiden tai pienten kohderyhmien suojelusta. Ryöstöt, murrot, myymälävarkaudet, autovarkaudet ja varkaudet autoista ovat tavallisimmat rikokset, joihin

sovelletaan kohteen vaikeuttamisen strategiaa. Yleisimpiä strategioita kohteen vaikeuttamiseksi tai kohteen vaikeuttamiseen kannustamiseksi ovat suojauksen parantaminen, turvallisuusselvitykset, tiedotuskampanjat, rakennus- ja suunnitteluohjeistot sekä vakuutuslainsäädännön muutokset. Kohdetta voidaan myös vaikeuttaa muulla tavoin kyseisen rikoksen laadusta riippuen. Esimerkiksi Ruotsissa sekkipetoksia ehkäistiin tehokkaasti muuttamalla pankkikäytäntöjä, ja poliisi ehkäisi vakuutuspetoksia muuttamalla autoihin kohdistuvien rikosten ilmoitusmenettelyä yhdessä vakuutusyhtiöiden kanssa.

SEKKIPETOSTEN EHKÄISEMINEN, RUOTSI

Sekkien käytön yleistyttyä sekkipetosten määrä lisääntyi Ruotsissa nopeasti. Niiden määrä nelinkertaistui vuosina 1965–1970. Sekkipetosten tekijät olivat usein narkomaaneja, ja varastetuilla sekeillä käytiin kauppaa tunnetuissa narkomaanien kokoontumispaikoissa. Sekkipetosten edellytyksenä oli ns. pankkitakuu. Se merkitsi sitä, että väärän shekin vastaanottaja kärsi vahingon ainoastaan 500 kruunua suurempien sekkien osalta, jos hän oli tarkistanut sekin luovuttajan henkilöllisyyden. Alle 300 kruunun sekkien osalta ei vaadittu henkilöllisyyden tarkistamista.

Poliisi toimi nopeasti näiden rikosten lisääntymisen perusteella. Poliisi aloitti aikaisessa vaiheessa neuvottelut pankkien ja liike-elämän edustajien kanssa sekkipetosten ongelman ratkaisemiseksi. Poliisi tavoitteena oli toisaalta pankkitakuun poistaminen ja toisaalta henkilöllisyyden tarkistamisen tekeminen pakolliseksi. Pitkähköjen neuvottelujen tuloksena vuonna 1971 luovuttiin pankkitakuusta ja otettiin käyttöön pakollinen henkilöllisyyden tarkistaminen. Tämän seurauksena ilmoitettujen sekkipetosten määrä laski nopeasti 10–20 prosenttiin huippulukemista. Knutssonin ja Kühlhornin (1980) tutkimuksessa todettiin, ettei korvautumista muihin rikostyyppisiin ollut juurikaan tapahtunut.

AUTOIHIN KOHDISTUVIEN RIKOSTEN ILMOITUSMENETTELY, TUKHOLMA

Ruotsin poliisi ja vakuutusyhtiöt aloittivat vuonna 1992 Tukholman poliisipiirissä kokeilun, jossa otettiin käyttöön uusi menettely autoihin kohdistuvien rikosten ilmoittamisessa. Hanke koski autovarkauden yrityksiä, varkauksia moottoriajoneuvoista ja niihin kohdistuvia vahingontekoja. Uudessa ilmoitusmenettelyssä poliisi ja vakuutusyhtiön työntekijä tarkastivat auton erityisellä tarkastusasemalla ennen rikosilmoituksen laatimista. Rikosilmoitusta ei näin ollen voinut poikkeustapauksia lukuun ottamatta enää tehdä suoraan poliisille. Hankkeen tavoitteena oli autoihin kohdistuviin rikoksiin liittyvien vakuutuspetosten ehkäiseminen.

Arvioinnissa (Ahlberg ja Abrahamsson, 1994) todettiin, että on perusteltua syytä olettaa kokeilun ehkäisseen vakuutuspetoksia. Autoihin kohdistuvien rikosten rikosilmoitukset vähenivät hankkeen seurauksena 5,2 prosenttia. Vähentyminen johtui ilmeisesti siitä, että osa vakuutetuista koki ilmoituksen tekemisen liian työlääksi ja siitä, että kokeilu ehkäisi vakuutuspetoksia. Ajoneuvoista varastetun omaisuuden arvo ja vakuutusyhtiöiden Tukholman alueella maksamat korvaukset vähenivät merkittävästi. Lisäksi sellaiset rikosilmoitukset vähenivät, joissa rikoksen kohteen olemassaolo voidaan todentaa tarkastuksessa.

Tulokset viittaavat siihen, että vakuutuspetokset vähenivät, koska vakuutetut eivät enää samassa määrin liioitelleet varastettujen esineiden määrää tai arvoa. Tämän seurauksena ehkäistiin vaikeasti selvitettäviä vakuutuspetoksia. Arvioinnissa todettiin lisäksi poliisin, vakuutusyriyten henkilöstön ja kokeilun kanssa tekemisiin joutuneiden tavallisten kansalaisten olevan tyytyväisiä siihen. Vaikka rikosilmoitusten määrä väheni kokeilun seurauksena, poliisin työmäärä ei vähentynyt, koska poliisin oli päivystettävä tarkastusasemilla. Autoihin kohdistuvien rikosten aiheuttamat vakuutusyhtiöiden kustannukset sen sijaan vähenivät huomattavasti.

1) Suojauksen parantaminen

2.2.1.2 Suojauslaitteita (esim. ovilukkoja) asennetaan yleensä erilaisten rakennusten suojelemiseksi ulkopuolisilta tunkeutujilta. Kunnallisissa vuokra-asunnoissa asuville voidaan tarjota taloudellista tukea asuntojen suojauksen parantamiseksi tai vaihtoehtoisesti suojauksen parantamisesta voidaan asettaa asuntojen kunnostukseen myönnettävän tuen ehdoksi.

2.2.1.3 Suojauslaitteiden tehokkuutta koskevaa tutkimusta on suhteellisen vähän. Siinä on tähän asti keskitytty etupäässä murtoihin ja ajoneuvoihin kohdistuviin rikoksiin. Kotitalouksiin tehtyjen murtojen osalta tutkimustulokset viittaavat siihen, että murtojen uhrien asuntojen turvallisuuden taso on yleensä heikompi kuin sellaisissa asunnoissa, joihin ei ole tehty murtoja (Mayhew ym., 1993). Rikoksentekijät epäonnistuvat todennäköisemmin sisälle pääsemisessä (ja näin ollen myös murren suorittamisessa), jos kyseessä on asunto, jossa on vähintään kolme suojauslaitetta. Bennett ja Wright (1984) ovat myös tuomittujen murtovarkaiden haastattelujen perusteella todenneet, että joka kolmas murtovaras sanoo turvalukkojen saavan heidät luopumaan suunnitelmistaan. Murtoja ehkäisevien hankkeiden arvioinneissa on kuitenkin osoitettu, että onnistuminen on ollut vain osittaista niissä harvoissa hankkeissa, joissa on käytetty ainoastaan suojauslaitteita.

SCOTSWOODIN ASUINALUE, ENGLANTI

Scotswoodin asuinalueella toteutetussa hankkeessa parannettiin yleistä turvallisuutta kokonaisella kunnallisella kerrostaloalueella suhteellisen lyhyen ajanjakson aikana (kevät 1980). Hankkeen tavoitteena oli suojata kaikki katutasossa sijaitsevat sisääntulokohtat asentamalla uusia turvalukkoja. Hankkeen vaikutuksia arvioitiin poliisin viiden vuoden aikana kirjaamien rikosten kehityksen sekä ennen ja jälkeen lisälukkojen asentamista tehtyihin asukkaiden haastatteluihin perustuvien selvitysten perusteella.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että laitteiden asentamista seuraavana vuonna asunomurrot kohdealueella lisääntyivät 9 prosenttia, kun taas vertailualueella ne lisääntyivät 77 prosenttia. Arvioinnissa pääteltiin, että turvallisuuslaitteet olivat rajoittaneet murtoja hankkeen kohteena olevalla asuinalueella. Samalla todettiin kuitenkin murtojen lisääntyneen vielä enemmän kahdella valitulla alueella, joille osa rikoksista oli korvautunut (86 prosenttia ja 98 prosenttia). Käyttämällä vertailualueen muutosten tasoa osoituksena rikosten määrän yleisistä muutoksista arvioinnissa pääteltiin, että 9 prosenttia rikosten lisääntymisestä ensimmäisellä alueella ja 21 prosenttia lisääntymisestä toisella alueella, jolle osa koealueella ehkäistyistä rikoksista oli korvautunut, selittyi korvautumisella. Kaiken kaikkiaan todettiin kuitenkin, että uusilla turvalukoilla oli tiettyjä vaikutuksia murtojen rajoittamisessa asuinalueella, että kaikki koealueella ehkäistyt rikokset eivät korvautuneet kahdelle korvautumisalueelle ja että rikosten kokonaismäärä väheni.

2.2.1.4 Saksassa ohjauslukon asentaminen kaikkiin ajoneuvoihin (sekä uusiin että käytettyihin) johti välittömästi ja pitkäksi ajaksi autovarkauksien ja ajoneuvojen luvattomien käyttöönottojen vähenemiseen. Sitä vastoin moottoripyörien ja mopediin varkaudet lisääntyivät selvästi, koska ne olivat helpompia kohteita, vaikka niihin oli asennettu samanlaiset lukot (Webb, 1994). Isossa-Britanniassa ohjauslukkojen asentaminen uusiin autoihin johti uusien autojen varkauksien pieneen vähenemiseen, mutta käytettyjen autojen varkaudet ja autovarkauksien korvautuminen varkauksilla autoista ylitti huomattavasti tämän vähenemisen (Webb, 1994). Vaikka Saksassa käytöön otettu kattava toimintatapa on kalliimpi, se on kustannustehokkuuden kannalta todennäköisesti pitkällä aikavälillä parempi. Tämän perusteella voisi olettaa, että suojauksen parantaminen vaikuttaa eniten rikoksiin, kun mahdollisten kohteiden kokonaiset ryhmät suojataan samanaikaisesti.

2.2.1.5 Puhelinkoppeihin kohdistuvaa vahingontekoa ja varkauksia puhe-linkopeista on vähennetty esimerkiksi korvaamalla alumiiniset

rahalippaat teräksisillä (Mayhew ym., 1980). Turvaesteiden käyttöönoton on havaittu vähentäneen ryöstöjä postitoimistoissa (Ekblom, 1987) ja muissa asiakkaille tarkoitetuissa pankki- ja rahoitusalan toimipisteissä (Austin, 1988).

RYÖSTÖNVASTAISET ESTEET, ENGLANTI

Lokakuun 1981 ja maaliskuun 1985 välisenä aikana Lontoon postialueen kaikissa 1 300 paikallisessa postitoimistossa tiskien suojalasia vahvistettiin. Näiden postitoimistojen ryöstöt vähenivät 266 ryöstöstä vuonna 1981 (hankkeen aloittamisvuosi) 121 ryöstöön vuonna 1985. Lontoon poliisialueella sijaitseviin liiketiloihin liittyvät ryöstöt vähenivät kuitenkin yleisesti tänä aikana. Turvallisuushankkeen vaikutusten erottamiseksi muista taustatekijöistä toteutettiin kolme arviointia kyseisenä aikana tehtyjen ryöstöjen taustalla olevista muutoksista. Kaikissa kolmessa arvioinnissa saatiin jonkin verran näyttöä ryöstönvastaisten esteiden turvallisuutta lisäävistä vaikutuksista. Arviot toteutuneiden rikosten vähenemisestä vaihtelivat 10 prosentista 65 prosenttiin. Yleinen johtopäätös oli, että ryöstönvastaiset esteet olivat 22 kuukauden seurantajakson aikana todennäköisesti vähentäneet postitoimistojen ryöstöjä noin kolmanneksella odotetusta ryöstöjen määrästä.

2) Turvallisuusselvitykset

2.2.1.6 Turvallisuusselvityksissä on kyse tiettyjen rakennusten turvallisuuden liittyvien tarpeiden arvioimisesta ja erityisesti puutteiden tunnistamisesta ja tietyn riskitason mukaisten vaatimusten määrittämisessä. Erikoistuneet poliisit tai esimerkiksi vakuutusyhtiöt tai yhteisön rikosentorjuntayksiköt voivat laatia turvallisuusselvityksiä. Niiden olisi räättälöitävä ohjeensa omaisuuden omistajan henkilökohtaisten turvallisuustarpeiden mukaisiksi. Fennelly (1982) on laatinut yksityiskohtaisen tarkistuslistan, jossa on melkein 200 turvallisuusselvityksessä arvioitavaa kohtaa. Tutkimustulokset viittaavat kuitenkin siihen, että käytännössä erittäin harvat kotitaloudet pyytävät tällaisia selvityksiä ja että vaikeudet ihmisten saamisessa noudattamaan annettuja neuvoja rajoittavat mahdollisuuksia vähentää murtoja tällä tavalla (Laycock, 1989). Eräät tutkimustulokset viittaavat myös siihen, että murtojen uhrit, joille on tehty turvallisuusselvitys, alkavat pelätä rikoksia enemmän kuin murtojen uhrit, joille ei ole tehty turvallisuusselvitystä (Rosenbaum, 1988). Tästä huolimatta on olemassa jonkin verran tutkimustuloksia, joiden mukaan turvallisuusselvitysten suosituksia noudattaneet asukkaat joutuvat vähemmän todennäköisesti rikoksen uhreiksi (ITREC, 1977). Ruotsissa toteutettiin vuonna 1987 rikosentorjuntahanke, jossa Akallan asuinalueen

rakennusten turvallisuutta parannettiin yhdistämällä kohdennettua poliisitoimintaa turvallisuusselvityksiin, suojalaitteisiin ja tiedottamiseen.

AKALLAN HANKE, RUOTSI

Ruotsin poliisi toteutti vuonna 1987 yhdessä muiden yhteistyötahojen kanssa rikosentorjuntahankkeen, jossa parannettiin Akallan asuinalueen murto- ja varkaussuojausta (Riktad polisinsats i Akalla). Asuinalue oli rikollisuuden osalta suhteellisen tavallinen esikaupunki Tukholman lähistöllä. Alueella asuu noin 8 500 asukasta 4 000 kotitaloudessa. Akallan rikollisuusongelma muodostui varasto- ja asuntomurroista sekä autoihin kohdistuvista rikoksista pysäköintitiloissa. Kyseisten rikosten tekijät olivat ensisijaisesti muualta muuttaneita huumausaineiden käyttäjiä, jotka rikoksia tehdessään hyödynsivät liikkumismahdollisuuksia varasto- ja pysäköintitiloissa.

Hankkeen perusajatuksena oli rakennusten turvallisuuden parantaminen yhdistettynä kohdennettuun poliisitoimintaan varasto-, asunto- ja automurtojen vähentämiseksi. Alueen kaikissa kiinteistöissä tehtiin turvallisuusselvitys. Sen perusteella asennettiin noin 300 turvaovea. Varkaiden liikkumisen vaikeuttamiseksi 17 kerrostalon kellaritiloihin asennettiin teräsovet lukkojärjestelmineen. Autotalleihin rakennettiin suoja-aidat. Lisäksi asukkaille tiedotettiin suojautumismahdollisuuksista, aloitettiin vihjepuhelin ja muutettiin lähipoliisiaseman aukioloaikoja.

Hankkeen vaikutuksia arvioitiin vertailemalla rakennusten parannuksia seuraavan neljän kuukauden aikana ilmoitettuja rikoksia edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon. Kellarimurrot vähenivät neljännekseen ja autoihin kohdistuvat rikokset puoleen. Asuntomurrot lisääntyivät hieman. Kaikki asuntomurrot tehtiin kuitenkin asunnoissa, joissa ei ollut noudatettu hankkeen suosituksia.

3) Tiedotuskampanjat

2.2.1.7 Ihmisiä voidaan tiedotuskampanjoilla kannustaa asentamaan suojauslaitteita tai käyttäytymään turvallisemmin. Koska tietyt rikokset, esimerkiksi asunto- ja automurrot, ovat yleisiä ja koska omistajien huolimattomuus usein edistää näiden rikosten tekemistä, mahdollisille uhreille suunnatuista näitä rikoksia koskevista tiedotuskampanjoista on tullut tavallisia. Kampanjoiden vaikutuksia on kuitenkin vaikea mitata riippumatta siitä, onko ne toteutettu radiossa, televisiossa, sanomalehdissä tai esitteillä. Vaikka ne voivat lisätä tietoisuutta, vaikuttaa siltä, etteivät ne ole erityisen tehokkaita turvallisuuskäyttäytymisen muuttamisessa tai rikosten vähentämisessä paitsi ehkä lyhytaikaisesti (Mayhew, 1984) tai erittäin paikallisesti (Laycock, 1991). Yhdysvalloissa toteutettua "Take A

"Bite Out of Crime" tiedotuskampanjaa, jossa esiintyi McGruff-niminen koira, arvioitiin kahdessa vaiheessa vuosina 1979 ja 1981.

"TAKE A BITE OUT OF CRIME", YHDYSVALLAT

Arvioinnin ensimmäisessä vaiheessa suoritettiin 1 200 aikuiseen kohdistettu kansallinen tutkimus ja toisessa vaiheessa aikuisiin kohdistettu paneelitutkimus kolmessa kaupungissa. Kansallisessa selvityksessä havaittiin, että otoksesta noin puolet oli nähnyt mainokset, neljäsosa sanoi toteuttaneensa varotoimia ja saman verran sanoi pelkäävänsä uhriksi joutumista entistä enemmän. Selvityksessä ei saatu näyttöä siitä, että käsitykset naapurustossa tehtävistä rikoksista tai turvallisuudentunne yöaikaan olisivat parantuneet.

Selvitykset osoittivat kampanjan myönteisten vaikutusten jakautuneen epätasaisesti tutkitun väestön keskuudessa. Varakkaammat vastaajat toteuttivat varotoimia, joihin liittyi yhteistyötä muiden kanssa, kun taas vähemmän varakkaat vastaajat toteuttivat yksilöllisempiä varotoimia, esimerkiksi valaistusta parantamalla. Vastaavasti naiset suosivat yhteistyössä toteutettavaa toimintaa, kun miehet suosivat yksilöllisempiä toimia, kuten vartiokoirien ostamista. Arvioinnissa pääteltiin, että ohjelma oli vaikuttanut merkittävän suuren vähemmistön turvallisuuskäyttäytymiseen. Ohjelmalla ei kuitenkaan ollut vaikutuksia tai sen vaikutukset olivat kielteisiä rikosten aiheuttamaan pelkoon tai arvioituun riskiin rikoksen uhriksi joutumisesta (O`Keefe ja Mendelsohn, 1984).

2.2.1.8 Edellä esitetyn perusteella on noudatettava tiettyä varovaisuutta suunniteltaessa tiedotuskampanjoita, jotta niillä ei lisättäisi tahattomasti rikosten pelkoa tai jotta ne eivät johtaisi suhteettomiin toimiin. Yhdistettäessä tiedotuskampanjat muihin toimiin, esimerkiksi poliisin partiointiin, ne voivat todennäköisemmin lisätä kotitalouksien ja ajoneuvojen omistajien halukkuutta ryhtyä varotoimiin ilman, että heidän rikoksen uhriksi joutumista koskevat pelkonsa kasvaisivat.

JULKISUUSKAMPANJAT ALANKOMAISSA

Alankomaissa on toteutettu kolme hanketta, joissa on julkisuuskampanjoita ja muita toimia yhdistelemällä saatu jonkin verran myönteisiä vaikutuksia. Näissä Haagissa, Amsterdamissa ja Hoogeveenissa toteutetuissa hankkeissa yhdistettiin tiedottaminen, neuvonta ja poliisin jalan tai polkupyörillä suorittaman partiointin lisääminen perinteisempiin tutkintakeinoihin. Näiden kolmen hankkeen alueilla, joilla jokaisella oli oma vastaava vertailualueensa, saatiin erilaisia tuloksia, mutta kaikki kolme hanketta johtivat alueen asukkaiden lisääntyneeseen halukkuuteen toteuttaa varotoimia. Haagissa hanke

vähensi murtoja lyhytaikaisesti, mikä johtui van Dijkn ja Steinmetzin (1981) mukaan julkisuuskampanjasta eikä varotoimien tai partioinnin lisäämisestä. Erityisen kiinnostavaa oli se, että murrot lisääntyivät hankkeen lopettamisen jälkeen. Kahdessa muussa hankkeessa murrot eivät vähentyneet, mutta hankkeiden voidaan kuitenkin katsoa onnistuneen rajoitetusti, koska murrot lisääntyivät muualla.

4) Rakennus- ja suunnitteluohjeistot

2.2.1.9 Asuntojen suojaamista murroilta koskevaa lähestymistapaa voidaan kehittää kattavammaksi huolehtimalla, että uudet rakennukset tai jopa kokonaiset alueet noudattavat erityisiä turvallisuusvaatimuksia. Eräissä valtioissa on laadittu kansallisia ohjeistoja, joissa eritellään erilaisten kiinteistöjen eritasoisen turvallisuuden edellyttämät asentamiskustannukset, ja rakennusten turvallisuutta koskevia ohjeistoja arkkitehteille ja rakentajille. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa asuntomurtoja käsitellyt työryhmä antoi suosituksia paikallisten viranomaisten ohjelmaksi riskialueilla sijaitsevien asuntojen rahoittamisessa (Standing Conference on Crime Prevention, 1986). Kertomuksessa oli tietoa kiinteistöjen, joissa on erilaisia ovia ja ikkunoita, eritasoisen turvallisuuden edellyttämistä asentamiskustannuksista. Kertomuksessa suositeltiin varovaisuutta, jotta rikosentorjuntatoimet eivät olisi ristiriidassa paloturvallisuuden ja muun turvallisuuden vaatimusten kanssa.

2.2.1.10 Rakennusohjeistojen tehokkuutta on arvioitu vain vähän. Hillfieldin asuinalueella Bristolissa toteutettiin tutkimus, jossa tarkasteltiin rakennusohjeistojen vaikutusta murtoihin (Poyner ja Webb, 1987).

RAKENNUSTEN TURVALLISUUSOHJEISTOT, ENGLANTI

Rakentamisesta vastaava yhteyshenkilö laati vuonna 1981 ohjeet asuinalueen turvallisuuden tasosta vastauksena vuokralaisten huoleen siitä, että asuinalueen rakennusten kunto oli huonontunut. Ohjeet vastasivat Ison-Britannian yleistä asuinrakennusten turvallisuusohjeistoa, jossa suositeltiin määrätietoisen murtautumisyriityksen kestäväää turvallisuuden tasoa. Poliisin kirjaamia rikoksia koskevat selvitykset, joita tehtiin useiden vuosien ajan ennen ja jälkeen turvallisuuden parannuksia, osoittivat, että parannusten kohteena olleisiin 750 taloon tehtyjen murtojen määrä oli pysynyt vakaana ja alhaisena (alle 10 murtoa vuosittain parannusten toteuttamista seuraavina vuosina). Viereisellä alueella murtojen kokonaisuäärä oli melkein kaksinkertaistunut. Arvioinnissa todettiin, että kyseisten rikosten pienen määrän vuoksi oli vaikea tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Arvioijat uskoivat kuitenkin arvioinnin osoittaneen alueen olleen suojattu viereisen alueen osoittamasta yleisemmältä rikollisuuden kasvulta.

TURVALLISUUSOHJEISTOT, TANSKA

Christiansen ym. (1996) tutkivat mahdollisuuksia ehkäistä rikoksia kaupunkisuunnittelun avulla kuudella asuinalueella Kööpenhaminan lähellä. Ensinnäkin tarkasteltiin rakennusohjeistojen toteuttamista asuinalueilla. Toiseksi arvioitiin sitä, miten näiden ohjeistojen käyttöönotto oli vaikuttanut tosiasialliseen rikoksentekoon. Näiden kahden asian selvittämiseksi verrattiin asuinalueita, joiden suunnittelussa rikoksentorjunta oli otettu huomioon, asuinalueisiin, joiden suunnittelussa sitä ei ollut otettu huomioon. Samalla tarkasteltiin asuinalueiden hallinnointia. Tutkimusaineisto perustui ensisijaisesti vuosina 1990–1993 poliisin tietoon tulleita rikoksia koskeviin tilastoihin, poliisien haastatteluihin sekä Tanskan tilastokeskuksen tietoihin alueen asukkaiden yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta tilanteesta.

Tutkimuksen lähtökohtana oli olettaa, jonka mukaan rikoksia voidaan merkittävästi vähentää kaupunkisuunnittelun avulla. Sosiaalisen kontrollin mahdollisuuksia voidaan parantaa kaupunkisuunnittelun avulla siten, että yksityiset, puolijulkiset ja julkiset tilat erotetaan selvästi toisistaan. Asukkaiden on tällä tavoin helpompi valvoa aluetta. Antamalla suosituksia eri tilojen erottamisesta toisistaan voidaan myös kannustaa alueen asukkaita hoitamaan ja valvomaan paremmin esim. viheralueita ja julkisia rakennuksia.

Tutkimuksessa todettiin, että suosituksilla oli välittömämpi rikoksia ehkäisevä vaikutus, jos ne koskivat esimerkiksi valaistuksen parantamista tai rakennusten julkisivujen vaikeasti valvottavien kulmien ja rakennusten lähellä sijaitsevien pensaiden ja puiden poistamista. Tutkimuksessa osoitettiin selvästi, että asuinalueen suunnittelun avulla voitiin tehokkaasti ehkäistä rikoksia. Arvioinnissa käytettiin rikosindeksiä, joka saatiin laskemalla yhteen asunomurrot, väkivaltarikokset ja ryöstöt sekä autovarkaudet ja jakamalla ne kolmella. Alun perin rikoksentorjunta otettiin huomioon kahden asuinalueen suunnittelussa. Näillä alueilla tehtiin rikoksia huomattavasti vähemmän (rikosindeksi noin puolet tai alle) kuin neljällä muulla alueella. Näillä kahdella alueella tehtiin 20–60 prosenttia vähemmän väkivaltarikoksia kuin Avertailuryhmässä⁶. Kaupunkisuunnittelun avulla tehtävän rikosten ehkäisemisen tehokkuus oli erityisen selvää verrattaessa esim. murtojen keskimääräisiä vuosittaisia määriä asuinalueilla. Tällöin ilmeni, että asuinalueilla, joiden suunnittelussa rikoksentorjunta oli nimenomaisesti otettu huomioon, tehtiin 4–5 kertaa vähemmän rikoksia.

Laadullisen analyysin avulla tarkasteltiin lisäksi sitä, missä määrin kaupunkisuunnittelu ja hallinnointi oli vaikuttanut rikosten vähenemiseen. Analyysissä päädyttiin siihen, että hyvä näkyvyys, hyvin hoidetut viheralueet ja rikoksentorjunnan huomioon ottaminen hallinnoinnissa vähensivät ainakin osittain rikoksia. Rikosten vähenemiseen vaikutti myös asuinalueen asianmukainen hallinnointi. Vahingontekojen nopea

korjaaminen, yhteydenpito asukkaisiin ja osallistuminen asuinalueen sosiaaliseen elämään ehkäisivät myös selvästi rikoksia.

2.2.1.11 Tekniikan kehitys on edistänyt kohteiden vaikeuttamista. Esimerkkinä mainittakoon, että Southall ja Ekblom (1985) tarkastelivat autovarkauksien ja autoista varastamisen estämisen toteutettavuutta asentamalla erilaisia mekaanisia ja elektronisia suojalaitteita jo autojen suunnitteluvaiheessa. He ehdottivat, että "rikoksettomassa autossa" olisi ohjauslukon lisäksi keskuslukitus, hälytin, ikkunat karkaistusta lasista ja ikkunoihin kaiverretut rekisterinumeroit varastettujen autojen jälleenmyyntikelpoisuuden vähentämiseksi. Suojalaitteiden olisi mahdollisuuksien rajoissa oltava standardoituja. Rakentajien ja valmistajien velvollisuutena olisi noudattaa kansallisia turvallisuutta lisääviä vähimmäisvaatimuksia. Jotta tämä onnistuisi, autojen valmistajat olisi saatava vakuuttuneiksi siitä, että he ovat vastuussa turvallisten ajoneuvojen tuottamisesta. Tätä voitaisiin edistää laatimalla julkinen autovarkauksien luettelo, jossa kiinnitettäisiin huomiota ajoneuvoihin, joita on helppo varastaa ja joihin on helppo murtautua. Tällainen luettelo korostaisi myös sitä, että rikoksia voidaan vähentää oikealla suunnittelulla, se lisäisi kansalaisten odotuksia ajoneuvojen turvallisuudesta ja kasvattaisi paineita ajoneuvojen valmistajiin tuotteiden turvallisuuden parantamiseksi. Vastaavalla tavalla mainoskampanjat, joissa viitataan nopeuden ja suorituskyvyn ohella ajoneuvojen turvallisuuteen sekä onnettomuuksien että rikosten suhteen, voivat myös vähentää autoihin kohdistuvia rikoksia. Nykyään on olemassa selviä merkkejä siitä, että autojen valmistajat ovat jo suunnitteluvaiheessa alkaneet suhtautua vakavammin ajoneuvojen turvallisuuteen rikosten osalta.

5) Vakuutuskannustimet

2.2.1.12 Vakuutusten tarjoamisella voidaan mahdollisesti tarjota tehokkaita taloudellisia kannustimia rikosentorjuntatoimien ottamiseksi käyttöön. Edellyttämällä suojalaitteiden asentamista ehtona vakuutussuojan myöntämiselle vakuutusyhtiöt voisivat saada kotitalouksia toteuttamaan turvallisuustoimia. Ison-Britannian kahdeksan suurimman vakuutusyhtiön antamien tietojen mukaan tyypillistä on se, että yritykset ovat valmiita myöntämään 5–10 prosentin alennuksen, jos niiden hyväksymät ikkuna- ja ovilukot asennetaan (Papworth, 1994).

2.2.1.13 On otettava huomioon, että kannustimien tarjoaminen kotitalouksille kodin turvallisuuden parantamiseksi on vähemmän tehokasta kun kyse on köyhillä alueilla asuvista köyhistä ihmisistä. On todennäköisempää, ettei köyhillä ole varaa vakuutuksiin ja että köyhillä alueilla asuvat joutuvat maksamaan korkeampia vakuutusmaksuja, koska koteihin kohdistuvien murtojen ja varkauksien riski on niissä suhteellisesti suurempi. Vakuutus sopimusten lisääminen näillä alueilla voi edellyttää taloudellisen tuen, suojalaitteiden asentamista edellyttävien alennusten tai asunoyksikkökohtaisten vakuutusten sijasta tehtävien kortteli- tai asuinaluekohtaisten vakuutusten tarjoamista köyhille. On syytä välttää sellaisia kannustimia, joissa vakuutetuille myönnetään alennuksia, jos heille ei ole maksettu korvausta vakuutuksesta, koska ne vähentävät halukkuutta ilmoittaa pieniä varkauksia ja murtoja. Toistaiseksi on saatu vain vähän näyttöä kaupallisten vakuutusten vaikutuksista rikoksantorjuntaan, mutta Littonin ja Peasen (1984) mukaan vaikutukset ovat luultavasti erittäin vähäisiä.

Kohteeseen pääsyn kontrolli

2.2.2.1 Eräitä rikoksia voidaan ehkäistä yksinkertaisesti estämällä pääsy tiettyyn kohteeseen tai kokonaisille alueille. Kohteeseen pääsyn kontrollilla tarkoitetaan myös muuta kuin liikkumisen rajoittamista, esimerkiksi erilaiset tietosuojausmenetelmät. Esimerkkejä tiettyyn kohteeseen pääsyn estämisestä ovat käteisen rahan yleinen korvaaminen sekeillä, luottokorteilla ja muulla "muovirahalla" tiettyjen rikosten, esimerkiksi arvokuljetusautojen ryöstöjen ja puhelinkioskeihin kohdistuvien varkauksien, rikosmahdollisuuksien vähentämiseksi, ja etukäteen maksettujen matkalippujen ottaminen käyttöön julkisessa liikenteessä raitiovaunuissa ja linja-autoissa tapahtuvien ryöstöjen ehkäisemiseksi. Porttipuhelinjärjestelmien asentaminen kerrostaloalueilla on tavallinen keino kohteeseen pääsyn kontrolloimiseksi. Se on osoittautunut onnistuneeksi vähennettäessä rikoksia alueilla, joilla tehdään paljon rikoksia (Bright ym., 1985), vaikka sekä porttipuhelimien että aluetta ympäröivän aidan asentamisen on eräissä hankkeissa arvioitu vähentäneen rikoksia vain vähän (Poyner ja Webb, 1987).

2.2.2.2 Matkalippuautomaattien ja elektronisten matkalippuesteiden, joilla kontrolloidaan pääsyä rautatieasemien laitureille ja laitureilta, on havaittu vähentäneen matkalipputta matkustamista. Clarken (1993) tutki-

muksessa Lontoon maanalaisen lipunmyynti- ja tarkastusjärjestelmän muuttamisen vaikutuksista havaittiin, että ilman asianmukaista matkalippua matkustaneiden osuus väheni huomattavasti samana vuonna kun uuden järjestelmän toiminta alkoi. Clarke päätteli järjestelmän vähentäneen matkalipputta matkustamista kahdella kolmasosalla.

2.2.2.3 Esimerkkeinä tietyille alueille pääsyn kontrollista mainittakoon pääsyn rajoittaminen kokonaisille asuinalueille rakentamalla aitoja kerrostaloalueiden ympärille ja niiden alueella, porttien asentaminen teille sekä kiertoteiden ja alueen kiertävien kävelyreittien tekeminen. Kanadassa äskettäin tehty tutkimus teiden sijainnin vaikutuksista omaisuusrikoksiin viittaa siihen, että pääsy teille vaikuttaa omaisuusrikosten tekopaikkoihin (Beavon ym., 1994). Katuosuuksilla, joihin pääsee vain kahdelta kadulta, tehdään noin neljäsosa siitä määrästä omaisuusrikoksia, joita tehdään keskimäärin katuosuuksilla, joihin johtaa kuusi katua. Katusulkujen tehokkuus rikosten kontrollissa riippuu kuitenkin useista muista tekijöistä, mukaan lukien se, liikkuvatko rikoksentekijät ajoneuvolla vai jalan, asuvatko he kaukana vai alueen lähellä ja tehdäänkö alueella paljon vai vähän rikoksia. Prostituution ja siihen liittyvien rikosten vähentäminen asuinalueilla on onnistunut lopettamalla liikenne kadulla, kun siihen on yhdistetty intensiivisen poliisivalvonnan kausia liikenne-esteiden toteuttamista ennen ja sen jälkeen (Matthews, 1992).

Rikoksentekijöiden ohjaaminen pois kohteesta

2.2.3.1 Rikoksentekijöiden ohjaaminen pois kohteesta muistuttaa läheisesti kohteeseen pääsyn kontrollia, ja se voi kattaa rikoksentekijöiden ohjaamisen pois mahdollisista kohteista (ottamalla esimerkiksi käyttöön liikenteen kontrollikeinoja). Clarke (1993) toteaa, että pahoinpitelyjen tekomahdollisuuksia voidaan vähentää erottamalla eri jalkapallojoukkueiden kannattajat toisistaan jalkapallokenttien katsomoissa ja niiden porteilla. Clarke toteaa myös, että yöbusseja voidaan käyttää nuorten ohjaamiseksi pois kaupunkien keskustojen vapaa-ajanviettoalueilta, joissa rikosmahdollisuuksia on paljon.

HARTFORDIN ALUEEN RIKOKSENTORJUNTAOHJELMA, YHDYSVALLAT

Hartfordin alueen rikosentorjuntaohjelmassa toteutettiin useita toimia muun muassa muuttamalla ympäristöä ajoneuvojen ja jalankulkijoiden liikennevirtoihin vaikuttamiseksi. Ohjelman ympäristön suunnitteluun liittyvän osan tarkoituksena oli vähentää muiden kuin alueella asuvien liikkumista siellä. Tämä saavutettiin katkaisemalla liikenne tietyillä kaduilla ja tekemällä tietyistä kaduista yksisuuntaisia. Suunnitelluilla muutoksilla pyrittiin rajoittamaan ajoneuvojen liikenne kahdelle kadulle, jotka kulkevat pohjoisesta etelään ja lännestä itään. Näillä muutoksilla oli tarkoitus vähentää alueen läpi ajoneuvoilla tai jalan liikkuvien ulkopuolisten määrää. Ohjelman kokonaisvaikutusten arvioinnissa (mukaan lukien suunnitellut muutokset ajoneuvojen ja jalankulkijoiden liikenteen uudelleen ohjaamiseksi) osoitettiin murtojen ja kadulla tehtyjen ryöstöjen vähentyneen ohjelman keston aikana. Tutkijat selittivät vähentymisen johtuneen ainakin osittain suunnitelluista muutoksista, joilla ulkopuolisten liikkumista alueella rajoitettiin.

2.2.3.2 Rikoksenteijöiden ohjaamisella pois kohteesta tarkoitetaan myös rikoksenteijöiden motivaation kanavoimista hyväksyttävämpään toimintaan. Clarke (1992) esittää useita esimerkkejä siitä, kuinka tämä voidaan saada aikaan muun muassa "töherrystaulujen", roskakorien ja julkisten käymälöiden avulla. On myös mahdollista ohjata rikoksenteijät pois korkean rikosriskin kohteista alhaisen rikosriskin kohteisiin, esimerkiksi sallimalla prostituutio tietyillä "punaisen lyhdyn" alueilla tai tietyssä kaupungin keskustan osissa ongelman rajoittamiseksi.

Rikosten tekemistä edistävien tekijöiden kontrolli

2.2.4.1 Tiettyjä rikostyyppisiä voidaan ehkäistä, jos niiden tekemiseen tarvittavia välineitä ei ole saatavilla. Lentomatikustajien ase- ja räjähdetarvikkeet ovat vähentäneet lentokonekaappauksia (Hough ym., 1980), ja mahdollisuuksia väkivaltaan on vähennetty ravintoloissa ja urheilukatsomoissa vaihtamalla lasiset olutlasit muovisiin. Mahdollisuuksia jalkapalloväkivaltaan voidaan myös vähentää tarkastamalla seurojen kannattajat järjestelmällisesti ennen otteluita ja poistamalla tiilet, kivet ja muut mahdolliset aseet jalkapallokenttien läheltä. Talouskaasun ja autojen pakokaasun avulla tehtäviä itsemurhia on myös vähennetty korvaamalla myrkylliset aineet myrkyttömällä (Clarke ja Mayhew, 1988; Lester, 1993).

2.2.4.2 Käsiaseiden ja muiden ampuma-aseiden saatavuus on yksi eniten keskustelua herättäneistä väkivaltarikosten tekemistä edistävästä tekijöistä. Yritettäessä arvioida ampuma-aseiden saatavuuden ja väkivaltarikosten yhteyttä on yleensä löydetty tietynasteinen riippuvuus (Cook, 1982; Wright ym., 1983; Lester, 1993). Riippuvuudesta huolimatta ei ole olemassa kiistatonta näyttöä ampuma-aseiden saatavuuden ja rikoksenteon välisestä välittömästä syy-yhteydestä. Tästä huolimatta Rosenbaum (1988) on Yhdysvaltojen tilanteen perusteella katsonut, että

"...vuosittain todetaan arviolta 30 000 kuolemantapausta, joissa ampuma-aseita on käytetty rikoksenteossa, onnettomuudessa tai itsemurhassa. Tämän lisäksi ampuma-ase on ollut paikalla tai sillä on ammuttu tai se on jotenkin liittynyt muulla tavoin tapahtumien kulkuun 900 000 tapauksessa. On pakko kysyä, millaiseksi kokonaiskuva muodostuisi, jos ampuma-aseiden käyttömahdollisuuksia rajoitettaisiin voimakkaasti."

2.2.4.3 Alkoholi voi olla usealla tavalla yhteydessä rikoksiin ja yhteys on erilainen eri rikoksissa. Humala voi lisätä tekijän todennäköisyyttä syyllistyä rikokseen ja uhrin todennäköisyyttä joutua rikoksen kohteeksi. Nuorena aloitettu runsas alkoholinkäyttö voi olla myöhemmän rikollisuuden riskitekijä ja alkoholisoituneeseen elintapaan liittyy helposti rikollisuutta. Vaikka alkoholilla on fysiologisia vaikutuksia, yhteys rikollisuuteen näyttää riippuvan kulttuurisista tekijöistä eikä siten ole samanlainen kaikissa yhteiskunnissa. Pohjoismaisiin yhteiskuntiin ja alkoholikulttuureihin pätee, että useiden rikosten, erityisesti väkivaltarikosten, kehitys on noudattanut alkoholin kulutuksen kehitystä. Näissä alkoholia onkin pidetty yhtenä rikosten tekemistä edistävästä tekijöistä ja alkoholiehtoista rikollisuutta on pyritty ehkäisemään rajoittamalla ja sääntelemällä alkoholin kulutusta.

Vaikka vaikutukset rikollisuuteen ovat olleet näissä yhteiskunnissa hyvinkin keskeisiä alkoholipoliittisten ratkaisujen perusteluja, löytyy hyvin vähän tutkimusta, joka osoittaisi, mitä rikollisuutta ja kuinka paljon on vähennetty alkoholin saatavuutta rajoittamalla tai muuten käyttöä sääntelemällä. Eräänlaisen luonnollisen koetilanteen ovat kuitenkin tarjonneet suomalaisen alkoholimonopolin lakot vuosina 1972 ja 1985. Kummallakin oli huomattavat vaikutukset poliisin tietoon tulleeseen rikollisuuteen. Esimerkiksi julkisten tilaisuuksien järjestyshäiriöt, väkivaltarikokset ja rattijuopumus vähenivät vuonna 1985 kuukauden kestäneen lakon aikana noin viidenneksellä ja juopumuspidätykset vähenivät noin kolmannekseen. Vuoden 1972 lakon vaikutukset olivat hyvin samantapaisia (Österberg, 1991).

2.3 RIKOKSENTEON RISKIEN LISÄÄMINEN

2.3.1 Rikoksenteon riskit lisääntyvät, jos rikoksen selvittämisen, pidätyksi tulemisen ja/tai tuomitukse tulemisen todellista tai koettua uhkaa voidaan lisätä. Vähittäismyyntituotteiden sähköinen merkitseminen, ilmaisintarrojen kiinnittäminen kirjaston kirjoihin tai tuoksuvien kemikaalien käyttö matoissa voivat sekä ehkäistä rikosten tekemistä että edistää rikosentekijän paljastumista. Kiinnijoutumisen todellista tai koettua uhkaa voidaan myös lisätä ottamalla käyttöön tai tehostamalla erilaisia valvonnan muotoja. (Toisin kuin rikosten tilannetorjunnan muut muodot, tällainen valvonta voidaan toteuttaa siten, että pääoman sijasta käytetään enemmän henkilövoimavaroja, minkä vuoksi sillä on erityisen suuri merkitys kehitysmaissa). Valvonta voidaan jakaa seuraaviin kolmeen tyyppiin:

- * muodollinen valvonta, jolla tarkoitetaan erityisesti tähän tehtävään palkattujen henkilöiden suorittamaa omaisuuden suojaamista, rikosentekijöiden selvittämistä ja rikosten ehkäisemistä;
- * työntekijöiden, kuten asuin- ja muiden rakennusten vahtimestarien suorittamaa valvontaa, joka eroaa muodollisesta valvonnasta ainoastaan siinä, että sitä suorittavat henkilöt hoitavat ensisijaisesti muita tehtäviä;
- * luonnollisella valvonnalla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden suojaamista siten, että tavalliset kansalaiset voivat suorittaa jossakin määrin valvontaa tavanomaisissa askareissaan.

Muodollinen valvonta

2.3.1.1 Muodollinen valvonta yhdistetään tavallisesti poliisiin. Poliisin erityisenä tehtävänä on ottaa kiinni mahdollisia rikosentekijöitä ja ehkäistä rikosten tekeminen. Poliisin kehityksen alkuaikana sen ensisijaisena tehtävänä katsottiin olevan muodollinen valvonta yksinkertaisesti partioinnin avulla. Poliisin partioinnin uskottiin 1970-luvun alkupuolelle asti olevan suhteellisen tehokas keino tämän tavoitteen saavuttamiseksi, mutta tämän jälkeen poliisin tehokkuus rikosten ehkäisemisessä ja selvittämisessä on asetettu kyseenalaiseksi useissa tieteellisissä ja arviointitutkimuksissa. Näistä tunnetuin on Kansas Cityssä toteutettu ehkäisevän partioinnin koe (Kelling ym., 1974), jossa selvitettiin partioinnissa käytettyjen ajoneuvojen määrän vaihtelun vaikutuksia.

KANSAS CITYN EHKÄISEVÄN PARTIOINNIN KOE, YHDYSVALLAT

Tavanomainen ehkäisevä autopartiointi lopetettiin viidellä reaktiivisella partiointialueella, joilla poliiseja käskettiin vastaamaan ainoastaan hälytyksiin. Viidellä partioinnin vertailualueella ehkäisevää ajoneuvopartiointia jatkettiin tavanomaisella tavalla (ts. yksi ajoneuvo aluetta kohden). Viidellä jäljellä jäävällä proaktiivisella alueella ajoneuvoilla suoritettavaa ehkäisevää partiointia lisättiin kaksin- tai kolminkertaiseksi tavanomaiseen tasoon verrattuna sijoittamalla kyseisille alueille lisää partiointiin käytettäviä ajoneuvoja. Alueet jaettiin sattumanvaraisesti näiden tutkimusedellytysten mukaisesti. Ennen ja jälkeen koetta rikosuhritutkimusten tulokset osoittivat, ettei kokeilla partiointitavoilla ollut huomattavaa vaikutusta mihinkään tutkimuksen kohteena olleisiin rikoksiin. Poliisille tehtävissä ilmoituksissa, kansalaisten suhtautumisessa poliisiin, poliisitoimintaa koskevassa yleisessä tyytyväisyydessä, asukkaiden turvallisuuteen liittyvässä käyttäytymisessä, rikosten aiheuttamassa pelossa tai poliisin toimintanopeudessa ei myöskään ilmennyt muutoksia. Kansas Cityn koetta on jälkepäin arvosteltu siitä, että pienillä aineistoilla ei ollut tilastollista luotettavuutta ja ettei ohjelmaa toteutettu suunnitelmien mukaisesti (Larson, 1976). Tulokset vaikuttivat kuitenkin huomattavasti uskomuksiin poliisin partioinnin tehokkuudesta.

2.3.1.2 Ajoneuvoilla suoritettavan partioinnin selvänä haittana on taipumus korostaa lain noudattamisen valvontaan liittyvää poliisitoiminnan ulottuvuutta yhteisöllisten suhteiden ja rauhaa ylläpitävien tehtävien kustannuksella (Kelling ym., 1974). Eräät ovat jopa väittäneet ajoneuvoilla suoritettavan partioinnin lisäävän rikoksia, koska voimavarojen sitominen tällaiseen partiointiin (ja itse asiassa mihin tahansa reaktiiviseen toimintaan) vähentää rikosentorjunnan voimavaroja. Tämä johtaa rikosten ja epäjärjestyksen kasvuun, mikä vuorostaan lisää kansalaisten vaatimuksia ajoneuvoilla suoritettavan partioinnin ja muun reaktiivisen poliisitoiminnan lisäämiseksi (Beckett ja Hart, 1981).

2.3.1.3 Kansas Cityssä toteutetun arvioinnin jälkeen on tehty paljon tutkimuksia, joissa on tutkittu poliisin läsnäolon vaikutuksia rikoksiin. Nämä tutkimukset voidaan jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä muodostuu tutkimuksista, joissa kohteita tai poliisitoiminnan aluetta jalan (tai ajoneuvoissa) valvovien tavanomaisten partioiden määrää vaihdellaan. Tutkimustulokset viittaavat siihen, että poliisin henkilöstön lisäykset eivät yleensä johda rikosten vähenemiseen tai selvitettyjen rikosten osuuden kasvuun ja että poliisin tietoon tulee enemmän rikoksia (ks. esimerkiksi Clarke ja Hough, 1984). Michiganissa Yhdysvalloissa jalan suoritettavan partioinnin arvioinnissa osoitettiin kuitenkin, että rikokset olivat

edelliseen vuoteen verrattuna kokonaisuudessaan vähentyneet 14 kaupunginosassa jalan suoritettavan partioinnin aloittamista seuraavana vuonna (Trojanowicz, 1986). Kaiken kaikkiaan jalan partioivien poliisien määrän lisäämisen vaikutuksia koskevat tutkimustulokset ovat ristiriitaisia. Vaikuttaa kuitenkin epätodennäköiseltä, että partioiden määrän lisääminen vaikuttaisi välittömästi rikosten määrään, koska partion läsnäolo rikoksentekehetyksellä on erittäin epätodennäköistä (Clarke ja Hough, 1994).

2.3.1.4 Toinen ryhmä ovat tutkimukset, joissa on kyse jalan (tai ajoneuvoilla) suoritettavien partioiden esiintymistiheyden lisäämisestä tietyinä ajanjaksona ja tietyillä alueilla. Näissä kokeissa on yleensä saatu myönteisempiä tuloksia. Minneapolisisa Yhdysvalloissa partioivia poliiseja määrättiin partioimaan 55:ssä sattumavaraisesti jaetussa paikassa, jossa tehdään paljon rikoksia, silloin kun he eivät hoitaneet muita tehtäviään. Verrattuna 55:een muuhun suosittuun rikoksentekepaikkaan, jossa poliisi jatkoi tavanomaista partiointiaan, rikosten ja hälytysten määrän havaittiin olevan pienempi niillä alueilla, joilla koetta suoritettiin. Lisäksi epäjärjestyksestä esiintyi huomattavasti vähemmän näissä suosituissa rikoksentekepaikoissa poliisin ollessa paikalla (Koper ym., 1992; Sherman ja Weisburd, 1992).

2.3.1.5 Kokeilut, joissa poliisi muuttaa toimintaansa partioinnin yhteydessä, ovat myös johtaneet rikosten vähenemiseen. Boydstonin (1975) tutkimuksessa kentällä tehtävien kuulustelujen ("police stops") vaikutuksista osoitettiin, että tällaisten kuulustelujen lopettaminen oli yhteydessä rikosten lisääntymiseen ja että kentällä tehtävien kuulustelujen aloittaminen uudelleen oli yhteydessä rikosten vähenemiseen.

2.3.1.6 Poliisin lisäksi useat erilaiset yksityiset vartiointi-, valvonta- ja partiointiryhmät suorittavat muodollista valvontaa. Yksityinen turvallisuusala on kasvanut huomattavasti viimeisen 10 vuoden aikana Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa äskettäin suoritettujen arvioiden mukaan yksityinen turvallisuusala on nykyään virallista poliisitoimintaa suurempi (Campbell ja Travis, 1994). Kaupallinen ala on perinteisesti työllistänyt yksityisen turvallisuusalan yrityksiä. Viime vuosina turvallisuusyritykset ovat lisänneet toimintaansa puolijulkisissa paikoissa, kuten ostoskeskuksissa, lentokentillä ja viihdekeskuksissa, ja poliisi on eräissä valtioissa aloittanut yhteistyön yksityisten turvallisuusyritysten kanssa.

2.3.1.7 Yksityisen turvallisuusalan suorittaman valvonnan määrän ja valvonnan alan kasvu antaa aihetta esittää kysymyksiä näiden yritysten toimivallasta ja suhteista poliisiin. Lakien säätäminen yksityisen turvallisuushenkilöstön toiminnasta voi olla tarpeen. Tavallisia aineksia ovat turvallisuushenkilöstön valitsemista ja koulutusta koskevat vaatimukset sekä järjestelyt poliisin suorittaman valvonnan mahdollistamiseksi.

2.3.1.8 Laajentuminen on ollut erityisen nopeaa asuinalueiden partiointin alalla. Erään selvityksen mukaan asuinalueiden katuja partioidaan tai tällaista partiointia ollaan aloittamassa lähes joka toisessa Englannin ja Walesin poliisipiireistä (The Times, 15.3.1994). Tällaisia partioita on jo kauan ollut Yhdysvalloissa ja tietyissä osissa Itä-Eurooppaa. Tähän mennessä yksityisen turvallisuustoiminnan tehokkuutta ei ole vielä täysin selvitetty, vaikka vähittäiskaupoissa tehtyjen eräiden myymälävarkauksien vastaisten toimien vaikutuksia koskevassa tutkimuksessa todettiin, ettei turvahenkilöstön läsnäolo vaikuttanut merkittävästi myymälävarkauksien määrään (Farrington ym., 1993).

Työntekijöiden suorittama valvonta

2.3.2.1 Työntekijöiden suorittama valvonta voi ehkäistä rikoksia tai edistää niiden selvittämistä. Tällaisia työntekijöitä ovat esimerkiksi kauppojen myyjät, hotellien ovimiehet, puistonvartijat, taksinkuljettajat, huoltohenkilöstö, opettajat, urheilukenttien henkilökunta, junien kuljettajat ja rahastajat (Clarke, 1992). Kanadassa maanviljelijät hoitavat valvontaan liittyviä tehtäviä osana päivittäistä työtään ja käyttäen omia ajoneuvojaan, kuten pienlentokoneita, epäilyttävien ajoneuvojen, henkilöiden ja tapahtumien tarkkailemiseksi ja merkitsemiseksi muistiin. Yksi tavallisimmista työntekijöiden suorittaman valvonnan muodoista on asuinalueiden talonmiesten sekä kerrostalojen ja muiden tilojen portinvartijoiden suorittama valvonta. Tällaisen valvonnan on molemmissa tapauksissa havaittu vähentäneen vahingontekoja ja murtoja. Sen on lisäksi todettu lisäävän turvallisuuden tunnetta ja paikallisten asukkaiden välistä sosiaalista vuorovaikutusta (Poyner ja Webb, 1987).

VASTAANOTTOKESKUS, ENGLANTI

Lontoossa sijaitsevassa kerrostalossa otettiin käyttöön vastaanottopalvelu, jota tarkasteltaessa todettiin murtojen ja niiden yritysten vähentyneen huippulukemasta, joka oli 14 kertaa vuodessa, 3–7 kertaan vuodessa seuraavien kolmen vuoden aikana (Poyner ja Webb, 1987). Vertaamalla koe- ja vertailuryhmän kerrostaloja niinä aikoina, jolloin vastaanottotiski oli avoinna (klo 8.00–23.00 maanantaista perjantaihin), murtojen ja murtojen yritysten osoitettiin vähentyneen enemmän koeryhmän kerrostalossa kuin vertailuryhmän kerrostaloissa. Tutkijat myönsivät kuitenkin, että erisuuntaiset suuret vaihtelut eri vuosina eivät olleet epätavallisia tällaisissa kerrostaloissa.

Arvioinnissa todettiin myös, että vastaanottovirkailijan läsnäolo lisäsi turvallisuuden tunnetta, paransi sosiaalista vuoropuhelua asukkaiden kesken ja vähensi huoltokustannuksia. Nämä muutokset edistivät luultavasti yhdessä asukkaiden kuulemisen kanssa sitä, että hankkeella onnistuttiin lisäämään asukkaiden yhteisyyden tunnetta.

2.3.2.2 Sturman (1989) on Englannissa havainnut, että vahingonteko on harvinaisempaa linja-autoissa, joissa on rahastaja. Kanadassa DesChamps ym. (1991) ovat havainneet, että ylimääräisten matkalipuntarkastajien toiminta ruuhka-aikana Vancouverissa vähensi matkaliputta matkustamista. Alankomaissa ja Belgiassa on suoritettu vastaavia kokeiluja, joilla on saatu näyttöä työntekijöiden suorittaman valvonnan mahdollisuuksista rikosten vähentämisessä.

VIC-HANKE, ALANKOMAAT

Alankomaissa palkattiin kokeiluluonteisesti yli 1 000 yleensä työtöntä 19–28-vuotiasta nuorta ehkäisemään rikkomuksia julkisissa liikennevälineissä (van Andel, 1989). Koska rahastajat oli säästäväisyysyistä poistettu raitiovaunuista ja linja-autoista, heidän suorittamansa epävirallinen valvonta oli myös loppunut. Tämän seurauksena matkaliputta matkustamisen ja muiden rikkomusten, erityisesti vahingontekojen mahdollisuudet olivat lisääntyneet. Samanaikaisesti tällaisten nuorten valvojien ryhmien toiminnan alkamisen kanssa muutettiin liikennevälineisiin nousemisen yhteydessä noudatettavaa menettelyä siten, että kuljettaja tarkasti matkalipun ennen kuin matkustaja astui liikennevälineeseen.

Hanke toteutettiin kolmessa kaupungissa eli Amsterdamissa, Rotterdamissa ja Haagissa. Työntekijät (sekä miehiä että naisia ja etnisiin vähemmistöihin kuuluvia) osallistuivat lyhyelle kurssille, jossa heitä koulutettiin rikosoikeudessa ja matkalippujen tarkastamisessa. Amsterdamissa työntekijät työskentelivät 2–4 hengen ryhmissä tehden sattumanvaraisia tarkastuksia raitiovaunuissa ja linja-autoissa.

Tarkastettuaan yhden raitio- tai metrovaunun he siirtyivät seuraavaan. Rotterdamissa he tarkastivat raitiovaunuja sattumanvaraisesti ja olivat myös jatkuvasti läsnä metroasemilla, joissa he antoivat opastusta ja joissa heidän läsnäolollaan oli ehkäisevä vaikutus. Sekä Amsterdamissa että Rotterdamissa työntekijöillä oli oikeus määrätä sakkoja. Haagissa noudatettiin Aasiakasystävällisempää[®] lähestymistapaa, jossa työntekijät liikkuvat pareittain raitiovaunuissa. Heillä ei kuitenkaan ollut oikeutta sakkojen määräämiseen. Matkaliputta matkustaneet matkustajat saivat valita, ostivatko he lipun kuljettajalta vai poistuivatko he raitiovaunusta.

Ennen hanketta ja sen jälkeen suoritettussa arvioinnissa saadut tulokset osoittivat matkaliputta matkustamisen vähentyneen kaikissa kolmessa kaupungissa. Vähennys oli suurinta linja-autoissa, joissa oli otettu käyttöön uusi matkalippujen tarkastamisjärjestelmä. Matkaliputta matkustaneiden osuus väheni Amsterdamissa 9 prosentista 2 prosenttiin, Rotterdamissa 4 prosentista 1 prosenttiin ja Haagissa 14 prosentista 2 prosenttiin.

Hankkeella ei ollut mitattavissa olevia vaikutuksia matkustajien kuljettajiin kohdistuvaan aggressiiviseen käyttäytymiseen tai matkustajien kokemaan turvallisuudentunteeseen. Matkustajiin kohdistuva väkivaltainen käyttäytyminen väheni 5 prosentista (ennen hankkeen toteuttamista suoritettu arviointi) 3 prosenttiin (hankkeen jälkeen suoritettu arviointi). Rotterdamissa töhertely väheni metroasemilla, vaikka töherrysten määrä ulkoseinillä pysyi ennallaan. Samalla raitiovaunujen ja linja-autojen pysäkkien katosten uusittavien ikkunoiden määrä kaksinkertaistui, mikä saattaa viitata vahingontekojen siirtymiseen asemilta kaduille.

PYSÄKÖINNINVALVOJAT, BELGIA

Belgiassa palkataan nuoria osapäiväisesti ehkäisemään autovarkauksia ja varkauksia autoista. Nuoret partioivat kadulla polkupyörällä ja jakavat autoilijoille lehtisiä, joissa neuvotaan yksinkertaisia rikosten ehkäisy- ja suojautumiskeinoja. Hanke aloitettiin Zandvoortissa, jossa ohjelmaa toteutettiin kolmen vuoden ajan. Ohjelman ensimmäisenä vuonna autovarkaudet vähenivät 37 prosenttia ja varkaudet autoista 32 prosenttia, vaikka kyseiset rikokset lisääntyivät muualla maassa. Tämän jälkeen ohjelmaa on toteutettu useissa kaupungeissa, ja useissa niistä on saatu yhtä myönteisiä tuloksia. Ohjelman katsotaan olevan erityisen hyödyllinen sellaisina aikoina, jolloin autovarkaudet ovat tavallista yleisempiä, esimerkiksi matkailun lisääntymisen vuoksi.

Pysäköinninvalvojat käyttävät virkapukua. Tärkeimpänä pidetään lehtisiä jaettaessa syntyvää henkilökohtaista kontaktia ja kuljettajien tietoisuuden lisäämistä autoon kohdistuvien rikosten riskeistä ja niiden ehkäisemisestä. Pysäköinninvalvojat tarkkailevat myös pysäköityjä autoja ja ilmoittavat tarvittaessa epäilyttävistä tapauksista poliisille. He eivät kuitenkaan itse

yrityä estää havaitsemiaan varkaita. On päätetty palkata 3 000 työtöntä 29 kaupunkiin vartijoiksi, joiden yhtenä tehtävänä on hoitaa pysäköinninvalvontaa edellä kuvatulla tavalla. Muita tehtäviä ovat polkupyörien pysäköintialueiden, julkisen liikenteen ja kerrostalojen valvominen.

Arvioinnissa (Limbergen ym., 1996) on kiinnitetty huomiota havaittuihin ohjelman rajoituksiin. Tärkeäksi koetaan esimerkiksi se, että valvonta kohdennetaan aikoihin, jolloin varkauden riski on korkea, sekä vastaaviin paikkoihin. Ohjelman ennustetaan menettävän ajan myötä tehoaan, koska erityisesti pysäköivän autoilijan ensimmäisellä opastamiskerralla on vaikutuksia. Arvioinnissa todetaan myös, että rikollisuus voi korvautua muualle.

2.3.2.3 Monet tekniset laitteet lisäävät yksilön mahdollisuuksia suorittaa tehokasta valvontaa. Valvontakamerat voivat tehostaa sekä valvontatehtäviä hoitavien että muissa tehtävissä toimivien työntekijöiden suorittamaa valvontaa. Hälyttimet voivat työntekijöiden suorittaman valvonnan lisäksi tehostaa myös muodollista valvontaa suorittavien yksiköiden ja tavallisten kansalaisten suorittamaa valvontaa. Valvontakamerat ja hälyttimet lisäävät rikoksenteon riskejä, koska niiden ensisijaisena tehtävänä on havaita ja ehkäistä rikoksia.

1) *Valvontakamerat*

2.3.2.4 Valvontakameroita on asennettu hyvin erilaisiin tiloihin, ja niiden tehokkuutta koskevia tutkimuksia on toteutettu useissa erilaisissa paikoissa. Mayhewin (1984) mukaan New Yorkissa kolmeen kerrostaloon asennettua valvontakamerajärjestelmää arvioivassa tutkimuksessa todettiin, etteivät rikokset vähentyneet järjestelmän toiminnan alkamisen jälkeen. Mayhewin (1984) mainitsemassa Lontoossa tehdyssä tutkimuksessa saatiin rohkaisevampia tuloksia (Smith, 1980).

ASUINRAKENNUSTEN VALVONTAKAMEROIDEN TURVALLISUUSJÄRJESTELMÄ, ENGLANTI

Neljän kerrostalon ulko-ovien läheisyyteen asennettiin videokamerat, joita vahtimestari seurasi. Asukkaat pystyivät seuraamaan yhteisen televisiojärjestelmän avulla ulko-oven ympäristöä. Järjestelmän tarkoituksena oli, että asukkaat tarkastaisivat vierailijansa ennen oven avaamista. Itse asiassa useat asukkaista seurasivat videokanavan "aaltopituutta" sen "kiinnostavuuden" vuoksi. Ainoa asukkaiden paikallisessa kokouksessa ilmaisema huolenaihe oli se, että kerrostaloissa asuvat rikoksenteekijät voisivat seurata videokanavan "aaltopituutta" nähdäkseen rakennuksesta lähtijän ja murtautuakseen tyhjiin asuntoon. Rikoksenteekijä voisi uhrin videokanavalla nähdä asukkaan palaavan. Todellisuudessa kokeiluhankkeen arvioinnissa osoitettiin, että murrot

olivat loppuneet kokonaan kokeilun keston aikana ja että murtojen määrä pysyi vähäisenä sinä ajanjaksona, jolloin kaikkiin rakennuksiin oli asennettu televisiojärjestelmä.

2.3.2.5 Julkisiin liikennevälineisiin asennettujen valvontakameroiden hyödyllisyydestä on jonkin verran näyttöä. Pohjois-Englannissa asennettiin 1980-luvun puolivälissä tiettyihin linja-autoihin videokameroita. Tämän todettiin olevan yhteydessä linja-autoihin kohdistuvien vahingontekojen vähenemiseen (Poyner, 1988). "Videobussin" ensimmäisessä prototyypissä käytettiin kahta linja-auton matkatavaratilassa sijaitsevaan videonauhuriin kytkettyä kameraa. Jokaisen vuoron päätyttyä tarkastettiin, oliko "videobussia" vahingoitettu. Jos vahinkoja havaittiin, niiden tekijät etsittiin videonauhoilta. Linja-autoa vahingoittaneet koululaiset saatiin kiinni ja kouluun sekä vanhempiin otettiin yhteyttä. Tämän menettelyn jatkuttua muutaman viikon ajan huomattiin, että vahingonteko "videobussissa" loppui melkein kokonaan, eikä muita jatkotoimia tarvittu.

2.3.2.6 Muissa tutkimuksissa on osoitettu rikosten vähentyneen jonkin verran sen jälkeen kun julkiseen liikennejärjestelmään asennettiin valvontakameroita. Carr ja Spring (1993) kuvailivat Australiassa Victorian kau-pungin julkisessa liikennejärjestelmässä toteutetun "Travel Safe" -ohjelman tuloksia. Ohjelmassa (muun muassa) asennettiin valvontakameroita asemille ja juniin. Ohjelman arvioinnin perusteella todettiin henkilöihin kohdistuvien rikosten vähentyneen 42 prosenttia ohjelman kahden vuoden keston aikana. Burrowsin (1980) suorittamassa kokeessa saatiin vastaavia lopputuloksia valvontakamerajärjestelmän asentamisesta Lontoon metroom. Burrows totesi varkauksien ja ryöstöjen vähentyneen huomattavasti valvontakameroilla valvotuilla asemilla laitteiden asentamista seuraavana vuonna. Varkauksien ja ryöstöjen määrä asemilla, joihin ei ollut asennettu valvontakameroita, joko väheni selvästi vähemmän tai lisääntyi. On myös olemassa tutkimustuloksia, joiden mukaan valvontakamerajärjestelmien asentaminen julkisille pysäköintialueille vähentäisi ajoneuvoihin kohdistuvia rikoksia (Tilley, 1993).

2) Hälyttimet

2.3.2.7 Hälyttimien käyttö erityisesti asunnoissa, kaupoissa ja ajoneuvoissa lisääntyy koko ajan. Ison-Britannian rikollisuustilannetta vuonna 1992 koskevan selvityksen (Mayhew, Maung ja Mirrlees-Black, 1993) mukaan 13 prosentissa haastatelluista kotitalouksista oli murtohälytin.

Tämä osoitti vuoden 1988 selvityksessä ilmoitetun määrän kaksinkertaistuneen. Vuoden 1992 selvityksessä todettiin myös, että muut kuin uhrin omistajat useammassa tapauksessa hälyttimen (10 prosenttia) kuin rikoksen uhrin rikosentekohetkellä (8 prosenttia). Tutkimuksessa todettiin myös, että kotitalouksissa, joissa oli murtohälytin, melkein puolet (49 prosenttia) ilmoitetuista tapauksista oli päättynyt siihen, että rikosentekijä oli epäonnistunut tunkeutumisessaan, verrattuna 31 prosenttiin kotitalouksissa, joissa ei ollut toteutettu turvallisuutta lisääviä toimia. Nämä luvut antavat aiheutta olettaa, että murtohälyttimet voivat olla tehokkaita vähennettäessä murtoriskiä, mutta niillä ei voida kokonaan poistaa tätä riskiä. Skotlannissa on saatu vastaavia tuloksia (McAlister, Leitch ja Payne, 1993).

2.3.2.8 Murtovaraiden haastatteluihin perustuvissa tutkimuksissa on myös päädytty siihen, että murtohälyttimet voivat olla tehokas keino murtojen ehkäisemiseksi (Bennett ja Wright, 1984; Cromwell ym., 1991; Wright ja Decker, 1994). Buckin ja Hakimin (1993) tekemässä tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, että sellaisten talojen omistajat, joihin on asennettu hälytin ja joihin oli murtauduttu, toteuttivat vähemmän turvallisuutta lisääviä toimenpiteitä kuin sellaisten talojen omistajat, joihin on asennettu hälytin ja joihin ei ollut murtauduttu. Tämä viittaa siihen, että voi olla vaikea erottaa murtohälyttimen vaikutusta muista erilaisista kotitalouksien tunnuspiirteistä, joilla voidaan selittää sekä hälyttimen omistaminen että murron riski.

Luonnollinen valvonta

2.3.3.1 Oscar Newmanin kehittämä ajatus "puolustettavasta tilasta" on valvontaan liittyvä keskeinen käsite. Newmanin mukaan kyseinen tila muodostuu tosiasiallisista tai symbolisista esteistä, jotka määrittelevät asukkaiden kontrolloimat alueet (Newman, 1972). Newmanin puolustettavan tilan käsitteen keskeinen tekijä on sellaisen ympäristön luominen, joka on suotuisin luonnolliselle valvonnalle.

2.3.3.2 Eräitä alueita on luonnostaan helpompi tarkkailla kuin toisia alueita, esimerkiksi jalankulkutunneleita, umpikujia ja huonosti valaistuja alueita. Rikosten tekeminen on epätodennäköisempää, jos mahdolliset rikosentekijät olettavat, että heidät voidaan havaita. Valvontaa voidaan tehostaa muuttamalla ympäristöä eli rakennusten ja niitä ympäröivien

tilojen erilaisella suunnittelulla, sijoittamisella ja kaavoituksella (ks. esimerkiksi Mayhew ym., 1979; Wilson S., 1980).

2.3.3.3 Rikosten ehkäisemiseksi luonnollisen valvonnan lisäämisen avulla rakennuksia ja niiden ympäristöä on voitava tarkkailla helposti kadulta ja naapurikiinteistöistä. Mahdollisuuksia piiloutua asuntoihin ja asuntojen läheisyyteen olisi vähennettävä. Umpikujia, huolellisesti sijoitettuja aitoja ja muita esteitä olisi käytettävä sen varmistamiseksi, että mahdollisuus päästä tietylle alueelle tai paeta sieltä ei houkuttele ulkopuolisia. Maankäyttötapoja olisi yhdisteltävä tavalla, joka lisää "ihmisvilinää", "katseiden määrää kadulla" ja henkilökohtaisen turvallisuuden tunnetta.

2.3.3.4 Luonnollista valvontaa voidaan tehostaa parantamalla tai lisäämällä katuvalaistusta. Tällaisten parannusten rikosten määrään kohdistuvia vaikutuksia koskevien tutkimusten tulosten perusteella ei kuitenkaan voida tehdä varmoja johtopäätöksiä, vaikka katuvalaistuksen parantamisen voisi olettaa vähentävän rikosten pelkoa (Tien ym., 1979). Isossa-Britanniassa suoritettut laajat selvitykset ovat yleensä osoittaneet, ettei parempi valaistus vaikuta rikosten määrään (ks. esimerkiksi Atkins ym., 1991), vaikka eräässä Lontoossa tehdyssä tutkimuksessa osoitettiin katuvalaistuksen parantamisen voivan vähentää rikosten tekemistä pienellä alueella ja lyhytaikaisesti.

KATUVALAISTUKSEN PARANTAMINEN, ENGLANTI

Lontoossa Edmontonin kaupunginosassa tehtiin tutkimus katuvalaistuksen parantamisen vaikutuksista rikosten tekemiseen (Painter, 1988). Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää katuvalaistuksen parantamisen vaikutuksia alueella, jolla rautatiepengermän läpi kulkee tunneli, jota jalankulkijat käyttävät päästäkseen kaupungin vuokra-asuntoihin. Parannuksia arvioitiin haastatteleamalla tunnelia käyttäviä jalankulkijoita ensin välittömästi ennen katuvalaistuksen parantamista ja toisen kerran kuusi viikkoa tämän jälkeen. Haastatteluissa käsiteltiin muun muassa pelkoa ja uhriksi joutumista haastattelua edeltävän kuuden viikon aikana ja 12 kuukautta ennen haastattelua. Vertailemalla valaistuksen parantamista edeltävää kuuden viikon ajanjaksoa vastaavaan parannusten jälkeiseen ajanjaksoon todettiin, että ilmoitetut rikostapaukset olivat vähentyneet 21 tapauksesta ennen valaistuksen parantamista kolmeen tapaukseen tämän jälkeen.

2.3.3.5 On ehkä hämmästyttävää, ettei arvioinneissa ole saatu enempää näyttöä katuvalaistuksen rikoksia vähentävästä vaikutuksesta. Voidaan esittää hypoteesi, jonka mukaan rikokset lisääntyisivät, jos katuvalaistus

puuttuisi tai jos katuvalaistus olisi erittäin huono. Mayhew (1976) totesi, että kuntien vähennettyä katuvalaistusta energian säästämiseksi puoleen entisestä murrot lisääntyivät Brightonissa 100 prosenttia ja varkaudet ajoneuvoista 59 prosenttia joulukuun 1973 ja helmikuun 1974 välisenä aikana (Fleming ja Burrows, 1987). On mahdollista, että valaistuksen parantamisen rikoksia vähentävä vaikutus riippuu useista tekijöistä, joita ei oteta huomioon julkaistuissa tutkimuksissa.

2.3.3.6 Autoihin kohdistuvia rikoksia käsittelevän suomalaisen tutkimuksen (Beilinson ym., 1996) mukaan näiden rikosten riski on puolitoistakertainen, jos autoon ei ole näköyhteyttä viereisestä rakennuksesta. Bennettin ja Wrightin (1984) mukaan yhä suurempi osa tutkimustuloksista viittaa siihen, että rikoksia tehdään harvemmin tiloissa, joissa jonkun uskotaan olevan tai joihin näkee helposti. He ehdottavat, että murtoja ehkäisevien ohjelmien olisi tämän vuoksi perustuttava erilaisiin keinoihin, joilla annetaan vaikutelma, että tyhjässä rakennuksessa on joku. Tämä koskee erityisesti asuntola-alueita, joilla asuu paljon lapsettomia perheitä ja työssäkäyviä aikuisia. Tällainen vaikutelma voidaan antaa esimerkiksi jättämällä valo palamaan tai pysäköimällä ajoneuvo asunnon ulkopuolelle taikka lopettamalla sellaiset päivittäiset kotiinkuljetukset, jotka paljastavat asukkaiden poissaolon.

2.3.3.7 Luonnollisen valvonnan tehokkuus rikosten ehkäisemisessä voi myös riippua yksilöiden halukkuudesta toimia epäilyttävän tapauksen havaitsemisen jälkeen (sekä mahdollisia rikosentekijöitä koskevista käsityksistä). Toimintahalukkuus riippuu vuorostaan siitä, tuntevatko alueella asuvat kuuluvansa yhteisöön, ja katsovatko he, että heidän ympäristönsä on suojelemisen ja vastuun kantamisen arvoinen. Luonnollisen valvonnan määrän ja yhteisön vakauden välistä suhdetta käsitellään yhteisöpohjaista rikosentorjuntaa koskevassa kolmannessa luvussa.

2.4 RIKOKSESTA SAATAVAN HYÖDYN VÄHENTÄMINEN

2.4.1 Rikoksesta saatavaa hyötyä voidaan vähentää vähentämällä rikoksesta odotettavaa etua, esimerkiksi varastetun tavaran arvoa. Tämä voidaan saavuttaa seuraavilla neljällä ensisijaisella tavalla:

- 1) poistamalla fyysisesti rikosten mahdolliset kohteet,
- 2) merkitsemällä omaisuutta,
- 3) poistamalla yllykkeet rikosten tekemiseen ja
- 4) vahvistamalla käyttäytymistä rajoittavia ja kontrolloivia sääntöjä.

Kohteen poistaminen

2.4.1.1 Kohteen poistamisella tarkoitetaan esimerkiksi kolikkoautomaattien poistamista julkisilta paikoilta, jotta niihin ei voisi murtautua tai jotta niihin ei voisi kohdistaa vahingontekoa, tai työntekijöiden palkan maksamista muuten kuin käteisellä, jotta liiketiloissa ei olisi suuria määriä käteistä. Tämä toimintamalli voidaan laajentaa tarkoittamaan kohteen tiettyjen osien poistamista. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi maalauttamalla seinämaalauksia julkisten tilojen suuriin seinätiloihin töhertäjiä houkuttelevien tyhjiä pintojen korvaamiseksi (poistamiseksi) tai estämällä varkaudet kaasu- ja sähkömittareista korvaamalla ne laskutusjärjestelmällä (ks. Hill, 1986). Muita esimerkkejä kohteen poistamisesta ovat muun muassa erilaiset yritykset parantaa käteisen rahan käsittelytapoja vähittäismyyntipisteissä ja rajoittamalla saatavilla olevan käteisen määrää, laittamalla esille ilmoituksia rajallisista käteismääristä liikeyrityksissä, käyttämällä aikalukkoja tai erityiskassakaappeja ja kouluttamalla työntekijöitä noudattamaan käteisen rahan käsittelyä koskevia tarkkoja sääntöjä (Hunter ja Jeffery, 1992).

Omaisuuuden merkitseminen

2.4.2.1 Esimerkiksi autojen, polkupyörien ja arvokkaan koti-irtaimiston merkitseminen saattaa vähentää merkityn omaisuuden arvoa tekemällä siitä helpommin tunnistettavaa. Tällä tavoin vähennetään mahdollisuuksia myydä tai käyttää merkittyä omaisuutta. Kyse ei missään tapauksessa ole uudesta asiasta. Karjaa on jo kauan polttomerkitty omistajan

tunnistamisen helpottamiseksi. Nimiä, sosiaaliturvatunnuksia tai postinumeroita voidaan kaivertaa omaisuuteen erityislaitteilla tai ultraviolettikynillä. Värikapseleiden sijoittaminen yötalletuslippaisiin ja käteisautomaatteihin on uusi mutta tehokas keino. Värikapselit toimivat ryöstön yhteydessä tehden setelit arvottomiksi. Pelkästään merkitsemällä omaisuutta ei kuitenkaan voida varmasti vaikuttaa siihen, että varastettu omaisuus saadaan takaisin tai että sen myyminen estetään (Mayhew, 1984) tai että rikoksenteijät saadaan todennäköisemmin kiinni (Heller ym., 1975). Tukholman lähellä sijaitsevassa kunnassa toteutetun omaisuuden merkitsemishankkeen vaikutuksia arvioivassa suuressa tutkimuksessa löydettiin myös vähän merkkejä onnistumisesta (Knutsson, 1984).

OMAISUUDEN MERKITSEMISHANKE, TUKHOLMA

Ruotsin kansallisen rikosentorjuntaneuvoston arvioima omaisuuden merkitsemistä koskeva hanke kattoi noin 3 500 enimmäkseen erillään sijaitsevaa taloa. Ohjelmaan sisältyi esitteiden jakamista, liikkuvia näyttelyitä ja paikallisten asukkaiden kotona tapahtuvia haastatteluja, joiden yhteydessä lainattiin välineitä omaisuuden merkitsemiseksi. Nelivuotisen hankkeen aikana omaisuuden merkitsemisestä kertovilla ikkunoihin kiinnitettävillä tarroilla merkittyjen asuntojen määrä kasvoi 13 prosentista melkein 30 prosenttiin. Poliisin tietoon tulleista murroista tehdyissä aikasarja-analyyseissä ei arviointijaksona löydetty merkkejä ohjelman vaikutuksista.

2.4.2.2 Omaisuuden merkitsemisen tehokkuutta kolmessa kylässä Etelä-Walesissa selvittävässä tutkimuksessa tulokset olivat myönteisempiä (Laycock, 1985).

OMAISUUDEN MERKITSEMINEN CAERPHILLYSSA, WALES

Kolmessa kylässä hankkeeseen soveltuvista asukkaista osallistui 70–75 prosenttia siihen ja kiinnitti omaisuuden merkitsemisestä kertovan tarran ikkunaan. Hanketta arvioitiin kahdentoista kuukauden aikana selvittämällä poliisin kirjaamia rikoksia ennen hanketta ja sen jälkeen. Selvityksen tulokset osoittivat, että hankkeen alueella sijaitsevien murron kohteena vähintään kerran olleiden talojen määrä vähentyi 5,1 prosentista 3 prosenttiin hankkeen aloittamista seuraavana vuonna. Vertailemalla murtojen määrää ennen hanketta ja sen jälkeen sekä hankkeeseen osallistuneiden että siihen osallistumattomien keskuudessa murtojen havaittiin vähentyneen hankkeeseen osallistuneiden osalta. Merkittyä tai merkitsemätöntä omaisuutta ei kuitenkaan saatu takaisin.

2.4.2.3 Walesissa tehdyn tutkimuksen tulokset ovat ristiriidassa omaisuuden merkitsemisestä Pohjois-Amerikassa ja Ruotsissa saatujen kokemusten kanssa. Mahdollisia syitä Walesissa toteutetun hankkeen onnistumiselle ovat muun muassa vastanneiden erityisen korkea osallistuminen ja ohjelmaan liittyvän suuren julkisuuden vaikutus. On myös mahdollista, että hanke onnistui sen erityispiirteiden vuoksi, ja siksi, että se toteutettiin eristäytyneessä maaseutuyhteisössä, jossa ihmiset tuntevat toisensa.

2.4.2.4 Muissakin maaseudulla toteutetuissa omaisuuden merkitsemisohjelmissa on saatu myönteisiä tuloksia. Kanadassa aloitetun hankkeen tarkoituksena oli ehkäistä maanviljelyssä käytettävien kemikaalien varastaminen viljasiiloista.

PORTAGE LA PRAIRIE -HANKE, KANADA

Kanadan poliisi on tietoisena rikosten selvittämiseen liittyvistä vaikeuksista syrjäisillä maaseutualueilla toteuttanut Portage La Prairieessa useita omaisuuden merkitsemishankkeita varkauksien vähentämiseksi. Yhdessä näistä hankkeista merkittiin maanviljelyssä käytettävien kemikaalien säiliöitä erittäin näkyvästi maalilla. Lisäksi käytettiin tarroja, joissa ilmoitettiin merkitsemisestä. Poliisi järjesti samanaikaisesti julkisuuskampanjan yleisen tietoisuuden lisäämiseksi merkitsemisestä. Näiden toimien jälkeen maanviljelyssä käytettävien kemikaalien varkaudet loppuivat melkein kokonaan (Linden ja Minch, 1985). Ei ole saatavilla näyttöä siitä, vähentyivätkö varkaudet omaisuuden merkitsemisen, tarrojen käytön vai hankkeen saaman laajan julkisuuden vuoksi.

2.4.2.5 Muita tuotteita, kuten joulukuusia, maanviljelyskoneita ja karjaa on myös merkitty eri tavoin. Viljaa voidaan merkitä hyvin halvalla sekoittamalla siihen pieniä numeroituja paperinpaloja. Vaikka tällaisista kokeiluista on saatu myönteisiä tuloksia, niiden tehokkuutta arvioivat menetelmät eivät kuitenkaan ole olleet tieteellisesti päteviä. Kaiken kaikkiaan omaisuuden merkintää koskevien hankkeiden arviointien tulokset ovat ristiriitaisia. Vain harvoissa tapauksissa on yritetty selvittää, onko varkauksien havaittu väheneminen osittain tai kokonaan korvautunut muiden merkitsemättömien tavaroiden varkauksilla, rikoksilla muilla alueilla tai muilla rikostyypeillä. On mahdollista, että omaisuuden merkitsemisen rikoksia vähentävät vaikutukset riippuvat useista muista tekijöistä, esimerkiksi hankkeen kattaman yhteisön luonteesta, julkisuudesta ja osallistumisesta.

Yllykkeiden poistaminen

2.4.3.1 Omaisuuden merkitseminen koskee yleensä varkauteen liittyviä erityisiä tekijöitä, kun taas "yllykkeiden poistamisen" tarkoituksena on kattaa muita tekijöitä ja rikoksia, mukaan lukien väkivallan ja vahingon-
teon yllykkeet. Esimerkkejä rikosten yllykkeistä ovat muun muassa kalliiden korujen käyttäminen kadulla, metalliset liikennemerkkit, joiden ampuminen aikaansaa "hauskan" äänen, ja tiettyjen seinäpintojen houkuttelevuus töhertelijöille (Clarke, 1992).

2.4.3.2 Rapistuneisuus ja huonokuntoisuus voivat olla voimakkaita yllykkeitä vahingontekoon. Rakennuksen rikkiäiset (ja korjaamattomat) ikkunat ovat yllyke uusien ikkunoiden rikkomiseen (Wilson ja Kelling, 1982). Spelman (1993) on todennut, että kortteleissa, joissa on hylättyjä rakennuksia, esiintyy enemmän rikoksia kuin kortteleissa, joissa ei ole ulkopuolisille avoimia rakennuksia. Huonokuntoisuuden vaikutus rikoksenteon yllykkeenä oli osa Zimbardon (1973) tekemää tutkimusta, jossa hän väitti, että autoon kohdistuva vahingonteko edellyttää jonkin "vapauttavan" ärsykkeen kiinnittävän huomiota autoon. Seuraavassa kuvataan lyhyesti koetta, jonka tarkoituksena oli "vapauttavan" ärsykkeen tarjoaminen ja sen vaikutusten seuraaminen.

AUTON HAJOTTAMISEN KOE, YHDYSVALLAT

Zimbardo osti yhdessä työtoverinsa kanssa auton ja jätti sen kadulle lähelle New Yorkin yliopiston aluetta. Hän poisti ensin auton rekisterikilvet ja jätti takakontin ja konepellin auki tarvittavien "vapauttavien" ärsykkeiden antamiseksi. Kymmenen minuutin kuluttua isä, äiti ja 8-vuotias poika alkoivat irrottaa auton osia. Ensimmäisen 26 tunnin ajanjakson jälkeen rikosentekijöiden tasainen virta poisti auton akun, jäähdyttimen, ilmanpuhdistimen ja muita osia. Yhdeksän tuntia myöhemmin murrosikäiset nuoret aloittivat auton mielivaltaisen hajottamisen. Alle kolmessa päivässä auto oli muuttunut kovaa kärsineeksi romuksi.

Samanaikaisesti Kaliforniassa toinen auto jätettiin Palo Alton kadulle lähelle Stanfordin yliopiston aluetta. Autosta oli tässäkin tapauksessa poistettu rekisterikilvet ja takakontti ja konepelti oli jätetty auki. Autoon ei koskettu viikon aikana. Kokeen toteuttajat muodostivat hypoteesin, jonka mukaan "vapauttavat" ärsykkeet eivät tällä alueella olleet riittäviä. Zimbardo ja hänen jatko-opiskelijansa aloittivat itse auton hajottamisen lekalla. Heitä tarkkailleet ihmiset alkoivat osallistua auton hajottamiseen ja iltaan mennessä auto oli tuhottu täysin. Zimbardo päätteli, että

"vapauttavat" ärsykkeet ovat tärkeitä kannustimia tiettytyyppiseen vahingontekoon ja että niiden vaikutus on voimakkaampi alueilla, joilla tunnistetuksi tuleminen todennäköisyys on suhteellisen pieni.

Sääntöjen vahvistaminen

2.4.4.1 "Sääntöjen vahvistaminen" koskee käyttäytymistä ohjaavien ja kontrolloivien sääntöjen vaikutuksia. Clarke (1992) mainitsee esimerkkinä puhelinten käyttöön tai käteisen rahan käsittelemiseen liittyvät yrityksen säännöt. Tällaisilla säännöillä voi olla rikoksia ehkäisevä vaikutus, koska ne sääntelevät ja niillä voidaan kontrolloida työntekijöiden ja kansalaisten käyttäytymistä. Clarke ehdottaa, että "sääntöjen vahvistamisen" tehokkuus voi johtua siitä, että ne poistavat tulkinnanvaraisuuden sallitun ja kielletyn käyttäytymisen osalta, ja siitä, että ne vähentävät mahdollisen rikoksente-kijän mahdollisuuksia perustella tai oikeuttaa rikosten tekemistä Matzan (1964) havaitsemilla "neutralisaatiotekniikoilla" lain moraalisen sitovuuden poistamiseksi ja rikoksenteon helpottamiseksi.

2.4.4.2 Smithin ja Burrowsin (1986) tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota kirjanpito- ja varastoinventaariomenettelyjen tarpeeseen hävikin ja petosten vähentämisessä. He mainitsevat esimerkkinä julkisen sairaalan, jossa toistuvasti epäonnistuttiin ruokailuun liittyvien tulojen ja menojen tasapainottamisessa. Tutkimuksessa selvisi, että kirjanpito- ja varastoinventaariomenettelyissä oli useita heikkoja kohtia. Näitä heikkouksia olivat valvomattomat tavarantoimitukset lauantaiaamuisin, sairaalan osastojen huonosti valvotut varastot ja sellaiset tavaratilaukset keskusvarastosta, joita ei järjestelmällisesti kirjattu. Vastuullisissa tehtävissä sairaalassa toimineiden henkilöiden pitkän ajan kuluessa tekemien petosten paljastuminen johti useisiin muutoksiin toimintamenettelyssä, mikä johti vuorostaan vuosittaisen vajeen vähenemiseen.

2.5 MONIOTTEINEN RIKOSTEN TILANNE- TORJUNTA

2.5.1 Rikosten tilannetorjuntatoimia ei useinkaan toteuteta tai arvioida yksittäisesti suhteessa yhteen tavoitteeseen tai ongelmaan. Sen sijaan rikoksiin tai järjestyshäiriöihin liittyvä ongelma voidaan yrittää ratkaista toimia yhdistelemällä. Tällaisissa tapauksissa on usein vaikea määrittää tarkasti, millaista rikosentorjuntatoiminta on tai mitä

rikosentorjuntavaikutuksia yhdistelmän eri osatekijöillä on. Tällöin on todennäköisesti hyödyllisempää tarkastella ohjelmaa usean osatekijän yhdistelmänä sen sijasta, että yritettäisiin määritellä ja arvioida osatekijöitä. Seuraavassa esimerkissä kuvataan tällaista hanketta Kanadassa.

HERON GATE -HANKE, KANADA

Ottawan rikosentorjuntaneuvosto perusti viisi vapaaehtoisten ryhmää ratkaisemaan rikoksiin liittyviä erityisongelmia. Yhden ryhmän tehtävänä oli vähentää rikoksia kerrostaloissa, joissa on vuokra-asuntoja. Työryhmään kuului vuokralaisia, vahtimestareita, kaupungin poliisin edustajia ja kaupungin rikosentorjuntaneuvoston toiminnanjohtaja. Useita erilaisia rikosten tilannetorjuntatoimia toteutettiin. Näitä toimia olivat muun muassa kohteen vaikeuttaminen, omaisuuden merkitseminen ja luonnollisen valvonnan edistäminen. Lisäksi vuokralaisia kannustettiin perustamaan asuntojen valvontaryhmiä.

Rakennusten vahtimestarit tai isännöitsijät auttoivat tunnistamaan rikosten vähentämisen mahdollisuuksia omissa kortteleissaan. Näitä mahdollisuuksia olivat muun muassa ulko-ovien tarkastaminen ja rakennusten auloissa tai käytävillä asiattomasti oleskelevien etsiminen. Kerrostalojen isännöitsijät paransivat ovien ja ikkunoiden turvallisuutta, poistivat merkkejä asuntojen tyhjillään olemisesta, tehostivat maanalaiseen autotalliin pääsyn valvontaa ja paransivat ympäristöä esimerkiksi lisäämällä ulkovalaistusta ja leikkaamalla rakennusten lähellä olevia pensaita.

Kaksitoista kuukautta hankkeen toteuttamisen jälkeen murrot olivat vähentyneet selvästi (Meredith, 1988). Ajoneuvoihin liittyvien rikosten (vahingonteko ja varkaudet autoista) määrä pysyi kuitenkin lähes entisellään. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että maanalaisen autotallin turvallisuutta parantavat toimet oli toteutettu vain osittain.

2.5.2 Walesissa ja Englannissa toteutettu Safer Cities -ohjelma, jonka vaikutuksia koteihin tehtyihin murtoihin on äskettäin arvioitu, on erinomainen esimerkki moniotteisesta rikosentorjuntaohjelmasta.

SAFER CITIES -OHJELMA, ENGLANTI JA WALES

Safer Cities -ohjelman ensimmäinen vaihe toteutettiin 20 kaupungissa Englannissa ja Walesissa vuosina 1988–1995. Ohjelman tavoitteena oli vähentää rikollisuutta ja sen aiheuttamaa pelkoa sekä parantaa turvallisuutta. Lähestymistavaksi valittiin paikallinen monitahoyhteistyö.

Ekblom ym. (1996) laativat arvioinnin ohjelman kattamista 16 kaupungista, joissa oli toteutettu 300 asuntomurtojen vastaista hanketta paikallisella tasolla. Kolmessa neljäsosassa näistä paikallisista hankkeista oli kyse kohteen vaikeuttamisesta (esim. ovien, ikkunoiden ja aitausten

parantaminen, kulunvalvontajärjestelmät ja lisätty valaistus). Lisäksi toteutettiin yhteisöpohjaista toimintaa (esim. tietoisuuden lisääminen rikosentorjunnasta, naapurivalvonnan edistäminen ja omaisuuden merkitseminen). Jokaisessa kaupungissa toimi koordinaattori ja pieni ohjausryhmä, jossa oli paikallishallinnon, poliisin, ehdollisesti tuomittujen rikosentekijöiden valvojien, vapaaehtoisjärjestöjen ja elinkeinoelämän edustajia. Erilaiset paikallisjärjestöt olivat vastuussa hankkeen toteuttamisesta paikallisella tasolla. Arvioinnissa keskityttiin yksittäisten hankkeiden sijasta ehkäisevän toiminnan paikallisiin kokonaisvaikutuksiin.

Arviointi perustui toisaalta ohjelmaa ennen ja sen jälkeen toteutettuihin selvityksiin ja toisaalta paikallisen poliisin rikostilastoihin. Nämä kaksi lähdettä täydensivät toisiaan. Selvityksissä haastateltiin 7 500 kotitaloutta yli 400 alueella, joilla tehtiin paljon rikoksia. Alueet sijaitsevat ohjelman kohteena olleissa 11 kaupungissa sekä 8 vertailukaupungissa. Vaikka arvioinnin alussa ei tiedetty, missä ohjelman toimia toteutettaisiin, selvitykset kattoivat lopulta riittävän määrän hankkeita (96 hanketta toteutetuista 300 hankkeesta). Poliisin rikostilastot kattoivat vuodet 1987–1992 ja 700 poliisitoiminnan aluetta 14:ssä ohjelman kohteena olevassa kaupungissa sekä 240 murtojen vastaista hanketta. Arvioinnissa hyödynnettiin lisäksi rikostilastoja 9 vertailukaupungista.

Selvitykset ja poliisin tilastot osoittivat, että hankkeet vähensivät merkittävästi murtojen riskiä ja että riskin vähentyminen oli suhteessa toteutetun toiminnan määrään. Murtoriskin vähenemistä tarkasteltiin suhteessa kehityssuuntauksiin vertailukaupungeissa sekä ohjelmaan kuuluvien kaupunkien sellaisilla alueilla, joilla ei ollut toteutettu toimintaa. Ohjelman kustannustehokkuutta arvioitiin vertailemalla murtojen aiheuttamia kustannuksia rikosentorjunnan kustannuksiin. Murtojen vastaisen toiminnan kustannustehokkuuden pääteltiin olleen hyvä alueilla, joilla tehdään paljon rikoksia. Korvautuminen muille alueille tai muihin omaisuusrikoksiin oli vähäistä. Selvityksissä saatiin kuitenkin vain vähän näyttöä siitä, että toteutetut toimet olisivat vähentäneet murtojen pelkoa. Vähäisen toiminnan alueilla toimista tietoiset ihmiset olivat jopa aikaisempaa huolestuneempia.

Samoin kuin edellä esitetyssä kanadalaisessa esimerkissä, tässä arvioinnissa oli vaikeaa selvittää, millainen toimien yhdistelmä todennäköisimmin vähentäisi murtoja. Kohteen vaikeuttaminen vähensi aina murtoja. Yhteisöpohjainen toiminta oli tehokasta ainoastaan yhdistettynä muuhun rikollisuuden vastaiseen toimintaan. Arviointi viittasi siihen, että kattava lähestymistapa on paras, vaikka pelkkä kohteen vaikeuttaminen voi olla tehokasta.

2.5.3 Pelkästään tilannetorjuntatoimien käyttäminen voi johtaa tietynlaiseen "linnoittautumisen" ajattelutapaan, kun asukkaiden turvallisuustietoisuus lisääntyy ja he vetäytyvät turvallisiksi oletettuihin koteihinsa. Tähän voi liittyä eristäytymisen tunteen ja rikosten aiheuttaman pelon lisääntymistä. Yksilöllistä suojelua ei näin ollen pitäisi tehostaa sosiaalista vuorovaikutusta yhteisössä parantavien toimien kustannuksella. Turvallisuuden ja valvonnan parantamista, yhteisön kehittämistä ja uhrien tukemista yhdistävät hankkeet, kuten Kirkholt-hanke Englannissa (ks. neljäs luku), parantavat todennäköisimmin yhteisön turvallisuutta kokonaisuudessaan. Kolmannessa luvussa käsitellään tällaista laajempaa ja yhteisöpohjaista lähestymistapaa rikoksentorjuntaan. Seuraavassa on esimerkki Ruotsissa toteutetusta monitahoisesta rikoksentorjuntahankkeesta.

FISKSÄTRA, RUOTSI

Tukholman lähellä sijaitsevalla noin 7 000 ihmisen Fisksättran asuinalueella toteutettiin vuosina 1987–1992 paikallinen rikoksentorjuntahanke. Hankkeessa vaikeutettiin rikosten tekemistä jakamalla asuinrakennusten varastotilat osastoihin, rakentamalla suojahäkkejä paikoitustilojen ympärille ja asentamalla parempia lukkojärjestelmiä paikoitustiloihin. Hankkeessa kehitettiin nuorisokeskuksen toimintaa, lähipoliisitoimintaa, viranomaisten yhteistoimintaa ja yhteistyötä kodin ja koulun välillä. Lisäksi hankkeessa järjestettiin "vanhempainvaelluksia", vaihdettiin vartiointiyrittystä, tiedotettiin suojautumiskeinoista, lisättiin oikeuskasvatusta kouluissa ja parannettiin alueen viihtyisyyttä.

Hankkeen vaikutuksia rikollisuuteen selvitettiin toisaalta vertailemalla tilannetta ennen hanketta ja sen jälkeen ja toisaalta vertailemalla rikollisuuskehitystä saman kunnan toiseen vastaavaan asuinalueeseen. Arvioinnissa havaittiin poliisille ilmoitetun rikollisuuden vähentyneen Fisksättrasa 26 prosenttia hankkeen aikana. Varastomurrot vähenivät puoleen ja autoihin kohdistuvat rikokset vähenivät noin neljänneksellä. Vahingonteoista kaupungin vuokratiloille aiheutuneet vahingot vähenivät 2 miljoonasta kruunusta 1,3 miljoonaan kruunuun vuodessa.

Arvioinnissa (Ringman, 1997) osoitettiin, että rikosten tilannetorjuntaan liittyvät toimet vähensivät rikollisuutta. Muiden toteutettujen toimien mahdollisia vaikutuksia ei kuitenkaan voitu arvioida erikseen. Kootut tiedot viittaavat kuitenkin siihen, että niiden vaikutukset olisivat olleet vähäisiä. Esimerkiksi toimet kodin ja koulun yhteistyön lisäämiseksi eivät ilmeisesti ole vähentäneet luvattomia poissaoloja, eikä oikeuskasvatuksen lisääminen vähentänyt koululaisten itsensä ilmoittamaa rikoksentekeä. Koottujen tietojen perusteella voidaan kuitenkin ilmeisesti päätellä, että vapaa-ajantoiminnan kehittäminen olisi jonkin verran vähentänyt autoihin kohdistuvia rikoksia. Arvioinnissa todettiin huomattavia vaikeuksia

tällaisen rikosentorjuntahankkeen toteuttamisessa. Ruotsin rikosentorjuntaneuvoston asiantuntijoiden avustuksella suunnitellut toimet toteutettiin vain osittain.

2.6 KORVAUTUMINEN

2.6.1 Kysymys korvautumisesta on erittäin tärkeä arvioitaessa rikosten tilannetorjuntaa. On olemassa merkittävää näyttöä siitä, että rikosten tilannetorjunnalla voidaan ehkäistä rikoksia toimien kohteena olevilla alueilla. On kuitenkin mahdollista, että kaikki ehkäistyt rikokset tai osa niistä tehdään muina aikoina tai muissa paikoissa rikosten kokonaismäärän muuttumatta. Korvautumisen ajatus julkaistiin ensimmäisen kerran Reppetton (1976) artikkelissa, jossa hän esitti hypoteesin seuraavista viidestä korvautumisen lajista:

- 1) ajallinen korvautuminen (rikos tehdään toisena ajankohtana),
- 2) taktinen korvautuminen (rikos tehdään toisella tavalla),
- 3) kohteen korvautuminen (rikoksella on toinen kohde),
- 4) alueellinen korvautuminen (rikos tehdään toisella alueella) ja
- 5) toiminnallinen korvautuminen (tehdään toinen rikos).

Tämän jälkeen Barr ja Pease (1990) ovat kehittäneet "rikosentekijän korvautumisen" kuudennen lajin, jossa toiset rikosentekijät tekevät ehkäistyt rikokset.

2.6.2 Rikosten tilannetorjunnan kannattajat ovat yrittäneet löytää heikkouksia korvautumisargumentaatioissa korostaen, ettei korvautuminen ole väistämätöntä tai välttämättä kielteistä (Cornish ja Clarke, 1988; Barr ja Pease, 1990). Ensimmäinen väittämä perustuu empiirisessä tutkimuksessa saatuun näyttöön, jonka mukaan kaikki ehkäistyt rikokset eivät korvaudu. Eck (1993) totesi 33 tutkimuksen arvioinnin perusteella, että 18 tutkimuksessa ei ollut merkkejä korvautumisesta ja että muissa tutkimuksissa oli havaittu joko "tiettyä" korvautumista tai "paljon" korvautumista. Missään tutkimuksessa ei havaittu 100-prosenttista korvautumista.

2.6.3 Toisessa väittämässä kiinnitetään huomiota korvautuneen rikoksen luonteeseen. Barr ja Pease (1990) katsovat, että korvautuminen voi tietyissä tapauksissa olla sekä myönteistä että kielteistä. Korvautuminen voi olla myönteistä, jos korvautunut rikos on jollakin tavoin vähemmän vakava kuin ehkäisty rikos. Barrin ja Peasen esimerkissä ampuma-aseiden

kontrollimahdollisuus voi johtaa siihen, että väkivaltaisuuksissa käytetään useammin teräaseita. Eräiden tutkimustulosten mukaan väkivallan kuolemaan johtava lopputulos on yhteydessä käytetyn aseiden vaarallisuuteen, joten ampuma-aseiden korvautumisen teräaseilla voidaan katsoa olevan yhteiskunnallisesti toivottava lopputulos. On kuitenkin olemassa yhtä hyviä perusteluita sille, miksi korvautumiseen on jatkossakin suhtauduttava vakavasti.

2.6.4 Ensinnäkin on erittäin vähän näyttöä, jonka mukaan rikosten tilannetorjunta voi olla tehokasta kokonaisten asuinalueiden, kaupunkien, maakuntien tai valtioiden tasolla, vaikka suurimmassa osassa tieteellisiä julkaisuja osoitetaan selvästi, että rikosten tilannetorjunta on tehokasta ehkäistäessä rikoksia yksilöllisissä kohteissa. On ehkä yllättävää, että rikokset ovat lisääntyneet kansainvälisesti suurimman osan siitä ajanjaksosta, jona rikosten tilannetorjuntaa on kehitetty. On mahdollista, että rikosten tilannetorjunnan lähestymistason ero tuloksellisuudessa kohteen ja kaupungin tasolla on selitettävissä korvautumisella.

2.6.5 Toiseksi on syytä todeta, että on tehty vain vähän sellaisia tutkimuksia, joissa korvautumista on yritetty selvittää perusteellisesti. Monissa rikosten tilannetorjuntaa koskevien tutkimusten arvioinneissa on kuitenkin tarkasteltu korvautumisen vaikutuksia. Perusteellisessa selvityksessä voitaisiin tutkia korvautumisen kuutta kirjallisuudessa määriteltyä lajia tai jäljittää rikosentekijöitä tilannetorjuntatoimien jälkeisen yksittäisten rikosentekijöiden rikosenteon säännönmukaisuuksien selvittämiseksi (Eck, 1993).

2.6.6 Kolmanneksi voidaan todeta, että korvautumisen olemassaolo on metodologisesti erittäin vaikeasti määritettävissä, vaikka edellä mainitun kaltainen kattava tutkimus on teknisesti toteutettavissa. Tutkijoiden epäonnistuminen korvautumisen toteamisessa ei tarkoita sitä, etteikö sitä olisi olemassa, koska sitä saattaa ilmetä eri tavoin eri aikoina, paikoissa tai rikoslajeissa (Gabor, 1990). Korvautumisen käsite viittaa hyödyllisellä tavalla enimmäkseen rikosenteon lyhyen aikavälin muutoksiin. On kuitenkin mahdollista, että rikosmahdollisuuksien muutokset voivat johtaa pitemmän ajan kuluessa rikollisen käyttäytymisen muuttumiseen.

2.6.7 Mahdollisen korvautumisen vaikutuksia ei voida jättää huomiotta rikosten tilannetorjunnassa, ja korvautumisen mahdollisuus olisi tiedostettava rikosentorjuntaohjelmien suunnittelussa. Reppetto (1976) ehdottaa, että rikoskontrolliohjelmien toteuttajia olisi kannustettava erittelemään ohjelmiansa "vaikutuksia rikollisuuden ympäristöön" korvautumisen mahdollisen kehityssuunnan ennustamiseksi. Viime vuosina on tehty eräitä ehdotuksia korvautumisen ehkäisemisestä osana tavanomaista rikosentorjuntatoimintaa. On muun muassa esitetty, että todennäköisimmät korvautumiskohdat sisällytettäisiin kyseiseen rikosentorjuntahankkeeseen.

3 YHTEISÖPOHJAINEN RIKOKSEN- TORJUNTA

3.1 JOHDANTO

3.1.1 Yhteisöpohjaisen rikoksantorjunnan täsmällisestä määritelmästä ei ole toistaiseksi päästy yhteisymmärrykseen. Tässä luvussa yhteisöpohjaisen rikoksantorjunnan määritelmään sisällytetään sekä tilannetorjunnalliset toimet että toimet, joilla ehkäistään rikollisuutta yhteisöpohjaisessa toimintakehyksessä. Tämä työmääritelmä kattaa toimet, joissa korostetaan tarvetta muuttaa yhteiskunnallisia, taloudellisia ja väestönkehitykseen liittyviä olosuhteita, joiden uskotaan ylläpitävän rikollisuutta yhteisöissä. Työmääritelmä kattaa myös yhteisön instituutioiden kehittämisen ja vahvistamisen (Hope, 1994; Hope ja Shaw, 1988) sekä toimet, joissa korostetaan tarvetta lisätä yhteisön jäsenten osallistumista rikosmahdollisuuksien vähentämiseen (Lurigio ja Rosenbaum, 1986). Määritelmässä erotetaan toisaalta yhteisön tasolla toteutetut yhteisölliset toimet ja toisaalta yksittäiset toimet kotitalouksien, uhrien tai kohteiden tasolla.

3.1.2 Yleisesti ottaen yhteisöpohjainen rikoksantorjunta voidaan jakaa seuraaviin kolmeen selkeästi toisistaan eroavaan lähestymistapaan, jotka kuitenkin ovat tietyiltä osin päällekkäisiä:

- * yhteisön järjestäytyminen,
- * yhteisön puolustautuminen ja
- * yhteisön kehittäminen.

3.2 YHTEISÖN JÄRJESTÄYTYMINEN

3.2.1 "Yhteisön järjestäytymisen" lähestymistapa rikosten ehkäisemiseen perustuu nk. Chicagon koulukunnan kaupunkisosiologien 1920- ja 1930-luvulla tekemään työhön. Heidän kehittämänsä ajatuksen mukaan rikokset ja rikollisuus ovat nopeiden yhteiskunnallisten muutosten aiheuttamien ja epävirallisessa sosiaalisessa kontrollissa ilmenevien häiriöiden seuraus. Shaw ja McKay kehittivät tätä lähestymistapaa 1940-luvulla. He päättelivät, että rikoksia tehdään paljon sellaisilla asuinalueilla, joilla on paljon maahanmuuttajia ja jotka ovat koko ajan muutostilassa. Nämä muutokset johtavat heikkoon sosiaaliseen järjestäytymiseen ja heikkoon yhteisön identiteettiin, mikä puolestaan heikentää yhteisön kykyä sosiaalista ja

kontrolloida nuoriaan (Shaw ja McKay, 1942). Chicagossa toteutettiin tämän lähestymistavan perusteella kattava ohjelma rikosten vähentämiseksi yhteisön järjestäytymisen avulla.

CHICAGON ALUEEN HANKE, YHDYSVALLAT

Chicagon alueen hanke (CAP) aloitettiin nuorisoriikollisuuden kehittymisen ja jatkumisen ehkäisemiseksi. Hankkeessa perustettiin naapurustojärjestöjä, joissa kansalaiset käyttivät itsenäisesti päätösvaltaa ja jotka toimivat omissa nimissään ja omien sääntöjensä mukaisesti. Paikalliset komiteat johtivat järjestöjen toimintaa. Niiden toiminta-alueella asui 10 000–50 000 ihmistä. Tällaisen paikallisen komitean ensisijaisena tehtävänä oli kerätä varoja alueella toteutettavaan ja erityisesti nuorille tarkoitettuun paikalliseen toimintaan.

Jokaisen paikallisen komitean oli tarkoitus toteuttaa ohjelmia, jotka oli suunniteltu

- 1) tarjoamaan naapurustossa erityisiä mahdollisuuksia työskennellä rikoksia tekevien lasten ryhmien kanssa,
- 2) saamaan paikalliset päättäjät osallistumaan nuorison ja yhteisön hyväksi tarkoitettuihin ohjelmiin,
- 3) avustamaan alueen asukkaita ymmärtämään paremmin lasten ja nuorten ongelmia erityisten aikuiskoulutushankkeiden avulla,
- 4) avustamaan paikallisia instituutioita ja virkamiehiä lisäämään ja tehostamaan yhteisölle tarkoitettuja palveluja,
- 5) parantamaan lasten vapaa-ajan, koulutuksen ja yhteisön muita palveluja ja
- 6) edistämään aineellisia ja sosiaalisia parannuksia naapurustossa.

Käytännössä komiteat järjestivät useita erilaisia ohjelmia. Näissä ohjelmissa järjestettiin muun muassa lapsille ja nuorille tarkoitettua vapaa-ajan- ja urheilutoimintaa, perustettiin kesäleirejä, edistettiin pääsyä kirkkoihin ja muihin paikallisiin instituutioihin, parannettiin koulujen ja yhteisön välisiä suhteita opettajien ja vanhempien välisillä tapaamisilla ja aikuiskoulutuksella, järjestettiin kampanjoita yhteisössä toteutettavista parannuksista, perustettiin asuntolautakuntia, edistettiin poliisin ja tuomioistuinten yhteydenpitoa rikoksentekijöihin ja sopeutettiin ehdonalaisessa vapaudessa olevia nuoria yhteisöön antamalla heille vastuullisia tehtäviä (Sorrentino, 1959).

Chicagon alueen hankkeen tehokkuudesta rikosten tai rikollisuuden vähentämisessä ei ole todellista näyttöä, vaikka sekä Kobrin (1959) että Sorrentino (1959) päättelivät, että edistymisen yhteisön järjestäytymisessä todennäköisesti vähentäisi rikollisuutta ohjelman alueella.

3.2.2 Yhteisöpohjaisen rikosentorjunnan hankkeiden arvioinnissa esiintyy kaksi tavallista ongelmaa. Ensinnäkin on vaikeaa erottaa havaitut muutokset rikosten määrän tavanomaisesta vaihtelusta pienillä asuinalueilla. Toiseksi ei useinkaan ole mahdollista selvittää tyydyttävällä tavalla, johtuuko rikosten väheneminen ohjelmasta vai muista tekijöistä. Finestone (1976) totesi, että rikoksia tehtiin vähemmän aktiivisten yhteisöjen alueilla, koska voimakkaita yhteisöjä oli hänen mukaansa helpompi rakentaa alhaisen kuin runsaan rikollisuuden alueilla. Hän uskoi Chicagon alueella toteutetun hankkeen arvioinnin osoittaneen, että alueilla, joilla tehdään paljon rikoksia, on vähemmän toimintamahdollisuuksia ja niillä ollaan haluttomampia perustamaan yhteisöllisiä organisaatioita.

3.2.3 Huolimatta siitä, ettei ole saatavilla empiiristä näyttöä yhteisön järjestäytymisen tehokkuudesta rikosten ja rikollisuuden vähentämisessä, vielä puoli vuosisataa myöhemmin rikoksia yritetään vähentää asuinalueilla yhteisöjen järjestäytymisen avulla. Chicagossa on yritetty uudelleen toimintaa yhteisön järjestäytymisen edistämiseksi. Hankkeessa on toteutettu ja arvioitu huomattavasti aikaisempaa useampia toimia. Kymmenen yhteisön järjestöä perustettiin, ja paikallisia asukkaita kannustettiin osallistumaan erilaisen toiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen. Tällaista toimintaa oli muun muassa korttelivalvonta, rakennusten kunnostamisohjelmat, paikallisten nuorten vapaa-ajan- ja ammattinohjausohjelmat sekä huumausaineiden väärinkäyttöä käsittelevät keskusteluryhmät.

3.2.4 Minneapolisissa toteutetussa samanlaisessa ohjelmassa, jossa asiantuntijat kouluttivat paikallisia päättäjiä järjestämään rikosentorjunta-toimintaa, saatiin vastaavia tuloksia.

YHTEISÖN JÄRJESTÄYTYMINEN MINNEAPOLISSA, YHDYSVALLAT

Kaupungissa valittiin seitsemän aluetta, jotka soveltuivat yhteisön järjestäytymiseen. Jokainen näistä seitsemästä alueesta jaettiin vuorostaan kolmeen ominaisuuksiltaan vastaavaan osa-alueeseen. Näistä osa-alueista valittiin sattumanvaraisesti yksi koealueeksi, jolle järjestäytymistä kehittävä ryhmä keskitti toimintansa. Toinen osa-alue valittiin alueeksi, jolla virkapukuisten poliisien toimintaa tehostettiin muun muassa siten, että poliisi osallistui kortteliyhdistysten perustamiseen. Kolmannen osa-alueen annettiin kehittyä itsekseen vertailualueena. Kokeilun aikana vierailtiin jokaisessa ohjelman alueella sijaitsevassa kotitaloudessa.

Koealueilla yhteisöjä kannustettiin toteuttamaan erilaista rikosentorjuntatoimintaa. Tällaista toimintaa olivat muun muassa korttelivalvontahankkeet, asuntojen kunnostamisohjelmat ja nuorille tarkoitettut vapaa-ajan ja ammatinohjausohjelmat. Ihmisten todettiin yleensä olevan halukkaita osallistumaan kokouksiin. Osallistuminen rikosentorjuntatoimintaan lisääntyi kokeilun edistyessä ohjelman kohteena olevilla alueilla. Yhteisön jäsenten lisääntyneitä vaikuttamismahdollisuuksia koskeva tietoisuus kasvoi myös huomattavasti. Arvioinnin tulokset osoittivat kuitenkin, ettei ollut saatavilla näyttöä ohjelman vaikutuksista sosiaaliseen epäjärjestykseen, rikoksiin, alueen kasvavaan huonokuntoisuuteen tai rikosten aiheuttamaan pelkoon (Skogan, 1990).

3.2.5 Näiden kahden uudemman ohjelman epäonnistuminen johtui Skoganin (12990) mukaan huono-osaisten yhteisöjen järjestäytymiseen liittyvistä vaikeuksista alueilla, joilla tehdään paljon rikoksia. Osallistuminen ohjelmiin ja yhteisön toimintaan on tavallisempaa varakkaammilla vähäisen rikollisuuden alueilla. Huono-osaisten alueiden asukkaiden on vaikeampaa toimia yhteistyössä poliisin kanssa, eikä heillä useinkaan ole yhteisön järjestäytymisen edellyttämiä voimavaroja (Skogan, 1990).

3.2.6 Nämä kaksi äskettäin toteutettua ohjelmaa perustuivat ensisijaisesti (mutta ei kokonaan) periaatteeseen, jonka mukaan yhteisöt voidaan saada rikosentorjuntatoiminnalla järjestäytymään rikosten välittömäksi vähentämiseksi. Edellä Shaw:n ja McKayn työn yhteydessä mainitut ohjelmat ja Chicagon alueella toteutettu hanke perustuivat ensisijaisesti periaatteeseen, jonka mukaan yhteisöt voivat järjestäytyä rikosten välilliseksi vähentämiseksi vahvistamalla käyttäytymistä säänteleviä sosiaalisia prosesseja, kuten epävirallista sosiaalista kontrollia. Puerto Ricossa toteutettiin ohjelma, jonka ensisijaisena tarkoituksena oli rikollisuuden vähentäminen tarjoamalla palveluja todennäköisesti rikoksia tekeville nuorille. Ohjelmaan kuului yhteisön järjestäytymistä nuorten sosiaalistumista ja kehitystä koskevien vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi.

EL CENTRO -OHJELMA, PUERTO RICO

El Centrossa toteutettu ohjelma on esimerkki yhteisöpohjaisesta hankkeesta, jossa keskityttiin sekä rikollisuuden ehkäisemiseen että yhteisön järjestäytymiseen. El Centro sijaitsi La Playan yhteisössä Poncen kaupungissa Puerto Ricossa. Keskuksessa tarjottiin ennen kaikkea nuorille tarkoitettuja palveluja. Sen nimellisenä tehtävänä oli olla vaihtoehto nuorisotuomioistuimelle käsiteltäessä nuorten tekemiä

rikoksia. Keskuksen perustajan (sisar Isolina Ferre) määrätietoisien johtamisen seurauksena ohjelmaan sisällytettiin myös merkittäviä yhteisön järjestäytymiseen liittyviä tehtäviä.

Silbermanin (1978) mukaan ohjelman periaatteena oli muuttaa nuorten käyttäytymistä aikuisten käyttäytymistä muuttamalla. Keskuksessa uskottiin, että tehokkain tapa muuttaa aikuisten käyttäytymistä oli kehittää yhteisön järjestäytymistä siten, että ihmiset kantaisivat vastuuta omasta elämästään ja yhteisöstään. Ohjelman alkuvaiheessa vuonna 1970 yhteisössä vallitsi epäjärjestys, jossa vanhemmat eivät pystyneet hallitsemaan omaa elämäänsä tai lastensa käyttäytymistä. Asukkaat kokivat itsensä voimattomiksi uhreiksi.

Tärkeintä ohjelman yhteisön järjestäytymiseen liittyvässä osassa oli kymmenen kokopäiväisen Aasianajajan[@] palkkaaminen paikallisten asukkaiden joukosta. Alussa heidän merkittävin tehtävänsä oli painostaa julkisia viranomaisia toimimaan alueen hyväksi. Myöhemmin heidän toimintansa laajeni koskemaan perinteisempää yhteisön järjestäytymiseen liittyvää toimintaa. Tällaista toimintaa oli muun muassa vapaa-ajanvietto-ohjelmien, retkien ja kokousten järjestäminen sekä toimiminen sovittelijoina yhteisön yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi.

Silberman (1978) esittää vain vähän todisteita ohjelman tehokkuudesta rikosten tai rikollisuuden vähentämisessä. Tuomittujen rikosentekijöiden määrä väheni hänen mukaansa 85 prosenttia hankkeen ensimmäisten vuosien aikana. Väheneminen johtui ohjelman siitä osasta, jossa nuoria ohjattiin vaihtoehtoiseen käyttäytymiseen (Silberman ei ilmoita tarkkaa aikaa, milloin tämä olisi tapahtunut). Hänen mukaansa rikollisuus väheni puoleen (mutta hän ei kerro, mitä tämä tarkoittaa tai minkä ajanjakson aikana rikollisuus väheni). Lupaavimmat tulokset löytyvät hänen kuvauksistaan alueen asukkaiden elämän laadullisista muutoksista, koska hän uskoo heidän saaneen itseluottamusta ja tuntevan vastuuta alueestaan. Kuvaukset ovat vakuuttavia, mutta ilman luotettavaa näyttöä on vaikea tietää varmasti, mitä tuloksia ohjelmalla saavutettiin.

3.2.7 Skogan (1990) on arvioinut yhteisön järjestäytymisen vaikutusta epäviralliseen sosiaaliseen kontrolliin. Greenberg ym. (1985) ovat vuorostaan arvioineet epävirallisen sosiaalisen kontrollin vaikutusta rikoksiin ja rikollisuuteen. Skoganin mukaan yhteisön järjestäytymiseen osallistuvat yhteisön jäsenet toteuttavat tavallisesti enemmän suojaavia toimia kuin muut. He puuttuvat myös todennäköisemmin rikostilanteeseen kuin yhteisön muut jäsenet. On kuitenkin saatavilla vähemmän sellaista näyttöä, joka osoittaisi yhteisön järjestäytymisen vaikuttavan yhteisön muihin jäseniin ohjelman alueella. Koska osallistumisen taso yhteisössä on tavallisesti alhainen (usein alle 10 prosenttia) ja koska osallistujat ovat

usein sosiaalisesti hyväosaisia, Skogan päättelee, ettei yhteisön järjestäytymisellä todennäköisesti ole laaja-alaista vaikutusta epäviralliseen sosiaaliseen kontrolliin.

3.2.8 Greenberg ym. (1985) toteaa epävirallisen sosiaalisen kontrollin vaikutuksista rikoksiin ja rikollisuuteen, ettei mikään tätä aihetta koskevista arvioinneista itse asiassa koskenut epävirallista sosiaalista kontrollia. Niissä tarkastellaan sen sijaan naapurustojen sosiaalisia ja aineellisia piirteitä, joiden uskotaan vaikuttavan epäviralliseen sosiaaliseen kontrolliin. Tällaisia piirteitä ovat muun muassa paikalliset siteet, kiintyminen naapurustoon, koettu kyky kontrolloida naapurustoa ja asukkaiden kyky tunnistaa ulkopuoliset. Näiden tutkimusten tulokset viittaavat siihen, etteivät ystävyssuhteet naapurustossa, toiminta naapurien kanssa ja kyky tunnistaa ulkopuoliset ole yhteydessä rikosten määrään. Tunnetason kiintyminen naapurustoon, vastuun tunne naapurustosta, asukkaiden ilmoittama halukkuus puuttua rikostapahtumaan ja usko siihen, että naapurit olisivat myös valmiita puuttumaan rikostapahtumaan, ovat yhteydessä rikosten alhaisempaan määrään. Ei kuitenkaan tiedetä missä määrin nämä tekijät vaikuttavat rikosten määrään ja missä määrin rikosten määrä vaikuttaa näihin tekijöihin.

3.3 YHTEISÖN PUOLUSTAUTUMINEN

3.3.1 "Yhteisön puolustautumisen" malli heijastaa yhteisöpohjaisen rikosentorjunnan luonteen radikaalia muutosta. Tämä muutos ilmeni ensimmäisen kerran 1970-luvun alussa. Kriminaalipolitiikan kohde vaihtui rikosentekijästä rikoksen uhriin. Samanaikaisesti tämän muutoksen kanssa luovuttiin käsityksestä, jossa yhteisöä tarkastellaan rakenteellisena ja institutionaalisenä yksikkönä. Sen korvasi käsitys yhteisöstä psykologisena ja symbolisena yksikkönä (Currie, 1988). Edellisen käsityksen mukaisesti yhteisön vahvuus mitataan sen rakenteiden ja instituutioiden vahvuuden perusteella. Jälkimmäisen käsityksen mukaisen yhteisön vahvuus mitataan sen sijaan sen perusteella, miten ihmiset suhtautuvat yhteisöön, ja erityisesti heidän tuntemansa rikosten aiheuttaman pelon ja heidän kadulla tuntemansa turvallisuuden tunteen perusteella (Currie, 1988).

3.3.2 Yhteisön puolustautumisen lähestymistapaan on näin ollen vaikuttanut rikosten aiheuttaman pelon kasvu ja henkilökohtainen turvattomuus kaupunkialueilla sekä tämän seurauksena kasvanut halu itsepuolustukseen

(Bottoms, 1993; Bottoms ja Wiles, 1994). Wilsonin ja Kellingin (1982) mukaan ihmiset pelkäävät rikosten lisäksi epäjärjestystä. Epäjärjestystä voivat aiheuttaa häiritsevästi käyttäytyvät ihmiset, esimerkiksi kerjäläiset, humalaiset, narkomaanit, räyhäävät murrosikäiset, prostituoidut, asiattomasti oleskelevat ja henkisesti häiriintyneet. Epäjärjestys voi johtua myös aineellisesta epäjärjestyksestä, kuten hylätystä omaisuudesta, autonromuista, rikkinäisistä ikkunoista, roskista ja julkisilla alueilla kasvavista rikkaruohoista.

3.3.3 Epäjärjestys johtaa rikosten aiheuttaman pelon kasvuun, koska se on merkki yhteisön kontrollin häiriytymisestä. Aasukkaat eivät enää tunne olevansa yhtä turvassa, minkä seurauksena he alkavat puolustautua esimerkiksi vetäytymällä koteihinsa ja parantamalla niiden turvallisuutta. Tämä aloittaa kehityksen, jossa vähäiset rikokset, tappelut ja juominen julkisella paikalla johtavat väkivaltaisempaan käyttäytymiseen, ryöstöihin ja prostituutioon. Tietyissä vaiheissa alue altistuu ulkopuolisten rikollisten hyökkäyksille. Yhteisön puolustautumisen lähestymistavalle on näin ollen luonteenomaista painopisteen siirtyminen "sisäisestä vihollisesta" (yhteisön perheissä elävät nuorisorikolliset) "ulkoiseen viholliseen" (tuntemattomat saalistajat, jotka elävät yhteisön ulkopuolella) (Hope, 1994).

3.3.4 Esimerkkinä yhteisön puolustautumisen ohjelmasta tarkastellaan Newarkissa (New Jersey, Yhdysvallat) toteutettua ohjelmaa, jonka nimenomaisena tarkoituksena oli sosiaalisen ja aineellisen epäjärjestyksen käsitteleminen "siisteyskampanjoilla" ja muilla toimilla.

INTENSIIVINEN TOIMINTA EPÄJÄRJESTYKSEN VÄHENTÄMISEKSI, NEWARK, YHDYSVALLAT

Sosiaalisen epäjärjestyksen vähentämiseksi toteutettiin muun muassa seuraavia toimia:

- 1) Akatujen puhdistaminen[@] asiattoman kadulla oleskelemisen, häiritsevän käyttäytymisen, huumausaineiden myynnin ja kadulla tapahtuvan ahdistelun vähentämiseksi. Poliisia neuvottiin kehottamaan sellaisia yli kolmen hengen ryhmiä hajaantumaan, joiden voitiin katsoa uhkaavan yleistä järjestystä. Asiattomasti oleskelevia henkilöitä varoitettiin ensin kovaäänisellä poliisiautosta käsin, ja toisella kerralla poliisi tarkasti ja pidätti heidät;
- 2) Ajalkapartiot[@], jotka kehottivat häiritsevästi käyttäytyviä nuoria hajaantumaan ja jotka valvoivat lakia ja järjestystä kaduilla;

- 3) Atutkaratsiat@, joilla valvottiin liikennesääntöjen noudattamista;
- 4) Atarkastukset linja-autoissa@järjestyksen ylläpitämiseksi linja-autoissa;
ja
- 5) Atiesulut@, joita käytettiin useiden erilaisten liikenne rikkomusten käsittelemiseen.

Ympäristön epäjärjestyksen vähentämiseksi toteutettiin muun muassa seuraavia toimia: kaupungin palveluja tehostettiin nopeuttamalla rakennusten korjaustöitä, tekemällä rakenteellisia parannuksia, parantamalla jätehuoltoa ja aloittamalla Asiivouskampanja@. Lisäksi määrättiin vähäisistä rikkomuksista yhdyskuntapalveluun tuomittuja nuoria suorittamaan kyseistä toimintaa.

Ennen hankkeen toteuttamista ja sen jälkeen tehtiin aluetta koskevia selvityksiä ja kyselyjä sen asukkaille. Selvitykset osoittivat, ettei ohjelma vaikuttanut asukkaiden aluetta koskevaan tyytyväisyyteen tai rikosten aiheuttamaan pelkoon. Ilmoitukset ympäristön epäjärjestyksestä lisääntyivät (Skogan, 1990).

3.3.5 Sosiaalisen ja aineellisen epäjärjestyksen käsitteleminen perustui Newarkissa ensisijaisesti poliisitoimintaan (asiattomasti oleskelevien pidättäminen, heihin kohdistuvat toimet sekä jalan suoritettavien partioiden määrän ja esiintymistiheyden lisääminen) ja muiden viranomaisten, esimerkiksi paikallisen liikennelaitoksen, toimintaan. Yhteisön puolustautumisen mallin toinen ulottuvuus liittyy paikallisten asukkaiden osallistumiseen oman naapuruston partiointiin ja valvontaan. Yhteisön puolustautumisen mallin kaksi merkittävintä osatekijää ovat kansalaispartiot ja naapurivalvonta.

Kansalaispartiot

3.3.5.1 Eräissä valtioissa tavalliset kansalaiset muodostavat poliisia avustavia partioita. Partiot suorittavat valvontaa tarkkailupisteistä, tarkastavat tuntemattomia ihmisiä ja partioivat alueellaan (usein öisin). Ne voivat tarkastaa omaisuutta ja rakennuksia ja ilmoittaa puutteista (esimerkiksi avoimista ikkunoista ja lukitsemattomista autonovista) omistajille ja epäilyttävistä tapahtumista poliisille. Kansalaispartioiden toiminta vaihtelee sijainnin ja alueen (yksittäiset rakennukset, asuinalueet, naapurustot, maaseutu, liikennejärjestelmät, koulut jne.), tehtävän (omaisuuden suojaaminen, ihmisten suojeleminen, poliisin käyttäytymisen seuraaminen ja sellaisten yhteisön turvallisuuteen liittyvien asioiden kuin

paloturvallisuuden seuraaminen) ja liikkumistavan (jalan tai ajoneuvolla) mukaan.

3.3.5.2 Venäjällä rikosten ehkäisemisen ja selvittämisen katsotaan kuuluvan yhteiskunnan jokaiselle jäsenelle ja kansalaispartiot (ns. "yleisen järjestyksen ryhmät") ovat siellä tavallisia. Suurissa laitoksissa ja tehtaissa on usein tällaisia ryhmiä, joiden ensisijaisena tarkoituksena on ehkäistä yleisen järjestyksen häiriöitä. Vastaavia partioita on myös Unkarissa.

PECS-HANKE, UNKARI

Unkarissa Pecs kaupungin asuinalueella toteutettavassa rikoksentorjuntakokeilussa on aloitettu vapaaehtoisten partiointi yhdessä muiden rikoksentorjuntakeinojen kanssa. Hankkeen ensisijaisena tarkoituksena on saada asukkaat toteuttamaan parempia turvallisuutta lisääviä varotoimia. Tämän lisäksi on ryhdytty eräisiin mahdollisiin rikoksentekijöihin kohdistuviin toimiin (esimerkiksi vapaa-ajantoiminta lapsille, jotka ovat vaarassa tehdä rikoksia). Kahdesti kuukaudessa kiertävät partiot tarkastavat omaisuutta ja rakennuksia alueella ilmoittaen mahdollisista puutteista (esimerkiksi lukitsemattomista autonovista) omistajille ja mahdollisista epäilyttävistä tapahtumista poliisille. Tietoa ei ole saatavilla hankkeen vaikutuksista rikosten määrään tai rikosten aiheuttamaan pelkoon (Unkarin oikeusministerin henkilökohtainen tiedonanto).

3.3.5.3 Eräs kansalaispartioiden muunnelma on vanhempien partiointi alueilla, joilla kokoontuu paljon nuorisoa. Tässäkään tapauksessa ei ole näyttöä siitä, estääkö heidän läsnäolonsa järjestyshäiriöitä. Toinen muunnelma kansalaispartiointista on yksityinen partiointi, jonka paikalliset asukkaat tai kunnanhallitus maksaa. Yksityisten partioiden jäsenet (jotka ovat tavallisia kansalaisia) käyttävät tavallisesti virkapukua, matkapuhelimia tai radiopuhelimia, ja he saavat erityiskoulutusta. Tällaisten partioiden toimintaa ja niiden jäsenten valitsemista on säänneltävä huolellisesti, jotta niihin ei osallistuisi kansalaisia, joilla on merkintä rikosrekisterissä, ja jotta ne eivät ylittäisi laillista toimivaltaansa.

3.3.5.4 Asuinalueilla ja julkisissa liikennevälineissä toimivat, valituista vapaaehtoisista koostuvat AGuardian Angels® -ryhmät ovat saaneet huomattavaa julkisuutta Yhdysvalloissa, Kanadassa ja myöhemmin Englannissa.

THE GUARDIAN ANGELS, YHDYSVALLAT, KANADA JA YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Guardian Angelsit eroavat tavanomaisista kansalaispartioista siinä, että he ovat saaneet erityiskoulutusta, käyttävät yhtenäistä asua, puuttuvat fyysisesti rikolliseen toimintaan ja ottavat kiinni rikoksentekejiä. Guardian Angelseja on arvosteltu siitä, että heidän pukeutumisensa ja toimintansa muistuttaa läheisesti poliisia. Pennell ym. (1986 ja 1989) suorittivat San Diegossa Guardian Angelsin toiminnan kvasikokeellisen arvioinnin koe- ja vertailualueita käyttäen. Arvioinnissa osoitettiin väkivaltaisten rikosten vähentyneen koealueella 22 prosenttia koetta edeltävästä ajasta kokeen jälkeiseen aikaan. Vähennys oli kuitenkin vertailualueella vieläkin suurempi eli 42 prosenttia. Kuukausittaisten rikostilastojen aikasarja-analyysissä ei löytynyt voimakasta korrelaatiota Guardian Angelsin toiminnan ja ilmoitettujen rikosten välillä. Tavalliset pahoinpitelyt lisääntyivät koealueella kaksi prosenttia verrattuna yhdeksän prosentin vähennykseen vertailualueella. Omaisuusrikokset vähenivät kuitenkin huomattavasti enemmän (25 prosenttia) koealueella kuin vertailualueella (15 prosenttia). Yhteisössä suoritettu selvitys osoitti paikallisten asukkaiden uskon Guardian Angelsin tehokkuuteen. Tietoisuus heidän läsnäolostaan alueella lisäsi asukkaiden turvallisuudentunnetta.

3.3.5.5 Yksi suurimmista Guardian Angelsin kaltaisiin ryhmiin liittyvistä ongelmista on se, että ne eivät ole vastuussa teoistaan samalla tavoin kuin poliisi, vaikka niiden toiminta on laillista. Niiden fyysinen puuttuminen rikolliseen toimintaan on aiheuttanut tiettyä huolestumista. Ero hyväksyttävän ja hylättävän julkisen toiminnan välillä on hieno. Kansalaispartioita voidaan syyttää lain ottamisesta omiin käsiin, tarpeettomasta tunkeutumisesta henkilökohtaisen yksityisyyden alueelle, poliisin avustamisen sijasta poliisille kuuluvan lainvalvontatehtävän luvattomasta hoitamisesta, epäluulon synnyttämisestä naapurien keskuudessa ja kansalaisvapauksien tahattomasta heikentämisestä. Tällaisen valvonnan lisääminen edellyttää näin ollen jatkuvaa tarkkaavaisuutta ja toimintaa koskevan ohjesäännön vahvistamista, jotta ihmisoikeuksia ja -vapauksia ei loukattaisi.

3.3.5.6 Vaikka kansalaispartiot saattavat varoittaa mahdollisia rikoksentekejiä siitä, että yhteisöä valvotaan jatkuvasti, ja vaikka ne voivat vähentää rikosten aiheuttamaa pelkoa, ne eivät ole vielä uskottavalla tavalla osoittaneet tehokkuuttaan rikosten varsinaisessa vähentämisessä (Yin ym., 1977; Rosenbaum, 1988). Partioiden toiminta on yleensä ajallisesti rajoitettua. Yinin ym. (1977) arvioimista 226 partiosta noin puolet lopetti toimintansa neljän vuoden kuluessa. Kansalaispartioiden valvomilla asuinalueilla on havaittu murtojen

vähentyneen (Titus, 1984), mutta ei tiedetä, johtuiko tämä partioista vai muista tekijöistä.

Naapurivalvonta

3.3.6.1 Naapurivalvonnan olennaisin merkitys on kansalaisten kannustaminen toimimaan poliisin "silminä ja korvina" tarkkailemalla ja ilmoittamalla epäilyttävistä tapahtumista naapurustossa. Tarkoituksena on, että kansalaiset oppisivat tuntemaan toisiaan, että he huolehtisivat toisistaan, että he toimisivat toisten puolesta havaitessaan jotakin epäilyttävää ja että he ilmoittaisivat poikkeavasta käyttäytymisestä poliisille. Kansalaisten pienet ryhmät kokoontuvat jakaakseen tietoa paikallisista rikoksiin liittyvistä ongelmista, vaihtaakseen tietoa rikosentorjunnasta ja suunnitellakseen valvonnan aloittamista naapurustossa. Jäsenet tarkkailevat toistensa omaisuutta, merkitsevät omaisuuttaan, parantavat kotiensa turvallisuutta ja eräissä ohjelmissa tekevät aloitteita fyysisen ympäristönsä parantamiseksi. Jäsenet voivat myös osallistua uhrien tai todistajien avustamisohjelmiin ja korttelin (tai asuinalueen) vanhempien yhteisiin hankkeisiin ongelmaisten lasten auttamiseksi. (Ks. Garofalon ja McLeodin (1988) kattava luettelo erilaisesta Yhdysvalloissa naapurivalvontaohjelmissa toteutettavasta toiminnasta.)

3.3.6.2 Naapurivalvonnan keskeisenä periaatteena on se, että laajentamalla epävirallisen valvonnan alaa ja antamalla tietoja poliisille pidätysten määrä kasvaa, kadulla toimivien rikosentekijöiden määrä vähenee ja muita mahdollisia rikosentekijöitä ehkäistään tekemästä rikoksia alueella, jolla he kokevat riskien kasvaneen. Toimimalla yhteistyössä yhteisen ongelman ratkaisemiseksi asukkaiden välisten sosiaalisten suhteiden määrä ja laatu paranevat, yhteisön sisäiset siteet vahvistuvat ja yhteisö lisää mahdollisuuksiaan puolustaa naapurustoa saalistajilta. Lisäksi ihmisten tuntema rikosten aiheuttama pelko ja voimattomuuden tunne voivat vähetä ja suhteet poliisiin voivat parantua.

3.3.6.3 Poliisi, rikosentorjunnan asiantuntijat tai yleisimmin tavalliset kansalaiset voivat aloittaa naapurivalvontaohjelman. Poliisilla ja erityisesti rikosentorjunnan asiantuntijoilla on usein ratkaisevan tärkeä merkitys naapurivalvontaohjelmissa. He voivat tarjota asukkaille yhteyksiä muihin viranomaisiin, auttaa heitä selvittämään paikallisia erimielisyyksiä ja

toimia arvovallan ja asiantuntemuksen lähteenä. Tavallisesti nimetään paikallinen koordinaattori ja naapuruston yksittäiset asuinalueet voivat nimetä edustajia, jotka toimivat välittäjinä asukkaiden ja paikallisen koordinaattorin välillä. Jäsenille jaetaan tietoa ja rikosentorjuntaan liittyvää neuvontaa kokouksissa ja uutislehtisissä, ohjelmaan osallistumisen merkiksi asuntojen ulkoseiniin voidaan kiinnittää tarroja ja kaduille voidaan sijoittaa merkkejä, joilla ilmoitetaan alueen kuuluvan naapurivalvontahankkeeseen. Yhdysvaltojen kansallinen rikosentorjuntaneuvosto on tuottanut kaupunkialueiden rikosentorjuntaa käsittelevän käsikirjan, jossa selvitetään yksityiskohtaisesti, miten naapurivalvontaohjelmia perustetaan, mitä niihin olisi sisällytettävä, miten niitä on hallinnoitava, kenen olisi osallistuttava niihin ja kuinka toiminta saadaan jatkumaan (N.C.P.C., 1986).

3.3.6.4 Yhdysvalloissa 1970-luvulla aloitettu naapurivalvonta on nopeasti levinnyt Kanadaan, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja äskettäin Alankomaihin. Hankkeet voivat koskea muutamia asuntoja tai toiminta voi ulottua koskemaan tuhansia asuntoja. Huolimatta huomattavasta periaatteellisesta kiinnostuksesta naapurivalvontaan osallistuminen on ollut vähäistä joko mahdollisuuksien tai sitoutumisen puuttumisen vuoksi. Yhdysvalloissa 20 prosenttia perheistä asuu alueella, jossa toimii naapurivalvontaohjelma, mutta näistä perheistä ainoastaan vähän yli kolmasosa osallistuu ohjelmaan (Garofalo ja McLeod, 1988). Nuttallin (1988) mukaan naapurivalvontaohjelmat kattavat noin 25 prosenttia Kanadan väestöstä. Yhdistyneessä kuningaskunnassa 14 prosenttia kotitalouksista ilmoitti kuuluvansa tällaiseen ohjelmaan (Mayhew, Elliot ja Dowds, 1989). Alankomaissa naapurivalvontaohjelmia on toistaiseksi perustettu ainoastaan kokeiluluonteisesti (Lohman ja van Dyke, 1988).

3.3.6.5 Naapurivalvonta on yleensä helpointa aloittaa ja sitä on helpointa jatkaa homogeenisissa ja vakaissa naapurustoissa, joissa osallistuminen vapaaehtoiseen yhdistystoimintaan on tavallista ja joissa asukkaat yleensä asuvat omistusasunnoissa. Tällaisissa yhteisöissä naapurivalvontaa tukevat todennäköisesti sellaiset asukkaat, jotka ovat huolestuneita murron uhriksi joutumisesta, jotka olettavat uhriksi joutumisen todennäköisyyden olevan suuri, jotka pitävät naapureitaan ystävinään tai tuttavinaan ja joiden suhtautuminen poliisiin on myönteinen (Hope, 1988; Bennett, 1989). Tietojen vaihto paikallisten rikosten luonteesta ja esiintymisestä sekä uhriksi joutumiseen liittyvistä henkilökohtaisista kokemuksista voi lisätä

rikosten aiheuttamaa pelkoa. Varakkaammissa naapurustoissa on toimittava varovaisesti, jotta naapurivalvonta ei lisää rikosten aiheuttamaa pelkoa.

3.3.6.6 Heterogeenisemmissä ja epävakaammissa naapurustoissa, joiden asukkaista suuri osa kuuluu alempiin yhteiskunnallis-taloudellisiin ryhmiin, osallistumisosuudet ovat huomattavasti alhaisemmat (ks. esimerkiksi Shernock, 1986; Mayhew ym., 1989). Hieman paradoksaalista on se, että vähäisen murtoriskin alueilla osallistuminen on aktiivisempaa kuin suuremman murtoriskin alueilla (Mayhew ym., 1989). Vähäisen osallistumisen alueilla voi olla välttämätöntä laajentaa hankkeiden alaa koskemaan muita tarkoituksia tai liittää hankkeita muihin olemassa oleviin hankkeisiin (Garofalo ja McLeod, 1988). Husain (1988) tarkastelee sitä, miten hankkeita voidaan menestyksekkäästi perustaa korkean rikollisuuden ja/tai alhaisen osallistumisen alueilla.

3.3.6.7 Käytännössä naapurivalvontahankkeiden jäsenet vain kiinnittävät tarroja tai julisteita ikkunoihinsa. Yleensä ainoastaan vähemmistö osallistujista merkitsee omaisuutta tai osallistuu talojen turvallisuusselvitysten tekemiseen. Poliisille tehdään ilmoituksia yleensä myös vain harvoin (Husain, 1988; Bennett, 1990). Lontoon naapurivalvonnan arviossa ainoastaan noin puolet epäilyttäviä tapahtumia tarkkailleista vastaajista oli havainnut jotain ja vain alle puolet heistä oli ilmoittanut havainnoistaan poliisille (Bennett, 1990).

3.3.6.8 Naapurivalvonnan tehokkuuden tarkkaa arvioimista rikosten vähentämisessä vaikeuttaa onnistuneiksi väitettyjen mutta huonosti arvioitujen hankkeiden suuri määrä. Tulokset eivät yleensä ole yhtä hyviä, jos käytetään luotettavampia tutkimusasetelmia. Seattlessa naapurivalvonnan aloittaminen johti osallistujien asuntomurtojen vähenemiseen hankkeen ensimmäisen 12 kuukauden aikana. Samojen asukkaiden puhelinhaastattelut 18 kuukautta hankkeen toteuttamisen jälkeen osoittivat kuitenkin rikoksen uhriksi joutuneiden määrän säilyneen alkuperäisellä tasollaan (Cirel ym., 1977). Chicagossa toteutetussa hankkeessa tulokset olivat vielä huonompia.

CHICAGON NAAPURIVALVONTAHANKE, YHDYSVALLAT

Chicagon naapurivalvontahanke oli monipuolinen yritys ottaa käyttöön naapurivalvontaa, johon yhdistettiin rikosmahdollisuuksien vähentämistä, epävirallista sosiaalista kontrollia sekä kehittyneitä arviointiasetelmia.

Viidessä naapurustossa yhteisöjen yhdistysten jäsenet aloittivat hankkeen omatoimisesti. He määrittivät hankkeelle useita tavoitteita. Ne olivat hanketta koskevan tietoisuuden ja siihen osallistumisen lisääminen, asukkaiden naapurustoa kohtaan tuntemaan vastuun ja siihen kiintymisen lisääminen, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden lisääminen sekä rikosten, epäkohteliaisuuden ja rikosten aiheuttaman pelon vähentäminen.

Arviointi suoritettiin koe- ja vertailualueilla hanketta ennen ja sen jälkeen tehtävillä selvityksillä. Arvioinnin tulokset eivät olleet erityisen lupaavia. Vaikka viiden naapuruston välillä esiintyi jonkin verran eroja, naapurivalvonnan alueiden asukkaat eivät olleet taipuvaisia tuntemaan enemmän vastuuta naapurustoaan kohtaan tai olleet siihen kiintyneempiä verrattuna sellaisten vastaavien alueiden asukkaisiin, joiden alueella ei ollut aloitettu naapurivalvontaa. Valvontahankkeiden kattamat alueet erosivat vain vähän muista alueista kadulla tapahtuvan sosiaalisen vuoropuhelun, matkoilla olevien asukkaiden talojen tarkkailun, kotien ja itsensä suojaamiseen liittyvän käyttäytymisen ja rikoksiin puuttumisen osalta (Rosenbaum, 1988). Merkittävintä oli kuitenkin se, että rikosten ja epäjärjestyksen määrä säilyi ennallaan ohjelmasta huolimatta ja että rikosten aiheuttama pelko lisääntyi alueilla, joilla oli toteutettu naapurivalvontaa.

3.3.6.9 On esitetty, että Chicagon hankkeen ilmeinen epäonnistuminen saattaa johtua teoreettisista puutteista naapurivalvonnan käsitteessä, koska sovelletut arviointiasetelmat olivat hyviä ja koska ohjelma toteutettiin tehokkaasti (Rosenbaum, 1988). Kahden Englannissa toteutetun naapurivalvontahankkeen arvioinnissa, jossa myös havaittiin vain vähän merkkejä rikosten vähentymisestä, tämän pääteltiin johtuneen ohjelman epäonnistumisesta pikemminkin kuin käsitteellisistä puutteista (Bennett, 1990).

NAAPURIVALVONTA, YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

Tässä hankkeessa Lontoon kahdella alueella toteutettujen naapurivalvontaohjelmien tehokkuutta verrattiin ennen hanketta ja sen jälkeen kahteen vertailualueeseen, joista yksi sijaitsi koealueen vieressä mahdollisten korvautumisvaikutusten selvittämiseksi. Rikosten suhteen ei havaittu myönteisiä vaikutuksia. Ilmoitettujen tai selvitettyjen rikosten määrässä esiintyi vain pieniä muutoksia. Yhdellä koealueella havaittiin rikosten aiheuttaman pelon vähentyneen jonkin verran. Kummallakin koealueella asukkaiden tyytyväisyys naapurustoon kasvoi. Sosiaalinen yhteenkuuluvuus lisääntyi yhdellä koealueella, ja asukkaiden yhteistyö kotien suojaamiseksi lisääntyi toisella koealueella.

Bennett (1990) päätteli, että asukkaiden suorittama tarkkailu on melko tehontonta pienissä yhteisöissä, koska monet talot ovat tyhjillään suurimman osan päivästä ja koska useiden rakennusten sijainti ei sovellu

tehokkaaseen tarkkailuun. Jos asukkaiden vaihtuvuus on suuri, ulkopuolisten tunnistaminen on vaikeaa. Arvioinnissa todettiin myös jonkin verran epävarmuutta sen suhteen, ehkäisekö tietoisuus siitä, että asukkaiden on tarkoitus tarkkailla epäilyttävää käyttäytymistä, mahdollisia rikosentekijöitä tekemästä rikoksia. Ensimmäisen hankkeen aluekoordinaattori katsoi kuitenkin, että hanke oli parantanut yhteisön ja poliisin välisiä suhteita ja suhteita yhteisössä (tämä vahvistettiin sosiaalista yhteenkuuluvuutta lisääviä toimia koskevassa selvityksessä).

Kaiken kaikkiaan on pääteltävä, että hankkeen rajoitetun menestymisen syynä oli ohjelman epäonnistuminen. Käytännössä asukkaiden enemmistö ei juuri tehnyt muuta kuin kiinnitti tarroja ikkunoihinsa ja tarkkaili epäilyttävää toimintaa, eikä säännöllisesti pidettäviä, laajoja kokouksia juurikaan edistetty. Hankkeella ei ollut muodollista rakennetta, ei uutislehtistä, ei kokouksia (muodollisia tai epämuodollisia), vain harvoja turvallisuus selvityksiä ja omaisuuden merkitsemispalvelut olivat pieni-muotoisia. Alueella partioiviin poliiseihin katsottiin kohdistuvan liian suuria paineita, jotta he olisivat voineet suunnitella ja hallinnoida hankkeita asianmukaisesti.

3.3.6.10 Naapurivalvonnasta saadut kokemukset näyttävät vaihtelevan eri alueilla ja eri hankkeiden järjestämisen ja toteuttamisen mukaan, mutta kaiken kaikkiaan ei ole kiistatonta näyttöä siitä, että tieto naapurivalvontahankkeen toimimisesta tietyllä alueella ehkäisisi mahdollisia rikosentekijöitä. Naapurivalvonta on todennäköisemmin tehokkaampaa ehkäistäessä rikosongelmien kehittymistä kuin käsiteltäessä olemassa olevia ongelmia.

3.4 YHTEISÖN KEHITTÄMINEN

3.4.1 Yhteisön kehittäminen on määritelty rikosentorjunnan itsenäiseksi yhteisöpohjaiseksi lähestymistavaksi (Hope, 1994). Olennaisinta on se, että yhteisön kehittäminen kattaa toimet, joilla pyritään vaikuttamaan kaupunkien rappeutumiseen rakentamalla uudelleen yhteisön sosiaalista, taloudellista ja aineellista kudosta, mikä voi vuorostaan tavoitellusti tai tahattomasti johtaa rikosten ja rikollisuuden vähenemiseen. Yhteisöpohjaisissa ohjelmissa seuraavat neljä osatekijää voivat johtaa rikosten ja rikollisuuden vähenemiseen yhteisöjen uudistuksen avulla:

- 1) rakennetun ympäristön parantaminen,
- 2) asuinalueiden hallinnon ja palvelujen hajauttaminen,
- 3) asuntojen jakamismenettelyjen parantaminen ja
- 4) sosiaalinen ja taloudellinen uudistaminen.

Rakennetun ympäristön parantaminen

3.4.1.1 Rakennetun ympäristön mahdollisia vaikutuksia rikoksiin on käsitelty edellä toisessa luvussa. Liikkumismahdollisuuksien, näkyvyyden ja rakennusten kunnan on havaittu vaikuttavan rikolliseen käyttäytymiseen (ks. esimerkiksi Titus, 1984). Kaduilla ja asunnoissa, joihin on helppo päästä (ts. jotka ovat pysäköintialueiden, pääkatujen, kadunkulmien, vapaa-ajanvietto- tai kaupallisten alueiden lähellä) tai jotka ovat huonossa kunnossa, tehdään enemmän rikoksia. Tutkimukset vahingonteosta asuinalueilla viittaavat siihen, että vahingonteko on tavallisempaa persoonattomilla puolijulkisilla tai yhteisillä alueilla, joihin pääseminen on helppoa. Ympäristön parannusten monimutkaisuus, korkeat kustannukset ja niihin liittyvät ristiriitaisuudet rajoittavat mahdollisuuksia vähentää tai ehkäistä rikoksia ympäristöä parantamalla. Näkyvyyttä lisäävät ja pääsyä rajoittavat toimet voivat esimerkiksi rajoittaa yksityisyyttä. Vastaavasti alueeseen kiintymisen tunnetta synnyttävät tai lisäävät toimet, esimerkiksi aitojen pystyttäminen julkisten tilojen ympärille, voivat vaikeuttaa valvontaa.

3.4.1.2 Seuraavassa tarkastellaan rakennetun ympäristön yleisimpiä, koko yhteisöön vaikuttavia muutoksia, jotka eivät kohdistu ainoastaan yksittäisten asuntojen tai asuntokokonaisuuksien asukkaisiin. Tällaisia muutoksia ovat ensinnäkin rakennusten ja niiden välittömän ympäristön suunnittelun, ylläpidon ja kunnostamisen parantaminen sekä toiseksi rakentamisen ja taloudellisten sijoitusten edistäminen alueella.

1) Suunnittelu, ylläpito ja kunnostaminen

3.4.1.3 Alueen suunnittelun, ylläpidon ja kunnostamisen yleinen taso vaikuttavat alueen luonteeseen ja ihmisten halukkuuteen muuttaa tai tehdä sijoituksia alueelle. Yhteisön tasolla on useita kertoja yritetty parantaa rakennetun ympäristön suunnittelua ja kuntoa rikosten vähentämiseksi ja muiden yleisten parannusten saavuttamiseksi. Esimerkiksi Hartfordin alueen rikosentorjuntaohjelmassa toiminta perustui suurelta osin Oscar Newmanin (1972) ajatuksiin asuinalueen rakenteiden uudistamisesta rikosten ja pelon vähentämiseksi koko alueella. Ohjelman kokonaisvaikutuksia koskevassa arvioinnissa havaittiin murtojen ja kadulla tehtyjen ryöstöjen vähentyneen ohjelman aikana (Fowler ym., 1979).

3.4.1.4 Osborn (1993) käsittelee Ison-Britannian asuinalueilla toteutettuja rikosentorjuntaohjelmia koskevassa selvityksessään useita hankkeita, joissa rakennuksia ja ympäristöä oli suunniteltu uudelleen. Hän löysi kahdeksan esimerkkiä suunnitteluun keskittyvien rikosentorjuntahankkeiden arvioinnista. Näistä hankkeista neljän väitettiin vähentäneen rikoksia, mutta tätä tietoa ei voitu näyttää toteen. Kahdessa muussa hankkeessa, joissa oli muun muassa poistettu jalankulkukäytäviä, ei saatu luotettavaa näyttöä siitä, että muutokset olisivat olleet yhteydessä rikosten vähenemiseen. Muissa kahdessa hankkeessa saatiin jonkin verran näyttöä rikosten vähenemisestä, vaikka ensimmäisen hankkeen vaikutus oli lyhytaikainen ja toisen yhteydessä esitettiin epäilyjä tutkimustulosten luotettavuudesta.

3.4.1.5 Kanadassa poliisi on Brittiläisen Kolumbian provinssissa kehittänyt rikosentorjunnan lähestymistavan, jossa keskitytään ympäristösuunnittelun ja rikosten väliseen suhteeseen. Arkkitehtuurin, kaupunkisuunnittelun ja rikosten välistä suhdetta käsittelevien kurssien järjestämisen lisäksi rikosentorjunnan asiantuntijat ovat läheisessä yhteydessä kuntien suunnittelijoihin, arkkitehteihin ja hallintovirkamiehiin. Ilman empiiristä näyttöä on kuitenkin vaikea tietää, kuinka tehokasta kyseinen työ on ollut rikosten vähentämisen kannalta.

3.4.1.6 Loppujen lopuksi fyysisen ympäristön muutosten vaikutuskanava rikosten määrään perustuu tällaisten muutosten vaikutukseen asukkaiden ja näin ollen myös mahdollisten rikosentekijöiden sosiaaliseen käyttäytymiseen. Jos asukkaat alkavat naapuruston uuden suunnittelun seurauksena osallistua enemmän toimintaan yhteisössä, naapuruston kielteisen kehityksen pysäyttämisen ja yhteisön puolustautumismahdollisuuksien parantamisen eräitä edellytyksiä voidaan kehittää. Tämä ei kuitenkaan todennäköisesti vaikuta merkittävästi rikosten tekemiseen, ellei samalla myös muuteta muita, ensisijaisesti sosiaalisia tekijöitä (esimerkiksi nuorten, yksinhuoltajaperheiden ja sosiaaliturvasta riippuvaisten määrää). Oscar Newman on itse muuttanut käsityksiään ja myöntänyt sosiaalisten tekijöiden merkityksen (Newman ja Franck, 1980).

2) Rakentaminen ja sijoittaminen

3.4.1.7 Rakentaminen ja taloudellinen sijoittaminen yhteisöön ovat merkittävä yleiseen elintasoon (mukaan lukien yhteisön ulkoiseen olemukseen, sosiaaliseen elämään ja rikosten määrään) vaikuttava tekijä. Yhteisön kokonaistilanne riippuu sen luottamuksen tasosta, jota ihmiset

tuntevat sen taloudelliseen perustaan. Tämän luottamuksen syntymisen kannalta merkittäviä tekijöitä ovat käsitys yhteisöön tehtävien sijoitusten määrästä, kaupallisesta kiinnostuksesta alueeseen ja rakennuskannan kunnosta. Yritysten tekemien sijoitusten määrä on merkittävä kannustin tässä prosessissa. Yhteisössä toimivien suurempien instituutioiden sijoituspäätökset vaikuttavat myös kodinomistajien yksittäisiin päätöksiin sijoituksista omaisuuden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi (Taub ym., 1984).

3.4.1.8 Erinomainen esimerkki mahdollisuuksista muuttaa alueen statusta ja vähentää rikoksia yhteisöllisten sijoitusten avulla on Chicagossa sijaitseva Hyde Parkin alue, jolla Chicagon yliopisto pääasiassa sijaitsee. Yhteisössä tehtävien rikosten kehityksen muutokset johtuivat enimmäkseen yhden ainoan yhteisön eli Chicagon yliopiston toimista, koska se oli kiinnostunut sitä ympäröivän alueen statuksen parantamisesta.

HYDE PARK, CHICAGO, YHDYSVALLAT

Tämän vuosisadan alussa Hyde Park oli miellyttävä ja vilkas esikaupunkialue. Aluetta kehitettiin vuosisadan alkupuolella ja sinne sijoitettiin kaupan maailmannäyttely ja Chicagon yliopisto. Vuoteen 1920 mennessä Hyde Park oli kehittynyt valmiiksi ja siellä asui etupäässä irlantilaisia, saksalaisia ja Venäjän juutalaisia. Mustat alkoivat muuttaa alueelle 1940-luvulla ja 1960-lukuun mennessä heitä oli alueella 30 prosenttia. Suurin piirtein näihin aikoihin valkoiset alkoivat muuttaa pois alueelta ja se alkoi rapistua. Vuokraisännät eivät enää kunnostaneet kiinteistöjään ja rikokset lisääntyivät.

Chicagon yliopisto johti toimintaa alueen huonokuntoisuuden ratkaisemiseksi. Yliopiston kiinteistöt Hyde Parkissa sijaitsivat noin 25 korttelin alueella. Vuonna 1952 Chicagon yliopisto aloitti Kaakkois-Chicagon ohjelman ja kaupunkiympäristön uudistamisohjelman kehittäminen alkoi. Lopulta liittovaltio myönsi tähän tarkoitukseen 30 miljoonaa dollaria ja yliopisto lahjoitti saman verran. Näiden varojen avulla alueelle tehtiin 90 miljoonaa dollaria lisäsijoituksia.

Sijoituksia käytettiin ränsistyneiden rakennusten purkamiseen 47 eekkerin alueella, jolla sijaitsi muun muassa huonokuntoisia kauppoja ja ravintoloita. Ne korvattiin kaupunkitaloilla ja ostoskeskuksilla. Yliopisto toimi jatkossakin kiinteistömarkkinoilla itsenäisesti suhteessa kaupunkiympäristön uudistamisohjelmaan, ja se osti opiskelijoiden tai opettajien majoittamiseksi ränsistymäisillään olevia rakennuksia. Vastaavasti Kaakkois-Chicagon toimikunta kannusti yksityisyrittäjiä ostamaan ja kunnostamaan rakennuksia alueella (Taub ym., 1984).

Asuinalueiden hallinnon ja palvelujen hajauttaminen

3.4.2.1 Rikosten ja asumisen välistä suhdetta koskeva tutkimus on monimutkaista. Julkisiin asuntoihin yleisesti liittyvät ongelmat eroavat usein täysin yksityisiin vuokra-asuntoihin tai omistusasumiseen liittyvistä ongelmista. Julkiset vuokra-asunnot sijaitsevat yleensä alueilla, joilla on paljon rikosentekijöitä ja joissa tehdään paljon rikoksia. Näiden alueiden sosiaalinen koostumus ja historia ovat täysin erilaiset. Julkisten vuokra-asuntojen alueiden välillä on myös eroja. Köyhimmillä julkisten vuokra-asuntojen alueilla asuvien vuokralaisten luokse murtaudutaan Hoppen (1986) mukaan vähintään kerran vuodessa viisi kertaa todennäköisemmin kuin varakkaammilla julkisten vuokra-asuntojen alueilla asuvien vuokralaisten asuntoihin. Muissa tutkimuksissa on todettu, että samoin suunnitelluilla alueilla, joilla omistus- ja hallintasuhteet ja vuokralaisten tulotaso ovat samanlaisia, rikosten määrä voi vaihdella huomattavasti (Bottoms ja Xanthos, 1981; Bottoms ym., 1987). Siksi on tärkeää varmistaa, ettei rikosten ja kaupunkisuunnittelun tai asuntopolitiikan suhdetta yksinkertaisteta tavoitehakuisesti.

3.4.2.2 Näistä vaikeuksista huolimatta kehitys kohti kaupunkisuunnittelun rikosentorjunnallisten vaikutusten tietoista tarkastelua on sekä Pohjois-Amerikassa (McInnes ym., 1984) että Euroopassa (Hope ja Shaw, 1988; Vahlenkamp, 1989) johtanut erilaisiin asuinalueiden parannushankkeisiin. Näissä hankkeissa yhdistetään ympäristön suunnitteluperusteita ja asuntojen hallinnointimenetelmiä. Asuinalueiden hallinnoinnin ja palvelujen hajauttaminen merkitsee tavallaan yhteisön toimintamahdollisuuksien lisäämistä. Siihen kuuluu palvelujen sijoittaminen (mukaan lukien korjaus- ja huoltotyöt) kyseiselle asuinalueelle ja vuokralaisten kuulemista ja välitöntä osallistumista alueen hallinnointiin (Hope, 1994). Ajatus siitä, että asuinalueiden hallinnon hajauttaminen voisi johtaa rikosten vähenemiseen, perustuu oletukseen, jonka mukaan tällainen käytäntö sekä parantaa alueen ulkoista kuntoa ja rakennetta että palauttaa asukkaille tunteen asioiden hallitsemisesta. Tällä tavoin lisätään asukkaiden halukkuutta ja kykyä kehittää yhteisön sisäisiä siteitä ja huolehtia paremmin sosiaalisesta kontrollista ympäristössään.

3.4.2.3 Osbornin (1992) laatimassa selvityksessä tarkasteltiin useista asuinalueiden hallinnointia koskevista ohjelmista saatuja tuloksia. Selvityksessä päädytään siihen, että hallinnointihankkeet ovat

menestyksekkäitä rikosten ehkäisemisessä, jos ne ovat osa laajempaa aineellisten ja sosiaalisten parannusten ohjelmaa. Mikään näiden ohjelmien arvioinneista ei kuitenkaan täyttänyt tyydyttävän tutkimusasetelman edellytyksiä. Seuraavassa esitetään vanha esimerkki asuinalueen hallinnointiohjelmasta, jota on käytetty mallina useille sen jälkeen alalla toteutetuille kehittämistoimille.

CUNNINGHAM ROADIN PARANNUSHANKE, ENGLANTI

Cunningham Roadin parannushanke kattoi 450 taloa, joissa asui noin 1 600 ihmistä. Puolet taloista oli rakennettu 1950-luvulla ja loput 1970-luvulla. Hankkeen alussa (1970-luvun lopulla) alueen vanhempi osa alkoi olla huonossa kunnossa, ja osa taloista oli hylätty ja toisissa oli rikottu ikkunoita. Kauppojen ikkunat olivat luukkujen ja töherrysten peitossa. Alue oli yleisesti ottaen huonossa kunnossa (Hedges ym., ei painovuotta).

Hankkeen tavoitteen ilmoitettiin olevan vahingontekojen ja rikosten vähentäminen rohkaisemalla paikallisia asukkaita osallistumaan alueen kunnan ja tarjottujen palvelujen parantamiseen. Hanke perustui periaatteelle, jonka mukaan parannukset ovat pysyvämpiä ja tehokkaampia, jos asukkaiden toiveet otetaan huomioon ja jos asukkaat saadaan tuntemaan vastuuta alueesta ja hankkeen lopputuloksesta. Tämän vuoksi asukkaat kutsuttiin useisiin yleisiin kokouksiin, joissa he ilmaisivat mielipiteensä alueesta ja joissa kunnanhallitukselle tehtiin aloitteita. Lopulta toteutettiin muun muassa toimia, joilla ohjattiin liikennevirtoja, uudistettiin ja kunnostettiin asuntoja, tehostettiin poliisitoimintaa, tarjottiin palveluja nuorille, parannettiin katuvalaistusta, siivottiin katuja ja siistittiin aluetta yleisesti.

Hanketta arvioitiin ennen sen toteuttamista ja sen jälkeen asukkaille tehtyjen kyselyjen sekä poliisin ja muiden viranomaisten asiakirjojen avulla. Tutkimuksessa osoitettiin, että murrot olivat vähentyneet alueella 18 prosentista koetta edeltävänä vuonna (1976) 11 prosenttiin kokeen jälkeisenä vuonna (1979). Myös vahingontekoa alueella havainneiden asukkaiden osuus laski (75 prosentista 53 prosenttiin asuntojen osalta ja 67 prosentista 35 prosenttiin kauppojen osalta). Samana ajanjaksona (1976–1978) poliisin kirjaamien rikosten määrä pysyi ennallaan koee-alueella ja väheni vertailualueella. Arvioinnissa pääteltiin, että oli olemassa tiettyjä merkkejä rikosten vähenemisestä, vaikka ongelma ei selvästikään ollut kadonnut kokonaan.

3.4.2.4 Kehittyneimmissä hankkeissa toimii koordinaattoreita, joiden tehtävänä on saada huonokuntoisten asuinalueiden luottamuksensa menettäneet asukkaat toimimaan yhdessä paikallisten viranomaisten, järjestöjen ja poliisin kanssa asuinalueen aineellisten ja sosiaalisten olojen

parantamiseksi ja alueen alttiuden vahingonteolle, murroille ja muille rikoksille vähentämiseksi. Asukasyhdistyksiä perustetaan ja niitä kannustetaan toimimaan läheisesti yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa ja esittämään keskeistä osaa suhteiden parantamiseksi poliisiin. Tällaisten toimien kohteena olevilla asuinalueilla rikosten tekeminen on ilmeisesti vähentynyt ja yhteisön turvallisuus parantunut, mikä ei kuitenkaan aina toteudu ilman rikosten korvautumista läheisille asuin- tai muille alueille (Power, 1988). Priority Estates -hanke (ks. jäljempänä) oli tällainen hanke, joka aloitettiin ratkaisujen löytämiseksi ongelmiin rappeutumiskierteessä olevilla asuinalueilla, joilla asunnot ovat vaikeasti vuokrattavissa, joilla vuokralaisten vaihtuvuus on suuri ja joilla asukkaiden ja paikallishallinnon välit ovat huonot.

3.4.2.5 Edellä mainitussa kahdessa tutkimuksessa saatiin jonkin verran näyttöä siitä, että yhteisön toimintamahdollisuuksien lisääminen alueen hallinnoinnin avulla saattaa olla tehokasta rikosten ehkäisemiseksi. Ei ole kuitenkaan selitystä sille, miten tällaiset ohjelmat ovat saattaneet toimia rikosten ehkäisemiseksi. Rock (1988) on todennut, että on vaikea ymmärtää, miten yksittäiset toimet tai toimien yhdistelmät voivat muuttaa asuinalueiden erittäin monimutkaisia ja vaihtelevia sosiaalisia maailmoja.

PRIORITY ESTATES -HANKE, ENGLANTI

Kyseinen asuinalue oli 1960-luvulla rakennettu koeasuinalue, jonka kunto oli huonontunut ja jossa tehtiin paljon rikoksia. Arvioinnin aikana (1987–1990) ja asukkaiden kuulemisen jälkeen toteutettiin erilaisia parannuksia ohjelman osana. Alueen rakennuksia ja ympäristöä kunnostettiin aluksi muun muassa asentamalla rakennuksiin säänkestäviä materiaaleja, istuttamalla rakennusten eteen puutarhoja, rakentamalla aitoja, sulkemalla kävelysiltoja, asentamalla valvontakameroita kerrostalojen sisäänkäyntien läheisyyteen ja toteuttamalla maisemasuunnittelua. Tämän jälkeen toteutettiin palvelujen ja vuokralaisten hallinnoinnin hajauttamista koskevan Priority Estates -mallin merkittävimpiä osia. Näitä toimia olivat muun muassa paikallisen ohjauskomitean perustaminen, hallinnoinnin hoitaminen asuinalueelta käsin, alueen rakennuksien huollon järjestäminen sekä alueen siivouksesta ja kunnostuksesta vastaavien ryhmien perustaminen. Lopuksi asuinalueelle muutti kokeilun aikana uusia vuokralaisia, mikä vaikutti alueen sosiaaliseen rakenteeseen.

Arviointi perustui ennen koetta ja sen jälkeen tehtyihin asukkaita koskeviin selvityksiin ja paikan päällä tehtyihin havaintoihin ja haastatteluihin. Tutkimuksessa osoitettiin, että murtojen yleisyys ja määrä väheni tutkimuksen aikana ja että murrot lisääntyivät vertailualueella. Murtojen (ja vahingontekojen) väheneminen oli selvintä alueella, jolla oli toteutettu rakennusten parannuksia. Muissa rakennuksissa murrot vähenivät

vähemmän, ja asuinalueella sijaitsevissa korkeissa kerrostaloissa murrot lisääntyivät.

Tutkijat päättelivät, että ohjelman eri osilla oli erilaisia vaikutuksia asuinalueen eri osissa. Murtojen väheneminen taloissa, joissa ei ollut toteutettu parannuksia, johtui mahdollisesti siitä, että asukkaiden osallistuminen ja heidän toimintamahdollisuuksiensa parantuminen olivat lisänneet sosiaalista kontrollia. Murtojen väheneminen asuinalueen taloissa, joissa oli toteutettu parannuksia, saattoi johtua siitä, että epävirallinen valvonta ja kontrolli olivat vähentäneet rikostilaisuuksia. Murtojen lisääntyminen korkeissa kerrostaloissa saattoi johtua alueen sosiaalisen rakenteen muuttumisesta, joka oli aktivoinut olemassa olevan rikollisen väestön rikollista toimintaa (Hope ja Foster, 1992).

Asuntojen jakamismenettelyjen parantaminen

3.4.3.1 Seuraavassa tarkastellaan asuntojen jakamista erillään edellä käsitellyistä yhteisön parantamisen lähestymistavasta ja yhteisön toimintamahdollisuuksia lisäävästä lähestymistavasta. Käytännössä yhteisön strategiat perustuvat useisiin lähestymistapoihin ja niissä yhdistetään usein edellä mainittuja erilaisia ohjelmia. Asuntojen jakamismenettelyjen lähestymistapa eroaa kuitenkin käsitteellisesti näistä kahdesta muusta lähestymistavasta, ja se sisällytetään usein erillisenä osatekijänä yhteisön rikosentorjunnan yleisempiin strategioihin.

3.4.3.2 Toisen maailmansodan jälkeen Euroopassa aloitettujen laajojen kunnallisten vuokra-asunto-ohjelmien vyöry on aiheuttanut huolestumista tällaisille ohjelmille tyypillisestä rikosentekijöiden ja uhrien suuresta määrästä. Bottoms ja Wiles (1988) ovat esittäneet, että yksi syy rikosten ja uhrien suurille määrille on se, että asuntojen jakamismenettelyissä keskitetään tiettyjä köyhiä ja muuten huono-osaisia ihmisryhmiä yhteen samoille alueille. He kuvailevat "romahtamiseksi" nimitettyä prosessia. Tässä prosessissa suosituista alueista, joissa tehdään vähän rikoksia, kehittyi epäsuosittuja ja vaikeasti vuokrattavia runsaan rikollisuuden alueita. Asuinalueen saatua tällaisen maineen prosessi jatkuu itsestään ja ainoastaan epätoivoisimmat ja vähiten valikoivat perheet ovat valmiita muuttamaan asuinalueelle. Bottoms ja Wiles (1988) esittävät, että asukkaiden hajauttaminen tai sekoittaminen ja "romahtamisen" tunnistaminen aikaisessa vaiheessa voivat estää vaikeasti vuokrattavissa olevien alueiden syntymisen.

3.4.3.3 On vain harvoja esimerkkejä yrityksistä parantaa paikallisia alueita ja vähentää rikosten tekemistä ja rikollisuutta nimenomaisesti muuttamalla asuntojen jakamispolitiikkaa- ja menettelyjä. Eräitä sellaisia hankkeita on kuitenkin toteutettu, joissa asuntojen jakamisenmenettelyn muuttaminen on yhdistetty muihin yhteisön kehittämistä koskeviin strategioihin. Burbridge (1984) toteaa, että useat paikalliset viranomaiset Englannissa ovat toteuttaneet toimia lasten tai huono-osaisten kotitalouksien keskittymien vähentämiseksi tietyillä asuinalueilla. Osborn ja Bright (1989) korostavat sen merkitystä, että lapsiperheet sijoitetaan mataliin rakennuksiin. Alankomaissa toteutetussa ohjelmassa kunnallisen vuokra-asuntoalueen sosiaalisen jakauman huolellinen huomioon ottaminen yhdistettiin yleiseen strategiaan alueen parantamiseksi.

KUNNALLISTEN VUOKRA-ASUNTOJEN HANKE BREDASSA, ALANKOMAAT

Bredan kaupungissa Alankomaissa todettiin, että kerrostaloalueella sijaitsevien kunnallisten vuokra-asuntojen kehittäminen toteuttamalla rakennusten ja niiden ympäristön parannuksia ei vähentänyt rikoksia tai niiden aiheuttamaa pelkoa. Tilanne päinvastoin paheni, ja asukkaiden sitkeän painostuksen jälkeen viranomaiset toteuttivat useita muutoksia asumisen hallinnoinnin ja asuntojen jakamisen menettelyissä. Viranomaiset toteuttivat myös useita sosiaalisia toimia elämänlaadun parantamiseksi ja voimakkaamman sosiaalisen yhteenkuuluvuuden luomiseksi (Kalle, 1987). Huolto- ja korjaustoimet hajautettiin asuinalueella sijaitseviin toimistoihin. Paikalliset viranomaiset varmistivat, että uudet asukkaat Asopivat® naapurustoon. Asukkaat ja viranomaiset laativat yhdessä sosiaalisen suunnitelman, johon sisältyi toimia vahingontekojen ja rikosten ehkäisemiseksi ja yhteisön turvallisuuden parantamiseksi.

Jokainen kortteli nimesi oman yhteyshenkilönsä, jonka tehtävänä oli uusien asukkaiden esittelemine, talon sääntöjen selittäminen jne. Samalla perustettiin naapurustoapukomiteoita, jotka edistivät valitusmenettelyjä ja tarjosivat asukkaille mahdollisuuksia keskustella mahdollisista parannuksista. Näiden muutosten lisäksi otettiin käyttöön menettelyjä sen varmistamiseksi, että vastuu rakennusten tai niiden ympäristön vahinkojen korjaamisesta kuului rikosentekijälle riippumatta siitä, asuiko hän korttelissa vai ei. Poliisi partioi myös alueella useammin, ja poliisi suostui toimimaan nopeammin hälytystilanteissa. Lopuksi aloitettiin tiedotuskampanja asukkaille näiden pitämiseksi tietoisena kehityksestä, esimerkiksi huumausaineiden käytön ja niillä käytävän kaupan vaaroista ja seurauksista sekä tavasta, jolla vahingontekijät joutuivat korvaamaan vahingon.

Sosiaalinen ja taloudellinen uudistaminen

3.4.4.1 Edellä mainittu esimerkki Alankomaista kuvaa hyvin sen merkitystä, että naapuruston rikosten ja uhrien määrän seuraamisen lisäksi on tehtävä ero erilaisten naapurustojen eriasteisen huonokuntoisuuden välillä. Luonnollisesti on olemassa naapurustoja, joissa rappeutumisen kierre on niin vakiintunut, että ainoastaan aineellisten, ympäristöllisten, hallinnollisten, sosiaalisten ja taloudellisten toimien yhdistelmä voi muuttaa kehityksen suunnan. Asukkaiden tuen ja yhteistyön saavuttaminen on erittäin vaikeaa tällaisissa yhteisöissä. Suuri osa paikallisista rikosentorjuntahankkeista kärsii motivaation ja osallistumisen hiipumisesta. Kokemus on osoittanut, että yhteisöpohjaisissa rikosentorjuntahankkeissa siirrytään usein käsittelemään muita ja merkittävämpiä ongelmia, erityisesti huono-osaisilla alueilla. Skogan (1988) katsoo, että rikosentorjuntahankkeet on usein tehokkaampaa liittää niihin muihin yhteisön kysymyksiin, joihin vaikuttamiseksi yhteisö on jo järjestäytynyt. Tähän tarvitaan kuitenkin kattava sosiaalinen ja taloudellinen uudistamisohjelma, jos yhteisö ei ole järjestäytynyt tai jos järjestäytymistä kannatetaan vähän.

3.4.4.2 Varhaiset yritykset kaupunkien slummialueiden köyhyyden ja työllisyysmahdollisuuksien lieventämiseksi yhteisöjen laajan kehittämisen avulla Yhdysvalloissa ("Mobilisation for Youth" ja "War on Poverty") epäonnistuivat. Yhdistyneessä kuningaskunnassa vastaavien toimien, joilla tavoiteltiin vaikean sosiaalisen puutteen alueilla elävien ihmisten tarpeiden tyydyttämistä muuttamalla heidän elämänsä ohjaavia sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteita, havaittiin olevan poliittisesti, hallinnollisesti ja taloudellisesti liian kunnianhimoisia. Hope ja Shaw (1988) ovat laatineet ytimekkään yhteenvedon laajojen sosiaalisten uudistamisohjelmien epäonnistumisen syistä:

"Näihin hankkeisiin liittyvät poliittiset erimielisyydet, niiden vaatimat voimavarat, yleinen käsitys niiden käytännön vaikutusten puuttumisesta, niitä koskevat laajat suunnitelmat ja tavoitteet sekä niiden yhteisössä nostattamat täyttämättä jätetyt odotukset aikaansaivat yhdessä reaktion rikosentorjuntaan tarkoitettua -sosiaalista uudistamista- vastaan."

3.4.4.3 Viime vuosikymmenen aikana hyvinvointivaltio ja sen taustalla olevat periaatteet ovat yleisesti menettäneet merkitystään. Kansalliset, sosiaaliset ja taloudelliset uudistusyritykset Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa ovat asteittain väistyneet paikallisten, pienimuotoisten ja eräissä

tapauksissa asteittain toteutettujen hankkeiden edestä, joiden aloittamista ruohonjuuritasolla kannustetaan määrätietoisesti sen sijaan että niitä tarjottaisiin paikallisille yhteisöille ylhäältä käsin. Näiden hankkeiden kohde on enimmäkseen ollut tarve sopeuttaa yhteisöön nuoria, jotka ovat vaarassa tulla rikoksentekeijöiksi. Ratkaisevan tärkeitä instituutioita, jotka on saatava mukaan toimintaan, ovat muun muassa perheiden, vertaisryhmien ja naapurien verkostot sekä paikalliset instituutiot, kuten koulut ja työpaikat, sekä vapaaehtoisjärjestöt ja muut yhteisön yhdistykset. Ensimmäisessä luvussa käsiteltiin eräitä parhaimpia strategioita, joita tällaiset instituutiot voivat noudattaa.

3.4.4.4 Paikalliseen toimintaan perustuvien yhteisöpohjaisten rikosentorjuntaohjelmien, joilla pyritään muuttamaan naapurustojen sosiaalista ja taloudellista kudosta, onnistuminen riippuu lopulta siitä, kehitetäänkö tai ainakin tuetaanko näitä samoja strategioita sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Paikallisyhteisöillä on jonkin verran liikkumavaraa kansallisten ja alueellisten sosiaali- ja talouspolitiikkojen puitteissa. Rikosentorjunnan voimavaroja voidaan kohdistaa niitä eniten tarvitseville alueille. Alueiden, joilla tehdään paljon rikoksia, asukkaat voivat oppia käyttämään olemassa olevia voimavaroja tehokkaammin. Hallinnollisia järjestelyitä voidaan uudistaa voimavarojen keskittämiseksi tarkemmin paikallisten asukkaiden tunnistamiin tarpeisiin ja ongelmiin. Poliittisen vallan siirtäminen voi auttaa paikallisia asukkaita saavuttamaan tavoitteen- sa varmemmin ja tehokkaammin. Siksi on kehitettävä paikallisia rikosentorjunnan strategioita, joissa aineellisen ympäristön muuttamisen lisäksi vaikutetaan tietyn alueen rikollisuuteen liittyviin sosiaalisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin olosuhteisiin.

3.4.4.5 Bright (1992) kuvailee New Yorkissa Bronxin alueella erityisen aktiivisesti yhteisössä toimivan ryhmän toteuttamaa ohjelmaa. Ryhmän kohteena oleva alue oli 25 vuoden ajan kärsinyt pääomakadosta, rakennuksia oli jäänyt tyhjiksi ja väestöä oli muuttanut muualle. Alue oli joutunut niin pahaan kierteeseen, että vuokraisäntien hyötymistarkoituksessa järjestämiä tuhopoltoja tehtiin lähes päivittäin. Ryhmä työskenteli yhdessä paikallishallinnon virkamiesten kanssa yhteisön elvyttämishjelman aloittamiseksi alueella. Ohjelmassa oli tarkoitus parantaa palveluja, kunnostaa hylättyjä rakennuksia ja kehittää asumishankkeita. Lisäksi ohjelmaan kuului työskentelyä paikallisen elinkeinoelämän edustajien kanssa paikallisen kauppa-alueen kunnan

kohentamiseksi ja uusien yritysten kasvun edistämiseksi. Brightin (1992) mukaan alueen väestö lisääntyi ja tyhjiin kaupallisiin tarkoituksiin tarkoitettujen rakennusten määrä väheni 50 prosentista nolnaan.

3.4.4.6 Rikosten vähentämisen ja ehkäisemisen edellytykset ovat yleensä vähiten myönteisiä yhteisöissä, jotka kärsivät eniten rikoksista ja niiden aiheuttamasta pelosta. Tämän ongelman vuoksi rikosentorjunnan voimavarojen kohdistamista koskevia päätöksiä on tehtävä varovaisesti. On esimerkiksi harkittava, olisiko voimavaroja keskitettävä niitä eniten tarvitseville alueille vai alueille, joilla onnistuminen on todennäköisintä. Siitä, miten rikosentorjunnan voimavaroja voidaan kohdentaa parhaimmalla mahdollisella tavalla, on keskusteltu paljon (ks. esimerkiksi Wilson ja Kelling, 1982; Currie, 1988). Yksi tähän liittyvä ongelma on se, miten voidaan tarkasti arvioida naapurustojen fyysinen ja sosiaalinen tila. Kaikki rappeutumiskierteessä olevat naapurustot eivät edellytä yhtä suuria sijoituksia kehityksen kääntämiseksi nousuun. Kustannustehokkaiden päätösten tekeminen edellyttää ongelmien kokoa ja luonnetta vastaavia ratkaisuja. Tämän vuoksi rikosten analysoiminen (ks. neljäs luku) on ennen rikosten ja rikollisuuden ehkäisemiseen tarkoitettujen toimintatapojen suunnittelemista yhdistettävä yhteisön tilan selvittämiseen, jossa tutkitaan yhteisön tarpeet, ongelmat ja paikalliset voimavarat.

3.4.4.7 Tiedetään kuitenkin, että tällaisten yhteisöjen kyky järjestää yhteisöllinen vastaus rikollisuusongelmaan ja niiden kyky sosiaalistaa asukkaita, erityisesti maahanmuuttajia ja nuoria, yksimielisyyteen yhteisön normeista ja arvoista on erittäin rajoitettu (Garofalo ja McLeod, 1988). Jos kiristyneet tai vihamieliset suhteet poliisiin ovat luonteenomaisia alueelle, jolla tehdään paljon rikoksia, asukkaiden ja poliisin välistä luottamusta ja yhteistyötä edellyttävän yhteisön tuen ja "yhteisöön kuulumisen" tunteen aikaansaaminen voi olla erittäin vaikeaa. Tällaisilla alueilla poliisitoiminta voi jopa johtaa kielteiseen lopputulokseen, jos poliisitoiminnan kohteena olevien ihmisten hyväksyntää ei saavuteta. Seuraavassa osassa käsitellään poliisin tehtäviä yhteisöpohjaisessa rikosentorjunnassa.

3.5 POLIISIN TEHTÄVÄT

3.5.1 Yhteisön jäsenten kuulemiseen tai heidän osallistumiseensa perustuva poliisin toiminta rikosten tai epäjärjestyksen ehkäisemiseksi yhteisössä muodostaa yhteisöpohjaisen rikosentorjunnan tärkeän osan. Tiettyihin kohteisiin suunnattua poliisin partiointia kuvailtiin edellisessä rikosten tilannetorjuntaa käsittelevässä luvussa, koska se toimii yleensä erityisten kohteiden, mutta ei kokonaisten yhteisöjen tasolla. Kaksi lähestymistapaa poliisitoimintaan voivat olla osa yhteisöpohjaista rikosentorjuntastrategiaa: yhteisöpoliisitoiminta ja ongelmakeskeinen poliisitoiminta.

Yhteisöpoliisitoiminta

3.5.1.1 Yhteisöpoliisitoiminnan käsite edustaa merkittävää siirtymistä pois poliisitoiminnan perinteisestä laillisuusvalvonnan mallista. Olennaisinta yhteisöpoliisitoiminnassa on poliisin saavutettavuuden ja näkyvyyden parantaminen poliisin pysyvällä läsnäololla yhteisössä ja kehittämällä läheisempiä suhteita kansalaisiin. Tämän suhteen kolme merkittävintä osatekijää ovat "kuuleminen", "yhteistyö" ja "hyväksyntä". Kansalaisten kuuleminen tarkoittaa sitä, että poliisi kuulee yhteisön jäseniä voidakseen parantaa tarjoamansa palvelun laatua ja auttaa ensisijaisten tavoitteiden ja noudatettavien menettelytapojen määrittämisessä. Yhteistyö yhteisön jäsenten kanssa viittaa suhteeseen, jossa poliisi ja kansalaiset työskentelevät yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Poliisitoiminnan kohteena olevien ihmisten hyväksynnän saaminen edellyttää poliisia selittämään toimintaansa ja vastaamaan siitä julkisen vastuunalaisuuden muodollisessa järjestelmässä.

3.5.1.2 Yhteisöpoliisitoiminnan vaikutuksia koskevan tutkimuksen tulokset ovat olleet tulkinnanvaraisia sekä sen rikollisuusvaikutusten että poliisin ja kansalaisten välisten suhteiden osalta. Toteutetun yhteisöpoliisitoiminnan määrää ei tiedetä varmasti. Käytännössä on suoritettu vähän yhteisöpoliisitoiminnan sellaisia arvioita, joissa rikollisuuden ehkäisyn kysymystä olisi käsitelty. Yhteisöpoliisitoiminnan ehkäisevä vaikutus voi toteutua kahdella tasolla eli ensinnäkin poliisipiirin tai alueen tasolla ja toiseksi toiminnallisella tai paikallisella tasolla.

1) Aluetason strategiat

3.5.1.3 Alueiden tasolla toteutettavista strategioista tärkein on hajauttaminen, johon sisältyy sektoripoliisitoiminnan ja ryhmätyönä tehtävän poliisitoiminnan kaltaisia ohjelmia. Hajauttamisen ja ryhmäpoliisitoiminnan tehokkuutta rikosentorjunnassa koskevat tutkimukset ovat tuottaneet erilaisia tuloksia. Wycoffin ja Skoganin (1993) tutkimus yhteisöpoliisitoiminnasta Madisonissa osoitti murtojen vähentyneen ja ryöstöjen määrän säilyneen ennallaan ohjelman aloittamisen jälkeen. Capowichin ja Roehlin (1994) tutkimuksessa yhteisöpoliisitoiminnasta San Diegossa ei todettu rikosten vähentyneen ohjelman aloittamisen jälkeen, mutta Cincinnatiassa ryhmäpoliisitoimintaa koskevassa kokeilussa (Schwartz ym., 1977) tiettyjen rikoslajien, muun muassa murtojen, osoitettiin vähentyneen ohjelman aikana. Isossa-Britanniassa tehdyssä tutkimuksessa havaittiin uhrien määrän ja uusiutuvasti uhriksi joutuneiden määrän kasvaneen ohjelman aikana (Irving ym., 1989). Näin ollen ei ole vielä todistettu, että yhteisöpoliisitoiminta voi ehkäistä rikoksia alueen tasolla.

2) Paikallisen tason strategiat

3.5.1.4 Paikallisella tasolla toteutettavista poliisitoiminnan strategioista kaksi merkittävintä ovat lähipoliisit ja lähipoliisiasemat. Lähipoliisit ovat työlleen omistautuneita poliiseja, joille uskotaan pysyvästi tai melkein pysyvästi tietty (tavallisesti yksi) alue. Heidän erityistehtävänsä on tarjota poliisipalveluja alueen paikallisyhteisölle. Äskettäin toteutetussa yhteisöpoliisitoimintaa Isossa-Britanniassa koskevassa kansallisessa selvityksessä tarkasteltiin (muun muassa) yhteisöpoliisien työtä. Yhteisöpoliisien todettiin olevan yleisiä, vaikka järjestelmä kärsi eritasoisista toteuttamiseen liittyvistä ongelmista (Bennett ja Lupton, 1992b). Yhteisöpoliisit otettiin usein pois heille määrätyiltä alueilta hoitamaan muita tehtäviä muilla alueilla, ja he käyttivät alle 10 prosenttia poliisiaseman ulkopuolella vietetystä ajasta suhteiden hoitamiseen yhteisössä tai rikosentorjuntaan (Bennett ja Lupton, 1992a). Yhteisöpoliisien vaikutusta rikosten määrään ei ole arvioitu (vaikka jalan liikkuvien partioiden vaikutuksista rikoksiin on tehty useita arviointeja, joihin viitattiin toisessa luvussa).

3.5.1.5 Lähipoliisiasemat (tai minipoliisiasemat) sijoitetaan tavallisesti tyhjiin tiloihin asuinalueilla (tavallisesti muiden yhteisön yhdistysten lähetyville) tai kaupunkien keskustoihin. Niillä pyritään helpottamaan pääsyä poliisiin luokse ja lisäämään tietoisuutta poliisitoiminnasta. Lähipo-

liisiasemat kaupunkien keskustoissa (lukuun ottamatta kaupunkien keskustojen ostosalueilla sijaitsevia asemia) toimivat tavallisesti pisteinä, joista annetaan rikosentorjuntaan liittyvää neuvontaa tai edistetään poliisin viimeisintä rikosentorjuntakampanjaa.

3.5.1.6 Lähipoliisiasemat (joita Yhdysvalloissa kutsutaan nimellä "storefronts") olivat osa laajempaa poliisitoiminnan arviointiohjelmaa Newarkin ja Houstonin kaupungeissa Yhdysvalloissa (Pate ym., 1986; mutta ks. myös Skogan ja Wycoff, 1986). Houstonissa hanketta arvioitiin vertailemalla uhrien määrää ennen koetta ja sen jälkeen sekä väestön asenteita koskevien selvitysten avulla. Näissä selvityksissä todettiin, että vastanneet olivat yleensä olleet tietoisia tällaisen aseman olemassaolosta ja että he kokivat vertailualueen asukkaisiin verrattuna rikosten aiheuttaman pelon ja alueella tehtyihin rikoksiin liittyvien ongelmien vähentyneen. Uhrien määrä ei kuitenkaan ollut merkittävästi vähentynyt. Seuraavassa on yhteenveto yhdestä tällaisesta Victoriassa toteutetusta lähipoliisiasemahankkeesta (nk. COPS-ohjelma).

VICTORIAN LÄHIPOLIISIASEMAT, KANADA

Ohjelman tavoitteena oli vähentää rikoksia ja rikosten aiheuttamaa pelkoa perustamalla lähipoliisiasemia, jotta yhteisön asukkaat pääsisivät helpommin osallisiksi poliisin tarjoamasta avusta (Walker ym., 1992). Jokaiseen lähipoliisiasemaan komennettiin pysyvästi yksi poliisi, ja asemalla työskenteli lisäksi 15–20 vapaaehtoista. Asemalla päivysti kerrallaan kaksi vapaaehtoista neljän tunnin vuoroissa. Asemalle komennettu poliisi raportoi kehityksestä ohjelman johtajalle. Kaikilla asemilla toteutettiin erilaisia toimia, kuten naapurivalvontaa, korttelivalvontaa ja 10–12-vuotiaille lapsille tarkoitettua huumausaineiden väärinkäyttöä koskevaa valistusta (nk. DARE-ohjelma).

Arvioinnissa todettiin ohjelman nauttivan sekä vanhempien että poliisin arvostusta. Ei kuitenkaan löytynyt näyttöä siitä, että lasten suhtautuminen poliisiin tai yhteisöön olisi muuttunut myönteisemmäksi ohjelman seurauksena. Arvioinnin tekijät totesivat yhteenvetona ohjelman epäonnistuneen yhteisöpoliisitoiminnan yleisten periaatteiden noudattamisessa, yhteisöpoliisitoiminnan yleisten tavoitteiden toteuttamisessa ja ohjelman kohteena olevan yhteisön tarpeiden tyydyttämisessä.

3.5.1.7 Tutkimuksissa on kaiken kaikkiaan tunnistettu vähintään neljä tapaa yhteisöpoliisitoiminnan parantamiseksi (ks. myös Goldstein, 1987).

- 1) Rikoksantorjunnan luonnetta ja painopistettä poliisitoiminnassa on selkeytettävä ja tehostettava, erityisesti virkahierarkiassa alempien poliisien osalta. On suhtauduttava varauksellisesti ajatukseen, jonka mukaan poliisin ensisijaisena tehtävänä on ennen kaikkea vakavien rikosten selvittäminen riippumatta niiden esiintymistiheydestä paikallisissa yhteisöissä ja vaikutuksista paikallisiin yhteisöihin. Yhteisöpoliisitoiminnan ja erityisesti lähipoliisien aseman vahvistamiseksi proaktiivisen toiminnan etuja ja reaktiivisen toiminnan haittoja on selvitettävä.
- 2) Järkevän tasapainon löytämiseksi rikosta edeltävän ja rikoksen jälkeisen toiminnan välille voi olla välttämätöntä tehostaa rikosta edeltävää toimintaa. Tätä voisi edistää ottamalla pidätyksiä koskevien ja muiden toimintaraporttien lisäksi käyttöön toiminnan tehokkuutta mittaavia muita indikaattoreita. Tällaisia indikaattoreita voisivat olla esimerkiksi hyödyllisten suhteiden kehittäminen paikallisiin ryhmiin ja viranomaisiin sekä muutokset kansalaisia eniten huolestuttavien rikosten rikosilmoitusten ja selvitettyjen rikosten määrissä.
- 3) Poliisin koulutuksessa olisi keskityttävä enemmän yhteisöpoliisitoiminnan edellyttämiin ammattitaitoihin, erityisesti kommunikointi- ja organisointitaitoihin, työskentelyyn muiden viranomaisten kanssa, suhdetoimintaan yhteisössä, erityisesti vähemmistöjen kanssa, sekä nuorisotyöhön ja toimintaan vanhusten kanssa.
- 4) Koska kansalaisten yhteistoiminta on edellytys poliisin tehokkuudelle, poliisin olisi laadittava strategioita yhteisöä eniten huolestuttavien rikosten ja järjestyshäiriöiden ehkäisemiseksi. Poliisi ei voi, eikä se saa olla yksin vastuussa rikollisuuden ongelmasta, joten strategioita olisi kehitettävä yhdessä asukkaiden ja paikallisten viranomaisten kanssa. Poliisin on tiedotettava kansalaisille kehityksestä. Paikallisia selvityksiä voidaan käyttää yhteisön ensisijaisten tavoitteiden, poliisiin kohdistuvien odotusten ja vaatimusten selvittämiseksi sekä sellaisten alueiden tunnistamiseksi, joissa rikosten ja uhriksi joutumisen riski on suurin.

Ongelmakeskeinen poliisitoiminta

3.5.2.1 Ongelmakeskeisessä poliisitoiminnassa on kyse siitä, että poliisin tietyn osaston koko henkilöstö soveltaa järjestelmällistä lähestymistapaa säännöllisesti ongelmien ratkaisemisessa. Se edellyttää ongelmien määrittämistä lainsäädännössä säädettyjä rikoslajeja tarkemmin siten, että ongelman kuvausta varten tietoa kootaan useista eri lähteistä, esimerkiksi tietyn tapahtuman ajasta ja paikasta sekä siihen liittyvien ihmisten käyttäytymisestä ja motiiveista (Goldstein, 1987). Ongelmakeskeinen poliisitoiminta ohjaa poliisitoiminnan suunnittelua ja toteuttamista yhteisön ongelmiin, mukaan lukien ongelmat, joita laissa ei määritetä rikoksiksi. Ongelmakeskeisen poliisitoiminnan ydin on siinä, mitä Eck ja Spelman (1987) kutsuvat ongelmien ratkaisemisen prosessiksi, jossa on seuraavat neljä vaihetta:

- 1) tietojen kerääminen,
- 2) analysoiminen,
- 3) vastaus ja
- 4) arviointi.

Goldstein (1990) sekä Eck ja Spelman (1987) tarkastelevat yksityiskohtaisemmin ongelma-keskeisen poliisitoiminnan periaatteita. Samoin kuin yhteisöpoliisitoiminnassa ongelma-keskeisessä poliisitoiminnassa on mahdollista tarkastella sitä, onko se tehokasta rikosten ehkäisemiseksi toisaalta alueen tasolla ja toisaalta paikallisella tai kohteen tasolla.

1) Aluetason strategiat

3.5.2.2 Käytettävissä on vain vähän tutkimustuloksia siitä, onko ongelma-keskeinen poliisitoiminta tehokasta rikosten vähentämiseksi alueen tasolla. Ainoat käytettävissä olevat tutkimustulokset ovat Isosta-Britanniasta (Bennett ja Kemp, 1994), jossa arvioitiin noin 18 kuukauden ajan kahdella alueella sektoreittain toteutettavan ongelma-keskeisen poliisitoiminnan kehittämisen alkuvaiheita. Näiden ohjelmien vaikutuksia rikollisuuteen kyseisillä alueilla arvioitiin ennen koetta ja sen jälkeen tehdyillä selvityksillä uhriksi joutumisesta. Selvityksillä osoitettiin, ettei uhriksi joutumisen yleisyys tai esiintyminen vähentynyt arvioinnin aikana.

2) Paikallisen tason strategiat

3.5.2.3 Arviointeja yksittäisistä yrityksistä ongelmien ratkaisemiseksi on hieman enemmän. Eck ja Spelman (1987) tarkastelivat kolmea Newport Newsissa Yhdysvalloissa toteutettua hanketta. Kaikki kolme ohjelmaa johtivat rikosten vähenemiseen. Seuraavassa esitetään yhteenveto yhdestä hankkeesta.

NEW BRIARFIELDIN ASUINALUE, NEWPORT NEWS, YHDYSVALLAT

New Briarfieldin asuinalueella sijaitti 400 yksikerroksista puutaloa 4–16 asunnon ryhmissä. Rakennukset oli rakennettu toisen maailmansodan aikana telakkatyöläisten väliaikaiseksi majoittamiseksi. Rakennuksia ei ollut tarkoitettu pysyviksi, mutta ne säilyivät sodan jälkeen käytössä yleisen asutopulan vuoksi. Vuonna 1981 alueella tehtiin Newport Newsin asuinalueista eniten murtoja. Poliisi päätti toteuttaa toimia murtojen vähentämiseksi.

Yksi tapauksen käsittelemiseen osallistuneista poliiseista otti yhteyttä useisiin paikallisiin viranomaisiin ja järjesti kokouksen, jossa keskusteltiin asuinalueen tulevaisuudesta. Paikallisten viranomaisten päälliköt päättivät, ettei alueen kunnostaminen ollut käytännössä mahdollista, koska rakennukset olivat liian huonossa kunnossa. Murrot olivat ongelma ennen kaikkea siksi, että ovien ja ikkunoiden ja niiden puitteiden väliin jäi tilaa, jonka avulla murtovarkaat pystyivät vääntämään ne auki. Poliisin perustama monitahoinen ryhmä neuvotteli kiinteistönomistajien kanssa alueen kunnostamisen ja ylläpitämisen tarpeesta. Asuntojen omistajat ja kaupungin viranomaiset toimivat yhteistyössä alueen siistimiseksi. Omistajat suostuivat kunnostamaan kiinteistöjä ja toteuttamaan niissä mahdollisuuksien rajoissa parannuksia lyhyellä aikavälillä. Lisäksi asukkaat perustivat naapurivalvontahankkeen ja toimivat läheisesti yhteistyössä poliisin kanssa rikosten seuraamiseksi alueella. Paikallisten viranomaisten kanssa päästiin sopimukseen pitkän tähtäyksen suunnitelmasta. Kiinteistönomistajat suostuivat lopulta tekemään uudistuksia alueen rakennuksissa ja siihen, että asukkaiden oli muutettava pois vanhoista asunnoista. Selvitys alueella tehdyistä rikoksista osoitti, että alussa toteutetut toimet johtivat murtojen vähenemiseen asuinalueella (Eck ja Spelman, 1987).

3.5.2.4 Hopen (1994) tekemässä tutkimuksessa tarkasteltiin St. Louisin kaupungin poliisilaitoksen toteuttaman kolmen ongelmakeskeisen poliisi-toiminnan hankkeen tehokkuutta huumausaineongelman ja huumausaineisiin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi asuinalueilla. Kaikissa kolmessa

tapauksessa tulokset osoittivat hälytysten vähentyneen toimien toteuttamisen aikana. Seuraavassa on yhteenveto yhdestä hankkeesta.

ONGELMAKESKEINEN POLIISITOIMINTA ST. LOUISISSA, YHDYSVALLAT

Ensimmäisessä tapauksessa oli kyse huumausaineisiin liittyvästä ongelmasta muuten rauhallisen St. Louisin alueen huonokuntoisessa osassa, jolla ei esiintynyt rotusyrjintää. Tutkimuksen kohteena oleva ongelma liittyi yhteen ainoaan osoitteeseen korttelissa, josta tiedettiin, että siellä myytiin huumeita kadulla. Ongelmallinen paikka aiheutti yli 100 hälytystä puolen vuoden aikana. Poliisi toteutti erilaisia toimia ongelman ratkaisemiseksi. Lisätietoja hankittiin kuvaamalla aluetta videokameroilla öisin ja tekemällä karttoja asuinrakennuksista. Ongelmaa käsittelevä ryhmä kutsui koolle alueen kiinteistönomistajien kokouksen, jossa keskusteltiin toteutettavista toimista. Toteutetuista toimista merkittävin oli se, että poliisi onnistui suostuttelemaan ongelmallisen kiinteistön omistajan myymään kiinteistön. Kiinteistön omistusoikeuden siirtymisen yhteydessä poliisi osallistui silloisten asukkaiden häätämiseen. Ohjelman aikana tehtyjä hälytyksiä koskevassa selvityksessä osoitettiin ongelmalliseen osoitteeseen liittyvien hälytysten vähentyneen, mutta hälytykset korttelin muihin osoitteisiin lisääntyivät. Tutkimuksen tekijä päätteli, että ohjelma oli ollut tehokas ongelmallisen osoitteen suhteen, mutta ohjelman seurauksena ongelmat olivat ilmeisesti siirtyneet lähiosoitteisiin (Hope, 1994).

3.5.2.5 Kaiken kaikkiaan ongelmakeskeistä poliisitoimintaa koskevat tutkimustulokset ovat melko myönteisiä. Tällaisen lähestymistavan tuomien tietojen määrän ja merkityksen kasvun lisäksi sillä voidaan ilmeisesti vähentää rikoksia paikallisella tasolla. Sen yhteydessä voi kuitenkin esiintyä toteuttamiseen liittyviä vaikeuksia (Hoare ym., 1984) ja korvautumista naapurialueille (Rosenbaum, 1988). Tästä huolimatta ongelmakeskeistä lähestymistapaa sisällytetään yhä enemmän rikoksantorjuntaprosessiin, mikä mahdollistaa voimavarojen räätälöimisen rikosten paikallisten ominaisuuksien mukaan (Ekblom, 1988). Rikoksantorjuntaprosessia käsitellään seuraavassa luvussa.

4 RIKOKSENTORJUNNAN SUUNNITTELU, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI

4.1 JOHDANTO

4.1.1 Edellisissä kolmessa luvussa on käsitelty rikksentorjunnan ja rikollisuuden ehkäisemisen luonnetta ja tehokkuutta ohjelman suunnittelun ja toteuttamisen jälkeen. Rikksentorjuntaohjelman suunnittelu ja toteutus vaikuttavat ohjelman tehokkuuden arviointiin. Rosenbaum ym. (1985) ovat todenneet, että ohjelmat voivat epäonnistua useista eri syistä. Näitä ovat muun muassa "teorian epäonnistuminen" (ohjelma ei toteutunakaan kykene käynnistämään tarvittavia tapahtumasarjoja) ja "ohjelman epäonnistuminen" (ohjelmassa ei toteuteta asianmukaisia tai oikeaa "määrää" toimia tarvittavien tapahtumasarjojen käynnistämiseksi). Rikksentorjuntaohjelmien toteuttaminen edellyttää tämän vuoksi sekä asianmukaisten että riittävän kestävien strategioiden valitsemista toivottujen muutosten aikaansaamiseksi rikollisuudessa.

4.1.2 Tässä luvussa annetaan neuvoja rikksentorjuntaprosessista, ts. rikksentorjuntatoimien suunnittelemisesta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Luku keskittyy rikksentorjuntaan paikallisella tai pienen alueen tasolla (esimerkiksi yksittäisillä asuinalueilla), eikä niinkään kokonaisten kaupunkien, alueiden tai valtioiden tasolla toteutettavaan rikksentorjuntaan. Merkittävin syy tälle lähestymistavalle on se, etteivät rikokset suinkaan jakaudu maantieteellisesti tasaisesti, vaan keskittyvät yleensä erityisille rikollisuudelle suotuisille alueille (Sherman ym., 1989). Esimerkiksi alkoholinkäyttöä ja järjestyshäiriöitä Isossa-Britanniassa koskevissa tutkimuksissa on todettu, että rikoksia tehdään todennäköisimmin ravintoloiden läheisyydessä ja erityisesti sulkemisajan jälkeen sekä perjantai- ja lauantai-iltaisina (Hope, 1985; Tuck, 1989). Rikokset voivat myös kasautua runsaan rikollisuuden alueille tai jopa tiettyihin paikkoihin tällaisilla alueilla. Ekblom (1986) totesi myymälävarkauksia koskevassa tutkimuksessa, että kolme neljäsosaa myymäläetsivien havaitsemista rikoksista tehtiin kolmessa kaupan neljästäkymmenestä osastosta.

4.1.3 Viime vuosina on julkaistu useita käytännön oppaita rikksentorjunnan strategioiden valitsemisesta ja toteuttamisesta paikallisella tasolla (Eck ja Spelman, 1987; Ekblom, 1988; Shapland ym.,

1994). Näissä oppaissa suositellaan, että rikosentorjunnasta vastaavan paikallisen ryhmän olisi ensimmäiseksi tunnistettava ongelman luonne ennen mahdollisten ratkaisujen suunnittelemista. Nämä kolme opasta ovat melko samanlaisia, ja ne eroavat toisistaan ainoastaan asioiden korostusten ja prosessin järjestämisen suhteen.

4.1.4 Ekblom (1988) jakaa toiminnan viiteen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa käsiteltävästä ongelmasta *kerätään tietoa* useista eri lähteistä. Toisessa vaiheessa on kyse *rikosanalyysistä*, jonka tarkoituksena on tunnistaa rikoksia koskevia säännönmukaisuuksia kerättyjen tietojen perusteella. Kolmannessa vaiheessa *määritetään asianmukaiset rikosentorjunnan strategiat* sen perusteella, mitä tiedetään ongelman syntymiseen liittyvistä prosesseista. Neljännessä vaiheessa strategiat *toteutetaan*, ja viidennessä vaiheessa *arvioidaan* strategioiden tehokkuutta ja hyödynnetään asianmukaisella tavalla näin saatua palautetta strategioiden mukauttamiseksi saatujen kokemusten perusteella.

4.1.5 Shapland ym. (1994) ovat kirjoittaneet uudemman rikosentorjuntaprosessia koskevan oppaan strategioiden kohdentamisesta paikallisille alueille. Se on tarkoitettu erityisesti käytännön työtä tekeville ja paikallisille monitahoryhmille. Tämä opas täydentää hyödyllisellä tavalla Ekblomin lähestymistapaa erittelemällä strategioiden toteuttamista pienillä alueilla koskevia kohdennettuja lähestymistapoja, jotka täydentävät kokonaisten kaupunkien alueella toteutettavia ja kansallisia hankkeita. Seuraavassa kuvaillaan rikosentorjunnan strategioiden suunnittelemista, toteuttamista ja arviointia sekä Ekblomin että Shaplandin ja hänen työtoveriansa lähestymistapojen perusteella.

4.2 TIETOJEN KERÄÄMINEN

4.2.1 Tietojen keräämisen vaihe ei saa rajoittua pelkästään niihin rikoksiin tai tapahtumiin, joita halutaan ehkäistä. Tietoja olisi kerättävä:

- * alueesta, jolla toimien kohteena olevia järjestyshäiriöitä tai rikoksia esiintyy;
- * osallisista toimijoista (uhrit, rikosentekijät, kolmannet osapuolet) ja toimien kohteena olevasta järjestyshäiriöstä tai rikoksesta (ympäristö, sosiaalinen yhteys, tapahtumien ajallinen järjestys ja niiden lopputulos);

- * muiden reaktioista (yhteisö, elinkeinoelämä ja instituutiot); ja
- * rikosentekijöiden haastatteluista rikoksenteon logistiikkaa koskevan tiedon lisäämiseksi.

4.2.2 Tiedon keräämiseen alueella, jolla esiintyy järjestyshäiriöitä tai jolla tehdään toimien kohteena olevia rikoksia, voi liittyä paikan päällä tehtyihin selvityksiin perustuvien karttojen laatimista. Tällaisissa kartoissa ja selvi-tyksissä olisi oltava seuraavat tiedot (valikoima eräistä tutkittaviksi ehdotetuista asioista):

- * asumiseen liittyvän omaisuuden määrä, tyyppi ja sijainti;
- * jalankulkijoiden ja ajoneuvojen käyttämät reitit alueella, mukaan lukien epäviralliset polut;
- * jonkinlainen kuva liikennevirroista ja siitä, minne autoja pysäköidään;
- * jonkinlainen kuva alueen sosiaalisesta käytöstä; ja
- * mahdolliset ongelmat alueella, mukaan lukien roskaaminen ja rakennusten kunto.

4.2.3 Lisätietojen saamiseksi osapuolista ja siitä, mitä missäkin tapahtuu, voidaan kerätä tietoja seuraavista seikoista:

- * rikosentekijöiden ominaisuudet (ts. ikä, sukupuoli, yhteiskuntaluokka, rotu, onko rikos tehty yksin vai jonkun kanssa, rikosrekisteri, yhteydet rikollisiin, saavutukset koulussa ja työelämässä, aviollinen tilanne jne.);
- * rikoksen kohde (esimerkiksi auto, polkupyörä tai kotitaloustavarat) tai rikoksen uhri (sukupuoli, elämäntyyli ja toiminta rikoksen aikana, esimerkiksi oliko uhri työmatkalla, ostoksilla tai katselemassa nähtävyyksiä);
- * rikoksen luonne ja tekopaikka, mukaan lukien rikosoikeudellinen luokittelu ja rikosentekotilanteeseen liittyvät tiedot, esimerkiksi kiistan motiivit ja syyt, tekopaikan ympäristö (esimerkiksi rautatieaseman läheisyydessä tai kauppakeskuksessa) tai tekopaikka (esimerkiksi aseman laiturilla tai metrossa);
- * rikoksenteon aika ja tapa, esimerkiksi päivämäärä, viikonpäivä, kellonaika sekä rakennukseen tunkeutumisen kohta ja keino;
- * rikoksenteon aineelliset ja sosiaaliset olosuhteet (ts. valaistus, ihmisten määrä, mahdollisten väliintulijoiden läsnäolo jne.) ja se, toteutuiko rikos vai ei;

- * rikoksen (taloudelliset ja sosiaaliset) kustannukset ja rikoksenteon aiheuttamien vahinkojen kustannukset sekä varastetun tai vahingoittuneen omaisuuden luonne; ja
- * alkoholin tai huumausaineiden osuus motiivina tai myötävaikuttava uhrin käyttäytyminen, esimerkiksi huolimattomuus tai provokaatio (Ekblom, 1988).

4.2.4 Rochdalessa Englannissa toteutettu hanke murtojen ehkäisemiseksi on hyvä esimerkki siitä, miksi kannattaa kerätä kattavaa ja yksityiskohtaista tietoa rikoksista ja niissä esiintyvistä säännönmukaisuuksista ennen ehkäisevistä strategioista päättämistä.

KIRKHOLT-HANKE, ENGLANTI

Murtojen ehkäisemiseen tarkoitettussa hankkeessa kunnallisten vuokra-asuntojen runsaan rikollisuuden alueella yhdistettiin kohdetta vaikeuttavia toimia kohteen poistamiseen, uhrien tukemiseen, turvallisuus selvityksiin, omaisuuden merkitsemiseen ja epävirallisen valvonnan edistämiseen. Hankkeessa noudatettu lähestymistapa perustui rikoksia, rikoksentekijöitä ja uhreja koskeviin perusteellisiin selvityksiin. Hanketta hallinnoivat useat yhteistyössä toimivat yksiköt. Niitä olivat kunnallinen asuntoviranomainen, kaasua- ja sähkölaitos, paikallinen uhrien tukijärjestö, ihmistyövoimapaalvelujen toimikunta (Manpower Services Commission) ja paikallinen rikosentorjuntaryhmä, johon kuului kyseisen asuinalueen edustajia.

Selvitysten tiedot osoittautuivat korvaamattomiksi rikosentorjunnan asianmukaisten toimien suunnittelemisen kannalta. Tuomittuja murtovarkaita haastateltiin erilaisista asioista. Näitä asioita olivat murron kohteen etäisyys varkaan kodista, rikoksen kohteen valitsemisen syyt, rikoksenteon aika ja olosuhteet sekä murron syyt ja motiivit. Lisäksi haastateltiin murtojen uhreja ja heidän lähinaapureitaan, ja he antoivat tietoja esimerkiksi rakennukseen tunkeutumisen kohdan näkyvyydestä, suojauslaitteiden yleisyydestä ja niiden käytöstä, asumisesta ja sen merkeistä murron aikana sekä aikaisemmin uhreiksi joutuneista asukkaista.

Vertailemalla murtojen kohteiksi joutuneiden kotitalouksien sijaintia ja niihin liittyviä muita tekijöitä muihin vaihtoehtoisiiin kohteisiin (eli murtojen kohteena olleisiin ulkoisesti vastaaviin naapuriasuntoihin) ehkäiseviä toimia voitiin erityisesti kohdistaa rikoksille alttiimpiin asuntoihin tai asuntojen osiin. Tällä tavoin todettiin esimerkiksi, että kerran murron kohteeksi joutuneisiin taloihin murtauduttiin naapuritaloja todennäköisemmin uudestaan. Tämän vuoksi hankkeessa keskityttiin tietoisesti useita kertoja murron kohteeksi joutuneisiin asuntoihin. Vastaavalla tavalla todettiin, että yli kaksi kolmasosaa rakennukseen tunkeutumisen kohdista oli nähtävissä naapurien asunnoista. Tämä johti

naapurivalvonnan pienoishankkeiden perustamiseen (naapurivalvonnan pienoishankkeet eroavat tavanomaisista naapurivalvonnan hankkeista siten, että ne saavat alkunsa tietyistä tapahtumasta ja että ne kattavat toisiaan lähellä sijaitsevien asuntojen pieniä ryhmiä).

Muita rikosentorjunnan suunnittelemiseen vaikuttaneita hyödyllisiä havaintoja oli muun muassa tieto siitä, että murtovarkaat liikkuvat yleensä erittäin lyhyitä matkoja tehdäkseen rikoksia ja että he yleensä erikoistuvat tiettyntyyppisiin taloihin. Näiden lisäksi merkit asumisesta, erittäin näkyvät rakennuksiin tunkeutumisen kohdat ja näkyvät varashälyttimet ehkäisivät murtovarkaita.

Alustavan arvioinnin tulokset osoittivat, että ensimmäisen vuoden aikana murrot vähenivät noin 50 prosenttia ja uusiutuva uhriksi joutuminen väheni melkein nollaan. Ainoastaan ilmoitetut vahingonteot lisääntyivät asuinalueella hankkeen toteuttamisen aloittamisen jälkeen. Oletetaan, että tämä saattoi johtua asuinalueesta tunnetun ylpeyden ja poliisia kohtaan tunnetun luottamuksen lisääntymisestä, mikä olisi johtanut suurempaan halukkuuteen ilmoittaa vahingontekoja.

4.2.5 Monet eri viranomaiset ja järjestöt, mukaan lukien kunnalliset viranomaiset ja eräät kansalliset järjestöt, keräävät tietoja rikoksista, mutta poliisi on rikoksia koskevien tietojen tärkein lähde. Poliisin tiedot perustuvat rikoksiin, rikosentekijöihin sekä poliisin kirjaamiin tavanomaisiin yhteydenottoihin ja hälytyksiin. Tämä tieto voi olla erittäin hyödyllistä opastettaessa pienryhmiä suunnittelemaan rikosentorjunnan strategioita. Poliisin kirjaamiin tietoihin sisältyy tavallisesti tietoa rikoksen oikeudellisesta luonteesta, tekopaikasta (joskus maantieteellisellä koodilla varustettuna rikosten kartoittamisen helpottamiseksi), ajankohdasta, rikosentekijän mahdollisesta paljastumisesta ja muista yksityiskohdista, esimerkiksi mahdollisesti varastetusta omaisuudesta ja sen arvosta. Tarvittaessa lisätiedot voivat myös koskea rakennuksen tyyppiä, rakennukseen tunkeutumisen kohtaa (jos kyse on murrosta), varastetun tai vahingoitetun tavaran tyyppiä, mahdollisten todistajien läsnäoloa sekä uhrien ikää ja sukupuolta. Tiedoissa voi kuitenkin olla puutteita kattavuuden, jatkuvuuden, luotettavuuden ja tieteellisen uskottavuuden suhteen, koska poliisin keräämiä tietoja ei ole ensisijaisesti tarkoitettu rikosentorjunnan strategioiden kehittämiseen.

4.2.6 Poliisin keräämien rikoksia koskevien tietojen hyödyntämiseen liittyy kaksi keskeistä ongelmaa. Ensinnäkin kaikkia rikoksia ei ilmoiteta poliisille, ja toiseksi poliisi ei rekisteröi kaikkia sille ilmoitettuja rikoksia.

Tämä johtaa väistämättä jollakin alueella tehtyjen rikosten määrän aliarvioimiseen. Lisäksi tämä voi vääristää rikosten jakautumaa, jos jokin ryhmä (joka mahdollisesti on muita vähemmän tyytyväinen poliisitoimintaan alueella) ilmoittaa vähemmän rikoksia poliisille kuin muut ryhmät. Käytännössä nämä ongelmat eivät kuitenkaan vakavasti haittaa alueen rikostilanteen yksityiskohtaista selvittämistä.

4.2.7 Rikoksentekijöiden asuinpaikkaa koskevat tiedot ovat erityisen hyödyllisiä rikoksentekijöiden määrän arvioimiseksi tietyllä alueella sekä asuinalueen että rikoksentekoalueen välisten yhteyksien selvittämiseksi. Tutkimustulosten perusteella voidaan olettaa, että rikoksentekijät eivät yleensä matkusta kauas asuinpaikastaan (mahdollisesti korkeintaan 2–3 kilometriä) ja että he tekevät yleensä rikoksensa tutuissa paikoissa, jotka sijaitsevat lähellä "jokapäiväisessä elämässä" käytettyjä reittejä ja alueita (Brantingham ja Brantingham, 1993).

4.2.8 Kansalaisten poliisille tekemien tavanomaisten yhteydenottojen ja hälytysten avulla saadaan lisätietoja tapahtumista ja erityisesti tapahtumista, jotka eivät johda virallisen tutkinnan aloittamiseen (esimerkiksi eräät väkivaltarikokset ja erityisesti perheriidat). Tällaisten tietojen haittana on, ettei tapahtuman luonnetta (muun muassa sen oikeudellista luokittelua) usein ilmoiteta selkeästi ja että huomattava osa tiedoista voidaan "hukata", jos tiedot tietokoneistetaan (eli suuri osa tiedoista kirjataan yleensä ylimääräisten tai "sekalaisten" tapausten luokkaan).

4.2.9 Uusiutuva rikoksen uhriksi joutuminen on tärkeä tiedonkeruun ala. Viime vuosina uusiutuvasta uhriksi joutumisesta on saatu uutta tietoa, jolla on erittäin merkittäviä seurauksia rikosentorjunnalle. Tutkimustulokset osoittavat, että suhteellisen suuri osa rikoksista kohdistuu väestön suhteellisen pieneen osaan. Esimerkiksi Farrell ja Pease (1993) ovat todenneet, että noin 80 prosenttia rikoksista kohdistuu 20 prosenttiin Englannin ja Walesin väestöstä. Useissa tutkimuksissa on havaittu, että erityisesti alkuperäistä uhriksi joutumista välittömästi seuraavana aikana tiettyjen rikosten (esimerkiksi murrot, rodullinen väkivalta ja perheväkivalta) uhrien todennäköisyys joutua uudelleen uhriksi on huomattavasti suurempi kuin niiden, jotka eivät ole joutuneet uhreiksi (Polvi ym., 1990 ja 1991; Sampson ja Phillips, 1992; Farrell, 1992). Tutkimustulokset ovat myös osoittaneet, että uusiutuvasti uhriksi joutuvien osuus runsaan rikollisuuden alueilla on huomattavasti suurempi

kuin uusiutuvasti uhriksi joutuvien osuus alueilla, joilla tehdään vähän rikoksia (Trickett ym., 1992).

4.2.10 Poliisin rekisteröimät tiedot voivat myös olla epäluotettavia uusiutuvan uhriksi joutumisen suhteen. Esimerkkinä mainittakoon, että uusiutuvasta uhriksi joutumisesta ilmoitetaan poliisille jopa vähemmän kuin muista rikoksista ja että kirjaamisessa tehtävien virheiden todennäköisyys lisääntyy, kun tietty osoite toistuu useita kertoja poliisin asiakirjoissa (muiden ongelmien osalta ks. Farrell ja Pease, 1993). Nämä ja muut puutteet, jotka eivät ole epätavallisia muidenkaan tietojen keräämisen yhteydessä, olisi otettava huomioon suunniteltaessa tutkimuksen strategioita, jotka perustuvat poliisin keräämiin tietoihin uusiutuvasta uhriksi joutumisesta.

4.2.11 Poliisin keräämiä tietoja voidaan täydentää selvityksillä rikosentekijöistä, havainnoinneilla ja muualla noudatettavia "hyviä käytäntöjä" koskevalla tiedolla. Kyselytutkimuksilla ja havainnoimalla voidaan kerätä tietoa kansalaisten tavasta käsittää rikosongelma, heidän kannattamistaan ensisijaisista toimintatavoitteista, heidän mielipiteistään poliisista ja muiden paikallisten viranomaisten tarjoamista palveluista. Tällaisen tiedon perusteella voidaan tehdä arvokkaita päätelmiä rikosentekijöiden käyttäytymisessä esiintyvistä säännönmukaisuuksista. Selvityksiä voidaan myös hyödyntää sen arvioimiseksi, onko tietty alue tai ihmisryhmä ollut onnistuneesti rikosentorjuntatoimien kohteena. On järjestettävä erityiskoulutusta tietojen keräämisen ja analysoimisen perustekniikoista. Tietojen keräämiselle on annettava kohtuullisen tärkeä organisatorinen asema, jotta rikosentorjunta olisi tehokasta ja rikosten hoidon rutiininomainen osa.

4.3 ANALYYSI JA TULKINTA

4.3.1 Rikosentorjuntaprosessin analyttinen vaihe jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä tehdään yhteenvetoja rikosentekoa ja uhriksi joutumista koskevista tiedoista ja yritetään löytää näissä säännönmukaisuuksia. Toisessa vaiheessa rikosenteon ja uhriksi joutumisen säännönmukaisuuksia tulkitaan ja yritetään selittää (Ekblom, 1988). Analyysi voi kohdistua yhteen tiettyyn rikokseen (esimerkiksi ryöstö) tai useampaan rikostyyppiin.

4.3.2 Yksi tehokkaimmista tavoista tunnistaa rikosten säännönmukaisuuksia on laatia alueesta rikoskarttoja, joissa yhdistetään rikoksia koskevia tietoja ja alueen ominaisuuksia, esimerkiksi alueella sijaitsevia kouluja, ravintoloita ja pääteitä sekä muita säännönmukaisuuksien selittämisessä mahdollisesti merkityksellisiä tekijöitä. Karttoja voidaan laatia usealla eri tavalla alkaen nuppineulojen pistämisestä tavalliseen tiekarttaan aina kehittyneiden karttapohjaisten tietokoneohjelmien käyttämiseen asti. Tietokoneohjelmien suurimpana etuna on, että niillä voidaan laatia suhteellisen helposti suuria määriä karttoja, kun ohjelma ja tiedot on syötetty, mutta tietokonekarttoittaminen edellyttää aikaa (ja näin ollen myös kustannuksia) tietojen syöttämiseen ja ohjelman pystyttämiseen. Tällaisia rikoskarttoja voidaan käyttää suosittujen rikosentekopaikkojen tunnistamiseen. Tutkimukset ovat osoittaneet, että rikoksia esiintyy yleensä ryppäinä tai satunnaisesti eivätkä ne jakaudu tasaisesti ajan ja paikan suhteen (Sherman ym., 1989). Rikosryppäiden tunnistaminen ja selittäminen voi edistää asianmukaisten rikosentorjunnan strategioiden määrittämistä. Tukholmassa karttoja on käytetty muun muassa rikosentekijöiden vertaisryhmien verkostojen ja heidän kokoontumispaikkojensa paikallistamiseen (Sarnecki, 1992).

4.3.3 Toinen rikosten säännönmukaisuuksien analysoimisen ja määrittämisen keino on rikosentekoa jonkin ajan kuluessa kuvaavien kaavioiden laatiminen. Esimerkiksi sen toteamisesta, että suuri osa pahoinpitelyistä tehdään klo 22.00–02.00 välisenä aikana perjantaisin ja lauantaisin, voi olla hyötyä pahoinpitelyjen ehkäisemisessä. Tällaiset kuvat voivat koskea päivän, viikon, kuukauden tai vuoden ajanjaksoa. Ne voidaan laatia siten, että niiden avulla tunnistetaan nopeita muutoksia rikosenteossa tiettyinä ajankohtina. Näiden ajankohtien ja muiden muutosten, kuten yhden tai useamman yritteliään murtovarkaan vankilasta vapautumisen tai jonkin suuren yleisötilaisuuden seurauksena tapahtuneen poliisin kadulla partioivan henkilöstön määrän vähenemisen, välillä voidaan etsiä yhteyksiä.

4.3.4 Viimeisessä analysointivaiheessa on kyse havaittujen säännönmukaisuuksien tulkitsemisesta. Tämän toteuttamiseksi rikoksia koskevat tiedot ja niihin liittyvät säännönmukaisuudet on yhdistettävä aineellisiin, sosiaalisiin ja väestötieteellisiin tietoihin ja säännönmukaisuuksiin. Tässä yhteydessä voi olla hyötyä vähäisestäkin kriminologisesta asiantuntemuksesta ja teoreettisista rikosentorjuntaa ja rikollisuuden ehkäisemistä

koskevista tiedoista. On esimerkiksi mahdollista, että erityisen suosittu rikosentekopaikka on seurausta sen sijainnin aikaansaamasta erityisistä mahdollisuuksista tai siitä, että alueen mahdollisten rikosentekijöiden jokapäiväinen toiminta keskittyy tähän paikkaan.

4.4 STRATEGIOIDEN KEHITTÄMINEN

4.4.1 Rikoksiin liittyvien säännönmukaisuuksien havaitsemisen ja tulokinnan jälkeen on tarkasteltava puuttumiskeinoja, joilla toimitaan säännönmukaisuuden lopettamiseksi tai rikokseen johtavan tapahtumaketjun katkaisemiseksi (Ekblom, 1994). Viranomaisten on valittava, mihin tapahtumaketjun osaan toimet kohdistetaan. Toimet voivat näin ollen olla kaukovaikuttaisia, jos ne kohdistetaan sellaisten nuorten varhaiskehitykseen, jotka ovat vaarassa tulla rikosentekijöiksi, tai lähivaikuttaisia, jos toimet kohdistuvat välittömästi rikosentekotilanteeseen (Ekblom, 1994). Kaukovaikuttaisia strategioita voivat olla edellä rikollisuuden ehkäisemistä ja yhteisöpohjaista rikosentorjuntaa koskevissa luvuissa käsitellyt, ja lähivaikuttaisia esimerkiksi rikosten tilannetorjuntaa koskevassa luvussa käsitellyt strategiat.

4.4.2 Toimien "sosiaalisella" tasolla (johon saattaa kuulua ohjelmia, joiden tarkoituksena on sekä rikollisuuden ehkäiseminen että yhteisöpohjainen rikosentorjunta) on päätettävä siitä, mikä instituutio on ehkäisevän toiminnan toteuttaja tai kohde (esimerkiksi koulu, perhe ja työmarkkinat). Toimien "tilannekohtaisella" tasolla olisi päätettävä, mihin kokonaistilanteen osaan toiminta olisi kohdistettava (esimerkiksi mahdollinen kohde, koulutettu turvahenkilöstö tai rikoksen ympäristö).

4.4.3 Kun uusiutuvan uhriksi joutumisen säännönmukaisuudet on tunnistettu ja analysoitu, on kehitettävä toimia, joiden kohteena ovat uhrin ja/tai heidän asuntonsa tai muut tilat. Jos toimien kohteeksi valitaan tiedossa olevat uhrin, ne kohdistuvat paremmin henkilöihin, jotka joutuvat todennäköisimmin uhreiksi tulevaisuudessa. Tällä tavoin haavoittuvia sosiaalisia ryhmiä suojellaan ilman, että ne olisi ensin pakko tunnistaa. Kirkholtin murtoja ehkäisevä hanke on esimerkki ohjelmasta, jonka kohteena olivat nimenomaisesti uusiutuvasti uhriksi joutuvat, jossa tarjottiin turvallisuuspalveluita ja -laitteita ja jossa uhreja kannustettiin liittymään naapurivalvonnan pienoishankkeisiin (ks. kolmas luku). Muita

toimia uusiutuvan uhriksi joutumisen ehkäisemiseksi ovat muun muassa kannettavien hälyttimien tai murtovarkaisten tunnistamiseen käytettävien videokamerajärjestelmien tarjoaminen murtojen tai pahoinpitelyjen uhreille (Farrell ja Pease, 1993).

4.4.4 Rikksentorjuntaryhmillä on niiden toimien onnistumisen varmistamiseksi oltava selkeä kuva siitä, mihin "tapahtumaketjun osaan" toimet olisi kohdistettava. Valvontakameroiden asentaminen julkisille paikoille saattaa vähentää rikoksia useilla eri tavoilla, muun muassa rohkaisemalla ihmisiä liikkumaan kadulla, lisäämällä kiinni joutuneiden rikksentekijöiden määrää ja estämällä mahdollisia rikksentekijöitä tekemästä rikoksia. Ohjelman tehokkuuden arvioimiseksi myös paikallisten rikksentorjuntaryhmien olisi oltava tietoisia siitä, mihin tapahtumaketjun osaan ne haluavat vaikuttaa.

4.4.5 Toimien tason ja niiden kohteena olevien tapahtumien luonteen tunnistamisen jälkeen voidaan valita toteutettavat toimet sopivien yhdistelmien luettelosta. Ekblom (1994) on laatinut tällaisen hyödyllisen luettelon. Useissa tapauksissa asianmukaisimmat toimet saattavat tarkoittaa melko jokapäiväistä toimintaa, kuten rakennusten korjaamista, paikallisten säännösten ja rakennusohjeistojen noudattamisen valvontaa ja yksilöiden tai yhteisöjen ohjaamista ottamaan vastuuta omaisuudestaan (Hope, 1994).

4.4.6 Toimien ensisijaisten tavoitteiden määrittäminen voi olla ongelmallista. Tarkasteltavia kysymyksiä ovat muun muassa erilaisten toimien suhteellinen käytännön hyöty yhteisölle ja tarkasteltavana olevan rikollisen toiminnan sosiaaliset ja taloudelliset kustannukset. Ratkaistaessa ensisijaisten tavoitteiden kysymystä on otettava huomioon paikalliset olosuhteet, vaikka tämä voi edellyttää erityisen komitean tai toimikunnan perustamista, jos rikosten analysoiminen ja rikksentorjunnan voimavarojen jakaminen kattaa suuren kaupunkialueen tai jopa kokonaisen kaupungin.

ENQUETE-TOIMIKUNTA, SAKSA

Neumünsterin kaupungissa perustettiin vuonna 1979 toimikunta suorittamaan rikosten ja niiden syiden järjestelmällistä analyysia sekä antamaan käytännön suosituksia rikksentorjuntatoimien kehittämiseksi. Enquete-nimellä tunnettu toimikunta työskenteli läheisesti (mutta täysin itsenäisesti) kaupungin viranomaisten kanssa selkeän kuvan kehittämiseksi

kaupungin sosiaalisesta ja kaupunkirakenteesta sekä rikollisuusongelmista. Toimikunta hyödynsi tietojen lähteenä paikallisen poliisin tilastoja, eräiden koulujen oma-aloitteisesti toimittamia tietoja, selvitystä rikosentekijöiden luonteenpiirteistä ja analyysia rikosentekopaikkojen alueellisesta jakautumisesta. Toimikunnan kertomuksessa on kattava luettelo sosiaalisista ja tilannetorjuntatoimista rikosten ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Tällaista toimintaa oli kaupungin viranomaisten välisen rikosentorjuntakomitean perustaminen ja Ayhteisöasemien[®] vaikutuksia tarkastelevan kokeiluhankkeen aloittaminen. Näitä asemia perustettiin tiettyihin naapurustoihin, joissa tehdään paljon rikoksia, suhteessa yksi asema 250 asukasta kohden. Asemien tehtävänä oli lisätä paikallista osallistumista, parantaa suhteita yhteisössä, kannustaa itsepuun tarkoitettuja hankkeita, ratkaista paikallisia erimielisyyksiä, tarjota kriisitointia sekä oikeudellista, taloudellista ja henkilökohtaista neuvontaa vuorokauden ympäri.

Paikallisen pormestarin ja hänen korkeimman hallintovirkamiehensä taloudellisen ja poliittisen tuen saamisen todettiin olevan ratkaisevan tärkeä edellytys "yhteisöasemien" perustamiselle. Neumünsterissa osoittautui vaikeaksi saada paikalliset poliitikot ja hallintovirkamiehet vakuuttuneiksi rikosentorjunnan tuomista taloudellisista eduista verrattuna tilanteeseen, jossa toimittaisiin vain rikoksen tekemisen jälkeen. Käytännössä Neumünsterin hankkeen toteuttamista haittasivat vakavasti myös eri viranomaisten väliset jännitteet ja erityisesti poliisin ja sosiaalityöntekijöiden erimielisyydet nuorison tekemien rikosten suhteen. Yksinkertaistetusti voidaan sanoa poliisin yleensä katsoneen, että nuoret rikosentekijät "ovat" ongelma, kun sosiaalityöntekijät yleensä katsoivat, että näillä nuorilla "on" ongelma (Graham, 1988c).

4.4.7 Edellä mainittu esimerkki osoittaa, että tietyissä tapauksissa viranomaisten väliset jännitteet ja yksittäisten viranomaisten edut voivat vaikuttaa sekä toimien valitsemiseen että jopa siihen, saadaanko ohjelma aloitetuksi. Toimien valitsemisen olisi kuitenkin perustuttava niiden todennäköisen tehokkuuden järkipäiseen arviointiin eikä niiden hallinnolliseen tai poliittiseen sopivuuteen. Tutkimukset ja arvioinnit voivat auttaa viranomaisia valitsemaan asianmukaisia toimia ja työskentelytapoja, joilla tällaiset ongelmat selvitetään. Mahdollisuuksien rajoissa on yritettävä analysoida rikosentekoa (ja yhteisöä) rikosentorjuntahankkeiden toteuttamisen yhteydessä ilmenevien vaikeuksien ennakoinniseksi.

4.5 TOTEUTTAMINEN

4.5.1 Rikksentorjuntatoimia toteutettaessa voidaan soveltaa seuraavia viittä ensisijaista strategiaa:

- 1) sääntelyn käyttäminen käyttäytymisnormien noudattamisen varmistamiseksi, esimerkiksi laatimalla alkoholin ostamista tai käyttämistä tietyinä aikoina tai tietyissä paikoissa kieltäviä kunnallisia järjestys-sääntöjä,
- 2) tarvittavien välineiden ja käytännön avun tarjoaminen toivotun toiminnan tukemiseksi, esimerkiksi asentamalla tietokoneita seuraamaan luvattomia poissaoloja kouluista,
- 3) kannustimien käyttäminen ihmisten saamiseksi toteuttamaan toimia, esimerkiksi tarjoamalla alempia vakuutusmaksuja ovi- ja ikkunalukkoja asentaville,
- 4) eturistiriitoja selvittävät neuvottelut, erityisesti paikallisella tasolla toimivien viranomaisten ja sellaisten ihmisten välillä, joille kyseiset viranomaiset tarjoavat palvelujaan, ja
- 5) tiedottaminen ja neuvonta.

Asianmukaisen strategian valitseminen riippuu ongelman luonteesta ja niistä erityisongelmista, jotka on ratkaistava tehokkaan toteuttamisen varmistamiseksi. Käytännössä tehokas toteuttaminen on kuitenkin usein vaikeasti saavutettavissa, ja puutteellinen tai riittämätön toteuttaminen ei todennäköisesti ole tehokasta rikoksien vähentämisessä.

4.5.2 Toteuttamiseen liittyvät ongelmat korostuvat vähemmän, jos toteutukseen osallistuu vain yksi viranomainen. Esimerkiksi poliisi on melko onnistuneesti toteuttanut näkyvää partiointia, kyllästävää partiointia ja salaista poliisitoimintaa rikosten selvittämiseksi ja ehkäisemiseksi (Eck ja Spelman, 1987; Hope, 1994). Toteuttamiseen liittyvät ongelmat kuitenkin korostuvat, kun useampi viranomainen toimii yhteistyössä rikksentorjunnan strategian kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Eräässä esittelyhankkeessa, jonka tarkoituksena oli vahingontekoa vähentävien erilaisten toimien toteutettavuuden kokeileminen yhdessätoista ala- ja yläasteen koulussa, kerättiin aineistoa ongelmista, jotka liittyvät monita-hoisiin yrityksiin toteuttaa rikksentorjuntaa (Hope, 1985).

KOULUISSA TEHTÄVIEN VAHINGONTEKOJEN EHKÄISYHANKE, ENGLANTI

Koulujen henkilökunnasta, paikallisten viranomaisten virkamiehistä ja poliisista koostuville ryhmille annettiin tehtäväksi päättää, mitä toimia kouluissa toteutettaisiin vahingonteko-ongelman hoitamiseksi. Vaikka sisäministeriö antoi neuvoja useista erilaisista sekä tilannekohtaisista että sosiaalisista toteuttamiskelpoisista toimista, ryhmät valitsivat poikkeuksetta fyysisiä tilannetorjunnan toimia. Hope toteaa, että tämän valinnan syynä ei ollut se, että ryhmät olisivat uskoneet näiden toimien välttämättä olevan tehokkaampia. Sen sijaan Hope väitti, että syy näiden toimien valitsemiselle oli lähinnä siinä, että ne olivat hallinnollisesti helpompia toteuttaa ja että ne sopivat paremmin ryhmän jäsenien ennakkokäsityksiin ongelman luonteesta ja asianmukaisesta ehkäisevästä ratkaisusta.

Käytännössä vain muutama valituista toimista toteutettiin kokonaisuudessaan. Lopulta valituista 30 toimesta ainoastaan puolet oli toteutettu kahden vuoden jälkeen, ja ainoastaan kaksi koulua toteutti kaikki toimet. Kolmessa koulussa ei käytännössä toteutettu mitään ehdotetuista toimista.

Toteuttamiselle määritettiin viisi ensisijaista estettä:

1) Odottamattomat tekniset vaikeudet

Useimmat koulut suosittelivat vanhan lasin korvaamista rikkoutumattomalla ikkunalasilla. Yhdessäkään koulussa ei kuitenkaan asennettu tällaisia ikkunoita, koska kaupungin arkkitehdit kielsivät tällaisen lasin käytön, koska se olisi estänyt ulospääsyn tulipalon sattuessa.

2) Paikallista toimintaa koskevan kontrollin puuttuminen

Yhdessä koulussa päätettiin suunnitella koulun piha uudelleen lasten keskittymien ohjaamiseksi vähemmän haavoittuville alueille. Tämän päätöksen toteuttaminen edellytti kaupunginhallituksen kouluosaston ja kaupunginsuunnittelusta vastaavan osaston hyväksyntää. Kumpikaan osasto ei ollut 18 kuukauden kuluessa saanut aikaiseksi kyseistä päätöstä.

3) Toiminnan yhteensovittamisen laiminlyöminen

Suosittelujen mukaan kahden koulun läheisyydessä asuvia asukkaita olisi kannustettava tarkkailemaan kouluja koulutuntien jälkeen ja ilmoittamaan poliisille epäilyttävistä havainnoista. Tätä koskeva päätös edellytti kaupunginhallituksen kouluosaston, rehtorin, henkilökunnan, koulun oppilaiden ja paikallisen poliisin kolmen yksikön tukea. Ryhmät hyväksyivät hankkeen taustalla olevan ajatuksen, mutta mikään ryhmä ei ollut valmis johtamaan ja yhteensovittamaan toimintaa.

4) Ristiriitaiset tavoitteet

Hankkeiden toteuttamiseen liittyvät vaikeudet eivät johtuneet ainoastaan tutkimuksen tekijöiden mainitsemasta byrokraattisesta hitaudesta. Kaikissa hankkeeseen osallistuvissa viranomaisissa ryhdyttiin jonkinlaisiin uudelleenorganisointeihin. Kaikissa näissä viranomaisissa vahingon-
tekojen vastaisten hankkeiden merkitys väistyi viranomaisen aikaisempien organisatoristen tavoitteiden edestä.

5) Toteuttamista estävät seuraukset

Tämä kohta viittaa toteutetun toiminnan laajempiin seurauksiin. Esimerkiksi yhdessä koulussa vahtimestareille maksettiin ylityökorvausta partioinnista koulussa. Tämä johti siihen, että alueen muidenkin koulujen vahtimestarit vaativat ylityökorvauksia. Lopulta hankkeen kustannukset ja muissa kouluissa esitettyjen ylityökorvauksia koskevien vaatimusten aiheuttamat ongelmat johtivat hankkeen lopettamiseen.

4.5.3 Muissa tutkimuksissa on kerätty aineistoa vaikeuksista, joihin on törmätty eri yksiköiden toimiessa yhteistyössä rikosentorjunnan strategioiden toteuttamiseksi. Lounais-Englannissa toteutetussa rikosentorjunnan ohjelmassa, jossa käytettiin kirkon, kunnanhallituksen, paikallisten viranomaisten ja poliisin edustajista koostuvaa yhteistä toimintaryhmää rikosten ehkäisemiseen ja yhteisöllisten hankkeiden kehittämiseen, koettiin erilaisia näiden yksiköiden välisiä vaikeuksia (Moore ja Brown, 1981). Näitä olivat muun muassa eri ammattien ristiriitaiset lähestymistavat, tietämättömyys toisten viranomaisten tehtävistä, koettu uhka oman yksikön itsenäisyydelle ja arvovallalle sekä tunkeutuminen toisen yksikön vastuu- ja tehtäväalueelle.

4.5.4 Toimintaan osallistuvien yksiköiden väliset toimivaltaa koskevat erimielisyydet ovat väistämättömiä, mutta niitä on lievennettävä mahdollisuuksien rajoissa. On erityisen tärkeää, ettei "poliisin kanta" sulje kokonaan tai osittain pois muiden osapuolten mielipiteitä. Monitahoisten komiteoiden ja paikallisten asukkaiden väliset suhteet edellyttävät myös varovaisuutta, koska niiden tavoitteet voivat olla ristiriidassa keskenään. On erityisen tärkeää varmistaa, etteivät vaikutusvaltaisempien ryhmien mielipiteet peitä vähemmistöjen mielipiteitä, koska vähemmistöt voivat olla todennäköisimpiä rikosten uhreja.

4.5.5 Rikosentorjuntatoimien toteuttamiseen liittyvistä useista erilaisista ongelmista huolimatta on aina olemassa keinoja näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Ensinnäkin, rikosentorjuntayksikön rakenteen olisi riitettävä sen eri tehtävien toteuttamiseen. Näiden rakenteiden on oltava tarpeeksi

joustavia eri tasoilla kihlakunnista yksittäisiin katuihin toteutettavan rikosentorjunnan ja rikollisuuden ehkäisemisen harkitsemiseksi. Tehokkaan ryhmän kutsuu usein koolle yksi vetäjänä toimiva henkilö tai ryhmä. Poliisi johtaa usein toimintaa rikosentorjuntahankkeissa, mutta muullakin tavoin voidaan toimia. Vaikka poliisi tai paikallisen viranomaisen muu osasto voi johtaa toimintaa kaupungin, läänin tai kunnan tasolla, useat eri yksiköt tai jopa yksilöt voivat johtaa toimintaa yksittäisessä hankkeessa. Voimavarojen turvaamisessa on menestyksekkään rikosentorjuntaohjelman merkittävä edellytys (Home Office, 1990).

4.5.6 Toiseksi monitahoiset verkostot voivat olla melko monimutkaisia, joten ammattitaitoisen koordinaattorin on ohjattava ja hallinnoitava niitä tehokkaasti, seurattava toiminnan edistymistä ja asioiden kehittymistä sekä toimittava toiminnan käynnistäjänä, neuvottelijana ja kannustajana. Koordinaattori voidaan nimetä jostakin kyseisistä yksiköistä tai koordinaattoriksi voidaan nimetä ulkopuolinen henkilö. Molemmilla toimintatavoilla on etunsa ja haittansa. Ulkopuoliset koordinaattorit voivat aiheuttaa lisäkustannuksia, ja he voivat ärsyttää vanhoja työntekijöitä, jotka kokevat, että heidän asioihinsa puututaan. Toisaalta jostakin kyseisistä yksiköistä valittu koordinaattori voi horjuttaa yksiköiden välistä valtatasapainoa erityisesti, jos ei olla päästy yksimielisyyteen tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi.

4.5.7 Kolmanneksi on tärkeä varmistaa heti alusta alkaen, että paikallinen yhteisö suostuu jakamaan vastuun rikosentorjuntaohjelmien aloittamisesta ja toiminnan jatkumisesta. Tämän edistämiseksi voidaan luoda yhteisöpohjaisen osallistumisen mahdollistava keskustelufoorumi vastuun jakamisen edistämiseksi ja sen merkityksen korostamiseksi, yleisen tietoisuuden lisäämiseksi, yhteisen päätöksenteon helpottamiseksi sekä toiminnan aloittamisen ja yhteensovittamisen tukemiseksi. On toimittava varovaisesti, jotta päätöksentekovaiheessa tehtyjä sopimuksia ei vähitellen vesitetä tai kumota toteuttamisen aikana. Tätä voidaan edistää avoimella ja yleisellä keskustelulla, jossa mahdollisia erimielisyyksiä käsitellään julkisesti ennen toteuttamisen aloittamista.

4.5.8 Neljänneksi toiminnan keskittyessä rikollisuuden ehkäisemiseen on asioita tarkasteltava pitkän aikavälin näkökulmasta, mikä voi olla ristiriidassa paikallisten asukkaiden esittämän nopean toiminnan vaatimuksen kanssa. Tällaisten hankkeiden onnistuminen edellyttää jatkuvaa sitoutu-

mista ja tehokasta johtamista joko johtavassa asemassa toimivan yksikön tai asialleen omistautuneiden vapaaehtoisten ryhmän toimesta. Ryhmän kestävyyttä voidaan myös parantaa kehittämällä selkeä rakenne ja strategia tulevaisuutta varten.

4.5.9 On helpompi toteuttaa ja ylläpitää ohjelmia, joissa käytetään hyväksi enimmäkseen tilannetorjuntatoimia. Ne riippuvat vähemmän arvoja koskevasta yksimielisyydestä, ne koetaan todennäköisemmin välittömäksi vastaukseksi rikoksiin ja ne tarjoavat vakavasti otettavia kannustimia osallistumisen jatkamiselle. Toteuttamiseen liittyvät vaikeudet voivat kuitenkin vaikeuttaa ohjelmien toimintaa edellä kuvatulla tavalla, ja ne voivat jopa johtaa päinvastaiseen lopputulokseen. Tilannetorjuntahankkeilla voi olla sivuvaikutuksia, kun fyysisten ja valvontatoimien huolimaton ja huonosti suunniteltu toteuttaminen voi tahattomasti johtaa "linnoitusmaiseen" ajattelutapaan, joka lisää rikosten pelkoa ja joka voi pahentaa yhteisön rikollista mainetta.

4.5.10 Lopuksi toteuttamista voidaan tehostaa seuraamalla ohjelmia säännöllisesti. Kehityksen jatkuvan arvioinnin ja tarvittavien korjausten avulla seurannalla mahdollistetaan se, että ohjelman hallinnoijat pysyvät ajan tasalla. Säännöllinen seuranta olisi mahdollisuuksien rajoissa aina järjestettävä niin, että tietojen kerääminen ja tarkastelu räätälöidään arvioijien tarpeiden mukaisiksi (ks. jäljempänä).

4.6 ARVIOINTI

4.6.1 Rikoksentorjuntaprosessin viimeinen vaihe on toteutetun hankkeen tai ohjelman arviointi sen rikosten määrään kohdistuvien vaikutusten osalta. Arviointi on suunniteltava huolellisesti ennen ohjelman aloittamista siten, että toteuttamiseen ja lopputuloksen mittaamiseen varataan riittävästi aikaa. Rikollisuuden ehkäisemiseen tarkoitetut toimet voivat edellyttää huomattavasti aikaa ennen kuin vaikutukset ilmenevät. On päätettävä, kuka suorittaa arvioinnin. Suorittavatko ohjelman toteuttajat arvioinnin vai olisiko se suoritettava itsenäisesti? Arvioinnin suorittaminen omatoimisesti on halvempaa, mutta sen yhteydessä saattaa esiintyä kiusausta vääristää arvioinnin tuloksia onnistuneen lopputuloksen suuntaan. Arviointi menettää merkityksensä ja uskottavuuttaan, jos se on vain hyvien uutisten luettelo, joten virheet ja epäonnistumiset on kirjattava

luotettavalla tavalla. Itsenäiset arvioinnit ovat yleensä kalliimpia, mutta ne antavat arvioinnille uskottavuutta, joka on usein näiden lisäkustannusten arvoista. Lisäksi on arvioitava todennäköisiin arviointikustannuksiin varattavat rahat, joiden määräksi on ehdotettu noin 10 prosenttia ohjelman kokonaisvaroista (Doig ja Littlewood, 1992). Joissakin tapauksissa voi olla välttämätöntä saada varojen haltijat vakuuttuneiksi siitä, että arviointiin kannattaa käyttää rahaa.

4.6.2 Arviointivaihe jaetaan yleensä kahteen osaan. Ensimmäistä osaa kutsutaan tavallisesti prosessiarvioinniksi, ja siinä on kyse ohjelman käytännön toteuttamistavan arvioimisesta. Toista osaa kutsutaan tulos- tai vaikutusarvioinniksi. Siinä yritetään määritellä, missä määrin ohjelmalla on ollut vaikutuksia siihen tapahtumaan, johon sen oli tarkoitus vaikuttaa. Edellinen prosessi edellyttää ohjelman toteuttamisen ja erityisesti tosiasiallisten tapahtumien (erotuksena siitä, mitä oli ollut tarkoitus tapahtua) seuranta. Jälkimmäisessä prosessissa on kyse hankkeen kohteena oleviin muuttujiin (esimerkiksi rikosten määrään) kohdistuvien vaikutusten mittaamisesta.

Prosessin arviointi

4.6.2.1 Prosessiarvioinnissa on määritettävä, mitä hankkeen aikana tapahtui, ja tässä yhteydessä on myös käsiteltävä kohdattuja vaikeuksia. Toteuttamisen tehokkuuden arvioinnin menetelmät vaihtelevat ohjelman tyyppin mukaan. Luvattomia poissaoloja kouluista vastaan tarkoitetun partioinnin arvioinnissa poliisin kadulla pysäyttämien nuorten määrää käytettiin mittana ohjelman toteuttamisesta (Ekblom, 1979). Naapurivalvonnan arvioinnissa mitattiin muun muassa seuraavia indikaattoreita: oliko ikkunaan kiinnitetty valvonnasta kertova tarra, määrittäivätkö asukkaat itsensä hankkeen jäseniksi, oliko heidän kodistaan tehty turvallisuusselvitys ja olivatko he tarkkailleet ympäristöään ja ilmoittaneet poliisille epäilyttävistä tapahtumista (Bennett, 1990). Koper ym. (1992) tutkivat, mitä vaikutuksia poliisin läsnäololla oli paikallisissa suosituissa rikosentekopaikoissa. Tarkkailijoina käytettiin jatko-opiskelijoita, jotka suositun rikosentekopaikan keskellä laskivat paikalla olevien poliisiautojen määrän tarkkailuajanjakson jokaisen minuutin aikana (Koper ym., 1992). Seuraavassa kuvaillaan Yhdysvalloissa toteutetun suuren rikosentorjuntahankkeen prosessiarviointia. Se on mielenkiintoinen esimerkki

siitä, mitä hyötyä tällaisella arvioinnilla on, vaikka ohjelmia toteutettaisiin vain osittain.

RIKOKSENVASTAINEN OHJELMA, YHDYSVALLAT

Vuonna 1985 Yhdysvaltojen asunto- ja kaupunkisuunnitteluministeriön rikoksestavastaisessa ohjelmassa määritettiin useita erilaisia tekijöitä, jotka aiheuttavat tai edistävät rikosten tekemistä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa köyhyys, suhteellinen kurjistuminen, rajoitetut työmahdollisuudet, institutionaalinen rotusyrjintä, puutteellinen koulutus, huonot asuinolot, rikkonaiset perheet ja perheen toimivuuden heikkeneminen. Ohjelma toteutettiin yhteistyössä työvoima-, oikeus-, sisäasiain-, terveys- ja inhimillisten voimavarojen ministeriön sekä paikallisten viranomaisten kanssa. Ohjelma rakennettiin sen perusoletuksen ympärille, että kaupunkiympäristön tilan huonontuminen ja rikollisuus kulkevat käsi kädessä ja että naapurustot voidaan rauhoittaa ainoastaan kansalaisten toteuttamalla sosiaalisella kontrollilla, jota viranomaiset tukevat. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi määritettiin useita erilaisia rikosten torjuntatoimia. Näitä olivat muun muassa asuntojen hallinnointi, vuokralaisten järjestäytyminen, työllistämishankkeet, tehostettu poliisitoiminta sekä nuorille, naisille, vanhuksille ja rikosten uhreille tarkoitettujen ohjelmien. Nämä toimet muodostivat 16 kaupungissa perustan rikosten vastaisille ohjelmille, joiden tavoitteet olivat usein samanlaisia, vaikka hankkeet vaihtelivatkin huomattavasti paikallisten tekijöiden perusteella.

Prosessin arvioinnin ensisijaisena tavoitteena oli selvittää, mitä kullekin hankkeelle tapahtui, kuinka paljon toimintaa saatiin aikaan, millaista se oli ja millaiset tekijät määräsivät eri ohjelmien muodon, sisällön ja aikataulun. Kelling ym. (1986) ovat laatineet yksityiskohtaisen selvityksen prosessin arvioinnin tuloksista. Tärkeimmät näistä tuloksista ovat seuraavat:

- 1) Ei ole olemassa selvää suoraviivaista kehitystä noudatettavan toimintatavan valitsemisesta sen toteuttamiseen. Edellisen todettiin olevan jatkuva prosessi, joka oli osittain päällekkäinen jälkimmäisen kanssa ja joka eräissä tapauksissa perustui jälkimmäiseen.
- 2) Toteuttamisen taso vaihteli huomattavasti 16 kaupungin välillä. Eräissä kaupungeissa toiminnan aloittaminen viivästyi, sitä muutettiin tai se määriteltiin kokonaan uudelleen. Joissakin kaupungeissa tietyt toiminnot jätettiin huomiotta muiden toimien suosimisen vuoksi tai toteutettiin vain näennäisiä toimia.
- 3) Oletus, jonka mukaan rikokset ja rikosten pelko oli vakava ja yhtä suuri ongelma kaikissa 16 hankkeessa, oli epätosi. Tämä väärä oletus johti siihen, että kaikki hankkeet saivat yhtä paljon varoja ilman, että tosiasiallista tarvetta tai hankkeen kokoa olisi otettu huomioon.

Tämän seurauksena ongelman suuruus saattoi musertaa hankkeen yhdellä alueella, mutta toisella alueella ongelman pienuus teki hankkeesta merkityksettömän. Tämä korostaa sitä, että ennen strategioita, toimia, rahoitusta ja voimavarojen kohdentamista koskevien päätösten tekemistä on suoritettava rikosten järjestelmällinen analyysi.

- 4) Epävarmuus siitä, oliko rahoitus väliaikaista tai pysyvämpää, johti siihen, että eri yksiköt tarkastelivat ja hyödynsivät ohjelmia eri tavoin. Väliaikaiseen rahoitukseen uskovat katsoivat ohjelman keston rajoittamisen 12–18 kuukauteen tarkoittavan sitä, ettei sitä voitu toteuttaa asianmukaisesti, mikä vaikutti vastaavalla tavalla heidän omistautumiseensa asialle ja toimintaansa. Hankkeen suunnittelemiseen ja yhteensovittamiseen tarvittavien taitojen puuttuminen johti myös osallistuvien yksiköiden välisiin ristiriitoihin.
- 5) Poliisilla havaittiin olevan keskeinen merkitys hankkeen onnistumiselle. Monet asukkaat katsoivat poliisin sitoutumisen hankkeeseen olevan merkki siitä, että viranomaiset ottivat rikollisuuden ongelman tosissaan. Poliisin osallistuminen johti poliisin läsnäoloa ja erityisesti jalkapartiointia ja ryhmässä suoritettavaa poliisitoimintaa koskevien vaatimusten lisääntymiseen.
- 6) Työllistämishankkeet osoittautuivat ohjelman selvästi onnistuneimmaksi osaksi, koska koulutus- ja työllistämismahdollisuuksien luomisen katsottiin olevan tärkeää itsessään eikä vain rikosten vähentämiseksi.

4.6.2.2 Rikollisuuden ehkäisemisen ohjelmia toteutetaan usein monitahoisessa toimintakehyksessä, mikä voi johtaa ongelmiin. Eri yksiköt noudattavat erilaisten ammatillisten suuntautumisten vuoksi erilaisia lähestymistapoja. Yksiköt voivat olla melko tietämättömiä muiden yksiköiden tehtävistä ja vastuualueista. Eräät yksiköt voivat katsoa, että osallistuminen usean yksikön väliseen keskusteluun voi uhata niiden itsenäisyyttä ja arvovaltaa. Toiset vuorostaan voivat olla yliherkkiä, koska ne kokevat, että niiden vastuualueeseen puututaan turhaan. Monitahoiset verkostot voivat tahattomasti johtaa saman työn turhaan toistamiseen, hallinnolliseen hitauteen ja epäterveeseen kilpailuun vähistä voimavaroista. Edellä mainitut ja luultavasti muutkin eturistiriidat voivat aiheuttaa ns. "hankkeen ajautumista", jossa hankkeen alkuperäisiä tavoitteita vähitellen määritetään uudelleen tai jossa niistä luovutaan kokonaan. Jos väliaikaisia tavoitteita on asetettu, arvioinnissa voidaan mahdollisesti kuitenkin todeta hankkeen osittainen onnistuminen.

4.6.2.3 Näiden ongelmien rajoittamiseksi tai niiden ratkaisemiseksi on olemassa keinoja. Tärkeimmät näistä keinoista ovat sen varmistaminen, että alusta alkaen yksilöidään asianmukainen johtavassa asemassa toimiva yksikkö, että yhteisö ja/tai kohderyhmä osallistuu ohjelman suunnitteluun ja toteuttamiseen, että ohjelmaa seurataan, että tällä tavoin saatuja tietoja hyödynnetään tehokkaasti toteutusprosessissa ja että valitaan ammattimaisia koordinaattoreita sattumanvaraisen yhteensovittamisen sijasta.

Tulosten arviointi

4.6.2.4 Tulos- tai vaikutusarvioinnissa käytetään yleensä vähemmän menetelmiä kuin prosessin arvioinnissa. Tavallisimmat arviointiasetelmat, joita käytetään määrittäessä sosiaalisten toimien vaikutusta tulosmuuttujiin, ovat kokeet ja kvasikokeet.

1) Kokeelliset asetelmat

4.6.2.5 Ratkaisevin ero kokeellisten ja kvasikokeellisten asetelmien välillä on siinä, että edellisissä tutkija kykenee kontrolloimaan tutkimuskohteena olevan ohjelman tai toimen toteuttamista koe- tai vertailuedellytysten mukaisesti, mutta hänellä ei ole tätä mahdollisuutta jälkimmäisissä asetelmissä. Klassisessa kokeellisessa asetelmassa on näin ollen kyse koehenkilöiden jakamisesta satunnaistettuihin koe- ja vertailuryhmiin. Koetta edeltävät mittaukset tehdään ennen kokeellisten toimien toteuttamista koeryhmässä. Kokeen jälkeen tehtävät mittaukset tehdään vasta sen jälkeen, kun ohjelmalla on ollut aikaa vaikuttaa. Koe- ja vertailuryhmien väliset erot voidaan tämän jälkeen katsoa ohjelmasta johtuviksi, koska nämä ovat ainoat tiedossa olevat erot näiden kahden ryhmän välillä.

4.6.2.6 Kokeellisissa asetelmissä ohjelma tai toimet voidaan jakaa koe- tai vertailuedellytysten mukaisesti joko satunnaistetusti, valitsemalla ominaisuuksiltaan vastaava vertailuryhmä tai muulla tarkoitukseen sopivalla valintamenetelmällä. Kokeelliset asetelmat, joissa sijoittelu on satunnaista, ovat tieteellisesti luotettavimpia menetelmiä "käsittelymuuttujan" (esimerkiksi rikosentorjunnan strategian) ja tulosmuuttujan (esimerkiksi rikosten määrän) välisen syysuhteen määrittämiseksi. Tämä johtuu siitä, että satunnaistamalla voidaan periaatteessa kontrolloida kaikkia tulosmuuttujaan (esimerkiksi sukupuoleen, ikään ja yhteiskunnallis-taloudelliseen asemaan) mahdollisesti vaikuttavia muuttujia.

4.6.2.7 Rikoksantorjuntaohjelmien arvioinneista voidaan löytää suhteellisen vähän satunnaistettuja kokeita. Yksi tunnetuimmista poliisitoiminnan strategian vaikutuksia rikoksenteekoon koskevista satunnaiskokeenteeniikkaa soveltavista tutkimuksista on Kansas Cityn ehkäisevän partioinnin kokeilu. Kyseisessä kokeessa 15 partiointialuetta jaettiin sattumanvaraisesti viiteen reaktiiviseen alueeseen (poliisit toimivat ainoastaan hälytysten perusteella), viiteen vertailualueeseen (yksi auto yhdellä poliisitoiminnan alueella) ja viiteen proaktiiviseen alueeseen (kaksi tai kolme autoa poliisitoiminnan alueella) (Kelling ym., 1974). Mittaukset tehtiin ennen ohjelman toteuttamista ja ohjelman jatkuttua hieman yli vuoden verran.

4.6.2.8 Kansas Cityn kokeen arvioinnissa ei havaittu, että ohjelma olisi vaikuttanut rikoksiin tai uhriksi joutumiseen. Kyseistä koetta on arvosteltu laajasti siitä, ettei siinä noudatettu kaikkia kokeellisen asetelman edellytyksiä. Fienberg ym. (1974) epäilevät, jaettiinko alueet tavalla, jota tavallisesti kutsutaan satunnaiseksi (koehenkilöt tai koealueet valitaan yhtä suurella todennäköisyydellä), koska reaktiiviset poliisitoiminnan alueet sijaitsivat koealueen kulmissa ja keskellä. Pate ym. (1975) uskoivat, että poliisi oli valinnut partiointialueet tavalla, joka parhaiten vastasi heidän toiminnallisia etujaan. Farrington (1983) epäili, riittikö ainoastaan 15 kohteen satunnainen jakaminen kolmen koe-edellytyksen perusteella varmistamaan koe- ja vertailuedellytysten vastaavuuden.

4.6.2.9 Aitoja kokeellisia asetelmia, joihin kuuluu satunnaisvalinta, on vaikea toteuttaa käytännössä. Esimerkiksi aina ei ole mahdollista hallita ratkaisevien avainmuuttujien valitsemista (toteutettava toimi, hoito tai ohjelma). Useat muut tekijät ohjaavat tavallisesti toimien kohdentamista alueelle tai ihmisryhmiin. Eräissä tapauksissa voisi olla epäeettistä jakaa voimavaroja ainoastaan yhdelle ihmisryhmälle tai yhdelle alueelle. Tämän vuoksi rikoksantorjuntaohjelmien arvioijat eivät yleensä käytä kokeellista asetelmaa sen puhtaimmassa muodossa.

2) *Kvasikokeelliset asetelmat*

4.6.2.10 Vaikka tutkijalla ei ole mahdollisuuksia hallita ohjelman tai käsittelymenetelmän jakamista koe- ja vertailuedellytysten mukaisesti, voi silti olla mahdollista tutkia toimien vaikutuksia niin kuin kyseessä olisi koe. Näin voidaan toimia esimerkiksi, jos alueen asukkaat päättävät aloittaa naapurivalvontahankkeen tai jos hallitus päättää muuttaa ajamiseen ja alkoholinkäyttöön liittyvää lainsäädäntöä. Tutkija ei voi hallita

sitä, kehen ohjelma kohdistuu, mutta hän voi tästä huolimatta tutkia toimen vaikutuksia tarkkailemalla koe- ja vertailuryhmiä tai tarkastelemalla tuloksia ennen ohjelmaa ja sen jälkeen. Näiden edellytysten vallitessa tutkija voi suorittaa kvasikokeen ohjelman vaikutusten selvittämiseksi.

4.6.2.11 Vaikka arvioinneissa käytetään kvasikokeellisia asetelmia luultavasti kaikkein yleisimmin, ne eivät ole yhtä hyviä kuin aidot kokeelliset asetelmat. Kvasikokeellisissa asetelmissa ei voida hallita ulkopuolisia tekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa niistä riippuvaan muuttu-jaan (esimerkiksi rikosten määrään). Tämä tarkoittaa sitä, että on vaikea tietää, johtuuko koe- ja vertailuryhmän välinen kokeen jälkeen havaittu ero arvioinnin kohteena olevasta toimesta. Tutkimusmetodologiassa käytetyn terminologian mukaan kvasikokeelliset asetelmat ovat kokeellisia asetelmia alttiimpia sisäisen tieteellisen luotettavuuden ongelmille. Näin ollen on välttämätöntä käyttää muodollista tulkintaa, jossa arvioijan on tarkasteltava tutkimuksen kohteena olevien muuttujien välisiä yhteyksiä ja sen todennäköisyyttä, onko oletettu syy aiheuttanut mitatun vaikutuksen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sen selvittämistä, vähenivätkö rikokset rikosentorjuntaohjelman aloittamisen vuoksi vai tapahtuiko koealueella jotakin muuta, joka olisi vaikuttanut rikosten määrään. Se voi edellyttää sen selvittämistä, käynnistykö ohjelma mekanismeja, jotka olisivat saattaneet johtaa rikosten vähenemiseen.

4.6.2.12 Toisin kuin kokeellisissa asetelmissa, kvasikokeellisessa asetelmassa ongelmana on lisäksi se, että koe- tai vertailuryhmässä olevat ihmiset (tai muut koeyksiköt) saattavat olla jollakin tavoin erilaisia. Tutkimustulokset ovat esimerkiksi osoittaneet, että naapurivalvontahankkeeseen osallistuvat ihmiset eroavat ihmisistä, jotka eivät osallistu tällaiseen hankkeeseen. Edellisillä on todennäköisemmin omistusasunto, he asuvat todennäköisemmin omakotitalossa kuin kerrostaloasunnossa, he ovat todennäköisemmin naimisissa ja heillä on todennäköisemmin alle 5-vuotiaita lapsia kuin hankkeeseen osallistumattomilla (Bennett, 1989). Onneksi eräät (mutta eivät kaikki) koe- ja vertailuryhmien vastaavuuteen liittyvät ongelmat ovat korjattavissa arvioinnin analyysivaiheen aikana. Yleisesti ottaen kvasikokeellista asetelmaa soveltavien arvioijien olisi tämän vuoksi tuloksia tulkittaessa oltava tietoisia suurimmista uhista tieteelliselle uskottavuudelle (ks. esimerkiksi Pawson ja Tilley, 1992 ja 1994). Arvioijien olisi mahdollisuuksien rajoissa yritettävä käsitellä näitä ongelmia tutkimusprosessin osana (ks. Cook ja Campbell, 1979; Judd ja Kenny, 1981).

4.6.2.13 Näistä puutteista huolimatta kvasikokeellisilla asetelmilla on useita etuja, jotka tekevät niistä houkuttelevia menetelmiä rikksentorjuntaohjelmien arvioimisessa. Niiden avulla voidaan esimerkiksi arvioida rikksentorjuntastrategian vaikutuksia, vaikka tutkijalla ei ole mahdollisuuksia hallita sitä, missä jokin strategia toteutetaan. On olemassa useita kvasikokeellisia tutkimusasetelmia, joita tutkija voi soveltaa tilanteissa, joissa kokeellinen asetelma ei tule kyseeseen. Seuraavassa kuvaillaan neljää tavallisinta asetelmaa.

4.6.2.14 Yhden ryhmän ennen/jälkeen vertailun asetelmaan kuuluu mittauksia ennen toimia, niiden toteuttamisen aikana ja toteuttamisen jälkeen (ks. esimerkiksi Kirkholtin murtoja ehkäisevä hanke, Forrester ym., 1988). Asetelma ei kuitenkaan mahdollista sitä, että arvioija selvittäisi, mitä olisi voinut tapahtua, jos toimia ei olisi toteutettu. Rikosten määrän ei voida olettaa pysyvän ennallaan tietyllä alueella tietyistä ajankohdasta toiseen, joten ei voida todeta, vähenevätkö rikokset enemmän vai vähemmän verrattuna sellaiseen vähenemiseen, jonka oletettaisiin tapahtuneen ilman arvioinnin kohteena olevien toimien toteuttamista. Koska ulkoiset tekijät eivät ole hallittavissa, tämän asetelman suurimpana ongelmana on se, ettei luotettavasti voida ilmoittaa, onko tulosmuuttujan (esimerkiksi rikosten määrän) muutos johtunut arvioinnin kohteena olevista toimista vai kyseisen alueen tai ihmisryhmän luonnollisesta kehityksestä, joka olisi joka tapauksessa voinut johtaa kyseisiin muutoksiin.

4.6.2.15 ALuonnollisen kehityksen@ ja ulkoisten muuttujien tulosmuuttajaan kohdistuvan vaikutuksen ongelma voidaan ratkaista osittain käyttämällä vertailuryhmää. Vertailuryhmän, johon ei kohdisteta arvioinnin kohteena olevia toimia, ja arvioinnin kohteena olevia toimia edeltävien ja niiden jälkeen tehtävien mittausten yhdistävä arviointiasetelma on mahdollisesti paras kompromissi asianmukaisen menetelmän ja käytännön välttämättömyyden välillä (ks. esimerkiksi Lontoossa toteutetun naapurivalvonnan arviointi, Bennett, 1990). Tämän asetelman tunnusmerkkinä on se, että samanlaisia ennen ja jälkeen mittauksia tehdään alueella tai tietyssä ryhmässä ilman toteutettuja toimia ja ilman, että mitatut yksiköt (esimerkiksi haastatellut asukkaat) eroaisivat toisistaan toimia edeltävissä ja niiden jälkeen suoritetuissa selvityksissä (näin tapahtuu todennäköisimmin tilanteissa, joissa suoritetaan erillisiä poikkileikkausselvityksiä).

4.6.2.16 Tämä asetelma on luotettavampi kuin yhden ryhmän asetelma, koska siinä hallitaan paremmin Aluonnollisen kehityksen[@] vaikutuksia, joita saattaa ilmetä sekä koe- että vertailualueella. Tämän jälkeen voidaan todeta, että vain arvioinnin kohteena olevista toimista johtuva vaikutus rikosten määrään on yhtä kuin koealueella todetun ja vertailualueella todetun rikosten määrän vähentymisen erotus. Tässä asetelmassa ei kuitenkaan voida hallita ns. Apaikallista kehitystä[@], joka vaikuttaa ainoastaan yhteen kyseisistä alueista. Esimerkkinä mainittakoon, että Kirkholtin murtoja ehkäisevässä hankkeessa ei kiinnitetty tarpeeksi huomiota Apaikalliseen kehitykseen[@]. Tämän seurauksena arvioijat eivät huomanneet, että hankkeen alueella ja sen aikana toteutettiin myös merkittävää alueparannusohjelmaa (Osborn, 1992). Tämän vuoksi on epäselvää, johtuiko ohjelman alueella ilmoitettu rikosten määrän väheneminen murtoja ehkäisevästä ohjelmasta vai kyseisestä parannusohjelmasta. Apaikallisen kehityksen[@] vaikutusten vähentämiseksi on välttämätöntä seurata koe- ja vertailualueita ja ottaa havaitut muutokset huomioon tuloksia tulkittaessa.

4.6.2.17 Edellä kuvattua asetelmaa voidaan hieman muunnella ennen ja jälkeen koetta tehtävien mittauksen aineistojen vastaavuuden parantamiseksi tarkastelemalla molemmilla kerroilla samoja yksiköitä (esimerkiksi haastatteleamalla samoja ihmisiä). Samojen ihmisten haastatteleminen uudelleen kahtena eri ajankohtana johtaa kuitenkin usein haastateltavien suureen hävikkiin, joka heikentää aineistojen vastaavuutta. Tämän vuoksi tämä menetelmä (jota joskus kutsutaan paneeliotanta-asetelmaksi) soveltuu parhaiten alueiden sisäisten muutosten määrittämiseen. Käytännössä voidaan käyttää molempia menetelmiä niiden parhaimpien puolien hyödyntämiseksi.

4.6.2.18 Keskeytetyn aikasarja-analyysin asetelma on toinen yleinen ja hyödyllinen menetelmä rikosentorjuntaohjelmien tehokkuuden arvioimiseksi (ks. esimerkiksi Nashvillen kyllästävän partioinnin arviointi, Boydston, 1975). Aikasarja-arviointeja sovelletaan tavallisesti arvioitaessa rikosentorjuntaohjelmia, joissa kirjataan rikosten määrän muutoksia tietyn ajan kuluessa. Tämän menetelmän yksinkertaisin muoto on seurata esimerkiksi kuukausittain rikosten määrää yhden tai kahden vuoden ajan ennen rikosentorjuntaohjelman toteuttamista ja uudelleen vastaavan ajanjakson aikana ohjelman toteuttamisen jälkeen. Tulokset ovat selkeitä, kun aikasarja muuttuu myönteiseen suuntaan ohjelman toteuttamisen

alkaessa ja kielteiseen suuntaan toteuttamisen päättyessä. Asetelman luotettavuutta voidaan lisätä ottamalla käyttöön vertailuryhmä, johon nähden ei toteuteta toimia, mikä lisää Aluonnollisen kehityksen[@] (luonnolliset muutokset näissä kahdessa ryhmässä) hallitsemista. APaikallisen kehityksen[@] (jolla on vaikutuksia ainoastaan toiseen näistä ryhmistä) kontrolloiminen edellyttää kuitenkin muiden menetelmien soveltamista.

4.6.3 Arviointi on teknisesti monimutkaista ja siihen liittyy käsitteellisiä vaikeuksia (ks. Ekblom ja Pease, 1995). Epävarmuuden taso vaihtelee, mutta kaikissa tapauksissa ja jopa satunnaistetuissa kokeissa esiintyy huomattavia epäonnistumisen mahdollisuuksia. Käytännössä monet tähän asti toteutetuista rikosentorjuntahankkeiden arvioinneista ovat olleet liian yksinkertaisia ja/tai niissä on ollut vakavia puutteita. Erilaisia toimia yhdistäviä hankkeita koskevissa arvioinneissa ei useinkaan ole eritelty yksittäisten toimien itsenäisiä vaikutuksia. Usein ei esitetä näyttöä, joka vahvistaisi rikosten havaitun vähenemisen johtuneen hankkeesta. Jos luotettavan arvioinnin edellyttämiä teknisiä tai taloudellisia voimavaroja ei ole saatavilla eikä niitä voi saada, voi olla suositeltavaa luopua arvioinnista kokonaan; epäluotettavilla arvioinneilla vain tuotetaan harhaanjohtavaa tietoa.

4.6.4 Arvioinnit voivat olla aikaa vieviä, häiritseviä, kalliita ja jopa vaarallisia. Tutkimukset voivat paljastaa puutteita johtamisessa tai epäeettisiä käytäntöjä. Eräissä tapauksissa poliittiset ja/tai taloudelliset paineet hankkeen tehokkuuden toteutukseksi voivat ylittää puolueettomien tulosten tarpeen. Sekä tutkijat että käytännön työtä tekevät voivat kuitenkin hyötyä yhteistyöstä, vaikka heidän ensisijaiset tavoitteensa ja etunsa mahdollisesti eroavatkin toisistaan. Käytännön työtä tekevät voivat auttaa tutkijoita säilyttämään kosketuksen käytännön elämään ja he voivat soveltaa tervettä epäilyä tulosten tieteelliseen uskottavuuteen ja varmuuteen. He voivat myös auttaa hankkeen onnistumisen tai epäonnistumisen tarkastelemisessa kustannustehokkuuden näkökulmasta. Arviointia ei ole pakko tarkastella pelkästään teknisenä ja tieteellisenä prosessina, ja käytännön työtä tekevät voivat esittää merkittävää osaa tarjoamalla välttämättömän kontekstin tutkimukselle. Itse asiassa käytännön työtä tekevien arvioinnit tehdyistä muutoksista voivat eräissä tapauksissa hyödyllisellä tavalla täydentää riippumattomien arvioijien tarkempia mittauksia.

LIITE

LUETTELO RIKOKSENTORJUNTAHANKKEISTA

Ensimmäinen luku

Yalen lasten tutkimuskeskus, YHDYSVALLAT
Syracusen perheenkehittämishjelma, YHDYSVALLAT
Oregonin sosiaalisen oppimiskeskuksen ohjelma, YHDYSVALLAT
Perryn esikouluhanke, YHDYSVALLAT
Tacoma Homebuilders, YHDYSVALLAT
Prejop-hanke, ALANKOMAAT
The House of Umoja, YHDYSVALLAT
Koulujen turvallisuushanke, RANSKA
Koulukiusaamisen vastainen hanke, NORJA
PATHE-hanke, RANSKA
LIFT, YHDYSVALLAT
Ete-jeunes -ohjelma, RANSKA
Sosjale joenits, ALANKOMAAT
Wincroft-hanke, ENGLANTI
Rotterdamın ostoskeskushanke, ALANKOMAAT
Decibel, RANSKA
SSP-komitea, TANSKA
Monitahoinen nuorisotyö, Wolverhampton, ENGLANTI
Nuorten koulutuskeskukset (Mission Locales), RANSKA

Toinen luku

Sekkipetosten ehkäiseminen, RUOTSI
Autoihin kohdistuvien rikosten ilmoitusmenettely, RUOTSI
Scotswoodin asuinalue, ENGLANTI
Ryöstönvastaiset esteet, ENGLANTI
Akallan hanke, RUOTSI
"Take a Bite Out of Crime", YHDYSVALLAT
Julkisuuskampanjat ALANKOMAISSA
Rakennusten turvallisuusohjeistot, ENGLANTI
Turvallisuusohjeistot, TANSKA
Hartfordin rikosentorjuntaohjelma, YHDYSVALLAT
Kansas Cityn ehkäisevän partioinnin koe, YHDYSVALLAT
Vastaanottokeskus, ENGLANTI
VIC-hanke, ALANKOMAAT

Pysäköinninvalvojat, BELGIA
 Asuinrakennusten valvontakameroiden turvallisuusjärjestelmä, ENGLANTI
 Katuvalaistuksen parantaminen, ENGLANTI
 Omaisuuden merkitsemishanke, TUKHOLMA
 Omaisuuden merkitseminen Caerphillyssa, WALES
 Portage La Prairie -hanke, KANADA
 Auton hajottamisen koe, YHDYSVALLAT
 Heron Gate -hanke, KANADA
 Safer Cities -ohjelma, ENGLANTI ja WALES
 Fisksätra, RUOTSI

Kolmas luku

Chicagon alueen hanke, YHDYSVALLAT
 Yhteisön järjestäytyminen Minneapolisissa, YHDYSVALLAT
 El Centro -ohjelma, PUERTO RICO
 Intensiivinen toiminta epäjärjestyksen vähentämiseksi, Newark,
 YHDYSVALLAT
 Pecs-hanke, UNKARI
 The Guardian Angels, YHDYSVALLAT, KANADA ja YHDISTYNYT
 KUNINGASKUNTA
 Chicagon naapurivalvontahanke, YHDYSVALLAT
 Naapurivalvonta, YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA
 Hyde Park, Chicago, YHDYSVALLAT
 Cunningham Roadin parannushanke, ENGLANTI
 Priority Estates -hanke, ENGLANTI
 Julkisten vuokra-asuntojen hanke Bredassa, ALANKOMAAT
 Victorian lähipoliisiasemat, KANADA
 New Briarfieldin asuinalue, Newport News, YHDYSVALLAT
 Ongelmakeskeinen poliisitoiminta St. Louisissa, YHDYSVALLAT

Neljäs luku

Kirkholt-hanke, ENGLANTI
 Enquete-toimikunta, SAKSA
 Kouluissa tehtävien vahingontekojen ehkäisyhanke, ENGLANTI
 Rikoksenvastainen ohjelma, YHDYSVALLAT

LÄHTEET

- Ahlberg, J. ja Abrahamsson, K. 1994. Nya anmälningsrutiner vid bilbrott. En utvärdering. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Albrecht, H. J. ja Kalmhout, A. 1990. Drug Policies in Western Europe. Freiburg i. Breisgau: Max Planck Institut für Ausländisches und Internationales Strafrecht.
- Association of Chief Probation Officers. Social Circumstances of Younger Offenders under Supervision. 1993. Tutkimusraportti. Lancaster: Lancaster University.
- Atkins, S., Husain, S. ja Storey, A. 1991. The Influence of Street Lightning on Crime and Fear of Crime. Crime Prevention Unit Paper No. 28. London: Home Office.
- Austin, C. 1988. The Prevention of Robbery at Building Society Branches. Crime Prevention Unit Paper No. 14. London: Home Office.
- Baldwin, J. ja Bottoms, A. E. 1976. The Urban Criminal: A Study in Sheffield. London: Tavistock Publication.
- Barnum, R. 1987. Biomedical problems in juvenile delinquency: Issues in diagnosis and treatment. Teoksessa J. Q. Wilson ja G. C. Loury (toim.) Families, schools and delinquency prevention. From Children to Citizens vol. III. New York: Springer Verlag.
- Barr, R. ja Pease, K. 1990. Crime Placement, displacement and deflection. Teoksessa M. Tonry ja N. Morris (toim.) Crime and Justice: A Review of Research. Vol. 12. Chicago: University of Chicago Press.
- Beavon, D. J. K., Brantingham, P. ja Brantingham, P. 1994. The influence of street networks on the patterning of property offenses. Teoksessa R. V. Clarke (toim.) Crime Prevention Studies. Volume 2, Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- Beckett, I. ja Hart, J. 1981. Neighbourhood Policing: A system and behavioural study of police operations in the urban environment. Julkaisematon väitöskirja. London: The City University.
- Beilinson, L., Kulmala, P. ja Mäkinen, T. 1996. Autoihin kohdistuvat rikokset. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 134. Helsinki.
- Bellknap, J. 1989. The Economics-Crime Link. Criminal Justice Abstracts 21, 1, 140–157.
- Bennett, T. H. 1989. Factors Related to Participation in Neighbourhood Watch Schemes. British Journal of Criminology. Vol. 29, No 3, 207–218.
- Bennett, T. H. 1990. Evaluating Neighbourhood Watch. Aldershot: Gower.
- Bennett, T. H. ja Lupton, R. 1992a. A National Survey of the Organization and Use of Community Constables. British Journal of Criminology 32, 2, 167–182.
- Bennett, T. H. ja Kemp, C. 1994. An Evaluation of Sector-Based Problem-Oriented Policing in Thames Valley Police Force Area. Report to the Home Office Research and Planning Unit. Cambridge: Institute of Criminology.

- Bennett, T. W. ja Wright, R. 1984. *Burglars on Burglary: Prevention and the Offender*. Farnborough: Gower.
- Besharov, D. J. 1987. Giving the juvenile court a preschool education. Teoksessa J. Q. Wilson ja G. C. Loury (toim.) *Families, schools and delinquency prevention. From Children to Citizens*, vol. III. New York: Springer Verlag.
- Beville, S. L. ja Nickerson, C. 1981. *Improving the Quality of Youth Work: A Strategy for Delinquency Prevention*. Washington D. C.: U. S. Department of Justice.
- Bottoms, A. E. 1993. *Crime and Insecurity in the City*. Esitelmä Belgiassa järjestetyssä konferenssissa.
- Bottoms, A. E. ja Xanthos, P. 1981. *Housing Policy and Crime in the British public Sector*. Teoksessa P. L. Brantingham ja P. J. Brantingham (toim.) *Environmental Criminology*. Beverly Hills: Sage.
- Bottoms, A. E., Mawby, R. I. ja Walker, M. 1987. A localised crime survey in contrasting areas of a city. *British Journal of Criminology*, vol. 27, 125–154.
- Bottoms, A. E. ja Wiles, P. 1988. *Crime and housing policy: a framework for crime prevention analysis*. Teoksessa T. Hope ja M. Shaw (toim.) *Communities and Crime Reduction*. London: HMSO.
- Bottoms, A. E. ja Wiles, P. 1994. *Understanding Crime Prevention in Late Modern Societies*. Cambridgen yliopiston 22. Esitelmä Cropwood-konferenssissa, University of Cambridge, syyskuussa 1994.
- Box, S. 1987. *Recession, Crime and Punishment*. London: Macmillan.
- Boydston, J. E. 1975. *San Diego Field Interrogation. Final Report*, Police Foundation, Washington D. C.
- Brantingham, T. J. ja Brantingham, P. L. 1993. *Environment, Routine and Situation: Toward a Pattern Theory of Crime*. Teoksessa R. V. G. Clarke ja M. Felson (toim.) *Routine Activity and Rational Choice. Advances in Criminological Theory*, volume 5. London: Transaction Books.
- Brantingham, P. J. ja Faust, F. L. 1976. A conceptual model of crime prevention. *Crime and delinquency* 22 (July).
- Bright, J. 1992. *Crime Prevention in America: A British Perspective*. Reading: Office of International Criminal Justice.
- Bright, J., Maloney, H., Petterssen, G. ja Farr, J. 1985. *After Entryphones: Improving Management and Security in Multi-Story Blocks*. London: Safe Neighbourhoods Unit.
- Buck, A. J. ja Hakim, S. 1993. Burglar alarms and the choice behaviour of burglars: a suburban phenomenon. *Journal of Criminal Justice* 21, 497–507.
- Bullock, R., Little, M. ja Millham, S. 1993. *Residential Care for Children: A Review of Research*. London: HMSO.
- Burbidge, M. 1984. *British public housing and crime: a review*. Teoksessa R. Clarke ja T. Hope (toim.) *Coping with Burglary*. Boston, MA: Kluwer-Nijhoff.

- Burrows, J. 1980. Closed circuit television and crime on the London Underground. Teoksessa R. V. G. Clarke ja P. Mayhew (toim.) *Designing out Crime*. London: HMSO.
- Campbell, D. ja Travis, A. 1994. Crackdown urged on 'cowboy' security firms. *The Guardian*, 18.8.1994. London: Guardian Newspapers Ltd.
- Canadian Council on Children and Youth. 1989. Safer tomorrows begin today: Promoting safer, healthier communities through early investment in children. Ottawa.
- Capowich, G. E. ja Roehl, J. A. 1994. Problem-oriented Policing: actions and effectiveness in San Diego. Teoksessa D. Rosenbaum (toim.) *The Challenge of Community Policing: Testing the Promises*. London: Sage.
- Carr, K. ja Spring, G. 1993. Public transport and safety: A community right and a community responsibility. Teoksessa R. V. Clarke (toim.) *Crime Prevention Studies*, volume 2. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- Christiansen, U., Jantzen, E. B. ja Kirkegaard, O. 1996. Forebyggelse af kriminalitet. En undersøgelse af seks boligområder i Københavns omegn. SBI-byplanlægning 72. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Cirel, P., Evans, P., McGillis, D. ja Whitcomb, D. 1977. *Community Crime Prevention*. Seattle, Washington: An exemplary Project. U. S. Department of Justice, Washington, D.C.: Government Printing Office.
- Clarke, R. V. G. 1980. Situational crime prevention: theory and practice, *British Journal of Criminology*, vol. 20, 136–147.
- Clarke, R. V. G. 1983. Situational crime prevention: its theoretical basis and practical scope. Teoksessa M. Tonry ja N. Morris (toim.) *Crime and Justice: An Annual Review of Research*, vol. 4. Chicago: University of Chicago Press.
- Clarke, R. V. G. (toim.) 1992. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston.
- Clarke, R. V. G. 1993. Fare evasion and automatic ticket collection on the London underground. Teoksessa R. V. Clarke *Crime prevention Studies*, vol. 1. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- Clarke, R. V. G. ja Hough, J. M. 1984. *Crime and Police Effectiveness*. Home Office Study No. 79. London: HMSO.
- Clarke, R. V. G. ja Mayhew, P. 1988. The British gas suicide story and its criminological implications. Teoksessa M. Tonry ja N. Morris (toim.) *Crime and Justice: An Annual Review of Research*, vol. 10. Chicago: University of Chicago Press. (Lähde: Clarke, 1992)
- Cohen, L. E. ja Felson, M. 1979. Social change and crime rate trends: a routine activity approach. *American Sociological Review* No. 44, 588– 608.
- Colder, J. K. 1987. Petty crime control in shopping centres. Interim report. Den Hague: WODC, Ministry of Justice.
- Cook, P. J. 1982. *The Role of Firearms in Violent Crime*. Teoksessa M. E. Wolfgang ja N. A. Weimer (toim.) *Criminal Violence*. Beverly Hills: C. A.: Sage.
- Cook, T. D. ja Campbell, D. T. 1979. *Quasi-Experimentation: Design and Analysis Issues for Field Settings*. Chicago: Rand McNally.

- Cornish, D. B. ja Clarke, R. . G. 1988. Situational Prevention, displacement of crime and rational choice theory. Teoksessa Heal, K. ja Laycock, G. (toim.) Situational Crime Prevention: From theory into practice. London: HMSO.
- Cromwell, P. E., Olson, J. N. ja Avary, D. 1991. Breaking and Entering: An Ethnographic Analysis of Burglary. Newbury Park, CA: Sage.
- Currie, E. 1988. Two visions of community crime prevention. Teoksessa Hope, T. ja Shaws, M. (toim.) Communities and Crime Reduction. London: HMSO.
- Currie, E. 1993. Reckoning: Drugs, the Cities and the American Future. New York: Hill and Wang.
- Deschamps, S., Brantingham, P. L. ja Brantingham, P. J.: 1991. The British Columbia Transit Fare Evasion Audit: A description of a situation prevention process. Security journal, vol. 2, 211–218.
- Doig, B. ja Littlewood, J. 1992. Policy Evaluation: The Role of Social Research. London: Department of the Environment.
- Dryfoos, J. G. 1990. Adolescents at risk. New York: Oxford University Press.
- Eck, J. E. 1993. The threat of crime displacement. Criminal Justice Abstracts, September, 527–546.
- Eck, J. E. ja Spelman, W. 1987. Who ya gonna call? The police as problem busters. Crime and Delinquency, vol. 33, no. 1, 31–52.
- Eckblom, P. 1979. Police truancy patrols. Teoksessa Burrows, J., Eckblom, P. ja Heal, K. 1979. Crime Prevention and the Police. Home Office Research Study No. 55. London: HMSO.
- Eckblom, P. 1986. The Prevention of Shop Theft: an approach through crime analysis. Crime Prevention Unit Paper No. 5. London: Home Office Crime Prevention unit.
- Eckblom, P. 1987. Preventing Robberies at Sub-Post Offices: An Evaluation of a Security Initiative. Crime Prevention Unit Paper No. 9. London: Home Office.
- Eckblom, P. 1988. Getting the Best out of Crime Analysis. Crime Prevention unit Paper No. 10. London: Home Office Crime Prevention Unit.
- Eckblom, P. 1994. Proximal circumstances: a mechanism-based classification of crime prevention. Crime Prevention Studies, Vol. 2., 185–232.
- Eckblom, P. Law, H. ja Sutton, M. 1996. Domestic Burglary Schemes in the Safer Cities Programme. Research Findings No. 42. Croydon: Home Office Research and Statistics Directorate.
- Eckblom, P. ja Pease, K. 1995. Evaluating Crime Prevention. Teoksessa Tonry, M. ja Farrington, D. F. (toim.) Building a Safer Society: Strategic Approaches to Crime Prevention. Crime and Justice 19. Chicago: University of Chicago Press.
- Farrell, G. 1992. Multiple victimisation: its extent and significance. international Review of Victimology, vol. 2., 85–102.
- Farrell, G. ja Pease, K. 1993. Once Bitten, Twice Bitten: Repeat Victimisation and its Implications for Crime Prevention. Crime Prevention Unit Paper 46. London: Home Office.

- Farrington, D. 1993. *Understanding and Preventing Bullying*. Teoksessa Tonry, M. (toim.) *Crime and Justice*. Vol. 17. Chicago: University of Chicago Press.
- Farrington, D. P. 1994. *Human Development and Criminal Careers*. Teoksessa: Maguire, M., Morgan, R. ja Reiner, R. *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford: Clarendon Press.
- Farrington, D. P., Gallagher, B., Morley, L., St. Ledger, R. J. ja West, D. J. 1986. *Unemployment, School Leaving and Crime*. *British Journal of Criminology* vol. 26, no. 4, 335–356.
- Farrington, D. P., Bowen, S., Buckle, A., Burns-Howell, J., Burrows, J. ja Speed, M. 1993. *An experiment on the prevention of shoplifting*. Teoksessa R.V. Clarke *Crime prevention Studies Volume 1*. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- Fennelly, L. J. 1982. *How to Conduct Security Surveys*. Teoksessa Fennelly, L.J. (toim.) *Handbook of Loss Prevention and Crime Prevention*. Boston: Butterworths.
- Fienberg, S. E., Larantz, K. ja Reiss, A. J. 1974. *Redesigning the Kansas City Preventive Patrol Experiment*. Teoksessa Halleck, S. L. (toim.) *The Aldine Criminal Justice Annual*. Chicago: Aldine.
- Finestone, H. 1976. *Victims of Change*. Westport: Greenwood Press.
- Fleming, R. ja Burrows, J. 1987. *The Case for Lighting as a Means of Preventing Crime*. Home Office Research and Planning Unit.
- Forrester, D., Chatterton, M. ja Pease, K. 1988. *The Kirkholt Burglary Prevention Project, Rochdale*. Crime Prevention unit: Paper 13. London: Home Office.
- Foster, J. ja Hope, T. 1993. *Housing, Community and Crime: The Impact of the Priority Estates project*. Home Office Research Study No. 131. London: HMSO.
- Fowler, F. J., McCalla, M. E. ja Mangione, T. W. 1979. *Reducing Residential Crime and Fear: The Hartford Neighbourhood Crime Prevention Program*. Washington D.C.: US Government printing Office.
- Gabor, T. 1990. *Crime displacement and situational prevention: towards the development of some principles*. *Canadian Journal of Criminology*, Vol. 32, No. 1, 41–73.
- Garofalo, J. ja McLeod, M. 1988. *Improving the use and effectiveness of Neighbourhood Watch programs*. Report prepared for the National Institute of Justice, US Department of Justice.
- Gibbon, J. ja Thorpe, S. 1990. *Can Voluntary Support Projects Help Vulnerable Families? The Work of Home-Start*. *British Journal of Social Work*. 19, 189–202.
- Goldstein, H. 1987. *Toward community-oriented policing: potential, basic requirements, and threshold questions*. *Crime and Delinquency*, vol. 33, no 1, 6–30.
- Goldstein, H. 1990. *Problem-Oriented Policing*. London: McGraw-Hill.
- Gottfredson, D. C. ja Gottfredson, G. D. 1986. *The school action effectiveness study*. Final report. Baltimore: John Hopkins University.

- Graham, J. 1988a. Families, Parenting and Delinquency Prevention. Research Bulletin, No. 26. London: Home Office.
- Graham, J. 1988b. Schools, Disruptive Behaviour and Delinquency. Home Office Research Study, No. 26. London: Home Office.
- Graham, J. 1988c. Crime prevention in the Federal Republic of Germany. Teoksessa Graham, J. (toim.) Reserach Bulletin: Special European Edition, Home Office Research and Planning Unit, No. 24. London: HMSO.
- Graham, J. 1992. The School. Teoksessa Family, School and Community: towards a social crime prevention agenda. Swindon: Crime Concern.
- Graham, J. 1993. Crime Prevention Policies in Europe. European Journal of Criminal Law and Criminal Justice, vol. 1, issue 2, 126–142.
- Graham, J. ja Smith, D. 1993. Diversion From Offending: the Role of the Youth Service. Swindon: Crime Concern.
- Graham, J. ja Utting, D. 1994. Families, Schools and Criminality Prevention. Esitelmä Cropwood-konferenssissa, University of Cambridge, syyskuussa 1994.
- Greenberg, S. W., Rohe, W. M. ja Williams, J. R. 1985. Inform Citizen Action and Crime Prevention at the Neighbourhood Level. U.S. Department of Justice. Washington D.C.: Government Printing Office.
- Hannon, P., Weinberger, J. ja Nutbrown, C. 1991. A Study of Work with Parents to promote Early Literacy Development. Research papers in education, vol. 6, no. 2, 77–79.
- Hawkins, J. D. ja Lishner, D. M. 1983. Cooperating to Prevent Delinquency: A School Based Approach. Seattle: Social Development Research Group, University of Washington.
- Heller, N. B., Stenzel, W. W., Gill, A. D., Kolde, R. A. ja Schirmerman, S. R. 1975. Operation Identification Projects: An Assessment of Effectiveness. National Evaluation Program, Phase 1, Summary Report. Washington D. C: National Institute for Law Enforcement and Criminal Justice.
- Hill, N. 1986. Prepayment coin meters: a target for burglary. Crime Prevention Unit Paper No. 6. London: Home Office Crime Prevention Unit.
- Hill, R. B. 1985. Foster care and delinquency. Research Report for the National Institute for Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Washington D.C.
- Hoare, M. A., Stewart, G. ja Purcell, C. M. 1984. The problem-oriented approach: Four pilot studies. London: Metropolitan Police Management Services Division.
- Home Office. 1990. Patnership in crime prevention. London: HMSO.
- Hope, T. 1985. Implementing Crime Prevention Measures. Home Office Research Study No. 86. London: HMSO.
- Hope, T. 1986. Council Tenants and Crime. Research Bulletin No. 21. London: Home Research and Planning Unit.
- Hope, T. 1988. Support for Neighbourhood Watch: A British Crime Survey Analysis. Teoksessa Hope, T. ja Shaw, M. (toim.) In Communities and Crime Reduction. London: HMSO.

- Hope, T. 1994. *Community Crime Prevention*. Teoksessa Farrington, D.P. ja Tonry, M. *Crime and Justice*. Volume 19. Chicago: University of Chicago Press.
- Hope, T. ja Shaw, M. 1988. *Community approaches to reducing crime*. Teoksessa Hope, T. ja Shaw, M. (toim.) *Communities and Crime Reduction*. London: HMSO.
- Hope, T. ja Foster, J. 1992. *Conflicting forces: changing the dynamics of crime and community on a problem-estate*. *British Journal of Criminology*. vol. 32, 488–504.
- Hough, M., Clarke, R. V. G. ja Mayhew, P. 1980. *Introduction: Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Mayhew, P. (toim.) Designing out Crime*. London: HMSO.
- Hunter, R. D. ja Jeffrey, C. R. 1992. *Preventing convenience store robbery through environmental design*. Teoksessa Clarke, R. V. G. (toim.) *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. New York: Harrow and Heston.
- Husain, S. 1988. *Neighbourhood Watch in England and Wales: a locational analysis*. Crime Prevention Unit Paper No. 12. London: Home Office Crime Prevention Unit.
- Irving, B., Bird, D. Hibberd, M. ja Willmore, J. 1989. *Neighbourhood Policing: The Natural History of a Policing Experiment*. London: The Police Foundation.
- International Training, Research and Evaluation Council. 1977. *National Evaluation Program Phase 1 Summary Report: Crime Prevention Surveys*. Washington D. C.: National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice.
- Jeffery, C. R. 1977. *Crime Prevention Through Environmental Design*. London: Sage.
- Jensen, L. 1988. *Crime Prevention in Denmark*. Teoksessa Graham, J. (toim.) *Home Office Research Bulletin: Special European Edition*. London: Home Office.
- Judd, C. M. ja Kenny, D. A. 1981. *Estimating the Effects of Social Interventions*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Junger-Tas, J. 1988. *Crime prevention in the Netherlands*. Teoksessa Graham, J. (toim.) *Research Bulletin: Special European Edition, Home Office Research and Planning Unit, No. 24*. London: HMSO.
- Kaiser, G. 1988. *Kriminologie: Ein Lehrbuch*. Heidelberg: C. F. Mueller Juristischer Verlag.
- Kalle, E. 1987. *The prevention of urban violence and insecurity in post-war housing: The case of Geeren-Noord, Breda*. Teoksessa Council of Europe, *Urban violence and insecurity: the role of local authorities*. Strasbourg: Proceedings of International conference.
- Katona, G. 1994. *Survey on Crime Prevention in Europe*. RTF institute for Police management Training and Research. Budapest: National Police Headquarters.
- Kazdin, A. E. 1993. *Treatment of Conduct Disorder: progress and directions in psychotherapy research*. *Development and Psychopathology* 5, 277–310.

- Kellam, S. G. ja Rebok, G. W. 1992. Building Developmental and Etiological Theory through Epidemiologically Based Intervention Trials. Teoksessa McCord, J. ja Tremblay, R. E. (toim.) Preventing Anti-Social Behaviour: Interventions from Birth through Adolescence. New York: Guildford Press.
- Kelling, G. L., Pate, T., Dieckman, D. ja Brown, C. E. 1974. The Kansas City preventive patrol experiment. A technical report. Washington D.C.: Police Foundation.
- Kelling, G. L., Edwards, S. M. ja Moore, M. H. 1986. Federally funded community crime control: Urban initiatives anti-crime program. Criminal Justice Policy Review, vol. 1, no. 1, 58–75.
- King, M. 1988. How to make social crime prevention work: The French experience. Occasional Paper. London: NACRO.
- Knutsson, J. ja Kühlhorn, E. 1980. När checkbedrägerierna försvann. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Kobrin, S. 1959. The Chicago Area Project – A 25 year assessment. The Annals of the American Academy, Vol. 322, 19–29.
- Koch, I. 1988. SSP – Det social sympatiske politi. Social Kritik, no. 1, 8–21.
- Kolvin, I., Miller, F. J. W., Scott, D. M., Gatzanis, S. R. M. ja Fleeting, M. 1990. Continuities of Deprivation? The Newcastle 1000 Family Study. Aldershot: Avebury.
- Koper, C. S. 1992. Analysis of Short-term Deterrent Effects of Patrol Car Presence in Hot Spots. Washington D.C.: Crime Control Institute.
- Krikorian, G. 1986. Prevention as a strategy for combatting urban crime: theoretical considerations and their application to local situation in France. International Criminal Police Review no. 396, 71–80.
- Kyvsgaard, B. 1990. Er lediggång roden till allt ondt? Kriminalisk Institut.
- Lally, J. R., Mangione, P. L., Honig, A. S. ja Wittner, D. S. 1988. More Pride, Less Delinquency: Findings from the ten year follow-up study of the Syracuse University Family Development Research Program. Zero-to-three, vol. 8, no. 4, 13–18.
- Larson, R. C. 1976. What Happened to Patrol Operations in Kansas City? Journal of Criminal Justice, Vol. 3, 267–297.
- Laycock, G. 1985. Property Marking: A Deterrent to Domestic Burglary? Crime Prevention Unit Paper no. 3. London: Home Office.
- Laycock, G. 1989. An Evaluation of Domestic Security Surveys. Crime Prevention Unit Paper no. 18. London: Home Office.
- Laycock, G. 1991. Operation Identification, or the Power of Publicity? Security Journal, vol. 2, no. 2, 67–72.
- Lenkowski, L. 1987. The Federal Government and the Family. Teoksessa Wilson, J. Q. ja Loury, G. C. (toim.) Families, schools and delinquency prevention, From Children to Citizens vol. III. New York: Springer Verlag.
- Lester, D. 1993. Controlling crime facilitators: evidence from research on homicide and suicide. Teoksessa Clarke, R. V. (toim.) Crime Prevention Studies volume 1. New York: Springer Verlag.

- Linden, R. ja Minch, C. 1985. Rural crime prevention in Canada. Working Paper. Ottawa: Ministry of the Solicitor General.
- Litton, R. A. ja Pease, K. 1984. Crime and claims: the case of burglary insurance. Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Hope, T. (toim.) *Coping with Burglary*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Loeber, R. 1987. What policy makers and practitioners can learn from family studies of juvenile conduct problems and delinquency. Teoksessa Tonry, M. ja Morris, N. (toim.) *Crime and Justice – An Annual Review of Research*. vol. 7. Chicago: University of Chicago.
- Loeber, R. 1987. What policy makers and practitioners can learn from family studies of juvenile conduct problems and delinquency. Teoksessa Wilson, J. Q. ja Lounsbury, G. C. (toim.) *Families, schools and delinquency prevention*. From *Children to Citizens* vol. III. New York: Springer Verlag.
- Loeber, R. ja Dishion, T. J. 1983. Early predictors of male delinquency: a review. Teoksessa Wilson, J. Q. ja Lounsbury, G. C. (toim.) *Families, schools and delinquency prevention*. From *Children to Citizens* vol. III. New York: Springer Verlag.
- Loeber, R. ja Stouthamer-Loeber, M. 1986. Family Factors As Correlates and Predictors of Juvenile Conduct Problems and Delinquency. Teoksessa Tonry, M. ja Morris, N. (toim.) *Crime and Justice – An Annual Review Of Research* vol. 7. Chicago: University of Chicago.
- Lohman, P. M. S. ja Van Dijk, A. G. 1988. Neighbourhood watch in the Netherlands. Den Hague: National Crime Prevention Bureau.
- Lounsbury, G. C. 1987. The family as context for delinquency prevention: demographic trends and political realities. Teoksessa Wilson, J. Q. ja Lounsbury, G. C. (toim.) *Families, schools and delinquency prevention*. From *Children to Citizens* vol. III. New York: Springer Verlag.
- Lurigio, A. J. ja Rosenbaum, D. 1986. Evaluation research in community crime prevention: a critical look at the field. Teoksessa Rosenbaum, D. P. (toim.) *Community Crime Prevention: Does It Work?* London: Sage.
- Malinowsky-Rummell, R. ja Hansen, D. J. 1993. Long-Term Consequences of Childhood Physical Abuse. *Psychological Bulletin* 114, 68–79.
- Martinson, R. 1974. What Works? – Questions and answers about prison reform. *The Public Interest* (Spring), 22–52.
- Matthews, R. 1992. Kerb-Crawling, Prostitution and Multi-Agency Policing. Crime Prevention Unit Paper, no. 43. London: Home Office.
- Matza, D. 1964. *Delinquency and Drift*. New York: Wiley.
- Mayhew, P. 1976. The Effectiveness of Street Lighting in Preventing Crime. Unpublished report by the Home Office Research Unit. Linaus teoksessa Fleming, R. ja Burrows, J. 1987. *The Case for Lighting as a Means of Preventing Crime*. Home Office Research and Planning Unit.
- Mayhew, P. 1984. Target-hardening: how much of an answer? Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Hope, T. (toim.) *Coping with Burglary*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Mayhew, P., Clarke, R. V. G., Sturman, A. ja Hough, J. M. 1976. *Crime as Opportunity*. Home Office Research Study No. 34. London.

- Mayhew, P., Clarke, R. V. G., Burrows, J. N., Hough, J. M. ja Winchester, S. W. C. 1979. *Crime in Public View*. Home Office Research Study No. 49. London: HMSO.
- Mayhew, P., Clarke, R. V. G., Burrows, J. N., Hough, J. M. ja Winchester, S. W. C. 1980. *Natural surveillance and vandalism to telephone kiosks*. Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Mayhew, P. (toim.) *Designing out Crime*. London: HMSO.
- Mayhew, P., Elliot, P. ja Dowds, L. 1989. *The 1988 British Crime Survey*. Home office Research Study No. 111. London HMSO.
- Mayhew, P., Maung, A. N. ja Mirrlees-Black, C. 1993. *The 1992 British Crime Survey*. HORS 132. London: HMSO.
- McAllister, D., Leitch, S. ja Payne, D. 1993. *Crime Prevention and House-breaking in Scotland: Findings from the 1989 and 1990 Labour Office Survey*. Scottish Office Central Research Unit Paper Edinburgh. Scottish Office.
- McGahey, R. M. 1986. *Economic conditions, neighbourhood organization and urban crime*. Teoksessa Tonry, M. ja Morris, N. (toim.) *Crime and Justice*, vol. 9. Chicago: University of Chicago Press.
- McInnes, P. ja Burgess, G. 1984. *The environmental design and management approach to crime prevention in residential environments*. Research Report. Ottawa: Ministry of the Solicitor General.
- Meredith, C. 1988. *Apartment crime prevention demonstration project*. Research Report. Ottawa: Ministry of the Solicitor General.
- Moore, C., ja Brown, J. 1981. *Community Versus Crime*. Dorchester: Bedford Square Press.
- Mortimore, P. ja Mortimore, J. 1984. *Parents and School in Education*. Education 5.10.1984.
- Mortimore, P., Sammons, P., Stoll, L., Lewis, D. ja Ecob, R. 1988. *School Matters: The Junior Years*. Shepton Mallett: Open Books.
- Musheno, M. C., Levine, J. P. ja Palumo, D. J. 1978. *Television surveillance and crime prevention: evaluating an attempt to create defensible space in public housing*, *Social Science Quarterly*, Vol. 58, March, 647–656.
- MVA Consultancy. 1991. *Links Between Truancy and Delinquency*. Report Prepared for the Scottish Office Education Department. Edinburgh.
- National Crime Prevention Council. 1986. *Preventing crime in urban communities*. Washington D.C.: NCPD.
- Newman, O. 1972. *Defensible Space: Crime Prevention through Urban Design*. New York: MacMillan.
- Newman, O. ja Franck, K. A. 1980. *Factors influencing crime and instability in urban housing developments*. Executive Summary. National Institute of Justice. Washington D.C.: Government printing Office.
- Nuttall, C. P. 1988. *Crime prevention in Canada*. Teoksessa Hope, T. ja Shaw, M. (toim.) *Communities and Crime Reduction*. London: HMSO.
- O'Donnell, C. R., Lydgate, T. ja Fo, W. 1979. *The Buddy System: review and follow-up*. *Child Behaviour Therapy*, no. 1., 161–169.

- The Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. 1981. *Delinquency Prevention: Theories and Strategies*. Washington D.C.: Ministry of Justice.
- O'Keefe, J. D. ja Mendelsohn, H. 1984. *Taking a Bite out of Crime: the impact of a mass media crime prevention campaign*. Washington D. C.: National Institute of Justice.
- Olweus, D. 1991. Bully/victim problems among school children: Basic facts and effects of a school based intervention program. Teoksessa Rubin, K. ja Pepler, D. (toim.) *The Development and Treatment of Childhood Aggression*. Hillsdale: Erlbaum.
- Osborn, S. 1992. *Review of Housing-Related Crime Prevention*. London: Department of the Environment.
- Osborn, S. 1993. *Housing Safe Communities*. Safe Neighbourhoods Unit. London: HMSO.
- Osborn, S. ja West, D. J. 1978. Effectiveness of Various Predictors of Criminal Careers. *Journal of Adolescence* 1, 101–117.
- Osborn, S. ja Bright, J. 1989. *Crime prevention and community safety: A practical guide for local authorities*. London: NACRO, Safe Neighbourhoods Unit.
- Painter, K. 1988. *Lighting and Crime Prevention: The Edmonton Project*. London: Middlesex Polytechnic.
- Papworth, G. 1994. Locks a key issue in burglary claims. *The Guardian*, 13.10. London: Guardian Newspapers Ltd.
- Pate, A., Wycoff, M. A., Skogan, W. ja Sherman, L. W. 1986. *Reducing Fear of Crime in Houston and Newark: A Summary Report*. Washington D. C.: Police Foundation.
- Patterson, G. R. 1994. Some Characteristics of a Developmental Theory for Early Onset Delinquency. Teoksessa Haugaard, J. J. ja Lenzenweger, M. F. (toim.) *Frontiers of Developmental Psychopathology*. Oxford University Press.
- Patterson, G. R., Chamberlain, P. ja Reid, J. B. 1982. A comparative evaluation of a parent training program. *Behaviour Therapy*, vol. 13, 638–650.
- Pawson, R. ja Tilley, N. 1992. Re-evaluation: rethinking research on corrections and crime. *Yearbook on Correctional Education*, 19–49.
- Pawson, R. ja Tilley, N. 1994. What works in evaluation research? *British Journal of Criminology*, vol. 34, 291–306.
- Pennell, S., Curtis, C. ja Henderson, J. 1986. *Guardian Angels: An Assessment of Citizen Response to Crime*. National Institute of Justice. U.S. Department of Justice. Washington D. C.: Government Printing Office.
- Pennell, S., Curtis, C. ja Henderson, J. ja Tayman, J. 1989. Guardian Angels, a unique approach to crime prevention, *Crime and Delinquency*, Vol. 35, No. 3, 378–400.
- Polvi, N., Looman., Humphries, C. ja Pease, K. 1990. Repeat break-and-enter victimisations: time course and crime prevention opportunity, *Journal of Police Science and Administration*, Vol. 17, 8–11.

- Polvi, N., Looman., Humphries, C. ja Pease, K. 1991. The time course of repeat burglary victimisation, *British Journal of Criminology*, Vol. 31, 411–414.
- Power, A. 1988. *Housing, Poverty and Crime*. Teoksessa Downes, D. (toim.) *Crime and the City*. London: Macmillan.
- Poyner, B. ja Webb, B. 1987. *Successful Crime Prevention Case Studies*. London: Tavistock Institute of Human Relations. Document No. 2T 563.
- Poyner, B. 1988. Video cameras and bus vandalism, *Security Administration*, Vol. 11, 44–51.
- Pransky, J. 1991. *Prevention: The Critical Need*. Burrell Foundation, Springfield: Paradigm Press.
- Reid, J. B. 1993. Prevention of Conduct Disorder Before and After School Entry: Relating Interventions to Developmental Findings. *Development and Psychopathology*, 5, 243–262.
- Reid, J. B., Eddy, M., Bank, L. and Fetrow, R. 1994. *A Universal Prevention Strategy for Conduct Disorder: Some Preliminary Findings*. Esitelmä SCRAP-konferenssissa, Lontoo, kesäkuussa 1994.
- Repetto, T. 1976. Crime prevention and the displacement phenomenon. *Crime and Delinquency*, Vol. 22, 166–177.
- Riktad polisinsats i Akalla. Ei painopaikkaa eikä -vuotta.
- Riley, D. ja Shaw, M. 1985. *Parental Supervision and Juvenile Delinquency*. Home Office Research Study No. 83. London: HMSO.
- Ringman, K. 1997. *Brottsförebyggande åtgärder i en förort – teori och praktik*. Kriminologiska institutionen. Stockholms universitet. Rapport 1997:1.
- Rock, P. 1988. Crime reduction initiatives on problem estates. Teoksessa Hope, T. ja Shaw, M. (toim.) *Communities and Crime Reduction*. London: HMSO.
- Rosenbaum, D. 1986. *Community Crime Prevention: Does it Work?* London: Sage.
- Rosenbaum, D. 1988. Community Crime Prevention: a review and synthesis of the literature. *Justice Quarterly*, vol. 5, 323–395.
- Rosenbaum, D. P., Lewis, D. A. ja Grant, J. A. 1985. *The Impact of Community Crime Prevention Programs in Chicago: Can Neighbourhood Organization make a Difference? Final Report. Volume One*. Illinois: Northwestern University. Center for Urban Affairs and Policy Research.
- Rutter, M., Maughan, B., Mortimore, P. ja Ouston, J. 1979. *Fifteen Thousand Hours: Secondary Schools and their Effects on Children*. London: Open Books.
- Rutter, M. ja Giller, H. 1983. *Juvenile Delinquency: Trends and Perspectives*. London: Penguin.
- Rutter, M., Quinton, D ja Liddle, D. 1983. Parenting in two generations: Looking backwards and looking forwards. Teoksessa Madge, N. (toim.) *Families at Risk*. London: Heinemann.
- Sampson, A. ja Phillips, C. 1992. *Multiple Victimization: Racial Attacks on an East London Estate*. Crime Prevention Unit Series Paper 36. London: Home Office.

- Sarnecki, J. 1992. The State of Knowledge in Sweden. Teoksessa Robert, P. (toim.) Crime Prevention Policies: A Scientific Assessment. Paris: CESDIP.
- Schwartz, A. L. ja Clarren, S. N. 1977. The Cincinnati Team Policing Experiment: A Summary Report. Police Foundation, Washington D. C.
- Schweinhart, L. J. 1987. Can preschool programs help prevent delinquency? Teoksessa Wilson, J. Q. ja Loury, G. C. (toim.) Families, schools and delinquency prevention, vol. III, From Children to Citizens. New York: Springer Verlag.
- Schweinhart, L. J. ja Weikart, D. P. 1993. A Summary of Significant Benefits: The High/Scope Perry Pre-School Study through age 27. High/Scope Press: Ypsilanti/Michigan.
- Seitz, V., Rosenbaum, L. K. ja Apfel, N. H. 1985. Effects of family support intervention: A ten year follow-up. Child Development, vol. 56, 376–391.
- Shapland, J., Wiles, P. ja Wilcox, P. 1994. Targeted Crime Reduction: Principles and Methods. London: Police Research Group.
- Shaw, C. R. ja McKay, H. D. 1942. Juvenile delinquency and urban areas. Chicago: University of Chicago Press.
- Sherman, L. W. 1992. Policing and Crime Control. Teoksessa Modern Policing: Crime and Justice, vol. 15. Chicago: University of Chicago Press.
- Sherman, L. W., Gartin, P. R. ja Buerger, M. E. 1989. Hot spots of predatory crime: routine activities and the criminology of place, Criminology, Vol. 27, No. 1, 27–55.
- Sherman, L., Gottfredson, S., MacKenzie, D, Eck, J., Reuter, P. ja Bushway, S. 1997. Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising. A report to the United States Congress. Department of Criminology and Criminal Justice. University of Maryland.
- Sherman, L. W. ja Weisburd, D. 1992. Does Patrol Prevent Crime? The Minneapolis Hot Spots Experiment. Washington D. C.: Crime Control Institute.
- Shernock, S. K. 1986. A Profile Of The Citizen Crime Prevention Activist Journal of Criminal Justice, 14, 211–228.
- Silberman, C. E. 1978. Criminal Violence, Criminal Justice. New York: Random House.
- Skogan, W. 1988. Disorder, crime and community decline. Teoksessa Hope, T. ja Shaw, M. (toim.) Communities and Crime Reduction. London HMSO.
- Skogan, W. G. 1990. Disorder and Decline: Crime and the Spiral of Decay in American neighbourhoods. New York: Free Press.
- Skogan, W. G. ja Wycoff, M. A. 1986. Storefront Police Officers: The Houston Field Test. Teoksessa Rosenbaum, D. P. Community Crime Prevention: Does It Work? London: Sage.
- Smith, C. S., Farrant, M. R. ja Marchant, H. J. 1972. The Wincroft Youth Project: A social work programme in a slum area. London: Tavistock Publications.
- Smith, M. 1980. TV-linked entry-phone system to safeguard high-rise tenancies, Housing, Vol. 16, 10–12.

- Smith, D. 1994. An Evaluation of Two Detached Youth Work Projects in Wolverhampton. Unpublished Report to the Home Office Research and Planning Unit. London: Home Office.
- Smith, L. ja Burrows, J. 1986. Nobbling the fraudsters: crime prevention through administrative change, *The Howard Journal*, Vol. 25, No. 1, 13–24.
- Sorrentino, A. 1959. The Chicago Area Project after 25 Years. *Federal Probation*, June, 40–45.
- Southall, D. ja Ekblom, P. 1985. Designing for Car Security: towards a crime-free car. Crime Prevention Unit Paper No. 4. London: Home Office Crime Prevention Unit.
- Spelman, W. 1993. Abandoned buildings: magnets for crime, *Journal of Criminal Justice*, Vol. 21, 481–495.
- Standing Conference on Crime Prevention. 1986. Report of the Working Group on Residential Burglary. London: Home Office.
- Steinmetz, C. H. D. 1982. A first step towards victimological risk analysis: A conceptual model for the prevention of Apetty® crime. Teoksessa Kuehlhorn, E. ja Svennson, B. (toim.) Crime prevention. Stockholm: The National Swedish Council for Crime Prevention, Report No. 9.
- Sturman, A. 1980. Damage on buses: The effects of supervision. Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Mayhew, P. (toim.) *Designing out Crime*. London: HMSO.
- Taggart, R. 1981. A fisherman=s guide: an assessment of training and remediation strategies. Kalamazoo, Michigan: W. E. Upjohn Institute for Employment Research.
- Tarling, R. 1982. Unemployment and crime. Research Bulletin No. 14. London: Home Office Research and Planning Unit.
- Tarling, R. 1993. *Analysing Offending: data, Models and Interpretations*. London: HMSO.
- The Times, 15.3.1994.
- Tien, J. M., O'Donnell, V. R., Barnett, A. K. ja Mirchandane, P. B. 1979. Street Lighting Projects. National Evaluation Program, Phase I. US Department of Justice: Washington D. C.: Government Printing Office.
- Tilley, N. 1993. The Prevention of Crime Against Small Businesses: The Safer Cities Experience. Crime Prevention Unit Paper No. 45. London: Home Office.
- Titus, R. 1984. Residential Burglary and the Community Response. Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Hope, T. *Coping with Burglary*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Trickett, A., Osborn, D. K., Seymour, J. ja Pease, K. 1992. What is different about high crime areas? *British Journal of Criminology*, Vol. 32, 81–90.
- Trojanowicz, R. C. 1986. Evaluating a Neighbourhood Foot Patrol Program. Teoksessa Rosenbaum, D. P. *Community Crime Prevention: Does It Work?* London: Sage.
- Tuck, M. 1987. Crime prevention: a shift in concept. Teoksessa Graham, J. (toim.) *Research Bulletin: Special European Edition*, Home Office Research and Planning Unit, No. 24. London: HMSO.

- Utting, D., Bright, J. ja Henricson, C. 1993. *Crime and the Family*. Family Policy Studies Centre. Occasional Paper 16. London.
- Vahlenkamp, W. 1989. *Kriminalitaetsvorbeugung auf kommunaler Ebene*. Wiesbaden: Bundeskriminalamt.
- Van Andel, H. 1989. Crime prevention that works: The care of public transport in the Netherlands. *British Journal of Criminology*, vol. 29, no. 1, 47–57.
- Van Dijk, J. J. M. ja Steinmetz, C. 1981. *An Evaluation of the National Publicity Campaigns*. Den Hague: Research and Documentation Centre, Ministry of Justice.
- Van Dijk, J. J., Mayhew, P. ja Killias, M. 1991. *Experiences of Crime Across the World: Key findings from the 1989 International crime survey*. Deventer: Kluwer.
- Van Dijk, J. ja De Waard, J. 1991. A two-dimensional typology of crime prevention projects: with a bibliography, *Criminal Justice Abstracts*, Vol. 23, 483–503.
- Van Limbergen, K., Walgrave, S. ja Dekegel, I. 1996. *Promising Practices. The Permanent Secretariat for Prevention Policy (V.S.P.P.)*. Brussels: Ministry of the Interior.
- Van Voorhis, P. 1986. Delinquency prevention: Towards comprehensive models and a conceptual map. *Criminal Justice Review*, vol. 11, no. 1, 15–24.
- Walker, S., Walker, C. ja McDavid, J. 1992. *The Victoria Community Police Stations: A Three Year Evaluation*. Ottawa: Canadian Police College.
- Waller, I. 1991. *Introductory Report: Putting Crime Prevention on the Map*. Paris: Proceedings of an International Conference on Urban Safety, Drugs and Crime Prevention.
- Walmsley, R., Howard, L. ja White, S. 1991. *The National Prison Survey 1991: Main Findings*. Home Office Research Study No. 128. London: HMSO.
- Webb, B. 1994. *Steering Column Locks and Motor Vehicle Theft: Evaluations from three countries*. Teoksessa Clarke, R. V. (toim.) *Crime Prevention Studies Volume 2*. Monsey, NY: Criminal Justice Press.
- West, D. J. 1982. *Delinquency: Its Roots, Careers and Prospects*. London: Heinemann.
- Wiles, P. 1992. Ghettoization of Europe? *European Journal on Criminal Policy and Research*. Vol. 1, 52–69.
- Wilson, J. Q. ja Kelling, G. L. 1982. Broken windows: the police and neighbourhood safety. *The Atlantic Monthly*. (March.) 29–38.
- Wilson, H. 1980. Parental Supervision: a neglected aspect of delinquency. *British Journal of Criminology*, vol. 20, no. 3, 203–235.
- Wilson, H. 1987. Parental Supervision Re-examined. *British Journal of Criminology*, vol. 27, no. 3, 275–301.
- Wilson, S. 1980. Vandalism and defensible space on London housing estates. Teoksessa Clarke, R. V. G. ja Mayhew, P. *Designing out crime*. London: HMSO.

- Wright, J. D., Rossi, P. H. ja Dalyk, D. 1983. *Under the Gun: Weapons, crime and violence in America*. New York: Aldine.
- Wright, R. ja Decker, S. 1994. *Burglars on the Job*. Boston: Northeastern University Press.
- Wycoffe, M. A. ja Skogan, W. 1993. *Community policing in Madison: an analysis of implementation and impact*. Teoksessa Rosenbaum, D. *The Challenge of Community Policing: Testing the Promises*. London: Sage.
- Yin, R. K., Vogel, M. E., Chaiken, J. M. ja Both, D. R. 1977. *Citizen Patrol Projects*. U. S. Department of Justice. Washington, D.C.: Government Printing Office.
- Yoshikawa, H. 1993. *Prevention as Cumulative Protection: Effects of Early Family Support and Education on Chronic Delinquency and Its Risks*. *Psychological Bulletin*, vol. 115, no. 1, 1-27.
- Zigler, E. ja Hall, N. W. 1987. *The implications of early intervention efforts for the primary prevention of juvenile delinquency*. Teoksessa Wilson, J. Q. ja Loury, G. C. (toim.) *Families, schools and delinquency prevention*, vol. III, *From Children to Citizens*. New York: Springer Verlag.
- Österberg, E. 1991. *The Alko Strikes and Their Effect on Crime*. Teoksessa Österberg, E. ja Säilä, S-L. (toim.) *Natural Experiments with Decreased Availability of Alcoholic Beverages. Finnish Alcohol Strikes in 1972 and 1985*. The Finnish Foundation for Alcohol Studies. Vol. 40.
- Zimbardo, P. G. 1973. *A field experiment in auto-shaping*. Teoksessa Ward, C. (toim.) *Vandalism*. London: Architectural Press.